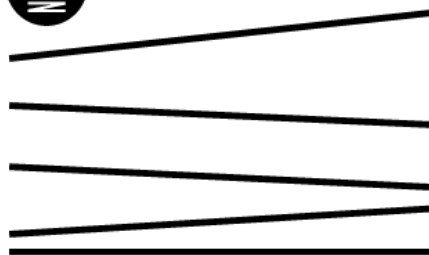

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Carlsen, Franziska.; samlede af Franziska Carlsen.
Titel Title:	<u>Efterretninger om Gammelkjøgegaard og Omegn</u>
Bindbetegnelse Volume Statement:	Vol. 2
Udgivet år og sted Publication time and place:	Kjøbenhavn : i Kommission hos C. A. Retizel, 1876-1878
Fysiske størrelse Physical extent:	2 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Efterretninger

om

Gammelkjøgegaard og Omegn,

samlede

af

Franziska Carlsen.

Anden Del.

Kjøbenhavn.

I Kommission hos C. A. Reitzel.

1878.

2426

1712

1712

1712

1712

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

I n d h o l d.

	Side
Første Kapitel	1.
Kjeld Christoffer Barnekow og Grevinde Margrethe Ascheberg . .	1.
Om Gammelkjøgegaard i den Tid, den eiedes af Kjeld Christoffer Barnekow og Grevinde Margrethe Ascheberg, til Seqvestra- tionen	10.
Gammelkjøgegaard under Seqvestration, fra 24de December 1709 til Freden mellem Sverrig og Danmark, 3die Juli 1720 . . .	19.
Om Gammelkjøgegaard, efter det var overgivet til sin Eier, Grev- inde Margrethe Ascheberg, og om Egnen.	24.
Arveskiftet mellem Grevinde Ascheberg og hendes Børn	29.
 Andet Kapitel	 31.
Grev Johan August Meyerfelt og hans Hustru Brita Barnekow . .	31.
Om Gammelkjøgegaard og Gods, medens Generalgouverneur, Grev Meyerfelt eiede denne Eiendom	58.
 Tredie Kapitel	 69.
Smaa Bidrag til Oplysning om Sædernes Tilstand i Egnen om Gammelkjøge i første Halvdel af attende Aarhundrede	69.
Om Gammelkjøgegaard i den Tid, Grevinde Birgitte Barnekow styrede denne Eiendom for sin Søn, Grev Carl Friederich Meyerfelt.	76.
Grev Carl Friederich Meyerfelt	84.
Lidt om Gammelkjøgegaard og Gods og Forholdene her, medens Grev Carl Friederich Meyerfelt eiede denne Eiendom	85.
Grev Johan August Meyerfelt den yngre	89.
Om Gammelkjøgegaard medens Grev Johan August Meyerfelt den yngre besad denne Eiendom	97.

	Side
Fjerde Kapitel	102.
Rasmus Carlsen Lange og hans Hustru, Marie Christensdatter, samt noget om Gammelkjøgegaard i den Tid, de eiede denne Eiendom	102.
Christen Rasmussen Carlsen, hans Hustru, Else Margrethe Nyhuus, og om Gammelkjøgegaard og lidt om Egnen	112.
Om Hans Carlsen og om Gammelkjøgegaard, medens han har eiet denne Eiendom	120.
Bilag	127.
Folkeæventyr og Folkeviser samlede i Egnen om Gammelkjøgegaard	141.
Folkeæventyr	144.
Folkeviser	168.
Register	190.

Første Kapitel.

Kjeld Christoffer Barnekow og Grevinde Margretha Ascheberg.

Efter Grevinde Birgittes Død var hendes eneste Barn, Kjeld Christoffer Barnekow, Eier af Gammelkjøgegaard og Gods, men om han ikke allerede kort før hendes Død har været i Besiddelse deraf, er uvist. Et Fæstebrev¹⁾ af 1699 6te Novbr.²⁾, udstedt af Ridefoged Jakob Larsen Qvistgaard, i den høivelbaarne Herre Kjeld Christoffer Barnekows Navn, tyder herpaa; dog har vistnok hans Stiffader, Knud Thott, endnu en lille Tid styret Eiendommen for ham i hans Fraværelse, og dette, at Knud Thott, som tidligere var Besidder af Gammelkjøgegaard, vedblev at styre den, har vistnok givet Anledning til, at Ridefoged Jakob Larsen endnu 4de Oktober 1700³⁾ nævner «hans Excellence Knud Thotts eller Søns Gods i Sønderkjøge», uagtet det ved Gammelkjøgegaards Birk, 14de Juni 1700, blev bekjendtgjort, at hvad herefter skulde udvises i Gammelkjøgegaards Skove, skulde stemples med Hr. Oberst Barnekows Skovstempel.

Kun meget kort Tid var Kjeld Christoffer Barnekow Eier af Gammelkjøgegaard, da han døde 19de Decbr. 1700, men efter hans Død blev hans Enke Besidder af denne Eiendom, ligesom hun ogsaa overtog hans andre Eiendomme.

¹⁾ Er i Gammelkjøgegaards Archiv.

²⁾ Grevinde Birgittes Dødsdag.

³⁾ Efter Gammelkjøgegaards Tingbog.

Kjeld Christoffer Barnekow, Søn af Christian Barnekow og Birgitte Skeel, blev født den 13de Decbr., om Natten Kl. 1, 1663, paa Widskøflegaard i Skaane, og var altsaa født som svensk Undersaat. Da hans Fader døde, 14de April 1666, var han kun halvtredie Aar gammel, og hos sin Moder blev han derefter opdraget og oplært godt, saa han 1675 kom paa Aca-
demiet i Lund¹⁾, men da Krigen 1676 udbrød og de danske Krigsfolk kom over til Skaane, maatte han tage til sin Gaard Rosendal og opholde sig der i Stilhed til 1678, da Krigs-
urolighederne nødte ham til at reise til Jönköping, hvor han opholdt sig i Baron Augustin Leyonskiolds²⁾ Hus, til Freden med Danmark blev sluttet, 1679. Strax herefter reiste han til Skaane, hvortil hans Moder var kommet, for at se ham igjen, som hun saa længe havde været skilt fra. Sammen med hende levede han en Tid, og hun hjalp ham at faa Orden igjen i Sagerne hans Godser vedkommende, som i Krigstiden og, som det synes, ved Ove Rammel til Beckaskogs³⁾ daarlige Besty-

¹⁾ I hans Ligprædiken af Otto Frich, Præst i Kropp og Mørup, holdt i Christianstad, 28de August 1701, siges, at han studerede paa det Carolinske Academi i Lund. Efter en Stamtavle af Benzon, som findes paa Geheimearchivet, blev K. C. Barnekow Student i Lund 1675; er dette rigtigt, var han kun 12 Aar gammel, da han blev Student.

²⁾ Friherre til Elfkarleby og Dahlberg, Herre til Wallhof og Iswoss, født 1632, var Søn af Morten Augustinsøn, som blev adlet og gjort til Baron, og Brita Larsdatter Sneckenfelt. A. Baron Leyonskiold var svensk Resident ved det franske Hof 1662, etc. etc. 1670 Landshøfding i Jönköping Len. Marskalk paa Ambassaden til Danmark 1670. † 1682. Gift 1658 i Frankfurt a. M. med Barbara Sibille Möser von Filsack, Datter af Generallieutenant M. v. Filsack.

³⁾ Ove Rammel til Beckaskog aflagde Troskabsed til den svenske Konge, men da de danske Tropper kom igjen til Skaane, gik han over til de Danske, saa da de Svenske seirede, maatte han rømme Landet, hvorpaa hans skaanske Eiendomme inddroges; men da han den 21de August 1677 atter fik sine skaanske Eiendomme tilbage og Løfte om at blive Landshøfding i Bleking, blev han paany svensk Undersaat, dog kun kort, da han mistænktes af den svenske Regjering, som samme Aar den havde givet ham hans Godser tilbage, igjen tog dem fra ham. Ved Fredslutningen 1679 benyttede Ove Rammel sig ikke af den Amnesti, som gaves den skaanske Adel, hvorfor Beckaskog i Skaane inddroges under den svenske Krone. Han fik nogen Erstatning af den danske Konge, og da han tillige eiede andet Gods i Danmark, blev han her og fik Boireby i Sjælland, hvor han døde, 1685.

relse vare blevne meget ødelagte. Ove Rammel til Beckaskog i Skaane havde nemlig nogle Aar været Kjeld Christoffer Barnekows Værge, og Grevinde Birgitte klagede saa senere over hans Værgemaalsregnskab til Kongen af Danmark, som da, 28de Septbr. 1681 (Bilag Nr. 1), udnævnte forskjellige Folk til at undersøge, hvorledes Ove Rammel havde styret Kjeld Christoffer Barnekows Sager, i de Aar han havde forestaaet Værgemaalet.¹⁾

Da Kjeld Christoffer Barnekow var næsten 19 Aar gammel, reiste han i Oktober Maaned 1682 udenlands, i Følge med en lærd og bereist Mand som Hovmester, under hvis Ledelse han fortsatte sine Studier og uddannede sig. Gjennem Meklenborg reiste han videre ind i Tydskland, opholdt sig en Tid i Nürnberg, Augsburg, Heidelberg og Regensburg, gik derfra til Strasburg og besøgte mange andre Steder. Fra Strasburg reiste han til Paris, hvor han blev to Aar, paa det sorbonneske Academi, for at udvide sine Kundskaber og lære allehaande ridderlige Øvelser; herfra gjorde han Toure omkring i Frankrig og reiste saa til Piemont og Turin og derfra videre ind i Italien til Mailand og Venedig, gik over Padua til Rom, derfra til Neapel og tilbage over Siena, Florents og Genua; reiste saa atter gennem Frankrig og gik fra Calais til England, hvor han opholdt sig noget i London, Oxford og Cambridge, derfra lagde han Veien gennem Nederlandene, besøgte Leiden og Amsterdam, og gik saa over Bremen, Hamburg og Pommern til Rügen, hvor han en kort Tid blev paa sine Godser²⁾, som han 1679 havde faaet tilbage, efter at den svenske Regjering i længere Tid havde været i Besiddelse af dem.

Efter fem Aars Ophold i Udlandet kom han atter hjem til sin Eiendom Widsköfle i Skaane 1687 i November, og blev samme Aar af Kong Carl d. 11te udnævnt til Ritmester i et

¹⁾ Den kgl. Udnævnelse til Jens Juel, Friherre til Juellinge etc., Hr. Christen Skeel Jørgensen til Soestrup etc., Geheimeraad etc., Hr. Eiler Holck til Holckenhavn etc. og Knud Thott til Næs og Knudstrup etc. findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

²⁾ Dette og andet om Kjeld Christoffer Barnekows Levnet har jeg lært af hans Ligprædiken af Otto Frich, Præst i Kropp og Mørup, holdt i Christianstad, 28de August 1701.

pommersk Kavalleriregiment. Efter at han havde modtaget denne Post, begjærede han tilægte, 1689, Margretha von Ascheberg, en Datter af Feltmarskalk, General-Gouverneur over Skaane Grev Rutger von Ascheberg og Grevinde Magdalena Eleonora von Busseck, og 1691 den 26de Januar stod deres Bryllup i Malmø.

Da Kjeld Christoffer Barnekows Lyst var at være Kriger, gik han, medens han var forlovet, 1690 med Hjælpetropperne til Rhinen og gjorde Tjeneste ved den allierede Hær¹⁾, som kæmpede mod de Franske. Herfra reiste han hjem Aaret efter, for at holde Bryllup, men samme Aar han havde holdt Bryllup, gik han, med Kongens Tilladelse, til Braband for atter at kæmpe mod Frankrig i de Allieredes Hær.

Baade ved Rhinen og i Nederlandene udmærkede han sig ved stor Tapperhed og blev 1694 af Kongen af England betroet at commandere et engelsk Kavalleriregiment, som i den allierede Hær deltog i Kampen mod Frankrig.

Til Freden blev sluttet i Ryswik 1697, vedblev Kjeld Christoffer Barnekow at kæmpe i den allierede Hær, og til Sverrig kom han neppe strax efter Fredslutningen. Maaske forholder det sig rigtigt, at han gik i hollandsk Tjeneste, som det berettes i «Skånska Herregårdar» ved Widsköfle, og blev Regimentschef, og blev her, til Kong Carl d. 12te hjemkaldte ham, da han fik Krig med Rusland, Danmark og Polen.

Under Felttoget i Nederlandene ledsagedes han af sin Hustru, og under Bryssels Bombardement fødte hun i denne By sin yngste Søn Rutger Barnekow; dog reiste hun Aaret efter denne Søns Fødsel til Danmark, hvor hun hos Mandens Moder, paa Gavnø, fødte sin ældste Datter, Magdalena Eleonora, den 20de Novbr. 1696.

Da Kong Carl d. 12tes Bud, om at komme hjem, naaede til Kjeld Christoffer Barnekow, skyndte han sig til Sverrig, hvor

¹⁾ Allierede mod Frankrig vare dengang Holland, England, Tydskland, Spanien, Paven og Savoien. Krigen varede fra 1688 til 1697 og kaldtes den pfaltziske Arvefølgekrig, den var begyndt af Kong Ludvig d. 14de af Frankrig, under Foregivende af, at Hertuginde af Orleans var arveberettiget til Pfaltz, men i Grunden for at udvide sine Erobringer.

han blev udnævnt til Oberst for de skaanske Præstdragoner, med Forpligtelse, at han paa egen Bekostning skulde forstærke Regimentet med 211 Mand, udrustede med Heste og Munderinger. I Anledning heraf reiste han en Tour til Stockholm for at faa Instructioner om Alt angaaende dette Regiment, og reiste derfra omkring til de forskjellige Steder, hvor Regimentet havde Qvarter, og kom til Calmar, hvor nogle af Dragonerne laa, mønstrede disse og døde her den 19de Decbr. 1700. — Hvad han døde af, er der flere forskjellige Meninger om; i hans Ligprædiken siges, at han efter at have mønstret Dragonerne, om Aftenen den 10de Decbr., blev angrebet af en hidsig Feber, som efter ni Dages Forløb gjorde Ende paa hans Liv. Efter en anden Beretning¹⁾ paadrog hans hastige Befordring til Regimentskommandeur, strax han kom hjem, ham Fjender, og i en Duel med en af disse blev han dræbt; efter en tredie Beretning²⁾ fandtes han snigmyrdet i en Forstue i Calmar. I Anreps Ättar-Taflor³⁾ angives, at han døde i Calmar, 19de Decbr. 1700, af svære Saar, han havde faaet i Slaget ved Narva⁴⁾, men i hans Ligprædiken staar intet om, at han har deltaget i Slaget ved Narva. Dødsarsagen er altsaa uvis, men det er vist, at han døde den 19de Decbr. 1700, kun nogle Dage over 37 Aar gammel.

Han eiede Widsköfle, Ugerup, Ørtofte, Rosendal, Gammelkjøgegaard og Øllestorp⁵⁾; hans tydske Besiddelser vare Ralswik, Streye, Teschenhagen og Bülit⁶⁾, som havde tilhørt hans Forfædre. Som Arv efter sin Fader fik han Widsköfle, Rosendal⁷⁾ og Ørtofte⁸⁾; Ugerup købte hans Fader eller han selv, og Gammelkjøgegaard var hans Mødrene-arv.

¹⁾ Skånska Herregårdar af Ljunggren, ved Widsköfle og Rosendal.

²⁾ Samme Sted.

³⁾ 1ste Afdelningen S. 124.

⁴⁾ 20de Novbr. 1700.

⁵⁾ Anreps Ättar-Taflor 1ste Afd. S. 124.

⁶⁾ Samme Sted.

⁷⁾ Til Rosendal købte han 1681 en Gaard af Chr. Walkendorf.

⁸⁾ Grevinde Birgitte Skeel skrev sig baade til Gammelkjøgegaard og Ørtofte, saa denne sidste Eiendom maaske har været hende tillagt som Enke efter Christian Barnekow, men Kjeld Christoffer Barnekows Fædre-arv hørte denne Gaard dog til.

Kjeld Christoffer Barnekow efterlod fire Børn, to Sønner og to Døttre. Sønnerne vare Christian Barnekow, f. 6te Mai 1694, og Rutger Barnekow, f. 3die August 1695. Døttrene vare Magdalena Eleonora Barnekow, f. 20de Novbr. 1696, og Britta eller Birgitte Barnekow, f. 30te April 1700; en Søn var død før Faderen.

Den 28de August 1701 blev K. C. Barnekows Lig bisat i Christianstads Kirke, og Otto Frich, Præst til Kropp og Mørup, holdt Ligtalen over Vers 7—10 og 13 af 4de Kap. i Visd. Bog. Senere førtes hans Lig til det Barnekowske Gravkapel i Widsköfle Kirke.

I K. C. Barnekows Besiddelsestid stod hans Fædreneeieendom Widsköfle i Skaane Fare for, ved Reductionen at blive indtaget, fordi den i en gammel Pantebog kaldtes et geistligt Gods, men han beviste af et gammelt Brev, udstedt af Lunds Domkapitel, at dette ingen Ret havde til Godset, og beholdt herved sin Fædreneeieendom¹⁾.

Grevinde Margrethe Ascheberg var født 9de Juli 1671 og var altsaa ved Mandens Død noget over 29 Aar gammel. Hendes Ægteskab var meget lykkeligt, uagtet hun maatte leve et uroligt Liv med Manden, som den største Del af den Tid, deres Ægteskab varede, levede i Felten, hvor hun ofte fulgte ham.

I sin store Sorg over Mandens Død havde hun ikke den Trøst at have været hos ham, da han døde, fordi der for sent blev sendt Bud til hende, at han var døende, saa da hun endelig fik Underretning herom og skyndte sig i stor Hast afsted til Calmar, fik hun, nær ved Carlskrona, den ulykkelige Tidende, at han allerede var død.

Efter hans Død var hans Enke med sine smaa Børn i en vanskelig Stilling; Eiendommene vare nok anseelige, men meget forgjældede, og Mandens indgaaede Forpligtelse, at forøge Regimentet saa betydeligt og afholde Bekostningerne selv ved Udstyringen med Heste og Munderinger, og adskillige andre Leverancers Ydelse, som alt endnu var uopfyldt, gjorde det besværligt for Grevinde Margretha Ascheberg nu i hendes dybe Sorg over Mandens Død at skaffe Penge til alt det meget, hun

¹⁾ Skånska Herregårdar, ved Widsköfle.

maatte overtage at ordne. Men uagtet hun sørgede dybt ved Mandens Død, lod hun dog ikke Modet falde; hendes store Sjæl og klare Forstand hjalp hende gennem alle Besværligheder. Hun udførte lykkeligt hvad hendes Husbonde ikke fik Tid til, bragte snart efter Mandens Død Regimentet paa Fode og fik den Rettighed, som havde tilkommet Manden, ved Forslag til Kongen at udnævne til Officerer i Regimentet hvem hun vilde, og da dette var færdigt og istand, og det blev mønstret i Christianstad, indtog Grevinden sin Plads ved Bordet ved Siden af de Herrer, som mønstrede det. — Ifølge den af hendes afdøde Husbond indgaaede Contract underholdt hun dette Regiment flere Aar under Krigen, og dette var en meget kostbar Historie, som blev trykkende for hendes Eiendomme, men ved sin forstandige Styrelse af disse sattes hun ikke alene istand til at opfylde alle Mandens indgaaede Forpligtelser, men ogsaa til at betale Gjelden og købe flere Godser, som Ellinge, en Del af Søbdeborg¹⁾ og det halve af Tostrup, hvoraf hun allerede eiede Halvdelen, som hun fik i Arv efter sin Broder.

Grevinde Ascheberg (som hun altid kaldtes i Sverrig) eiede saaledes syv af Skaanes bedste Gaarde, Godserne paa Rygen og Gammelkjøgegaard paa Sjælland, og blev ved sin kloge Styrelse af disse Eiendomme meget rig.

I de første Aar efter Mandens Død, da Grevinde Ascheberg manglede rede Penge til at udføre, hvad hun havde for, var det, som sagt, temmelig besværlige Tider for hende, og hun maatte laane Penge, saaledes 1703 3000 Rd. i Kroner af Fru Mette Rosenkrands²⁾ sal. Ove Rammels, imod at hun gav Fru Mette Sikkerhed i Gammelkjøgegaard og Gods, men snart behøvede hun ikke mere at laane sig frem, men fik store Rigdomme samlede.

Ved sin forstandige og milde Omgang med sine Under-

¹⁾ En Del af Søbdeborgs Eiendomme arvede Grevinde M. Ascheberg efter sin Broder, Grev Christian Ludvig Ascheberg, og det antages, hun købte den Del heraf, som Oberst Lilliehøk arvede.

²⁾ Hun var Datter af Erik Rosenkrands til Rosenholm og Margrethe Skeel. Mette Rosenkrands blev født 1646, † 1730, * med Ove Rammel til Beckaskog etc., † 1685.

givne lærte hun dem at elske og høiagte sig og stræbe at gjøre deres Pligt.

Paa Widsköflegaard, hvor hun opholdt sig meget, var der en Dør fra et af hendes egne Værelser ind til Borgestuen, hvor Folkene samledes og spiste, og herigjennem gik hun stadigt ind til Folkene, for at se efter, om de holdt god Bord-skik, og daglig var hun tilstede, naar der med Folkene holdtes Bøn¹). Dagleierne paa Gaarden gav hun fri Drikke, og Brødkurven var fuld hver Dag, ogsaa for Godsets Bønder, som dog sjeldent behøvede at ty dertil, da de fleste vare velhavende. — For de Fattige var hun en sikker Tilflugt i Nødens Stund og sørgede for dem ved flere milde Stiftelser paa sine Godser, ligesom hun ogsaa tog sig af Ungdommens Opdragelse og indrettede 1743 en Skole ved Tostrup og betalte Lærerens Løn og Ophold. For de Kirker, hun eiede, sørgede hun godt, saa de vare vel vedligeholdte og net istandsatte²). — Ogsaa for at Agerdyrkningen gik fremad paa hendes Godser, drog hun Om-sorg, ligesom hun lod plante mange Naaletræer ved Widsköfle, hvor Jorden var sandet, og dette lod hun gjøre for at standse Sandflugten, hvilket ogsaa lykkedes.

Hendes Børn opdrog hun med megen Omhu, og deres Kjærlighed og Beundring beholdt hun sit hele Liv. Af Almuen var hun elsket, og alle viste hende stor Ærbødighed. Ogsaa af Kong Frederik og Dronning Ulrikka blev hun hædret paa mange Maader, da de foretog deres Eriks-Gata gennem Skaane.

Hun levede et langt og paaskjønnet Liv, og omgivet af Børn og Børnebørn, som elskede hende, døde hun 1753, da hun havde opnaaet en Alder af 82 Aar. Hun var den sidste af den grevelige Aschebergske Slægt i Sverrig, og hendes usædvanlig storslagne Natur og elskværdige Personlighed, som ogsaa det smukke Liv, hun levede, retfærdiggjør, at v. Dalin ved hendes Grav sang: «Ack, lycka då ett ädelt slägte med sådan klarhet slocknar ut.»

Ved hendes Begravelse holdt hendes Dattersøn, Grev Carl

¹) J. C. Barfod, Märkvärdigheter rörande skånska Adeln, S. 265.

² S. S., Side 266.

Meyerfelt, en fransk Tale¹⁾, som blev trykket tilligemed den af Doct. Casten Aulin holdte Ligprædiken over hende.

Hendes Lig blev ført til det Barnekowske Gravkapel i Widsköfles Kirke, hvor hun hviler ved Siden af sin Husbond.

Det fortælles, at hendes Forlovelsesring endnu bevares paa Ørtofte og er en smal Guldring, hvori er indgravet hendes Husbonds og hendes eget Navns Forbogstaver.

Til en anden Ring knytter sig en Spøgelsehistorie²⁾, hvori Grevinde M. Ascheberg spiller en Hovedrolle, hvorfor jeg her vil fortælle den.

Grevinde Margretha Ascheberg var engang paa en Reise i Sverrig og kom henad Aften til et Værtshus paa Tiveden³⁾, hvor hun havde bestilt Nattekvarter. Efter Aftensmaaltidet gik hun tilsengs og sov snart ind, men henimod Midnat vækkedes hun imidlertid ved at høre nogen gaa i Stuen, og da hun aabnede Øinene, saa hun en Mand, som lignede et Spøgelse, bleg og blodig, med linnede Pjalter om sig og kløvet Hovedskal. Grevinden vilde i første Forskrækkelse raabe paa sine Tjenestefolk, men Spøgelset gjorde Tegn til hende, at hun skulde tie, og da hun gjenvandt sin Besindighed, spurgte hun ham, hvad han ønskede, og han sagde hende da, at han for nogen Tid siden var kommet til denne Gæstgivergaard og havde ligget i samme Værelse som hun, og at Verten, som havde mærket, han førte en stor Sum Penge med sig, var om Natten kommet ind til ham og havde med en Øxe kløvet hans Hoved og siden nedgravet hans Lig under et Træ, hvis Plads

¹⁾ I Märkv. rör. skånska Adeln af J. C. Barfod, Side 266—67, fortælles, at da Grev Carl Meyerfelt i Christianstad øvede sig paa at lære sin franske Tale udenad og i de Bevægelser, han fandt passende at benytte ved Talens Holdelse, bemærkedes dette af Mennesker, som boede i et Værelse ligeoverfor Grevens, men da de ikke hørte Ordene og ikke vidste, hvad hans Tale angik, troede de, han var bleven gal, og dette fortalte de, saa Rygtet herom snart gik rundt i Byen.

²⁾ Se Skånska Herregårdar, ved Widsköfle.

³⁾ Naar man fra Vestergötland reiste til øvre Sverrig, gik Veien over Tiveden, som skillede mellem Svea-Rike og Gøta-Rike. Det er en vældig Landaas, der til en Høide af henved 600 Fod reiser sig som en Ø mellem Søer og Lavland; den er bedækket med en flere Mile vid, uendelig Granskov, hvor Stilhed hersker og Livet synes uddød.

i Haven han betegnede for Grevinden. Til sine Folk havde Verten siden sagt, at den Reisende tidlig om Morgen var taget bort. Spøgelset tilføiede, at han havde vist sig for flere, som havde ligget i samme Værelse som Grevinden, men at ingen uden hun havde haft Mod til at høre paa, hvad han havde at sige. Han bad saa Grevinden sørge for, hans Død blev hævnnet, og bad hende tage en Ring af sin Finger og lægge den i Saaret i hans Hoved, for at hun derved kunde blive overbevist om, at det ikke var en Drøm, men Virkelighed, hun havde oplevet. Grevinden gjorde dette og saa forsvandt Spøgelset. Hun sov saa ind, og om Morgen savnede hun sin Ring og erindrede sit natlige Æventyr, meldte strax hele Sagen for den nærmestboende Øvrighedsperson, som lod grave paa det betegnede Sted under Træet i Haven, hvor der ogsaa fandtes Liget af en Mand med kløvet Hoved, og i dette fandtes Grevindens Ring. Verten blev fængslet, bekjendte sin Forbrydelse og fik sin Straf. Ringen, som efter Sigende gemmes af den Barnekowske Slægt, skifter Farve hvergang en af Familien dør.

Om Gammelkjøgegaard i den Tid, den eiedes af Kjeld Christoffer Barnekow og Grevinde Margretha Ascheberg, til Sequestrationen.

Kort efter sin Moders Død har Kjeld Christoffer Barnekow været paa Gammelkjøgegaard, hvor han den 26de Novbr. 1699 skrev paa det Brev, hans Moder 10de Oktober 1696 havde givet Angenete Andersdatter paa et Hus i Gammelkjøge By, frit for Levetid: «Dette min gode sal. Frue Moders Brev vorder i lige Maade af mig bekræftet.»

Ret ofte har Kjeld Christoffer Barnekow dog neppe været paa Gammelkjøgegaard i den korte Tid han eiede denne Eien-
dom, da hans Tid var saa meget optaget i Skaane med at ordne det Regiment, han havde paataget sig at udstyre.

Uagtet Kjeld Christoffer Barnekow var svensk Undersaat og tjente sit Land og Konge med Iver og Troskab, saa glemte han dog ikke helt sine Slægtninge i Danmark, men stod i Forbindelse med flere af disse, hvoriblandt var Fru Kirsten

Bille¹⁾, sal. Geheimeraad Otto Skeels Enke, som efter sin Mands Død boede paa Rudholt. Et Brev²⁾ fra K. C. Barnekow til hende, dateret Rosendal den 26de August 1700, findes i Vallø Archiv, hvori han sender hende en Seddel³⁾, af samme Dato som Brevet, til sin Skytte ved Gammelkjøgegaard, Anders Villassen, hvori forbydes ham at skyde noget Vildt paa den Side mod Rudholt, (hvor Fru Kirsten Bille boede) eller hvor han (K. C. B.) har Fællad med «sin kjære Moster, Frue Kirsten Bille». Heraf sees, at han stod i et venligt Forhold til Fru Kirsten Bille, som var hans Morbroders Enke, og tillige sees, baade af Brevet og Seddelen, ligesom ogsaa af hans Paategning paa det Brev, Angenete Andersdatter havde faaet af hans Moder, at han skrev Dansk, og har saa vel ogsaa talt Dansk med sin Moder.

Som i hans Moders Tid, varetoges i Kjeld Christoffer Barnekows Tid Gammelkjøgegaards Gods af Ridefoged Jakob Larsen Qvistgaard, der var en gammel tro Tjener, som stod paa sit Herskabs Bedste og i Almindelighed behandlede Bønderne temmelig mildt.

Efter Kjeld Christoffer Barnekows Død overtog, som jeg tidligere har bemærket, hans Enke, Grevinde Margretha Ascheberg, Gammelkjøgegaards Styrelse og vedblev at beholde Jakob Larsen Qvistgaard som Ridefoged, og imellem, naar der var noget vigtigt at afgjøre, reiste han til Skaane, for at faa Grevindens Ordre om disse Sager; dog kom Grevinde Ascheberg, før Krigens Udbrud, sædvanlig hvert Aar om Sommeren til Gammelkjøgegaard, for selv at afgjøre Sagerne her, og boede saa paa den Hovedbygning, Lisbeth Bille havde bygget, som efter

¹⁾ Var Datter af Hans Bille til Jungetgaard og Fru Kirsten Lunge til Refkjærgaard. Hun blev født 10de Marts 1637 paa Jungetgaard og døde paa Rudholt (nuværende Billesborg) 26de Febr. Kl. 11 om Formiddagen 1704, og blev begravet i Valløby Kirke hos sin Husbond Geheimeraad Otto Skeel til Vallø, 4de Juni 1704.

²⁾ Brevets Udskrift er tildels tydsk og tildels fransk, og det skulde afleveres i Otte Krabbes Gaard paa store Kjøbmagergade i København.

³⁾ En Copi af denne Seddel fra K. C. Barnekow med Gr. Aschebergs Paaskrift, paa stemplet Papir, som blev læst paa Gammelkjøgegaards Birke-ting 31te Marts 1704, findes ogsaa i Vallø Archiv.

en Beskrivelse, optaget 1710¹⁾, var et Hus med Vinduer paa begge Sider, i to Etager, bestaaende af 13 Fag. I Sidebygningen til høire, som kun var et Loft høit og bestod af 11 Fag, var der Kjøkken, Bryggerhus og Borgestue, og i den til venstre, som ligeledes kun var et Loft høit og bestod af 14 Fag, var der Fogedkammer med videre, og tillige staar her i Beskrivelsen fra 1710, at i denne Bygning var Skolen²⁾, som vist har været en lille Børneskole, Grevinde Ascheberg har ladet holde for de fattige Børn, som boede nærmest Gaarden, ligesom hun andre Steder paa sine Gaarde lod holde Skole for Børn.

I Grevinde Aschebergs Navn udstedtes efter Mandens Død alle Fæstebreve, og hun alene raadte for Gammelkjøgegaard og Gods, ligesom for Mandens store Eiendomme i Skaane.

Med Mildhed og Forstand styrede hun Gammelkjøgegaard og gav oftere unge Karle, som vare fødte paa Gammelkjøgegaards Gods, fri for Vornedskabet og lod dem søge deres Lykke, hvor de kunde finde den.

Ogsaa efter Mandens Død forbød Grevinde Ascheberg, ved en Paaskrift paa Mandens Seddel til Skytten ved Gammelkjøgegaard, som dengang boede i Skyttehuset paa Lyngen³⁾, at der blev skudt Vildt paa den Side mod Rudholt, eller hvor hun havde Fællad med Fru Kirsten Bille, som hun ogsaa kalder «min kjære Moster». Denne Paategning har Grevinden skrevet paa Gammelkjøgegaard, 4de Juli 1702, og skrevet under sit Navn «høybedrøfved Enke». Ogsaa paa det aabne Brev, hvorved hendes Mands Moder og hendes Mand havde givet Angenete Andersdatter et Hus i Gammelkjøge By frit for Levetid, har Grevinde Ascheberg skrevet: «Angenete Anders Datter bliver herefter det samme tilladt, som her af min sl. Frue Moder og min gode sl. Mand er bleven bevilget.» Dette har hun ligeledes skrevet paa Gammelkjøgegaard den 29de Juli 1702.

¹⁾ I Gammelkjøgegaards Archiv findes denne Beskrivelse, ligesom her ogsaa findes en Tegning af den Hovedbygning, som stod, før den nuværende blev bygget.

²⁾ Der staar Skollen.

³⁾ 1708 boede Kjeld Skytte i Gammelkjøge By.

Gammelkjøgegaards Eiendom var i Grevinde M. Aschebergs Tid omtrent af samme Størrelse, den var, da Grevinde Birgitte Skeel eiede den. Niels Niels' Vænge dreves i Grevinde Aschebergs Tid under Hovedgaarden, men blev maaske allerede drevet herunder i Grevinde Birgittes Tid.

1707 nævnes endnu et Smedehus udenfor Broport, men da der kun nævnes et, var altsaa de mange Smedeværksteder, som i Knud Thotts Tid dreves, nu ikke mere til.

Ved Indkjørselen til Gammelkjøgegaard laa dengang, ligesom tidligere, Porthuset, som maaske er det samme, som i min Tid har været kaldet Bagerhuset og Gartnerhuset¹⁾ og ligger ved Begyndelsen af Kastaniealleen, som fører op til Gaarden. Af Beskrivelsen fra 1710 over Gammelkjøgegaard ser man, at der dengang var to Haver til Gaarden, en noget større, som jeg antager er den nuværende saakaldte gamle Have, og en mindre; men da Herskabet kun fra og til var paa Gaarden, blev Haverne neppe holdte videre kjønt, og det siges i Beskrivelsen, at der ingen andre Frugttræer var i Haverne, end nogle Kirsebær i den største. Efter den oftnævnte Beskrivelse fra 1710 bare Skovene endnu dengang Mærker af, at de i Svenskekrigen vare blevne ilde behandlede, og der klages over, at Gammelkjøge og Aashøie Krageskove ere meget ødelagte. Endnu i Grevinde Aschebergs Tid stod en Del smaa Egetræer paa Gammelkjøge Sand- og Mellemmark, hvilket maa have klædt Egnen godt.

Da Grevinde Ascheberg ikke boede stadigt paa Gammelkjøgegaard, var Hovedgaardens Jorder i hendes Tid bestandig forpagtede bort. Allerede i hendes Mands Tid havde Keie Falsted Forpagtningen af Hovedgaarden, og da han døde og blev begravet i Kjøge Kirke, 20de Novbr. 1700²⁾, fik Velbaarne Jomfru Anne Margrethe Barnekow, en Slægtning af Kjeld Christoffer Barnekow, Forpagtningen af Gammelkjøgegaards Hovedgaardsjorder. Om det var Kjeld Christoffer Barnekow, som før sin Død, 19de December 1700, gav hende Forpagtningen, eller

¹⁾ I Slutningen af forrige Aarhundrede og Begyndelsen af dette boede i dette Hus en Kone, som sørgede for Hønsene.

²⁾ Efter Kjøge Kirkebog.

om det var af Grevinde Ascheberg efter Mandens Død, hun fik den, veed jeg ikke, men allerede 6te Febr. 1701 nævnes Jomfru Anne Margrethe Barnekow i Kjøge Kirkebog, da hun dengang bar over Daaben Tingskriver Johan Bundes Barn fra Gammelkjøge By.

Da de katholske Klostere, som optog Adelens ugifte Døttre, efter Reformationen vare blevne ophævede, føltes Trangen til at faa disse ugifte Kvinder anbragte, og naar de ofte ikke havde ret meget at leve af, især efter at mange Slægter af den danske Adel, efter Svenskekrigen og Souverainitetens Indførelse, vare blevne forarmede, toge de imod Forpagtninger, eller de levede omkring i Landsbyerne et stille, ensomt Liv i et lille Hus, hvor deres smaa Indkomster kunde skaffe dem en taalelig uafhængig Stilling, og først da en Del Klostre for de ugifte adelige Kvinder blev oprettede, i Slutningen af syttende og Begyndelsen af attende Aarhundrede, fik disse enlige Kvinder en nogenlunde god og sikret Stilling.

En saadan forarmet, enlig Kvinde var Anne Margrethe Barnekow, da hun af sine Slægtninge modtog Forpagtningen af Gammelkjøgegaard efter Keie Falsteds Død.

Hvorledes hun stod i Slægtskabsforhold til Kjeld Christoffer Barnekow, har jeg ikke været istand til at opdage, men at hun var dansk af Fødsel og hørte til en Linie af Barnekowerne, som var bleven i Danmark, antager jeg deraf, at hendes Broder Capitain Erik Frederik von Barnekow¹⁾ 1709 var Capitain i dansk Tjeneste.

Hverken paa Klevenfeldts eller Benzons Stamtavler findes

¹⁾ Skjøndt Slaget ved Helsingborg den 10de Marts 1710 fik et saa uheldigt Udfald for de Danske, lykkedes det dog at gjøre nogle Fanger, og blandt disse den svenske Generallieutenant Baron Burenschiold. Han udvexledes i Septbr. Maaned mod 11 danske Officerer, hvoriblandt i Haandskriftet Nr. 463 4to i den Kallske Samling anføres Major Barnekow, og jeg antager, at denne Major Barnekow maa være den 1709 som Capitain, i Gammelkjøgegaards Tingbog, nævnte Barnekow. Det maa dog bemærkes, at Major Barnekow ikke nævnes blandt Fangerne i den fra svensk Side udkomne trykte Fortegnelse over de i Slaget ved Helsingborg fangne danske Officerer. Han kan maaske være bleven fanget før eller efter Slaget ved Helsingborg.

Anne Margrethe eller hendes Broder eller en Hilleborg Barnekow¹⁾, som var i Besøg paa Gammelkjøgegaard hos Anne Margrethe Barnekow 1704, og som vel rimeligvis var hendes Søster: Jeg har tænkt mig som muligt, at Anne Margrethe Barnekow og hendes Søskende nedstammede fra et af Christian Barnekows til Birkholm ti Børn, hvoraf paa Stamtavlerne kun anføres syv. Er denne Gjetning rigtig, var vistnok Anne Margrethes Fader Næstsøskendebarn til Christian Barnekow, Kjeld Christoffers Fader; men da jeg intet veed herom, og de Barnekowske Stamtavler ere meget mangelfulde, er det muligt, hun stod i et nærmere Slægtskabsforhold til Kjeld Christoffer Barnekow.

Medens Jomfru Anne Margrethe Barnekow boede som Forpagterske paa Gammelkjøgegaard, stod hun i et ret godt Forhold baade til Kjøge Kjøbstadbeboere og til Landsbyfolkene, og bar meget ofte Børn, baade fra Kjøge, Sønderkjøge, Gammelkjøge og Ølby, sædvanlig var det 3, 4, 5 Børn, hun aarlig bar over Daaben. Men let var det ikke dengang at undgaa Strid med Bønderne, som gjorde Hoveri til hende som Forpagterske af Gammelkjøgegaard, og dette undgik hun heller ikke. Snart maatte hun lade tiltale en Husmand, fordi han ikke efter Aftale var mødt paa Laden for at tærse, snart anklagede hun Bønderne, fordi de havde slaaet Græsset i Sørrets Vænge uforsvarligt, en anden Gang havde hun en Retssag med Kagstrup Bymænd, fordi de vare opsætsige og ikke vilde gjøre deres Hovarbeide ved Sædens Rensning, som de vare pligtige, men meget ofte var det dog ikke, hun laa i Strid med Bønderne. Ogsaa med Hr. Christen Skeel til Vallø²⁾ havde hun 1705 nogen Strid i Anledning af Græsgangen i Almis Vænge.

¹⁾ Maaske er denne Hilleborg Barnekow, som jeg antager for Anne Margrethes Søster, Hilleborg Kirstine Barnekow til Ødemarksgaard.

²⁾ I Vallø Archiv findes et Skjøde af 28de April 1707 fra Etatsraad Christian Scheel*) til Geheimeraad Christian Siegfried von Plessen paa Vallø, Billesborg og Gunderup Gaarde, Gods og Tiender, og et andet Skjøde af 22de April 1708 fra Geheimeraad C. S. von Plessen**) til Hs. Majestæt Kongen paa de samme tre Gaarde med Gods. Det er altsaa ikke, som

*) Søn af Otto Skeel til Vallø og Fru Kirsten Bille; han kaldes ogsaa ofte Christen.

**) Søn af Daniel von Plessen til Høikendorff og Dorothea Eleonora von Blumenthal. Han var født 1646, † 1723.

Rimeligvis har hendes Broder, Capitain Erik Frederik Barnekow, imellem besøgt hende og er derved bleven bekendt med Ridefoged Jakob Larsen, som, 1705 29de Juni, truer de efterladne af Gammelkjøgegaards Bønder med, at dersom de ikke dyrke deres Jord ordentligt og ikke holde deres Gaarde vedlige, skulle de straffes med at gjøre Arbeide paa Holmen eller være Soldater i Capitain Barnekows Compagni.

Ved Forpagtningen af Gammelkjøgegaard havde Jomfru Anne Margrethe Barnekow sit Ophold, men vistnok heller ikke mere, og Gjæld havde hun, da jeg af en Sag, som efter hendes Død førtes mellem Ridefoged Jacob Larsen og Capitain Erik Frederik Barnekow, ser, at hun, da hun laa syg, nogle faa Dage før sin Død klagede til Birkeskriver Simon Pedersen¹), som boede i Gammelkjøge By og var kommet over til Gaarden for at se til hende, at hun var i Gjæld og ikke alene skyldte Ridefoged Jacob Larsen 58 Rd. 1 $\frac{1}{2}$, som han paastod, hun skyldte for indkjøbte Stude paa Næstved Mikkelsmarked, men var i langt større Vidtløftighed og ønskede, at hun maatte leve saalænge, til hendes Gjæld var betalt hos Mons. Rasmus Nielsen i Kjøge og Mons. Jacob Larsen paa Gammelkjøgegaard. Men kun nogle faa Dage efter, at hun havde talt med Birkeskriveren, døde hun og blev begravet i Kjøge Kirke, 1708 29de November²).

det har været antaget, Etatsraad Christian eller Christen Scheel, Kongen købte Vallø etc. af, men Geheimeraad Christian Siegfried v. Plessen.

- 1) Medens Grevinde Ascheberg eiede Gammelkjøgegaard, var Niels Marup 1715 Birkedommer ved Gammelkjøge Birk; Birkeskrivere vare Johan Bonde, 1701, og senere Simon Pedersen, som begge boede i Gammelkjøge By. 1715 var Hans Frederik Buss, 1718 Michael Steensen, 1720 Niels Lauritsen i Herfølge Birkeskrivere.
- 2) Noget før Jomfru Anne Margrethe Barnekow blev begravet i Kjøge Kirke, var, den 16de Novbr, Velbaarne Hr. Capitain Rosenkrands blevet begravet i samme Kirke. Efter ham, som havde boet i Kirkestrædet i Kjøge, blev holdt Skifte 19de Decbr. 1708, hvoraf sees, 1) at han var gift med Velædle Mette Høcken, 2) at han var Capitain under Oberst Bigen i det østre sjællandske Regiment, 3) at hans Moder, Broder Jørgen Rosenkrands og Søster levede paa Lolland, 4) at Boet var i daarlig Forfatning, saa at Enken fik kun 8 Rd. 1 $\frac{1}{2}$ 4 $\frac{1}{2}$ β , 5) Børn var der ikke, da det bemærkes, at om der havde været noget at dele, skulde hans Moder og Søkende haft deres Del.

Efter hendes Død var der nogen Uenighed imellem Capitain Erik Frederik Barnekow og Jakob Larsen i Anledning af det Mellemværende, denne sidste havde med Boet, og de Fordringer, Capitain Erik Barnekow gjorde paa Godtgjørelse for Føden til en Del Kvæg af Jacob Larsens, som Capitainens Søster i længere Tid havde haft paa Foder.

Noget efter Jomfru Anne Margrethe Barnekows Død forpagtede Grevinde Ascheberg Gammelkjøgegaards Hovedgaard bort til Morten Krøyer. Forpagtningscontracten imellem dem, som er dateret Widtskiøfle, 26de Februar 1709, er bevaret i det gamle Rentekammerarchiv blandt en Del andre Papirer, Gammelkjøgegaard vedkommende. Samme Aar som denne Forpagtningscontract er underskrevet, kom Gammelkjøgegaard under Sequestration, den 24de December, som tilhørende svenske Undersaatte, da Krigen mellem Danmark og Sverrig var udbrudt, og Gaard og Gods styredes derfor af Rentekammeret.

Af denne Forpagtningscontract, af 26de Febr. 1709, som begynder: «Udi den hellige Trefoldigheds Navn», kan man faa en lille Forestilling om, hvordan Forholdet mellem Eier og Forpagter dengang var, hvorfor jeg her vil anføre et Uddrag af den.

Forpagteren fik til Brug alle Gaardens tre Vange og tiliggende Marker, Niels Niels' Vænge, Bromark, Sørrits Have, Søllerup Vænget, Almis Vænget, naar Høet er høstet, og Lindet med Gaardens Enge, Gaardens Part i Græsningen paa Lyngen norden for Kjøge, samt paa Sandlyngen syd for Kjøge. Hvad her kaldes de tre Gaardens Vange, er de tre Hovmarker¹⁾, da det var Trevangsdriften, som brugtes; de andre Marker og Vænger, som dreves under Hovedgaarden, vare udenfor Trevangsdriften og dreves for sig selv. Bønderne skulde drive Hovmarkerne, høste Hø og Sæd, men Forpagteren skulde drive de øde Bøndergaardsjorder, med een Plov til hver Gaard, om der ellers blev øde Gaarde²⁾. Bønderne skulde holde Hegnene

¹⁾ De tre Hovmarker vare 1) Skovmarken, som vistnok bestod af Linnedsmarken, Kirkemarken og Aasmarken, 2) Mellemmarken, bestod af Knæmarken og Rakkerkrogsmarken, og 3) Nørremarken, bestod af den øverste og nederste Nørreremark.

²⁾ Som der altsaa ikke dengang var.

vedlige om Gaardens Marker og Haver, Forpagteren skulde give en og Bønderne tre Tærskere til Gaardens Brug. Forpagteren turde benytte alle Gaardens Værelser, med Undtagelse af dem Grevinde Ascheberg brugte, samt Værelser til hendes Folk og Køkken, naar hun var paa Gaarden. Tillige forbeholdt Grevinden sig Loftsrum til 100 Tdr. Sæd og Staldrum til sine Heste, samt nødtørftigt Hø, Hakkelse og Strøelse. Grevinden lod foretage de nødvendige Reparationer ved Gaarden, men Forpagteren skulde betale, hvad hans Folk ødelagde. Forpagteren havde aarlig Gavntømmer af Eg og Bøg, 70 Favne Brænde, 2 Parter Eg og 1 Part Bøg¹⁾, som Bønderne skulde kjøre til Gaarden og slaa istykker, samt stille op. Af syv Gadehuse havde Forpagteren en Dagarbeider af hvert Hus om Ugen. Fiskeriet i Aaen og Dammene i Skovmarken²⁾ brugte Forpagteren, ligeledes Haven, som han skulde holde vedlige. Føgeden skulde Forpagteren give fri Kost og Kammer, samt Rugfoder og Græs til en Hest. Forpagteren formaner til at holde sine Folk til at omgaaes forsigtigt med Ild og Lys, og faar Løfte om, at dersom han lider Skade ved fjendtligt Indfald, da skal denne erstattes ham. Af Stolestadet i Kjøge Kirke maatte Forpagteren benytte det Rum nærmest Trappen, naar Grevinden ikke selv var tilstede. Kjørte Bønderne Sæden kun til Kjøge for Forpagteren, saa skulde de kjøre 40 Reiser aarlig til Kjøbenhavn for ham, dog ikke om Vaar eller Høst, eller naar Veiene vare opkjørte, men Betaling istedetfor Reiserne maatte Forpagteren ikke tage. I Aashøie Oredrev fik Forpagteren aarlig Græsning til 30 Høveder, og naar det var Oldenaar, fik han 100 Svin frit paa Olden. Hver Kvinde paa Godset skulde spinde til Forpagteren aarlig 2 Æ Hør eller 4 Æ Blaar, men han maatte ikke tage Penge herfor. Naar Forpagteren gjorde det med «god Maneer», og ikke kom Grevindens Naboer for nær, tillodes det ham at skyde noget Vildt, men naar Grevinden var i Danmark, maatte han ikke befatte sig hermed.

¹⁾ Heraf synes det, som om der dengang i Gammelkjøgegaards Skove har været en Del mere Eg end Bøg.

²⁾ De tre Fiskeparke, som der findes Spor af nær ved Aasen henad den ny Vei fra Aasen over Linnedsmarken, ere vistnok de Fiskeparke, Grevinde Birgitte Skeel lod indrette til Karper.

Aarlig, 11te Juni og 11te Decbr., skulde Forpagtningsafgiften betales, hver Gang med 440 Rd. i hele danske Kroner, da den aarlige Forpagtningsafgift var 880 Rd. h. d. K.

**Gammelkjøgegaard under Sequestration, fra 24de December 1709 til
Freden mellem Sverrig og Danmark, 3die Juli 1720.**

Ved en kongelig Ordre til Geheimeraad Otte Krabbe, dateret 24de December 1709 (Bilag Nr. 2), tilmelder Kong Frederik den 4de ham, at Gammelkjøgegaard og Gods skal, som tilhørende svenske Undersaatte, indtil videre sequestreres, og Geheimeraad Otte Krabbe skal derfor underrette alle de ved Gaard og Gods værende Betjente og Forpagtere herom, samt lade dem vide, at herefter skal alle Indkomsterne fra Gaard og Gods leveres ind i Roeskilde Amtstue til Amtskriveren imod fornøden Qvittering¹⁾, og at de herefter skal rette sig efter de Ordre, som de Tilforordnede i Kammercollegiet paa Kongens Vegne giver dem. Forpagtningscontracten og Jordebogen forlanges indsendte. Efter denne Jordebog, fra 1709²⁾, laa til Gammelkjøgegaard efterfølgende Bøndergods: Kagstrup By, bestaaende af 17 Gaarde og 13 Huse og 2 Møller, hvoraf den ene dog ikke dengang dreves, i Høielse By 1 Gaard, i Ølby 12 Gaarde (hvoraf dog de 2 kun havde lidt over 2 og 3 Tdr. Hartkorn) og 6 Huse, i store Salby 1 Gaard og 1 Hus, i lille Skjendsved 2 Gaarde, i Jersie By 1 Gaard, i Ølsemagle By 1 Gaard, i Vallensbæk By 1 Gaard og 2 Huse, i Aashøie By 14 Gaarde og 6 Huse, i Svandsbjerg 4 Gaarde, i Gammelkjøge By 6 Gaarde (hvoraf en dog kun havde lidt over 2 Tdr. Hartk.) og 6 Huse, i Endersløv By 1 Gaard, udenfor Broport 15 Huse, i Aashøie Oredrev 4 Huse, Skyttehuset og Porthuset, og hertil vistnok, saavidt kan sees af en Beskrivelse,

¹⁾ Anne Marie v. Ehrenschildt, sal. Etatsraad Hans Bøefckes, som eiede Vibygaard og Gods, solgte denne Eiendom til Kongen og tilskjødede ham den 1ste Juli 1709, og da Gammelkjøgegaard blev sequestreret, blev den tilligemed Kongens nye Eiendom Vibygaard lagt under Roeskilde Amtstue, hvortil Afgiften svaredes.

²⁾ Findes i det gamle Rentekammer-Archiv.

optaget 1710¹⁾), omtrent saa megen Skov, som hørte dertil i Begyndelsen af dette Aarhundrede.

Efter et Regnskab over Indtægter og Udgifter ved Gammelkjøgegaard, fra 1ste Mai 1709 til 1ste Mai 1710, beløb Indtægten i Penge sig til 1681 Rd. 3 fl 4 sk , Rug 23 Tdr. 5 Skp. 2 Fdk., Byg 614 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. og Havre 189 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. Udgiften beløb sig i Penge til 1313 Rd. 4 fl , Rug 23 Tdr. 5 Skp. 2 Fdk., Byg 614 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb., Havre 189 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. Altsaa blev kun tilbage i Penge efter disse store Udgifter 367 Rd. 5 fl 4 sk .

Den 3die Februar 1710 blev Seqvestrationsordren forevist paa Gammelkjøgegaards Birketing, og den 10de Februar derefter udnævntes 8 af de bedste Dannemænd til at gennemgaa og efterse baade Hovedgaardens Jorder og Bygninger, Skov og Bøndergods, og efter bedste Skjøn udsige deres Mening derom. Af denne Beskrivelse, som den 24de Marts 1710 blev indført i Tingprotocollen, og som jeg tidligere har anført, sees, at Bøndergodset ikke var i saa meget slet Forfatning, vistnok i en Del bedre, end de fleste Steder dengang her i Landet.

Da Rentekammeret overtog Styrelsen af Gaard og Gods, bleve Bønderne udspurgte til Tinge, om de havde noget at klage over Ridefoged Jacob Larsen, men de svarede da, at de havde intet at klage over ham, og Rentekammeret beholdt saa ham fremdeles til Ridefoged, og aarlig aflagde han Regnskab for Indtægter og Udgifter, hvoraf man ser, at i flere Aar efter Krigens Udbrud oversteg Udgifterne temmelig høit Indtægterne, hvilket dog senere rettede sig, saa Indtægt og Udgift kom i Balance, og længere Tid efter oversteg Indtægt Udgift.

Jacob Larsen Qvistgaard vedblev da, som sagt, at være Ridefoged ved Gammelkjøgegaard, medens det styredes af Rentekammeret, lige til sin Død, og sørgede godt for Gaard og Gods og holdt Bygningerne stadig vedlige. Da Eskildstrup Gaard og Gods ogsaa blev seqvestreret²⁾ tilligemed Gammel-

¹⁾ Findes i Gammelkjøgegaards Tingbog.

²⁾ Samme Dato som Gammelkjøgegaard og Eskildstrup seqvestreredes, blev tillige 110 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. Hartkorn Strøgods i Holbæk Amt, tilhørende svenske Undersaatter, seqvestreret.

kjøgegaard, fordi det ligeledes eiedes af en svensk Undersaat, Fru Helvig Sophie Sehested, sal. Frederik Thotts, styrede Jacob Larsen ogsaa denne Eiendom, dog boede han paa Gammelkjøgegaard og var ugift, men havde i sit Hus, fra 1703 af, sin Søstersøn Lars Larsen¹⁾, som tog sin Morbroders Navn Qvistgaard. 1713 den 7de October døde Jacob Larsen Qvistgaard, 54 Aar gammel, efter at have været Ridefoged ved Gammelkjøgegaard i 24 Aar; han blev begravet i Kjøge Kirke 16de October samme Aar. Under Jacob Larsens Sygdom styrede hans Søstersøn, Lars Larsen Qvistgaard, Gammelkjøgegaard og Gods, og efter Jacob Larsens Død blev han Ridefoged, medens Eiendommen var sequestreret og en Tid derefter. 1713 den 23de October holdtes Auction paa Gammelkjøgegaard over Jacob Larsens Bo, og af Fortegnelsen herover ser man, at han ikke bestandig har været i Kost hos Forpagteren, men ført sin egen Husholdning og haft et godt Indbo²⁾).

De første Aar efter Sequestrationen var det den kongl. Skovrider Brun ved Vallø og den kongl. Jæger Barnewitz, der havde Opsyn med Skovene og drev Jagten paa Gammelkjøgegaards Eiendom, men efter en Rentekammerskrivelse af 9de Decbr. 1713 forbydes det, at Vallø Skovrider berider Gammelkjøgegaards Skove og Gods, da han nu ikke mere er i Kongens Tjeneste, men i Hds. fyrstelige Durchlauchtigheds, Fyrstinden af Slesvigs³⁾, men Ridefogden faar Ordre til selv at have Indseende med, at Ingen skyder Vildt paa Godsets Frihed eller foretager nogen ulovlig Skovhugst, og det tillades ham at tage til Hjælp Lars Geridsen, til at beride Skovene og Godset med Gaardens Skildt og Bøsse, og for hans Uleilighed skal Lars Geridsen have det Hus, hvori han boer, frit for Afgift.

¹⁾ Jacob Larsen Qvistgaards Arvinger vare to Søstre, den ene Maren Lauritsdatter, gift med Præsten Jens Karleby i Mærn, den anden Maren Margrethe Lauritsdatter, sal. Lars Jensens; det var hendes Søn, Lars Larsen, som var hos Morbroderen.

²⁾ Foruden hvad Jacob Larsen havde for at være Ridefoged ved Gammelkjøgegaard og Eskildstrup, søgte han ogsaa at fortjene noget paa andre Maader, saaledes fæstede han 30te Juli 1707 Høielse Kirketiende af Etatsraadinde Ehrenschildt til Vibygaard.

³⁾ Anna Sophie Reventlov, som førte denne Tittel, før hun blev gift med Kong Frederik den 4de.

Ved Aarene 1714—15 kaldtes en af Gammelkjøge Bys Gaarde Skovfogedgaarden¹⁾, og her boede Skovfoged Peder Hemmingsen, som blev anklaget for at have stjaalet to unge Bøgetræer, som ogsaa fandtes i hans Gaard. Medens Gammelkjøgegaard var under Seqvestration, styrede Ridefogden de Sager, som vedkom ham, omtrent som da det stod under svenske Undersaatter, som kun engang imellem boede paa Stedet; snart holdt han Auction over Kagstrup Møllers Indbo etc.; fordi han ikke kunde betale sin Afgift, snart klagede han over de Bønder, som trak Restancer paa sig, snart udførte han Rentekamrets Ordre om, at et Par gamle Folk, som ønskede at fratræde deres Gaard, skulde have Lov dertil; aarlig lod han tage Syn over Skovene, aarlig indgav han sit Regnskab og fik sine Ordre, og med Alt dette gik det nogenlunde som sædvanligt. Ogsaa med de smaa Huse sønden Kjøge gik det som sædvanligt; flere af disse bleve udleiede til Kjøge Borgere, og en Tid havde Postmesteren i Kjøge et af dem i Fæste. Men paa andre Maader skete der jo et og andet, som var usædvanligt, f. Ex. at Rentekamret ved en Skrivelse af 15de Decbr. 1716²⁾, efter Anmodning derom, udleiede Gammelkjøgegaards Herskabsstolestade i Kjøge Kirke, saalænge Gaard og Gods var under Seqvestration, for 2 Rd. aarlig til Oberstinde Moltke, der boede i Kjøge.

Hvad der ogsaa var usædvanligt for Bønderne paa Gammelkjøgegaards Gods var, at kort efter at Godset var kommet under Seqvestration, blev det regnet med til Ryttergodset, og Bønderne maatte tage imod Ryttere med Heste i deres Gaarde og sørge for disse. Allerede 1710, 16de October, ankom Ryttere og bleve fordelte hos Bønderne, og fremdeles til 31te October 1717³⁾ og maaske længere vedblev der at ligge Ryttere i Quarter hos Bønderne paa Gammelkjøgegaards Gods, og Ridefogden ved Gammelkjøgegaard maatte saa gjøre Afregning mellem Bønder og Ryttere. Efter at Rytterne havde været

¹⁾ Omtrent samtidigt hermed boede i Gammelkjøge By i en Gaard Birke-dommeren, og Birkeskriveren i et Hus.

²⁾ Rentekammerskrivelsen af 15de Decbr. 1716 er i det gamle Rentekammerarchiv.

³⁾ Efter Tingbogen, holdt paa Gammelkjøgegaards Ting.

indqvarterede paa Gammelkjøgegaards Gods, klagede Bønderne over, at de ikke formaaede at betale deres Landgilde, fordi de havde haft stor Tynge af Rytterne, som laa indqvarterede hos dem, og fordi der havde været Misvæxt¹⁾. Afdelinger af forskjellige Rytterregimenter lagdes ind paa Gammelkjøgegaards Gods. Efter et Brev²⁾ fra Landetatens General-Commissariat til Lars Larsen blev paa Gammelkjøgegaards Gods indlagt 46 Ryttere og Heste af Oberstlieutenant Kaas's³⁾ Compagni, af Oberst Rosenkrantz Schacks⁴⁾ Regimente, fra 16de October 1716 til 31te October 1717. Disse Ryttere vare altsaa blandt dem, som droge bort sidstnævnte Dato. Ogsaa af 1ste fynske Rytterregiment under Oberst Kørbitz var fordelt paa Gammelkjøgegaards Gods 1½ Compagni, og Godset regnedes med til det Ringstedske Rytterdistrikt⁵⁾.

I Kong Frederik den 4des elleveaarige Krig med Sverrig gjordes mange Fanger, og disse fordeltes omkring i Landet, saa denne Egn fik ogsaa en Del deraf. De bleve fordelt hos hvem, som ønskede dem, da de brugtes til Arbeide; men løb en Fange bort fra det Sted, hvor han arbeidede, maatte Husbonden, som havde ham, betale 4 Rd. i Bøder.

Imellem giftede de svenske Fanger sig og bosatte sig her efter Freden, ja endogsaa før Fredslutningen var her i Egnen et Par svenske Fanger paa Gammelkjøgegaards Gods, som af lagde Troskabseden til Kongen af Danmark paa Gammelkjøgegaards Ting. Den ene var i Ølby og hed Sven Pedersen, den anden i Gammelkjøge By og hed Erik Mortensen⁶⁾.

¹⁾ Efter Tingbogen, holdt paa Gammelkjøgegaards Ting.

²⁾ Denne Skrivelse findes i Kongerigets Archiv (det gamle Rentekammer-Archiv), og indeholder en Beregning over 1533 Rd. 2 $\frac{1}{2}$, vedkommende Belægningen af Gammelkjøgegaards Gods med 46 Ryttere.

³⁾ Maaske Henrik Bjelke Kaas til Boltinggaard, f. 1686, † som Generalmajor 1773.

⁴⁾ Niels Rosenkrands v. Schack til Sneumgaard, Generalmajor, da han døde 1731. * 1) Sophie Hedevig Raben, 2) Benedicte Gertrud von Ingenhaeff.

⁵⁾ Efter Otto Vaupells: Den dansk-norske Hærs Historie B. 3, S. 18. Samme Side staar ogsaa, at 3 Compagnier af Livgarden til Hest blev indqvarteret i Kjøge.

⁶⁾ Efter Tingbogen, holdt ved Gammelkjøgegaards Ting.

Endnu medens Gammelkjøgegaard var under Seqvestration, dreves Pottemageriet ved Aashøie, som Grevinde Birgitte Skeel havde anlagt, og Pottemagere herfra nævnes 1715.

I den nordlige Sidefløi ved Hovedbygningen paa Gammelkjøgegaard boede Ridefoged Lars Larsen, og havde hos sig Jørgen Amisbøl, som i Tingbogen kaldes hans Tjener, men som vistnok var hans Skriver, som han havde til Hjælp ved sine mange Forretninger.

I Kjelderen under denne Fløi var et Fængsel, hvor der imellem sad et og andet Menneske, der var anklaget for Forseelser eller Forbrydelser, til Dommen faldt, men da her ikke var videre hyggeligt at sidde¹⁾, forsøgte Fangerne undertiden at slippe bort, hvilket neppe har været saa meget vanskeligt, og efter en saadan Fange, en Kvinde, som var undsluppet fra dette Fængsel, lyste Ridefogeden den 18de Juni 1714 og fik hende vel ogsaa tilbage, da der ikke lystes oftere efter hende paa Tinget. I denne Kjelder sad ogsaa, efter hvad jeg i min Barndom hørte fortælle, de gjenstridige eller dovne Bønder, naar Ridefogeden ikke kunde faa Bugt med dem.

Om Gammelkjøgegaard, efter det var overgivet til sin Eier, Grevinde Margrethe Ascheberg, og om Egnen.

Den 3die Juli 1720 sluttedes Freden mellem Danmark og Sverrig i Frederiksborg, og Seqvestrationen af Gammelkjøgegaard og Gods blev ophævet, og Eiendommen atter overgivet til Grevinde Ascheberg, som paa Widskøfle den 23de November 1720 underskrev en Forpagtningscontract imellem sig og Niels Sørensen, som dog først traadte i Kraft fra 1ste Mai 1721, da Morten Krøyer denne Dag flyttede fra Gammelkjøgegaard til Kjøge, fordi hans Forpagtningstid da var udløbet. Denne Morten Krøyer har været en forsigtig Mand, og da

¹⁾ Jeg erindrer, at jeg ofte i min Barndom gik ned i denne Kjelder og saae ind i et Aflukke dernede, som Folkene fortalte mig havde været Fængsel, og jeg gik ikke gjerne derind, fordi det forekom mig saa uhyggeligt.

intet blev bekjendtgjort paa Gammelkjøge Ting om, at Seqvestrationen var ophørt, indsendte han en Forespørgsel, om han i Decbr. Termin 1720 skulde indbetale til Grevinde Ascheberg Forpagtningsafgiften af Gammelkjøgegaards Hovedgaard, og han fik den 7de Decbr. 1720¹⁾ Svar fra Rentekammeret, at han havde at udbetale denne Forpagtningstermin til Grevinde Ascheberg. Endnu større Forsigtighed iagttog han, da han, længe efter han havde forladt Gammelkjøgegaards Forpagtning, fik fra Rentekammeret den 30te October 1722¹⁾ en Qvittering for Gammelkjøgegaards Forpagtningsafgift fra 1ste Juni 1710 til ultimo Juni 1720.

Forpagtningscontracten mellem Grevinde Ascheberg og Niels Sørensen, underskrevet af dem begge, med Materialforvalter Niels Juel som Cautionist for Niels Sørensen, findes i Gammelkjøgegaards Archiv og er, paa enkelte uvæsentlige Undtagelser nær, ganske som den mellem Grevinde Ascheberg og Morten Krøyer. Det tillades ikke Niels Sørensen, som det blev tilladt Morten Krøyer, at skyde Vildt paa Gammelkjøgegaards Grund, og hver Kvinde paa Godset, som spinde Blaar til Forpagteren, skal kun spinde 3 Å , hvorimod hver Kvinde spandt 4 Å til Morten Krøyer. — I Forpagtningscontracten, hvor det siges, at Forpagteren skal pløie etc. de øde Gaardes Jord, bemærkes det, at i disse besværlige Tider kan det let hændes, at der er eller bliver øde Gaarde.

Forpagter Niels Sørensen var ingen Ven af Ridefogeden og klagede til Grevinden over ham, men Klagerne indeholde intet Bevis imod Lars Larsen. Forpagteren skrev til Grevinden, at den nye Træhest, som nylig var sat op, stod ubenyttet, og mente, at Ridefogeden holdt med Bønderne imod ham²⁾. Rime- ligvis er Træhesten ikke bleven brugt, enten fordi Bønderne ikke vare saa vanskelige at komme tilrette med, saa Lars Larsen har været nødt til at anvende dette haarde Middel, eller fordi Ridefogeden maaske ikke har yndet at se paa Ridetouren paa Træhesten.

¹⁾ Findes i det gamle Rentekammerarchiv.

²⁾ I Gammelkjøgegaards Archiv ligger en Klage fra Niels Sørensen til Grevinde Ascheberg, fra den 8de October 1723, som indeholder forskellige Anklager mod Ridefoged Lars Larsen.

Niels Sørensen passede ikke sine Sager og var en maadelig Landmand; som Følge heraf kom han i Gjæld og betalte ikke sin Afgift, og forsøgte da at hjælpe sig paa forskellige Maader; saaledes leiede han til Jochum Henrik Kastinus Fiskeriet i Aaen, saa langt Gammelkjøgegaards Grund gik, og af Hr. Landsdommer Knud Ahasverus Becker, som var Forvalter paa Vallø, laante Niels Sørensen Penge og satte i Pant herfor 70 Køer af dem, som var paa Gammelkjøgegaard, og da han hverken formaaede at betale sin Afgift eller sin Gjæld, maatte Materialforvalter Niels Juel fra Kjøbenhavn, som havde cautioneret for ham, overtage Forpagtningen af Gammelkjøgegaard 1724; dog var Niels Sørensen endnu Forpagter paa Gammelkjøgegaard, da Grev Meyerfelt dette Aar overtog Eiendommen.

1721 i Juli var Grevinde Ascheberg paa Gammelkjøgegaard og havde meget at bestille her efter den lange Sequestration. Alle, som havde faaet Bestillinger ved Gammelkjøgegaard eller Fæste paa noget af Godset, medens Sequestrationen varede, maatte, da Grevinde Ascheberg overtog Eiendommen igjen, faa hendes Stadfæstelse herpaa, hvorfor Niels Marup, som 1711 var udnævnt til Birkedommer ved Gammelkjøgegaards Birk af de høie deputerede Herrer i Kammercollegiet i den afdøde Rasmus Nielsens Sted, den 7de Juli 1721 fik Grevindens Stadfæstelse paa sit Embede. Ligesom ogsaa Grevinden, medens hun var paa Gammelkjøgegaard, den 11te Juli 1721 stadfæstede Lieutenant Jørgensens Fæstebrev paa Aashøiegaarden fra 1712. Ogsaa de mange andre Fæstebreve fra Sequestrationstiden gav Grevinden sin Stadfæstelse, medens hun opholdt sig paa Gammelkjøgegaard, men først 1722 den 17de Mai underskræv Grevinde Ascheberg paa Widskøfle Hans Schurts Kaldsbrev som Birkeskriver ved Gammelkjøgegaards Birk, hvilket Embede han fik efter Niels Laursen af Herfølge, som før havde haft det.

Efter Kong Frederik den 4des Forordning af 21de Februar 1702 var Vornedskabet for saa vidt ophævet, at enhver Bondekarl kunde forlange et Fribrev, imod efter en billig Kjendelse at betale derfor, hvad han formaaede, dog ikke over 30 til 50 Rd., og det var ikke ganske faa Fribreve, Grevinde Ascheberg udstedte, medens hun eiede Gammelkjøgegaard. Ogsaa denne Gang, hun var paa Gammelkjøgegaard, udstedte hun et Fribrev

til en af sine Vornede, ved Navn Jens Hemmingsen, fra et af Husene udenfor Broport, den 7de Juli 1721¹⁾. (Bilag Nr. 3.)

Dagen efter Freden mellem Sverrig og Danmark blev sluttet, var Fru Berthe Scheel, Generallieutenant Niels Rosenkrands's Enke, død, og efter hende, som var Søster til Kjeld Christoffer Barnekows Moder, arvede Grevinde Aschebergs Børn 15,678 Rd. 4 $\frac{1}{2}$, og for at faa disse Penge til Sverrig skulde betales 6te og 10de Penge, hvorfor Grevinde Ascheberg den 17de Juni 1721 udstedte en Panteforskrivning til Kongen af Danmark, hvorved Gammelkjøgegaards Gods pantsattes for disse Penge.

Naar Grevinde Ascheberg kom til Gammelkjøgegaard, maatte hun kjøre ad den gamle Landevei fra Kjøbenhavn til Kjøge, som gik ind gennem Landet over Avedøre Marker og var saa ufremkommelig, at de Reisende kjørte ind over Markerne for at komme frem, og dette gav Anledning til, at Bønderne udpantede dem, som kjørte over deres Marker, og heraf reiste sig daglig Slagsmaal og Klammeri. For at hjælpe paa disse Ulemper lod Kong Frederik den 4de anlægge en ganske ny Vei²⁾ fra Kjøbenhavn til Kjøge langs med Stranden, og det er denne Vei, vi nu kalde den gamle Landevei, som Bønderne endnu ofte kjørte ad i min Barndom, men som nu er aflagt.

Det attende Aarhundrede gik ind med temmelig truende Udsigter for Danmark; de hollandske, engelske og svenske Flaader laa i Sundet, og Carl den 12te tænkte paa at gjøre Landgang paa Sjælland (hvilket han ogsaa gjorde i August 1700); derfor besattes Kysterne med Krigsfolk, og her ved Kjøge og langs ind med Stevns Kyst laa et Kavalleriregiment under Oberst Rabes³⁾ Commando, ligesom ogsaa endnu og fremdeles flere Aar herefter en Del af Fodgarden havde Qvarter i Kjøge, og foruden disse endnu ogsaa andre Fodfolk laa herude, saa her har været megen Uro dengang i Byen og Egnen, og det har ikke været saa let for Borgerne og Bønderne

¹⁾ Efter Tingbogen, holdt ved Gammelkjøgegaards Ting.

²⁾ Se Danske Atlas, T. 2, Side 66.

³⁾ Danske Mag., 3die Del, Side 136.

at ernære sig i disse besværlige Tider, men dog trivedes her ogsaa fredelige Sysler, og en «Contrafeier» (Portraitmaler) ved Navn Jacob Steenhof¹⁾ boede i Kjøge og fandt sit Ophold der.

Lidt over 33 Aar efter, Niels Juel vandt sin glimrende Seir 1677, saae Kjøge Bugt atter en lysende Heltedaa; «selv i den danske Søkrigshistorie, der er saa rig paa herlige Bedrifter, staar den uden Måge». Det var den 4de October 1710, da den danske Flaade laa i Kjøge Bugt under General-Admiral Ulrik Christian Gyldenløves²⁾ Commando, at den svenske Flaade, ført af den gamle Admiral Wachtmeister³⁾, viste sig under Opseiling for Kjøge Bugt, og yderst i Avantgarden laa netop da Skibet Dannebrog, ført af Commandeur Iver Hvitfeldt⁴⁾. Kl. 2 — 3 om Eftermiddagen begyndte Kampen med to Skud fra Admiral Wachtmeisters Skib, Götha Leyon, hvorefter Dannebrog optog Kampen med den svenske Arrieregarde og skød Skud paa Skud, men kort efter at Kampen var begyndt, gik der Ild i Dannebrog, rimeligvis ved Ilden fra dets egne Kanoner, og da den udbredte sig over hele Skibet, og Mesanmasten, Stormasten og tilsidst Fokkemasten gik over Bord, lod Hvitfeldt Ankeret kaste ud, for ikke at drive ind paa den danske Flaade og Kjøge By og tænde disse i Brand; fremdeles skød han

¹⁾ Efter Kjøge Kirkebog.

²⁾ Ulrik Christian Gyldenløve, Greve til Samsø, Friherre til Marselisborg, Geheimeraad, General-Admiral etc., født 1678, † 8de Decbr. 1719 i Kjøbenhavn, var Søn af Kong Christian d. 5te og Sophie Amalie Moth, Grevinde af Samsø. * Charlotte Amalie Krabbe, † 1709, 24de August.

³⁾ Vistnok Hans Wachtmeister, Greve til Johannishus, Søn af Hans W., Baron af Bjørk, f. 1641, † 1714, Admiral, General-Lieutenant, * 1685 Grevinde Sophia Lovisa von Ascheberg, f. 1664, † 1720, Datter af Feltmarskalk Grev Rutger von Ascheberg og Maria Eleonora von Busseck.

⁴⁾ Iver Hvitfeldt var Søn af Tønne Hvitfeldt til Tomb og Tronstad Gaard, Commandant paa Frederikshald, Oberst over det Smaalenske Regiment og Lensmand over Smaalenenes Amt, og hans første Hustru Hille Margrethe Noel. Iver Hvitfeldt var gift med Kirstine Royem, som ved Mandens Død havde 4 Børn og sad i trange Kaar. Hun fik 200 Rd. aarlig i Pension efter Manden. Paa Hofmans Stamtavle over Hvitfeldts Slægt er anført en Datter af Iver Hvitfeldt ved Navn Margrethe Sophie Hvitfeldt, † 1744, * 1727 Ritmester Daniel Andreas Günther, † 1769 som Generalmajor. Han var født i Helsingør 7/10 1690. Endnu lever den Hvitfeldtske Familie i Norge.

voldsomt paa Fjenden, til Ilden naaede Krudtkammeret, og Dannebrog, som næsten var afbrændt til Vandet, sprang i Luf-
ten med et Par forfærdelige Knald. Hvitfeldt og hans Helte-
skare satte saaledes Livet til for at frelse den danske Flaade
og Kjøge By. Kun nogle faa Chaluproere, som vare ude i
Chaluppen, og 3 Mand, som gik bort fra Skibet i Fiskerjollen,
bleve reddede, Vraget sank paa 7 Favne Vand, med Dragør
Lund i Nordost, Stevns Østhuk i Sydvest og Kjøge Kirketaarn
i Vest¹⁾.

Efter Herfølge gamle Kirkebog blev i October og November
1710 flere Folk af Skibet Dannebrog's Besætning, som fløde op
paa Strandbredden, begravede paa Herfølge Kirkegaard. Om
Iver Hvitfeldt var blandt disse, vides ikke, men vist er det, at
Støvet af flere af Dannebrog's Helte hviler paa denne Kirke-
gaard, hvorfor, medens Pastor Willemoes var Præst der, 18..,
en Sten blev indsat i Kirkens østre Gavl, hvori er indhugget
efterfølgende Vers af Digteren B. S. Ingemann:

Høit bruser Bølgen i Kjøge Bugt,
Den sjunger om Hvitfeldts Himmelflugt;
Den sjunger om Dannebrog's Helteskare,
Som Flammevinger til Himlen bare.
Hist Kæmpeskaren mod Himlen fløi,
Her Kirkegaarden blev Kæmpehøi.
Hist bar de fra Stranden Heltenes Been,
Og Kirken blev deres Bautasteen.
Gud evig glæde de høie Sjæle!
Med Danmark staaer deres Eftermæle.

Arveskiftet mellem Grevinde Ascheberg og hendes Børn.

Kun til 1724 var Grevinde Ascheberg Eier af Gammel-
kjøgegaard; i dette Aar, den 2den September, blev paa Wid-

¹⁾ Efter en Beretning i Bladet «Fædrelandet» for 21de Mai 1873 er Skibsskroget af Dannebrog fundet, og en Del Kanoner optagne deraf af Dyk-
kere. Foruden Kanoner fandtes ogsaa i Skibsskroget en Del Menneske-
ben, Menneskehoveder med Haar, samt noget Tougværk, som var
ganske friskt.

skøfle i Skaane holdt et Arveskifte mellem Grevinde Ascheberg og hendes Børn, hvorved hendes Svigersøn, Grev Johan August Meyerfelt, kom i Besiddelse af Gammelkjøgegaard, som ved et aabent Brev¹⁾ paa stemplet Papir, den 2den Septbr. 1724 (Bilag Nr. 4), underskrevet af alle Kjeld Christoffer Barnekows Arvinger (med Undtagelse af Grev Meyerfelt og hans Hustru), blev ham overdraget. I dette Brev gjøre Arvingerne vitterligt, at de til Hs. Excellence Rigsraad, Generalgouverneur, Grev Johan August Meyerfelt og hans Grevinde oplade og opgive deres Del i Gammelkjøgegaard og Gods. Det siges heri, at Grev Meyerfelt har givet de andre Arvinger Vederlag i Sverrig for deres Del i Gammelkjøgegaard til deres Tilfredshed, men det siges ogsaa, at Grev Meyerfelt, paa sin Hustrues Vegne, som Fædrenearv har faaet sin Del i Gammelkjøgegaard og Gods.

De Arvinger, som udstedte Brevet, bad de offentlige Autoriteter i de Amter og Herreder, hvori Gammelkjøgegaard og Gods ligger, om de vilde give Grev Meyerfelt en god Haandsrækning. Maanedsdagen efter Arveskiftet, den 2den October 1724, blev dette Brev læst paa Gammelkjøgegaards Ting. Fem Dage efter at Arveskiftet var tilende, skrev Grevinde Ascheberg et aabent Brev (Bilag Nr. 5), dateret Widskøfle 7de September 1724, til Befalingsmand Lars Larsen om, at han skulde underrette alle Bønder, Møllere og Husmænd, som bo paa Gammelkjøgegaards Gods, om, at ved det Arveskifte, som nys var overstaaet mellem Grevinde Ascheberg selv og hendes kjære Børn, var Gammelkjøgegaard og Gods samt alt dets Tilhørende og Gaardens Inventarium tilfaldet hendes kjære Måg (Svigersøn), Hs. Excellence Hr. Rigsraad, Generalgouverneur, høivelbaarne Greve Hr. Johan August Meyerfelt og hans Gemalinde, hendes kjære Datter, Grevinde Fru Birgitte Barnekow, hvorfor hun lader dem vide, at det nu tilkommer dem at erkjende og respectere Hs. Excellence og hans Fru Grevinde for deres rette Herskab og bevise dem al tilbørlig Lydighed og til dem betale, hvad de ere pligtige. Hun underretter tillige om, at

¹⁾ I Gammelkjøgegaards Archiv.

²⁾ Brevet skulde vistnok læses for alle Godsets Beboere.

Hs. Excellence nu træder ind i al hendes Ret hos Forpagteren, og ligesaavel Forpagter Niels Sørensen, som hans Cauti-
onist, Hr. Materialforvalter Niels Juel, skal underrettes herom.¹⁾

Andet Kapitel.

Grev Johan August Meyerfelt og hans Hustru Brita Barnekow.

Johan August Meyerfelt var en Søn af Anders Meyer til Festen og Laisholm i Lifland, som var Ingenieur og Oberstlieutenant i svensk Tjeneste, og hans Hustru Anna Catharina Wolf²⁾, Datter af Myntmester og Kgl. Commissarius i Riga, Martin Wolf til Dert, og Ursula Marquard. Anders Meyer, som nedstammede fra en adelig Slægt i Lifland, blev 1674 den 24de November optagen i den svenske Adelsstand med Navnet Meyerfelt, og introduceredes 1675 paa det svenske Ridderhus. Det fortællles om ham, at da han engang blev taget tilfange af de Danske og hensat paa Fæstningen Glückstadt, aftegnede han Fæstningsværkerne der og sendte denne Tegning hemmeligt til Kong Carl den 10de, som var i Wismar, med Underretning om, hvordan Fæstningen let kunde tages³⁾.

Johan August Meyerfelt blev født 1664 i Lifland og gjorde i sin Ungdom Tjeneste som Frivillig ved Generalmajor von der Pahlens⁴⁾ Regiment til Hest 1684, blev Kornet 1686, Lieutenant

¹⁾ I dette Brev er under Grevinde Aschebergs Navn trykket hendes Vaaben i sort Lak, som er sammensat af 9 forskellige Felter.

²⁾ Hendes Broder, Oberst og Kgl. Myntmester Henrik Wolf til Lenöwerd, optoges i den svenske Adelstand under Navn af Wolfensköld.

³⁾ Anreps Ättartaflor, 2den Afd., Side 888.

⁴⁾ Familien von der Pahlen er en meget gammel adelig Slægt, som stammer fra Westphalen, kom i Sværdriddernes Tid til Lifland, hvor den regnedes for en af de ældste adelige Slægter. Af denne Slægt var Generalmajor, Friherre Johan Andreas von der Pahlen, som eiede mange Godser i Ingermanland. Han tjente sig op, til han blev Generalmajor, 1693. Commanderede en Tid et hvervet Cavalleriregiment i Estland,

1688, og var Capitain 1693 ved Grev Edvard Hastfehns¹⁾ Infanteriregiment i Holland. 1697 var han Major ved Oberst Krassows²⁾ Regiment, som opløstes 1698. 1701 Oberstlieutenant ved Åbo Lens Cavalleri. Da Kong Carl den 12te i Efteraaret 1700 slog Russerne ved Narva, og næste Sommer, 9de Juli 1701, gik med sin Hær over Düna og tilkæmpede sig en glimrende Seir over Russere og Sachsere, fulgte Johan August Meyerfelt ham som Oberstlieutenant af Cavalleriet paa denne Heltegang, og udmærkede sig meget gennem hele Carl den 12tes polske Felttog, hvilket Meyerfelt ogsaa skal have tilraadet³⁾, da mange andre raadede Kongen fra denne Krig. Da Kong Carl derefter gik med sin Hær gennem Polen til Warschau, og derefter gik til Klissow, hvor han den 9de Juli 1702 vandt den berømte Seir over Kong August af Polen, var Meyerfelt med blandt den svenske Hær, som ved sin Tapperhed afgjorde Slagets Udfald, og blev dette Aar Oberst og hvervede selv et Dragonregiment, i Spidsen for hvilket han, efter at Hæren havde ligget i Vinterqvarter, 1703 fulgte Kong Carl, da Krigen fortsattes. Pultusk toges den 21de April og Thorn i Slutningen af October. Næste Aar, 1704, toges Lemberg den 27de August, men medens Kong Carl tog Lemberg, gik Kong August af Sachsen og Polen til Warschau og tilbagetog sin Hovedstad, og rykkede derefter ind i Stor-Polen tilligemed Schulenburgs⁴⁾ Tropper. Herhen var Meyerfelt sendt med

Lifland og Ingermanland. Drukne i August 1696 med sin Frue, Barbra Helena von Rosen og deres ældste Datter i Rewals Havn.

¹⁾ Grev Edvard Hastfehr var Søn af Jacob Johan Baron og Greve Hastfehr, Feltmarskalk 1690, og Sigrid Gyldenstjerna af Lundholm, Enke efter Rigsraad og Ambassadeur Göran Fleming. Edvard Hastfehr var Capitain ved et Regiment i Riga, blev Infanteri-Oberst i hollandsk Tjeneste, † 1695 ved Beleiringen af Namur, skudt af en Kanonkugle, begravet med sine Forældre i Wingåkers Kirke i Södermanland.

²⁾ Vistnok Ernst Detlof Baron Krassow til Pausevitz, Oberst i svensk Tjeneste, 1706 Generalmajor, 1710 Vicegouverneur i Wismar og Bremen, Generallieutenant, Afsked 1712, igjen Generallieutenant 1713, † 1714. Hans Lig lod Carl den 12te føre fra Hamborg til Rügen og der med stor Høitidelighed begrave.

³⁾ Carl den 12tes Regering, af And. Fryxell, H. 1, S. 178.

⁴⁾ Mathias Johan Rigsgreve af Schulenburg, f. 6te August 1661 i Emden. I brunsvigsk Tjeneste 1688—97. Med i Krigen mod Tyrkerne og de

nogle Tropper og slog Kong Augusts Hær et Par Gange tilbage; navnlig den 9de September 1704, i Nærheden af Posen, seirede han i et Slag over den polske Feltherre Radomirski og fik en Del Bytte, hvoriblandt var Radomirskis Generalstav, for hvilken den polske General forgjæves bød 2000 Dukater i Løsepenge¹⁾. Meyerfelt kastede sig derefter ind i Posen, som var befæstet. Endnu samme Aar tog Carl den 12te Warschau igjen og drev Kong August ud af Polen, og Meyerfelt fulgte fremdeles Carl den 12te paa hans Tog fra Seir til Seir. Dette Aar, 1704, blev Meyerfelt Generalmajor af Kavalleriet. Om Vinteren 1704—5 laa Hæren i Vinterkvarter i Polen ved Staden Reviz, nær den schlesiske Grændse.

Den 21de Juli 1705 vandt Svenskerne atter en Seir over Sachserne ved Warschau; og i September blev Stanislaus kronet i Warschau og Kong Carl sluttede Fred, men der blev ingen Fred, da Kong Stanislaus, som Kong Carl stred for, ikke blev anerkjendt af ret mange i Polen. Den 12te Juli 1705 blev Meyerfelt Friherre tilligemed sin yngre Broder Valdemar. Fra 1706 af lod Kong Carl ikke sine Tropper ligge i Ro om Vinteren, men lod dem være paa færde, selv i den koldeste Tid, og vandt den 3die Februar 1706 Seir over Sachserne ved Fraustadt. Senere hen paa Vinteren laa Kong Carls Hær ved Grodno, som, da Svenskerne kom der henimod, var besat af Russerne, under Anførsel af Ogiloi²⁾, som trak sig bort fra

Franske. 1693 Oberst. 1697 i sardinsk Tjeneste som Marchal de Camp. 1702 Generallieutenant i sachsisk polsk Tjeneste. Med i flere Slag. Førte de Hjælpetropper, Kong August sendte Keiser Joseph. 1705 General af Infanteriet og Øverstkommanderende for den sachsiske Hær. Ansaes for en dygtig Feltherre, uagtet han tabte nogle Slag mod Carl den 12te, Gik til Flandern og tjente Prinds Eugen og Hertugen af Marlborough mod Frankrig. 1709 havde han Overbefaling over Prinds Eugens Infanteri og var med ved Tournays Beleiring og i Slaget ved Malplaquet. 1711 tog han Afsked fra sachsisk Tjeneste. 1715 Feltmarskalk i Venedigs Tjeneste. Blev Rigsgreve og døde 14de Marts 1747.

¹⁾ Se Anreps Ättartaflor 2den Afd. Side 888.

²⁾ Georg Benedict Friherre af Ogiloi eller Ogilvy, hvis Fader nedstammede fra en meget gammel irsk Familie, af hvilken altid den ældste Søn var Lord, gik til Tydskland og døde som Kommandant i Fæstningen Spielberg. G. B. Ogiloi gik i keiserlig Tjeneste, men blev kaldet af Czaren i russisk Tjeneste, og blev efter den berømte General la Torts Død General

dette Sted, da Svenskerne nærmede sig, fordi der rasede Sygdom og Nød blandt de russiske Tropper, og han derfor intet kunde foretage sig imod Svenskerne. Carl den 12te gjorde nu et Forsøg paa at hindre Russernes Tilbagetog, men Broerne over en Flod vare afkastede og Veiene tildels spærrede af omhugne Træer, hvilket standsede Kongens Fremrykning; men da den russiske Hær stod bag ved de omhugne Træer paa den anden Side af Floden, lod Kongen med Møie slæbe nogle Kanoner hen til Floden og lod skyde paa Russerne over imod den anden Flodbred, og Kongen forsøgte selv at vade gennem Moradset og Vandet, fulgt af den lille Prinds¹⁾ og Meyerfelt med en Hob Officerer og Soldater. Vandet gik dem til Armene, og for hvert Skridt de toge, maatte de prøve Grunden forud med en Stang, for at de ikke skulde komme for dybt ned, saa at Vandet kunde gaa over dem. Dette var et af Kong Carls sædvanlige Vovestykker, og det havde været meget let for Russerne at dræbe Kongen, men de bleve bange, da de saa Kong Carl og hans Mænd komme gennem Floden over imod dem, og flygtede fra deres halvfærdige Forskandsninger, og den svenske Hær, som havde ryddet bort paa de fældede Træer, rykkede frem, da den saa Russerne flygte, og trods de mange Vanskeligheder, Landet frembød, kom den ind i Pinsk, den 24de April. — Kong Carl gik saa den 1ste Juni ind i Volhynien, hvor alle bøiede sig for ham; overalt hvor han kom frem, opfordrede han Folk til at hylde Kong Stanislaus, og for dem, som fulgte Kong August, opbrændte han Slotte og Gaarde.

Feltmarskalk. 1704 ved Fæstningen Narva gjorde han fortræffelig Tjeneste. Strax efter at han havde ligget med den russiske Hær ved Grodno, gik han med Czarens Tilladelse i chursachsisk Tjeneste og blev ogsaa der Generalfeltmarskalk, † 1710 i October i Danzig. Han havde kjøbt Riddergodset Sauerhan ved Prag.

- ¹⁾ Omtrent ved Tiden før Træfningen ved Pultusk, 1703, kom Prinds Maximilian Emanuel af Würtemberg til Kong Carls Leir, fordi han havde fattet stor Hengivenhed for Heltekongen, saa han, da han var 14 Aar, bad om at lære Krigskunsten hos denne Konge. Kong Carl elskede denne Prinds høit, og lod ham stadig følge med sig. Prindsen var født 1689, og kaldtes af de svenske Soldater, «lilla Prinsen». Han blev fangen i Slaget ved Pultava og strax udløst, men døde paa Hjemreisen gennem Polen.

Selv tog Kong Carl sit Qvarter paa Slottet Jareslawice, mellem Stederne Dubno og Luck. Paa en af Kong Carls lange og hurtige Rideture, fra den ene Afdeling til den anden af sine Tropper, fulgtes han af en større Afdeling Soldater, og det gik da Carl den 12te næsten som der staar i Folkevisen om Kong Valdemar Seir «Der han red over Randbøl Hede, da fulgte hannem femten Svende, da han kom over Riber Bro, da red den Herre alene.» Den Forskjel var der dog paa disse to Ridt, at det var en Sag, der gjaldt Liv og Død, Kong Valdemar red for, men Kong Carl red kun for Morskabs Skyld saa hurtigt, at den ene efter den anden af hans Følgesvende maatte blive tilbage, og tilsidst fulgtes han kun af den lille Prinds, General Meyerfelt og 2 Rideknegte. Paa denne Tour kom de til en stor Sø, som de maatte over, og efter nogen Søgen fandt de en Baad, hvori Kongen satte sig ved Roret, Meyerfelt og Rideknegtene ved Aarerne, og den lille Prinds ved Tøilerne, hvori han førte de svømmende Heste bag efter Baaden, men da de kom ud paa Søen, bleve Hestene bange og vilde vende om og trak i Baaden, saa den flere Gange var ved at kæntre, og det var kun med stor Møie, at lille Prindsen holdt Hestene nogenlunde i Orden, og da de saae den Bred, hvorimod Baaden styredes, arbejdede de igjen fremad, saa Baaden atter kom i Fare, men tilsidst naaede de dog over Søen og kom tilbage til Pinsk, hvor den største Del af Hæren laa¹⁾.

Dette Aar (1706) gik Kong Carl ind i Sachsen, og Kong August lod ved sine Sendebud handle om Fred med Svenskerne, men da disse ikke strax fik de sachsiske Sendebud til at indgaa paa alt, hvad de forlangte, sendte Kong Carl Meyerfelt imod Dresden med en betydelig Troppstyrke, og dette bragte saa de sachsiske Herrer til strax at gaa ind paa Svenskernes Fordringer og underskrive Freden den 4de September, i Altranstadt, men før Freden blev bekjendt, nødedes Kong August af de russiske Tropper til at angribe de Svenske under Marderfelt²⁾, som blev slagen ved Kalisch den 19de October 1706.

¹⁾ Carl den 12tes Regering af And. Fryxell H. 1. S. 302—303.

²⁾ Arvid Axel (Søn af Conrad Massberg, adlet og blev Baron Marderfelt), General 1706, † 1708 i sit Standquarter Jankin i Stor-Polen. Han deltog i Slaget ved Landskrona, samt i Anfaldet paa Skandsen og den

Kong Carl blev Vinteren 1707 med sin Hær i Sachsen og havde sit Hovedkvarter paa Slottet Altranstadt, og Hæren laa i og omkring Byen af samme Navn. Medens Hæren laa her, feiredes Generalmajor Meyerfelts Bryllup med Pipers¹⁾ Svigerinde, Frøken Anna Maria Törnflycht, Datter af Kommerceraad Olof Hansen Törne til Nynæs, Maringsberg, Humla, Berga og Djursnäs, og Margretha Andersén, og Bryllupet stod i Pipers Hus²⁾ og det var altsaa ham, der bød Gjæsterne. — Lidt før dette Bryllup stod, havde Piper truffet Grevinde Aurora Königsmark³⁾ i Leipzig, og hun havde ladet ham vide, hun

lange Bro ved Christianstad, hvor han blev saaret. Var 1680 den 3die April med i Ambassadeuren Grev Johan Gyldenstjernas Følge ved dennes prægtige Indtog i Kjøbenhavn. 1690 med ved Auxiliærtropperne til Rhinstrømmen. 1691 i Holland, deltog i Felttoget under Kong Vilhelm af Storbrittanien.

- ¹⁾ Carl Piper (Søn af Carl Piper, Kammerskriver i Kongl. Regningskammeret i Stockholm 1637, Kæmner i Krigskollegiet, 1646 Herredshøfding i Öfre og Yttre Tjurbo Herreder af Salbergs Len, † 1650 i Stockholm, og Ingrid Charlotta Ekenbom), Greve til Stureforsa, Wiggebyholm, Friherre til Krageholm, Høgestad og Baldringe, Herre til Engsø, f. 1647 d. 29de Juli i Stockholm. Student i Upsala 1660. Kanselist i Kongl. Kansellet 1668, Kanselist ved Grev Gustaf Oxenstiernas Ambassade til Rusland 1673. Steg høiere og høiere, og var Kgl. Raad og Statsraad 1697. Friherre og Greve 1698. Upsala Akademies Kansler 1702, Øverstemarskalk 1705. Han var elsket høit, baade af Kong Carl den 11te og Kong Carl den 12te, og blev denne sidstes alraadende Minister, † 9de Juni 1716 (ved hans Grav staar at han døde 1715) i russisk Fangenskab, hvori han kom i Slaget ved Pultava. Hans Lig blev ført til Sverrig og begravet 3die Mai 1719 i Engsø Kirke i Vestmanland.
- ²⁾ I Anreps Ättartaflor staar paa Meyerfelts Stamtavle, at Meyerfelts Bryllup stod i Günthersdorff i Sachsen. Piper har da maaske boet der.
- ³⁾ Maria Aurora Grevinde af Königsmark, Datter af Konrad eller Kurt Christoffer Königsmark, Greve af Westerwyk, svensk Rigsfelttøimester og hollandsk Generallieutenant, senere General af Infanteriet, † 1673 ved Beleiringen af Bonn. Hendes Moder var Maria Christina Wrangel, Datter af den svenske Feltmarskalk Herman Wrangel. M. A. K. blev født 1666 paa Agathenburg ved Stade. Hun var sin Tids største Skjønhed, bekjendt for sin livfulde Aand og ædle Hjerte, var bedre oplært end sin Tids Kvinder, og en stor Elsker af Lærdom og Kunst, og blev selv rost for sine Malerier og sin Musik. Men trods alle hendes udmærkede Sindets og Hjertets Gaver hviler der dog en mørk Plet paa hendes Minde, idet hun en Tid af sit Liv blev Maitresse hos Kong August af Polen og Sachsen og fik med ham en Søn, kaldet Morits, den senere

ønskede at komme med til dette Bryllup, hvilket Piper ikke var videre glad ved, og han svarede hende, at han endnu ikke vidste, om Meyerfelt ønskede at have stort eller lille Bryllup, men lovede snart at lade hende dette vide. Da han kom til Altranstadt, fortalte han Kong Carl sin Samtale med Grevinde Aurora, og Kongen, som selv ikke tidligere havde ønsket at se hende, spurgte da Piper, hvorfor Grevinden ikke havde faaet sin Begjæring opfyldt, hvorpaa Piper svarede, at han tænkte paa at udbede sig den Naade, at Kongen ved sin Nærværelse vilde hædre Brudfolkene og hans eget ringe Hus, og derfor turde han ikke, uden Kongens Tilladelse, bede Grevinde Aurora. Kongen lovede da at komme, selv om Grevinden var der, men da Piper spurgte Kongen, hvilken Plads han skulde give Grevinden ligeoverfor de fornemme svenske Damer, og mente, at hans egen Hustru, som Vertinde, nok kunde give Grevinde Aurora Forsædet for sig, men ikke vidste, om Grevinden kunde gaa foran de andre svenske Damer, svarede Kongen, at hun ikke kunde begjære Forsædet for disse Damer, da hun havde levet et daarligt Liv og derfor ingen Rang havde mere. Det hjalp ikke, at Piper gjorde opmærksom paa, at hun nedstammede fra to berømte Slægter, Königsmark og Wrangel, og at det kun var i sit Forhold til et kronet Hoved, hun kunde dadles; Kongen mente, hendes Skyld var lige stor, om det var i Forhold til en Konge eller et simpelt Menneske, hun ikke havde opført sig rigtigt. Piper sagde da, at om Kongen mente, ingen Rang tilkom hende, kunde hun ikke komme med; hertil svarede Kongen: «Ja saa kan hun blive derfra.» Og Grevinde Aurora blev da ikke indbudt, men Kong Carl og Kong Stanislaus¹⁾ af Polen kom, og det bemærkes, at Kong Carl dandsede med Bruden, en Artighed, hvortil han meget sjældent nedlod sig²⁾.

Stadigt medens Kong Carl førte Krigen i Polen og Sachsen

berømte Marschal af Sachsen. Hun blev den 24de Mai 1700 indsat til Abbedisse (Probstinn) for Stiftet Qvedlinburg. Døde 18de Februar 1728 og blev begravet i en Hvælving i Kirken i Qvedlinburg.

¹⁾ Anreps Ättartaflor 2den Afd., S. 888.

²⁾ Carl den 12tes Regering af And. Fryxell, H. 1, S. 332.

havde han Tropper i Finland, Liffland og i Riga, og stadig førtes Krig imellem disse Tropper og Rusland, og Lykken var her vexlende, snart vandt Russerne, snart Svenskerne. I Ingermanland indtog Russerne flere Stæder og Landstrækninger.

Ved Aarets Begyndelse 1708 gik Kong Carl gennem de vilde Skovegne i Mazovien henimod Lithauen og erobrede Grodno. Midt i Marts 1708 tog han den Bestemmelse, at hans Hær skulde rykke ind mod Rusland, og den 3dje Juli 1708 vandt han med sine faa Tropper en glimrende Seir over en meget større russisk Hær ved Holofsin. Ogsaa et mindre Slag, ved Malatize, mente Svenskerne at have vundet.

Før Kong Carl herefter besluttede sig til at gaa til Ukraine, holdt han Krigsraad, og Piper raadede da til at vente efter Lewenhaupt¹⁾ med sine 11000 Mand, som skulde støde til Kongens Hær; men det antoges, at Rehnskiöld²⁾ og Meyerfelt

¹⁾ Adam Ludvig Lewenhaupt var en Brodersøn af den under Carl Gustav berømte Feltmarskalk, Gustav Adolph Lewenhaupt (Søn af Ludvig Weirich Lewenhaupt, Greve til Basseborg og Falkenstein etc. etc.; General, † 1668, og Charlotta Susanna Maria, Grevinde af Hohenlohe, f. 1626, † 1668), født 1659 i April i den svenske Leir udenfor Kjøbenhavn. 1685 Kornet ved Kurfyrsten af Baierns Tropper i Krigen i Ungarn, mellem den tydske Keiser og Tyrkiet, Kapitain-Lieutenant der, Major ved Oberst Nieroths svenske Regiment i Holland 1691, steg i svensk Tjeneste til General 1706, Gouverneur over Riga og omliggende Fæstninger, Rigsraad 1718, † 1719 i russisk Fangenskab i Moskwa, hvori han var kommet efter Nederlaget ved Pultava. Hans Lig hjemført 1722, og begravet i Lewenhauptske Graven i Ridderholmskirken. Gift 1689 med Grevinde Brita Dorothea Lewenhaupt, f. 1663, der overlevede sin Mand.

²⁾ Carl Gustaf Rehnskiöld nedstammede fra en gammel adelig Slægt i Westphalen. Hans Fader Gerdt Antoniison blev optaget i den svenske Adel under Navn af Rehnskiöld. Hans Moder var Brita Torskeskål, af gl. Westgötisk Adel. Født 1651 den 6te August i Stralsund. Han blev Student i Lund, gik i svensk Krigstjeneste 1673 og avancerede under Kong Carl den 11te til General en chef for de svenske Tropper, som kæmpede imod de Danske, Greve 1706, var en udmærket tapper Krieger. Var med som Anfører ved Landstigningen paa Sjælland den 4de August 1700; deltog i mange Slag. Anførte den svenske Hær i Polen, og vandt ved stor Tapperhed flere Slag. Fik Feltmarskalkstaven. I Slaget ved Pultava blev han taget til Fange af Russerne. Udløst af Fangenskabet i Juli 1718, og kom til Kong Carl, som stod paa den norske Grændse, om Efteraaret og fik 1719 Overbefaling over den svenske

raadede til strax at bryde op¹⁾, hvilket Raad Kongen fulgte, da det stemte med hans egen Lyst. Den 15de September brød Hæren op fra Stedet hvor den stod, som var indenfor det daværende Polens Grændser, men otte Dage efter Opbruddet gik Hæren over Ruslands Grændse.

Fra Sommeren 1708 af begyndte Lykken at vende Kong Carl Ryggen; hverken til Lands eller til Vands gik det Svenskerne godt. Lewenhaupt blev slagen ved Lisna, Toget mod Starodub mislykkedes, og Mazeppas Oprør mod Czar Peter den Store blev til intet. Den svenske Hær led skrækkeligt af Kulde og Sult, og hvergang Kong Carl forandrede Hærens Opholdssted, blev det kun til Ulykke, saaledes Toget til Hadjatsch, Toget til Weprik, og Toget til Krasnokutsch, hvor Svenskerne nok seirede, men led store Tab, og hvor Kongen nær var bleven fanget, saa at Vinteren 1708—9 kun bragte Svenskerne Ulykke paa Ulykke, og hertil bidrog ikke lidet den overordentlige Kulde, som rasede fra Efteraaret 1708 til Foraaret 1709. Mange svenske Soldater frøs ihjel, og mange mistede Lemmer; selv Kong Carl led meget af Kulde i sin Næse, som dog reddedes ved at blive gnedet med Sne. Hele Vinteren gik med Streiftog og Skjærmydsler, hvorved intet vandtes, men mange Mennesker mistede Livet. Især paa Tilbagetoget fra Krasnokutsch led den svenske Hær skrækkeligt. 1ste Mai 1709 begyndte Kong Carl at beleire Pultava, men Beleiringen fik ingen Fremgang, og Czaren stod med en stor Hær paa den anden Side af den forbiløbende Worskla-Flod. Den 17de Juni blev Kong Carl saaret i den venstre Fod og maatte gjennemgaa meget, da der gik Koldbrand i Benet.

Russerne gik over Floden og opbyggede Skandser, bag hvilke de stode, og sikredes derved meget for Svenskernes Kugler. Den 28de Juni stod Slaget ved Pultava, som Svenskerne tabte og Russerne vandt. Kong Carl flygtede saaret

Arme i Skaane og Bohus Len imod de Danske. Gift 1697 den 17de Januar med Elisabeth Funck, f. 1678, † 1726, som senere blev gift med romersk Kammerherre, Rigsgreve Erasmus von Küssow til Qvitzen. C. G. Rehnskiöld † 1722.

¹⁾ Carl den 12tes Regering af And. Fryxell. H. 2, S. 123.

fra dette ulykkelige Slag, og da han naaede den svenske Leir og saa Meyerfelts Vogn, hvori denne, samt Oberst Hård¹⁾, begge saarede, havde taget Plads, sagde Kongen: «Hjælp mig af Hesten og i Vognen». Meyerfelt stod da ud af Vognen, og Kongen, med Oberst Hård ved Siden, kørte saa mod Syd, til Dnieperfloden, fulgt af den overblevne Del af de svenske Tropper. Derefter gik Kong Carl med et Følge over Dnieperfloden, og Lewenhaupt blev tilbage med Hæren, som, da Russerne rykkede tæt ind imod den, blev overgivet til disse, hvilket hos en Del af Soldaterne vakte megen Sorg og Utilfredshed. Blandt dem, som hellere vilde dø end overgive sig, var to Officerer ved Meyerfelts Dragoner, som stødte Værget gennem hinandens Bryst for at undgaa at blive Fanger hos Russerne²⁾. Kong Carl drog derefter til Bender, hvor han blev modtaget godt af Pascha Jussuf, og forblev der indtil videre.

Uagtet Generalmajor Meyerfelt var bleven saaret i Slaget ved Pultava og fulgte med Kong Carl, da han drog mod Syd, blev han snart afsendt af Kongen til Czar Peter, for at foreslaa Fred og Udvexling af Fangerne, men Peter svarede ham, at siden Omstændighederne havde forandret sig, maatte Freden blive derefter, og vilde ikke indlade sig videre paa Underhandlinger, da han endnu haabede, at hans Tropper skulde tage Kong Carl til Fange, og han saa mente at kunne foreskrive, hvilke Vilkaar han selv ønskede, men da det snart blev bekjendt, at Kong Carl var lykkelig kommet til Tyrkiet, udtalte Czaren sine Fordringer mere bestemt. Han forlangte ikke mindre end Lifland, Estland, Ingermanland, Wiborg og Karelen, samt at Mazeppa med Tilhængere, som havde brudt deres Ed til Czaren og gaaet over til Kong Carl, skulde overgives til ham, og August erkjendes for Polens Konge, men da disse

¹⁾ Carl Gustaf Hård, Baron og Greve, Søn af Johan Hård af Segerstad og Friherrinde Karin Stake. Carl Gustav Hård skrev sig til Hjellø, Manås og Herrestad i Skaane, f. 1674. I fransk Tjeneste 1700. Livdrabant hos Kong Carl den 12te. General 1717. Generalgouverneur i Skaane 1717. Rigsraad 1727, † 1744. Slemmt saaret ved Pultava, ligesom i Kalabaliken i Bender, og fanget af Tyrkerne, men strax løskjøbt. Gift 1717 med Anna Charlotta Lovisa Fahlstrøm, f. 1693, † 1748.

²⁾ Carl den 12tes Regering af And. Fryxell, H. 2, S. 217.

Fordringer vare altfor store, mente Russerne nok, at naar det kom til nærmere Underhandlinger, kunde der gjøres adskillige Indrømmelser, men til nogen ordentlig Underhandling kom det ikke, da Kong Carl helt afviste disse ubillige Fordringer. Da Meyerfelt forgjæves havde underhandlet om Fred med Czaren, gik han, efter Kongens Ordre, til Sverrig, for at skynde paa Armeens og Flaadens Udrustning, men da han kom til Sverrig, blev det ham meget svært at overbevise Folket om, at Kong Carl virkelig levede¹⁾, da det i Sverrig var almindelig antaget, at Kongen var død.

Kong Carl blev imidlertid Aar efter Aar i Tyrkiet, og blev saa i Bender, ved den saakaldte Kalabalik²⁾, taget til Fange af Tyrkerne, som ønskede, at han med sine Soldater skulde forlade Tyrkiet, og derfor angreb ham i hans hurtig opførte Forskandsninger om Leiren, og efter et heltemodigt Forsvar tog ham tilfange. Kort efter Kalabaliken drog Kong Carl bort fra Bender, men før Afreisen sendtes Axel Roos³⁾ til Meyerfelt, som under Kongens Ophold i Tyrkiet havde levet baade i Sverrig og Pommern og været i Bender hos Kongen, hvorfra han to Gange var sendt til Sverrig med Kongens Befalinger. Axel Roos afsendtes nu fra Kongen for at underrette Meyerfelt om, hvad der var forefaldet, og sætte ham ind i, hvordan Sagerne derefter stode. Meyerfelt var imidlertid først 1710

¹⁾ Anreps Ättartaflor 2den Afd., S. 888.

²⁾ Kalabalik skal paa tyrkisk oprindelig betyde Løvejagt, men anvendtes senere for ethvert støiende Optrin.

³⁾ Axel Erik Roos til Löfås og Dal blev født 1686 25de Mai paa Årnäs. Page hos Kong Carl den 12te og Frivillig ved Armeen 1700. Steg fra det ene Trin til det andet og fik Afsked 1749 som Generallieutenant, † 1765. Var med ved mange af Kong Carl den 12tes Slag, fulgte ham til Bender, med ved Kalabaliken, og viste et grændseløst Mod. Sendtes til Pommern, før Carl den 12te rejste fra Tyrkiet, mødte Kongen i Stralsund 1714, var med ved Belejringen. Sendtes afsted for at gaa til Frankrige, men blev opsnappet ved Travemünde af en dansk Kaper, 1716. Sad fangen i Kjøbenhavn, Aaret efter rømte han over til Kong Carl den 12te i Lund. Var med i Norge 1718, da Kongen døde. Hans hele Liv var en Kjæde af Dyd, Ære og Heltebedrifter. Gift 1718 med Elisabeth Juliane Lilliehök, † 1721. Gift anden Gang 1722 med Grevinde Hedevig Charlotta Cronhjelm.

bleven Generallieutenant og Overkommandant i Stettin, derefter, 1711, Vicegouverneur i Pommern, Rügen og Wismar og General af Infanteriet.

Det var i Februar 1713, at Kong Carl drog bort fra Bender, og boede derefter paa Slottet Timurtasch til den 3die November, hvorefter han boede i Demotika. Endelig den 20de September 1714, Kl. 10 om Formiddagen, steg Kong Carl til Hest i Demotika for at vende hjem til sine Riger og Lande. Han ankom efter et æventyrligt Ridt, alene med Düring hos sig, til Stralsunds Port Kl. 1 om Natten den 11te November 1714.

Medens Kong Carl havde været i Tyrkiet, var Krigen med Danmark udbrudt igjen, og den 28de Februar 1710 stod Slaget ved Helsingborg mellem den svenske og danske Hær, den første anført af Magnus Stenbock¹⁾, den anden af Jørgen Rantzau²⁾; dette Slag vandt Svenskerne. I dette for Sverrig saa hæderlige Slag førte Meyerfelt med Oberstlieutenant Grev Christian Ludvig Ascheberg³⁾ den første Linie af høire Fløi, og var saaledes her med at redde det haardt medtagne Sverrig fra Undergang.

Da Sverrig blev berøvet Magten over Lifland, gav man

¹⁾ Magnus Stenbock var født 1664 den 12te Mai (samme Dato som Gustav Vasa). Hans Moder Christina Catharina, var Datter af Jacob de la Gardie og den skønne Ebba Brahe. Da han var knapt 25 Aar gammel, giftede han sig med Eva Magdalena Oxenstjerna, Datter af Grev Bengt Oxenstjerna og Grevinde Magdalena Stenbock. Han begyndte sin militaire Bane som Lieutenant ved Lifgarden, 1688, og endte med at blive Feltmarskalk, 1712. Generalgouverneur over Skaane. Kongl. Raad, 1711. † 1717 i dansk Fængsel i Castellet ved Kjøbenhavn. Udmærket berømt Kriger, som vandt en Del Slag. Taget til Fange, da Tønningen maatte overgives til de Danske, og han tilligemed 11000 Svenskere gaa i dansk Fangenskab.

²⁾ En tapper Kriger, som havde udmærket sig i dansk Tjeneste, ogsaa da han var med Hjælpetropperne i Tydskland, Ungarn, Italien og Flandern, især i Slagene ved Hochstedt, Oudenarde, og ved Bryssels Erobring. Søn af Frants Rantzau til Estvadgaard og Elisabeth Rosenkrands. Gift 1685 med Marselie Gabel, † 1733, en Datter af Christoffer Gabel, Statholder i Kjøbenhavn.

³⁾ Oberstlieutenant Chr. L. Ascheberg til Söfdeborg, Ågerup og Tosterup var Søn af den i Sverrig meget berømte Grev Rutger Ascheberg. † 1693, og Magdalena Eleonora von Busseck. Gift med Margrethe Marianna Wittenberg. Han døde barnløs 1722 som sidste Mand af sin Slægt.

Raadet i Stokholm Skyld herfor, uagtet meget talte for, at Raadet ikke formaaede at hjælpe og desuden gennem Meyerfelt, som var kommen fra Bender, fik Kongens Ordre til hellere at overgive Lifland end den polske Sag, som laa Kongen mest paa Hjærtet, og da Raadet maatte rette sig efter Kongens Befaling, blev Kong Carl selv Skyld i, at Sverrig mistede sine Lande og kom nær til Afgrundens Rand.

Medens Kong Carl vedblev at opholde sig i Tyrkiet, havde de svenske Raadsherrer det meget vanskeligt og formaaede ikke at udruste, hverken til Lands eller til Vands, den Styrke, som Kongen forlangte af dem. Blandt Raadsherrerne var Fabian Wrede²⁾ den, som udtalte sin Mening stærkest om Umuligheden af at opfylde Kongens Fordringer, hvorfor han fik sin Afsked fra flere af sine Embeder. Paa Meyerfelt, som elskede sin Konge høit og altid fulgte hans Planer om Krig og Erobringer, faldt Nogles Mistanke om, at han havde underrettet Kongen om F. Wredes Udtalelser, hvorimod Andre mistænkte Tessin¹⁾ for at det var ham, som hemmeligt under-

¹⁾ F. Wrede, født 1641 i Finland, var en af Kong Carl den 11tes Mænd. Blev i sit 34te Aar Landshøfding i Wiborg Len. 1680 kom han i nærmere Forbindelse med det raadende Parti og blev Medlem af «Stora Kommissionen». 1681 hørte han til Hofpartiet og blev Landshøfding i Upsala. 1682 Landmarskalk. Arbejdede ivrigt for at fremme Enevoldsmagtens Sikring og Reduktionens Udstrækning, 1685 Kongl. Raad og Præsident i Bergs og Reductionskollegierne etc., 1687 Greve og Præsident i Kammer og Kommerskollegierne etc., 1697 optaget blandt Rigsformynderne. En god Husholder for Kronen ligesom for sig selv, og blev meget rig, dog arvede han en Del af sin Rigdom. Mistede de fleste af sine Embeder under Kong Carl den 12te. † 6te Decbr. 1712 som en meget anset Embedsmand. Gift med Friherrinde Brita Cruus af Gudhem, f. 1652, gift 1672, † 1716.

²⁾ Nicodemus Tessin var en aandrig og udmærket Kunstner, hans Mesterværk er Stokholms Slot, som først blev færdigt under Frihedstiden. Han eiede store Kunstsamlinger, var elsket af Kong Carl den 12te. Blev 1699 Friherre, 1701 Hofmarskalk, 1705 tjenstgjørende Overmarskalk, 1712 Kongl. Raad, 1704 Greve og Kansler for Lunds Høiskole, 1717 virkelig Overmarskalk, 1718 Styrer for det nye Politi. Var en Søn af Nicodemus Tessin, Architekt hos Dronning Christina af Sverrig. Adlet 1674 med sine Forfædres Vaaben.

rettede Kongen om, hvem det var i Raadet, der stod hans Planer imod¹⁾).

En Del baade af Høie og Lave i Sverrig hældede til at ønske en friere Forfatning, og mange af Adelen hørte til denne Side, men et andet Parti fulgte Kongen og ønskede at styrke Enevoldsmagten, for at Kongen kunde udføre sine Krigsplaner. Til denne Side hørte Meyerfelt, saalænge Kong Carl den 12te levede, fordi hans Kjærlighed til denne Heltekonge var saa stor, saa han altid arbeidede for at fremme hans Planer.

1713 blev Meyerfelt Kongl. Raad og Generalgouverneur over Pommern, Rügen og Wismar, og styrede her baade som Vicegouverneur og som Generalgouverneur, medens Landet blev overfaldet af Russere, Danskere og Sachsere.

Dette samme Aar maatte han, uagtet hans stadige Nærværelse i Pommern var meget nødvendig, en lille Tid overtage Styrelsen af Flaaden, da Kongen ikke var tilfreds med de tidligere Styrere, dog blev han snart befriet for dette ansvarsfulde Hverv, som laa udenfor, hvad han ellers havde med at gøre.

I Mai 1713 fik Mauritz Wellingk²⁾ af Kong Carl Frihed til at raadslaa med Preussens Sendebud og indgaa paa Alt, hvad der kunde skade Fjenden og befordre den almindelige Sikkerhed, og Kong Carl lovede at godkjende Alt, hvad Wellingk gik ind paa. Wellingk tog da, 1713, den Bestemmelse med Christian August af Holsten³⁾, at han tilligemed en neutral Magt skulde

¹⁾ Carl den 12tes Regering af And. Fryxell, H. 4., S. 190.

²⁾ Mauritz Wellingk, Baron og Greve til Ekenäs i Østergötland etc. etc., født 1651 den 21de Oktbr. paa Jama i Ingermanland, var Søn af Otto Wellingk til Jama og Kalmatka etc. etc., Oberst for Adelens Rostjeneste i Ingermanland, † 1656, og Christina Mannersköld. M. W. var Minister ved forskellige Hoffer og en bekjendt Diplomat, † 1727 den 10de Juli paa Mjolby Gæstgivergaard i Østergötland, og med ham uddøde hans Slægt paa Mandssiden; dømt 1726 fra Liv, Ære og Gods, benaadet med Fængsel paa Livstid og død paa Reisen til Jönköping Slot, hvor det var bestemt han skulde have siddet fængslet.

³⁾ Christian August var Søn af Christian Albrecht, Hertug af Holsten Gottorp, og Frederikke Amalie, Datter af Kong Frederik den 3die af Danmark. Født 1ste Januar 1673 paa Gottorp, Administrator i den Gottorpske Del af Hertugdømmerne under Hertug Carl Frederiks Mindre-

besætte Fæstningerne Stettin og Wismar og beholde disse til Krigens Slutning eller til Kong Carls Hjemkomst i Spidsen for en Hær, saa skulde Fæstningerne tilbagegives til Sverrig. Derefter bestemtes, at Preussen skulde blive den neutrale Magt, som i Forening med Christian August besatte disse Fæstninger og beskyttede svensk Pommern for Fremmedes Anfald. Det svenske Raad gik ind derpaa og mente, at da Pommern ikke for Tiden kunde beskyttes af Sverrig, var det bedst beskyttet, naar det blev sequestreret til disse Magter, og Raadet mente, at man under disse Omstændigheder kunde tage den svenske Besætning derfra og bruge den paa andre vigtige Punkter.

Da dette var afgjort, begjærede Wellingk, at Kommandanten i Stettin, General Meyerfelt, skulde rømme Fæstningen, men denne vægrede sig bestemt herfor og nægtede at lyde, dersom han ikke fik Kongens udtrykkelige Befaling. Görtz¹⁾, som dengang var holstensk Minister, skal da have budet Meyerfelt 50000 Rdl. paa Stedet, og desuden, dersom Meyerfelt faldt i Unaade hos Kong Carl, et aarligt Underhold af 6000 Rdl., men dette var ganske forgjæves, Meyerfelt overgav ikke Fæstningen, hvilket Kong Carl syntes godt om, uagtet han egentlig var pligtig at gaa ind paa, hvad Wellingk havde besluttet, og adlyde hans Ordre. Men saa godt syntes Kongen om, at Meyer-

aarighed. Biskop af Lybek 1705, † 25de April 1726 i Hamborg. Gift 2den September 1704 med Albertine Frederikke, Datter af Markgreve Frederik Magnus af Baden Durlach og Augusta Maria, Prindsesse af Holsten Gottorp. Albertine Frederikke var født 3die Juli 1682, † 22de December 1755 i Hamborg. Deres Søn Adolph Frederik blev Konge i Sverrig.

- ¹⁾ Georg Heinrich von Schlitz, kaldet Görtz, stammede fra en Slægt, som hørte til Frankens Ridderskab, han blev født 1668, var Philip Friederichs Søn, som var Ridder og den frankiske Kredsens Hauptmann. Han havde studeret i Jena og mistede sit ene Øie der. 1698 blev han Kammerjunker ved det holstenske Hof og kom til Stokholm med Hertugen. Her troede man, han vilde ægte Pincers Stifdatter, en Frøken von Massan. Senere blev han, efter at have været i Wien, Overskænk. Med Hertugen var han i Polen, da han døde, og tog derfra tilbage til Hertuginde i Stokholm. Blev Geheimeraad. Tilsidst Minister hos Kong Carl den 12te i Sverrig. Halshugget i Stokholm 1719. Gift med Christine Magdalene Reventlouw, Datter af Ditlev Reventlouw til Schmol, Provst i Preetz, og Dorthe Ahlefeld, Enke efter Cai Rantzau til Nienhus.

felt vovede at handle som han gjorde, at han gjorde ham til Greve¹⁾, den 12te Marts 1714.

Det harmede Wellingk meget, at Meyerfelt ikke overgav Fæstningen, og han skrev herom, at om Hs. Majestæt havde fulgt hans og ikke Meyerfelts Raad, havde Sverrigs tyske Lande været sikrede, hvorimod de nu snart maatte falde i Fjendens Haand. Da denne Plan ikke lykkedes, kom det endelig dertil, at Planen forandredes saaledes, at Sequestrationen skulde sættes igjennem derved, at Rusland og Sachsen erobrede Stettin og derfor skulde have 400,000 Rdl. til Deling, det halve af Administratoren af Holsten, Christian August, det halve af Kongen af Preussen, hvis Tropper derefter skulde besætte Fæstningen og senere overlevere denne til Sverrig, imod at denne Magt udbetalte de udlagte 400,000 Rdl. Russiske og sachsiske Tropper gik derefter mod Stettin og opfordrede den til Overgivelse. Borgerne sagde strax, at da de vidste, Kong Carl var død og ingen Hjælp var at vente, ønskede de hellere at overgive Staden end med Magt at blive tagne og førte til Siberien²⁾.

Meyerfelt vedblev dog nogle Dage at forsvare Fæstningen, uagtet Borgerne truede ham stærkt, men maatte saa dog overgive den af Mangel paa alle Nødvendighedsartikler. Hvad der gjorde det lettere for Meyerfelt at trodse Raadet og Wellingk, var, at han var en af dem, som Kongen havde stillet saaledes, at de uafhængige af Raadet kunde gjøre, hvad de selv ansaa for rettest til at fremme Kongens Sag.

Stadigt kom der store Fordringer paa Penge fra Kongen til Raadet i Stokholm, da hans Gjæld var løbet op til en Million Dalere, som han skulde betale Tyrkerne, og Meyerfelt søgte da at formaa Raadet til ikke at skræmme Stænderne ved at nævne denne store Sum, men kun forlange Midler til at betale Kongens Gjæld med.

Da Kongen var meget misfornøiet med, at Wellingk havde raadet til Pommerns Sequestration, faldt han i Unaade, og der var dem, som mistænkte Meyerfelt for, da ogsaa han syntes

¹⁾ Kong Carl den 12tes Regering af And. Fryxell, H. 5, S. 118.

²⁾ Carl den 12tes Regering af And. Fryxell, H. 5, S. 116 og 118.

meget ilde om denne Plan, at det var efter, hvad han havde berettet Kongen herom, at Wellingsk Unaaede fulgte.

Raadet i Stokholm var paa den Tid delt imellem dem, som misbilligede Kongens lange Fraværelse fra Sverrig, og en mindre Del, som ubetinget forsvarede, hvad Kongen gjorde; blandt disse sidste var naturligvis Meyerfelt, som ogsaa stod stift imod Stænderne, da disse ivrigt ønskede Fred og tænkte paa at faa Prindsesse Ulrikka Eleonora til at træde ind i Regjeringen, for saa at slutte Fred imod Kongens Villie. Næsten alle Kongens ellers ivrige Venner gik over til den Mening, at det dog nok var bedst at følge Stændernes Ønske om at slutte Fred, kun Meyerfelt alene stod fast og nægtede bestemt at foretage noget, som var imod Kongens Ønske, og endelig toges da den Beslutning at vente med Fredslutningen, til man saae, hvilken Fremgang Kongens Fredsunderhandlinger fik.

Da Kong Carl i November 1714 var kommen til Stralsund, kom Görtz, Administratorens af Holstens Minister, dertil, for at indsmigre sig hos Kongen, som han tidligere havde intrigueret imod, ved at søge at sætte Hertug Carl Friederick ind som Sverrigs Tronfølger og maaske sætte Kronen paa hans Hoved i Kong Carls Fraværelse. Hertil havde han brugt Henning Friederich Bassewitz¹⁾ og sendt ham til Czaren for at vinde ham for sine Planer, men da disse strandede, vilde Görtz indsmigre sig hos Kong Carl og ilede derfor til Stralsund for at komme før Bassewitz og vælte Skylden paa ham. Bassewitz tænkte ogsaa paa at komme først til Kong Carl for at lade Skylden gaa ud over Görtz, men kom flere Dage senere end denne sidste, som havde forstaaet at vinde Kong Carls Gunst for sig.

Bassewitz begjærede at faa en Samtale med Kongen, men denne vilde ikke se ham. General Meyerfelt, som var hos Kongen i Stralsund, fik Medlidenhed med ham og tænkte paa at tale til Kongen om ham, men saa blev Görtz bange og viste

¹⁾ Henning Friederick Bassewitz var Søn af Landraad Philip Kuno von Bassewitz til Prebberede, og var født 1680, blev Greve 1727, † 1ste Januar 1740. Gift 1703 med Anna Maria von Clausenheim, Bernhards Datter, † 1757.

Meyerfelt et Brev, Bassewitz havde skrevet til ham, hvori han klagede over Meyerfelt og blandt andet kaldte ham, hvad slet ikke passede paa ham, en Poltron. Uagtet Bassewitz paastod, det skulde læses Patron, blev Meyerfelt dog vred over Brevets Indhold og drog sig tilbage fra ham; dog fik han senere Lov at tale med Kongen, men til ingen Nytte, da Kongen vedblev at have Tillid til Görtz.

Kong Carl havde kort før sin Ankomst til Stralsund skikket Meyerfelt til Sverrig for at hente 100,000 Daler, men Statens Kasser vare tomme; dog forstrakte Borgerskabet i Stokholm ham, i den første Glæde over Kongens Hjemkomst, med 65000, og paa sit eget Navn laante Meyerfelt 16000 Daler, det Manglende toges paa det kommende Aars Krigsskat, saa at General Meyerfelt virkelig kom tilbage til Pommern, hvortil Kongen var kommet, med de forlangte 100,000, men denne Sum strakte ikke langt, og stadig var Kongen i Pengetrang, og Folket kunde eller vilde ikke tilfredsstille de store Fordringer, som gjordes til det, og var ikke tilfreds med, at Kong Carl blev i Pommern istedetfor at komme hjem til Sverrig.

De mange Forsøg, der gjordes paa at bringe Kongen til at indlade sig paa Fredsunderhandlinger, som baade de fleste Svenske og mange fremmede Fyrster ønskede, bleve til ingen Nytte, da Kong Carl med sine faa Krigsvenner, hvoriblandt Meyerfelt var, satte sig bestemt herimod.

1715 udbrød Krigen mellem Sverrig og Preussen, og Sverrigs tyske Provindser ansaaes næsten for tabte. Kurfyrsten af Hannover, som nu ogsaa var Konge af England, besluttede ogsaa at føre Krig med Kong Carl, hvortil han æggedes af Rusland, Preussen og Danmark, som ønskede at dele Sverrigs tyske Lande imellem sig, saa at 1715 havde Sverrig Krig med 6 Stater, nemlig: Rusland, Polen, Sachsen, Preussen, Hannover og Danmark.

Til Søes gik det ikke Sverrig godt mod Rusland og Danmark. Den danske Flaade under Admiral Gabel¹⁾ vandt et stort

¹⁾ Christian Carl Gabel til Giesegaard, Spanager, Ottestrup, Admiral, Ridder, Kammerherre, Stiftamtmand i Ribe, † 1748. Gift 1ste Gang med Frederikke Christiane Schultz, 2den Gang 1732 med Anne Benedicte

Slag og den svenske Flaade, under Grev Carl Hans Wachtmeisters¹⁾ Anførsel, blev erobret, dog var flere af de svenske Skibe ødelagde af Svenskerne selv, før de Danske fik dem. Det var den 24de April 1715, at dette for Danmark saa heldige Slag stod nær ved Femern. Denne samme Sommer mødtes atter den danske og svenske Flaade østen for Rügen, og Kong Carl stod paa Rügens Strand og maatte se paa, at hans Flaade blev slagen af de Danske, og efter endnu nogle smaa Tog maatte Svenskernes Flaade, af Mangel paa Mandskab og Penge, blive liggende uvirksom i Kalmars Havn i de sidste Aar af Kong Carls Regering. Ogsaa tillands tabte Kong Carl dette samme Aar 1715 det blodige Slag paa Rügen, hvor alt gik Svenskerne imod, som kun vare faa imod den meget overlegne Fjende, som bestod af Preussere og Danske, som førtes af den preussiske Feltherre, Fyrst Leopold af Anhalt-Dessau²⁾, og fulgtes af baade Danmarks og Preussens Konger.

I dette Aar 1715 blev Meyerfelt valgt til Kansler for Akademiet i Greifswalde; men hvilken Del han har taget i dette Aars Krige, veed jeg ikke, dog er han nok bleven brugt dette

Steensen, Enke efter Generalmajor Christian Rantzau Friis. Christian Carl Gabel var Søn af Frederik Gabel til Giesegaard og Bavelse og Anne Cathrine Juel, Vicekansler Ove Juels Datter.

¹⁾ Carl Hans Wachtmeister, Greve, født 1689 den 2den April, Admiral 1716, Admiralitetsraad 1719, † 1736 den 7de Marts, var Søn af Hans Wachtmeister af Björkö, Greve af Johannishus og General-Admiral, og Grevinde Sophia Lovisa von Ascheberg. Carl Hans Wachtmeister var gift 1ste Gang 1714 den 23de Marts med Grevinde Ulrikke Magdalena Stenbok, f. 1691 den 1ste April, † 1715 den 21de Januar; 2den Gang 1717 den 3die April med Friherrinde Sophie Dorothea Henriette Philippina von Metsch fra Brunsvig, f. 1699 den 1ste December, † 1753 den 28de Marts.

²⁾ Fyrst Leopold af Anhalt Dessau var Søn af Fyrst Johan Georg af Anhalt-Dessau, Chur-Brandenburgsk Feltmarskalk og Statholder i Mark-Brandenburg, † 1693, og Henriette Catharina af Nassau, Datter af Fyrst Friederich Heinrich af Oranien. Fyrst Leopold blev født 3die Juli 1676. Kgl. preussisk General-Feltmarskalk, Gouverneur i Hertugdømmet Magdeburg, Ridder af den sorte Ørn. Bekjendt for sin Tapperhed i Tydskland, Italien og Nederlandene. Gift med Anna Louisa von Fösen fra Dessau, født 1677, gift 1698. Ophøiet i fyrstelig Stand 1701.

Aar af Kongen ligesom senere efter denne for Sverrig saa ulykkelige Krig i vigtige Poster.

Efter Nederlaget paa Rügen kastede Kong Carl sig ind i Stralsund og forsvarede denne Fæstning tappert, men da den umuligt kunde holde sig, gik han gjennem en Kanal, som var hugget i Isen, ud i en Baad, i December Maaned Klokken 2 om Natten, og naaede lykkeligt et af de svenske Skibe, som krydsede ved Kysten, og kom til Trelleborg i Skaane Kl. 4 om Morgen, 3die Dagen efter at han havde forladt Stralsund. Da Kongen var borte, blev Stralsund overgivet, ligesom Wismar i Foraaret 1716.

Da Kong Carl kom hjem til Sverrig, var Tilstanden der kun maadelig, Finantserne i en meget ussel Forfatning, Folket udpint af Skatter, men dog maatte Penge skaffes og Krigsfolk samles til Krigens Fortsættelse. Kongen havde taget Görtz til Minister, og snart blev han alt formaaende, og Kongen tog kun Hensyn til hans Mening, ikke til hvad Raadsherrerne mente, men styrede gjennem Görtz ved det nye Kancelli; dog hørte Kongen endnu imellem paa hvad enkelte af de gamle Raadsherrer sagde, og tog især Hensyn til Meyerfelts Mening, som under alle Omskiftelser vedblev at være en af Kongens Yndlinge, som til det sidste elskede sin Heltekonge.

Ikke længe efter at Kong Carl anden Gang var gaaet ind i Norge med Hæren, og den havde haft nogle Sammenstød med Fjenden, begyndte han at beleire Fæstningen Frederikssten, efter at Byen derved, Frederikshald, var tagen, og her blev Kong Carl skudt af en Kugle fra Fæstningen, den 11te December 1718.

Sorgen over Kongens Død var stor blandt Folket, men dog var Forbitrelsen imod hans sidste forhadte Minister Görtz saa stor, at den strax næsten opfyldte Tankerne mere end Sorgen over Kongens Død, indtil Görtz var bleven dømt og halshugget.

Meyerfelt, som havde elsket Kong Carl den 12te og, medens han levede, altid holdt paa Kongens Enevælde, blev nu ikke mere Tilhænger af Enevoldsmagten, men stemte derimod for en friere Forfatning, tog Tjeneste hos den nye Regering, under Dronning Ulrikka Eleonora, og blev Rigsraad og

Kancelliraad 1719; men da Ulrikka Eleonora gjorde ham til Serafimerridder, frabad han sig denne Værdighed, som det hed sig for sin høie Alders Skyld¹⁾. Men maaske har han ligesom andre af Carolinerne²⁾ ikke holdt af at bære Ordener, givne ham efter Kong Carls Død.

Da baade Hæren og mange blandt Adel, Borgere og Bønder ønskede en friere Forfatning, end Sverrig under Kong Carls Regering havde haft, maatte Ulrikka Eleonora finde sig i at opgive Enevoldsmagten.

Da hun efter Nytaar 1719 kaldte Raadet sammen for at faa sin Arveret til Sverrigs Throne erkjendt, var største Delen for, at hun skulde vælges til Dronning, kun nogle enkelte holdt paa, at hun skulde være Dronning ifølge sin Arveret til Thronen, og en ganske lille Del af Raadet forholdt sig ligegyldigt overfor denne Sag, blandt disse sidste var Meyerfelt, men da Stænderne ønskede hun skulde vælges, gik hun ind derpaa.

Den første Kancellipræsident under Ulrikka Eleonoras Regering var Grev Arvid Horn³⁾, som var en Mand med store

¹⁾ Det er anført paa Anreps Ättartaflor, at Meyerfelt for sin høie Alders Skyld frabad sig denne Orden. •

²⁾ Carl den 12tes Regering af And. Fryxell, H. 9, S. 179--80.

³⁾ Arvid Bernhard Horn af Kankas, Baron og Greve Horn af Ekebyholm, Søn af Gustav Horn af Kankas, Oberst etc., og Anna Helena von Gertten, blev Greve til Ekebyholm etc., Friherre til Fogelvik etc., blev født 1664 den 6te April paa Fædrenegaarden Wuorentaka i Finland. Hans Forældre vare fattige, og han tjente sig op fra Musketerer ved Livgarden, hvilket han blev 1682, til Generallieutenant 1704. Han var en tapper Kriger og en stor Statsmand, blev Kancellipræsident etc. etc., og nedlagde for 2den Gang alle sine Embeder 1739. † 1742 den 17de April paa Ekebyholm, begravet med sine tre Fruer i kostbare Marmorkister i Tryserums Kirke i Kalmar Len. Gift 1ste Gang 1696 den 27de Februar i Stokholm med Anna Bertha Ehrenstein, f. 1669 den 15de April, † 1703 den 22de Marts i Riga, 2den Gang 1705 den 30te April i Rawitz i Polen, i Carl den 12tes og Kong Stanislaus's Nærværelse, med Inga Törnflycht i hendes 2det Giftermaal, Datter af Kommersraad Olaf Hansen Törne og Margrethe Andersen, Enke efter Vicepræsident Pehr Broméen, 3die Gang 1711 med Grevinde Margretha Gyllenstierna af Fogelvik, † 1740 den 26de Januar, Datter af Feltmarskalk Friherre Niels Gyllenstierna af Lundholm, Greve af Fogelvik, og Grevinde Anna Christina Gyllenstierna.

Gaver og denne ansvarsfulde Post voxen, dog tog han snart sin Afsked, og Erik Sparre¹⁾ blev hans Eftermand, men da han ikke tiltroede sig Dygtighed nok til at føre Underhandlingerne om Fred med de udenlandske Magter til en lykkelig Ende for Sverrig, forlod han sin Plads efter en Maanedes Forløb. Derefter blev Gustav Cronhjelm²⁾ Conseilpræsident. Han var lærd og erfaren, men beskyldtes for at være meget egennyttig, og kom snart i Uenighed med Dronningen og blev afskediget, hvorefter denne vanskelige Post betroedes til Feltmarskalk Meyerfelt³⁾, som var fremmed for de Forretninger, Posten førte med sig.

Ved Fredsunderhandlingerne i Stockholm 1719 blev Grev Gustav Cronhjelm meget hidsig og kom i Strid med Englands Gesandt, Carteret, og brugte haarde Ord imod ham saavelsom imod andre; dette misbilligede Meyerfelt stærkt og gjorde Indsigelser imod Cronhjelm's Opførsel mod en fremmed Magts Gesandt. Dronningen blev vred paa Grev Cronhjelm, og ved den Leilighed var det han fik sin Afsked, hvilket Raadet nok

¹⁾ Erik Sparre, født 1665 den 15de Juli, Søn af Axel Carlson Baron Sparre af Kroneberg og hans anden Hustru Grevinde Beata Stenbock. Erik Sparre gik i fransk Tjeneste og blev fransk Generallieutenant 1707. Brugtes som Diplomat af Sverrig, ligesom ogsaa i svensk Krigstjeneste. Blev Greve 1719, og Feltmarskalk, † 1726 den 4de August i Stockholm, begravet i Sparregraven i Øja Kirke. Gift 1ste Gang 1707 den 3die Marts i Stockholm med Grevinde Sophia Wrede, f. 1676 den 12te Februar, † 1708 den 14de December, Datter af Grev Fabian Wrede og Friherrinde Brita Cruus af Gudhem. Gift 2den Gang 1710 med Grevinde Christina Beata Lillje til Räfsjö, Datter af Grev Axel Lillje og Grevinde Maria Elisabeth Stenbock, Enke efter Carl Philip Sack.

²⁾ Gustav Cronhjelm af Flosta, Greve 1712 til Flosta, Friherre til Seglora-berg, Herre til Hyltenäs, Thorsjö, Styrstad etc. etc., var Søn af Polycarpus Crumbygel, adlet og gjort til Baron Cronhjelm, som var født 1629 i Dippoldiswalda i Meissen, og Hebbela Standorph. Gustav Cronhjelm blev født 1664 den 18de Juli i Stockholm, Kammerherre 1688, Lærer for Kronprindsen 1695, Landshøfding i Westmanland 1698, Landmarskalk 1710, Præsident i Wismarske Tribunalet og Kgl. Raad. Blev 1719 Præsident i Kancellikollegiet etc. etc., † 1737 den 3die Juni i Stockholm. Gift 1ste Gang 1693 den 7de Mai med Grevinde Maria Wallenstedt, f. 1677 den 27de December, † 1723 den 23de August. Gift 2den Gang med Friherrinde Henrietta Beata Horn.

³⁾ Efter Fryxells Mening havde Meyerfelt ikke særlig store Sjælsevner.

ønskede, men dog ikke holdt af, at Dronningen uden Raadets Vidende gav ham; dog var der enkelte af Raadsherrerne, som holdt med Dronningen, men den største Del af dem, og blandt disse Meyerfelt, misbilligede Dronningens Egenraadighed. Alligevel var det, som jeg ovenfor bemærkede, Meyerfelt, som indtil videre blev valgt til Conseilspræsident, han var den 3die i 9 Maaneder, og netop i denne Tid, medens disse skiftede saa hurtigt, dreves Fredsunderhandlingerne med England, og for Sverrig opnaaedes ikke, hvad man havde haabet. Det antages, at under Meyerfelts Styrelse fik Höpken¹⁾ megen Indflydelse paa Sagernes Gang, og ved Fredslutningen med Preussen 1720 beholdt Sverrig af sine tyske Lande kun den nordlige Del af Pommern tilbage. Endelig, da Ulrikka Eleonora havde afstaaet Sverrigs Throne til sin Husbond, Frederik af Hessen, den 24de Marts 1720, blev Meyerfelt befriet for den for ham meget besværlige Stilling som Conseilspræsident, og Grev Horn traadte i hans Sted og kom atter til Roret i Sverrig, og Meyerfelt, som var Generalgouverneur over den Del af Pommern, Sverrig havde beholdt, levede derefter en stor Del af Tiden i Pommern, som han vedblev at styre indtil Aaret før sin Død.

Medens Grev Horn raadte i Sverrig, blev der gjort mange Undersøgelser om, hvorledes Statens Midler tidligere vare styrede, og selv Rigsraaderne maatte gjøre Regnskab for deres Styrelse af hvad der havde været dem betroet, saaledes ogsaa 1728—29 Hård, Meyerfelt og Klaes Sparre²⁾, som dog have

¹⁾ Daniel Niclas von Höpken, Baron von Höpken, Arveherre til Melau i Bremen, Herre til Fogelstad og Fogelbro. Født 1669 den 9de Marts paa Melau, Kancellist ved den tyske Expedition i Kancelliet i Stokholm 1696, tilsidst Præsident i Kommerskollegiet 1727, † 1741 den 26de April i Stokholm. Han var lærd og en udmærket Statsmand. Han var Søn af Nicolaus von Höpken, Arveherre til Melau, svensk Statholder i Altenland i Bremen etc. etc., og Anna Margarethe von Greiffenkrantz.

²⁾ Grev Klaes Sparre til Söfdeborg, Søn af Gustaf Adolph Baron Sparre til Biby, Admiral 1690, † 1692, og Friherrinde Elisabeth Anna Stiernsköld. Grev Klaes Sparre blev Rigsraad og Præsident i Admiralitetskollegiet i Carlskrona 1719, var en tapper Mand. Blev født 1673 den 6te Januar paa Biby i Södermanland, † 1733 den 25de April i Stokholm. Gift 1699 den 20de August med Sophia Lovisa Soop, f. 1682 den 1ste Juni, † 1745 den 16de September paa Hammar, Datter af Oberstlieutenant Arvid Soop og Grevinde Anna Elisabeth von Ascheberg

kunnet gjøre Rede for deres Bestyrelse af Statens Midler, da ingen Dom fulgte paa Undersøgelsen.

I de mange Aar Grev J. A. Meyerfelt fremdeles vedblev at have Plads i Raadet i Stockholm, sluttede han sig stadig til Krigspartiet, naar der blev Tale om for Sverrig maaske at føre nogen Krig, men til Held for Landet seirede Krigspartiet ikke, saa den gamle Helt fik ikke mere Leilighed til i Spidsen for sine Soldater at storme frem mod Fjenden, men maatte finde sig i at sidde stille hjemme i sin Alderdom.

Aaret før sin Død forlod Grev Meyerfelt helt Pommern og boede paa Söfdeborg i Skaane, hvor den berømte Linné besøgte ham, og skrev om ham i sin Rejsebeskrivelse, at han havde her bosat sig, efter at han gennem Dyd, Flid, Forstand, Tapperhed og Ære havde hævet sig til det høieste Hæders-trin, og da han nu havde overtruffet alle Rigets høje Mænd i Aar, vilde han her hvile de faa øvrige Dage, han havde tilbage. Om hans Helbred siger Linné, at det var endnu i hans høie Alderdom temmelig godt, dog vare hans Ben, Nerver og Udtale noget svækkede. Ikke længe efter at Linné havde besøgt ham, døde Grev Johan August Meyerfelt paa Söfdeborg den 9de November 1742, 85 Aar gammel, efterladende sin Enke med to Sønner og en Datter. Hans Lig blev ført til Nehringen Kirke i Pommern, som var Sognekirken til Grev Meyerfelts store Eiendom Nehringen, som han vel, da han blev begravet her, har anseet for sin Hovedeiendom.

Foruden Nehringen eiede han Söfdeborg, Ugerup, Lange-felde, Dorow, Mederow, Boredorferhof, Næsby, Gammelkjøge, Wiggeholm, Ellan, Tiffle, Ytterby og Karby. Tillige havde han, fra 1709 til 1720, medens Sverrig førte Krig med Danmark, Bollerup¹⁾ og Glimminge²⁾ i Skaane, fordi den svenske

¹⁾ Bollerup i Skaane eiedes før Krigens Udbrud 1709 af Grev Otto Rantzau. f. 1632, Herre til Rosenvold, Hammelmose, Bollerup, Avensberg, Alleslev, Vedbygaard og Marsvinslund, dansk Geheimeraad etc. Blev Greve den 25de Mai 1671, † 1719. Gift med Sophia Amalia Krag, Datter af Otte Krag og Anna Rosenkrands, Enke efter Christoffer Ulfeldt.

²⁾ Før Krigen eiede Holger Mogensen Rosenkrands Glimminge i Skaane, han døde 1715. Ved en Udskrivning under Kong Carl den 12te blev Holger Mogensen Rosenkrands spurgt, om han ønskede at tjene til Søs

Regering tog de Eiendomme i sit Land, som tilhørte danske Undersaatte, under sin Bestyrelse og overlod Grev Meyerfelt disse to, den første for at tage Indtægterne deraf i Krigsaarene som Erstatning for tabt Pantegods i Pommern. Ved Fredslutningen 1720 tilbagegaves Godserne til deres rette Eiere.

At Grev J. A. Meyerfelts Bryllup med hans første Hustru, Anna Maria Törnflycht, stod i Sachsen, medens Kong Carl den 12tes Hær laa der, har jeg tidligere omtalt og maa nu her bemærke, at det stod den 30te Mai 1707. Bruden var født 1685 og levede til 1715. Med hende havde Grev Meyerfelt en Datter kaldet Carolina, som døde i Barndommen. To Aar efter hans første Hustrus Død giftede Grev Meyerfelt sig atter med den syttenaarige Brita (Birgitte) Barnekow, Datter af Kjeld Christoffer Barnekow og Grevinde Margrethe Ascheberg. Brita Barnekow var født den 30te April 1700 og holdt Bryllup den 13de Marts 1717. Det fortælles¹⁾, at Grev Meyerfelt først friede til Moderen, den almindelig agtede og elskede Grevinde Ascheberg, men da hun nægtede sit Samtykke, som hun foregav for sin Alders Skyld, vendte den gamle Greve sig til Grevindens yngste Datter og var her heldigere med sit Frieri og fik ja, uagtet han var gammel og, som det siges, ualmindelig styg. Dette Ægteskab, som hvad Alderen angik var saa ulige, skal ikke have været meget lykkeligt, men dog velsignet med to Sønner og to Døttre. Den ældste Datter hed Ulrica Margretha, var født 1719 den 14de August paa Wisingsø, døde 1728, den yngste Anna Catharina var født 1722 den 6te Mai og døde 1779 den 20de Marts, efter længe at have været sindssvag, hvorfor hendes Mand uden Held forsøgte at blive skilt fra hende. 1741 den 7de Juli blev hun gift med sin Faders Svogers Søn, Rigsraad, Overmarskalk Grev Adam Horn af

eller til Lands, og han gav da skriftlig følgende Svar: «Jeg Holger Rosenkrantz duer hverken til Søs eller til Lands. Holger Mogensen Rosenkrantz». Han var gift med Mette Gundesdatter Rosenkrands, som eiede en Del af Kulla Gunnarstorp. Hun døde 1696. Glimminge og Fru Mettes Del af Kulla Gunnarstorp fik efter Holger Rosenkrands' Død hans Broder Anders Rosenkrands til Tirsbæk og Landting, dansk Kammerjunker, gift med Sophie Bille.

¹⁾ Märkvärdigheter rörande Skånska Adeln af J. C. Barfod, S. 265.

Ekebyholm¹⁾ etc. Den ældste Søn hed Carl Frederik, blev født 1721 den 13de Februar og døde ugift 1791 den 29de April paa Ugerup i Skaane. Den yngste Søn hed Johan August, han var født 1725 og døde 1800.

Som forhen bemærket fik Grev Johan August Meyerfelt Gammelkjøgegaard foruden anden Arv ved Arveskiftet, som afgjordes paa Widtsköfle i Skaane den 2den September 1724, hvorved Grevinde Ascheberg fordelte Fædreneerven mellem sine Børn, men han maatte give 24000 Rdl. danske Kroner for denne Eiendom. At Grev Meyerfelt var bleven Eier af Gammelkjøgegaard og Gods paa sin Hustrus Vegne, blev, som sagt, paa Stedet bekendtgjort den 2den Oktober 1724.

Ved denne Arvedeling fik begge Grevindens Svigersønner, General W. Bennet²⁾ og Grev Meyerfelt, Ellinge i Skaane, men da denne Eiendom kom til at udgjøre mere end de to Søsterlodder, som tilkom Døttrene, udbetalte Svigersønnerne til hver af Sønnerne omtrent 448 Daler, dog beholdt Meyerfelt ikke ret længe sin Del af Ellinge, da General Bennet købte den af ham. I Brudeskat af Lensgodserne paa Rygen, som tilfaldt Grevindens to Sønner, fik Døttrene hver 4000 Rdl. pommersk. At Grev Meyerfelt kom i Besiddelse af Söfdeborg i Skaane, er rimeligvis gaaet saaledes til, at da Grev Christian Ludvig Ascheberg, som havde arvet Grevskabet Söfdeborg efter sin Fader, døde barnløs 1722, arvede hans Søsken og Søsken-

¹⁾ Adam Grev Horn var Søn af Arvid Bernhard Grev Horn af Ekebyholm og Grevinde Margretha Gyldenstierna af Fogelvik. Grev A. Horn til Ekebyholm, Friherre til Fogelvik, Herre til Adamsberg, Stierneberg og Hvittvik, var født 1717 den 25de November; han var Generallieutenant, Serafimerridder, Rigsraad, Rigsstaldmester etc., † 1778 Natten mellem 23de og 24de Januar i Stokholm.

²⁾ Wilhelm Baron Bennet, Søn af James eller Jakob Bennet, som kom fra Skotland til Sverrig, og Christina Kinnemond. Wilhelm Bennet var født 1680 og † 1740, han var Generalmajor, Friherre, Overkommandant i Malmø og en af Kong Carl den 12tes tapreste Krigere. Var tilstede i Slaget ved Pultava og Helsingborg, hvor han bidrog meget til, at Seiren over de Danske blev vundet. Han eiede Belteberga, Widöre, Rosendal, Ellinge og Bryneslöf i Skaane, hvilke sidste tre han fik med sin Hustru, Magdalena Eleonora Barnekow, som han blev gift med 1712; hun var født 1696, † 1755.

børn Söfdeborg. Grev Meyerfelt, som en af Arvingerne, har da efterhaanden afkjøbt de andre deres Del i Söfdeborg. Blandt de mange Arvinger nævnes Oberst Lilliehök,¹⁾ gift med Margretha Sabina Ascheberg, Datter af Grev Rutger Ascheberg, og Grev Klaes Sparre,²⁾ gift med Sophia Lovisa Soop³⁾, en Datterdatter af Rutger Ascheberg, og af denne Sidste købte Grev Meyerfelt 1735 den Del af Söfdeborg, som var tilfaldet hende ved Arveskiftet, 1722, efter Grev Christian Ludvig Ascheberg, og da Grevinde Margrethe Ascheberg, Christian Ludvigs Søster, ogsaa fik Del i Söfdeborg ved Arveskiftet efter hendes Broder og, efter hvad man antager, tilkjøbte sig Lilliehøks Del deri, har hun overladt sin Del, enten til Meyerfelt selv, eller til sin anden Søn, Rutger Barnekow, som derefter har solgt, hvad han eiede i Söfdeborg, til Grev Meyerfelt, og Söfdeborg blev saaledes samlet af Meyerfelt fra de andre Arvinger. Vist er det, at hele Söfdeborgs Eiendom var i Grev Meyerfelts Hænder efter 1735.

Ved Grev Johan August Meyerfelts og hans Hustru Grevinde Birgittes Testamente af 22de Juli 1742 var det bestemt, at Gammelkjøgegaard med al Herlighed og al løs Eiendom, som der fandtes, skulde falde til deres ældste Søn, Grev Carl Frederik Meyerfelt, naar al Gjælden var betalt. Rimeligvis var det altsaa fordi al Gjælden endnu ikke var betalt, at Grevinde Birgitte Meyerfelt, født Barnekow, styrede Gammelkjøgegaard og Gods; men da Sønnen, Grev Carl Frederik Meyerfelt, var bestemt til at blive Eier af denne Eiendom, lod hun ham være med at styre Gammelkjøgegaard og Gods til 1760, da samme Eiendom endelig blev ham fuldstændig overgivet. Grevinde Birgitte levede som Enke imellem i Sverrig paa Söfdeborg og imellem i Stral-

¹⁾ Göran Liljehök var Søn af Jacob Göransson Liljehök til Ølanda og Dordi Blume fra Norge. Göran L. var Oberst, døde 1727 den 14de August, begravet i Eggby Kirke. Gift med Margretha Sabina von Ascheberg, Enke efter Christian Bildt til Wrem.

²⁾ Klaes Sparre skrev sig til Söfdeborg og boede der. Blev Greve 1719, var Søn af Viceadmiral Gustaf Adolph Sparre og Friherrinde Elisabeth Anna Stiernsköld. Klaes Sparre var født 1673, gift 1699, † 1733.

³⁾ Sophia Lovisa var Datter af Arvid Soop til Hammer og Koltorp, Oberstlieutenant, og Grevinde Anna Elisabeth von Ascheberg.

sund og paa Nehringen i Pommern og var fra og til paa Gammelkjøgegaard.

Uagtet det blev sagt, at hun ikke levede i et meget lykkeligt Ægteskab med Grev J. A. Meyerfelt, skænkede hun dog efter hans Død, til Erindring om ham, en Sølvkande, som veiede 106 Lod, til Wiggebyholms Sognekirke, Täby Kirke nær ved Stockholm; 1771 døde hun, 71 Aar gammel.

Om Gammelkjøgegaard og Gods, medens Generalgouverneur, Grev Meyerfelt eiede denne Eiendom.

Da Grev Johan August Meyerfelt overtog Gammelkjøgegaard, var Forpagter Niels Sørensen endnu paa Gaarden, men gik kort efter fra Forpagtningen af samme, og hans Kautionist, Materialforvalter Niels Juel, maatte overtage denne; men da han havde et Embede i Kjøbenhavn, boede hans Hustru, Ane Marie Juels, paa Gammelkjøgegaard med sin Søn, Knud Juel, og drev Gaarden, hvilket hun vedblev at gjøre efter Mandens Død 1725.

Grev Meyerfelt arvede med Eiendommen Lars Larsen som Forvalter, der vistnok var tro og ærlig ligeoverfor Herskabet, men temmelig stræng og stridbar, hvorfor han stadig havde Processer med mange Mennesker og navnlig med Forpagterkonen paa Gammelkjøgegaard, med hvem han slet ikke kunde komme ud af det.

Ved Gammelkjøgegaards Birk var dengang Niels Marop Birkedommer og Hans Schurtz Birkeskriver til 1726, da Jens Borreby afløste ham.¹⁾

¹⁾ Jens Borrebys' Udnævnelse er dat. Stockholm den 28de Decbr. 1726, den Kgl. Stadfæstelse af 3die Decbr. 1728. — Baade Birkedommer og Birkeskriver boede i Kjøge. — Niels Marop som Birkedommer og Jens Borreby som Birkeskriver, ere de sidste to Betjente ved Gammelkjøgegaards Birk, som ere nævnte i den sidste Tingprotokol, som findes paa Gammelkjøgegaard, som gaar til 20de Febr. 1730, men flere ere vistnok nævnte i en Tingprotokol, som skal findes i Kjøge Bys Archiv; blandt disse har jeg truffet Abraham Brasch som Birkedommer og Hans Dreier som Birkeskriver, og siden Tolder og Raadmand Thomas Schat som

Ved Gaardens Fiskeri var Peder Christensen ansat som Fisker, og lidt senere blev Johan Belling ansat ved Gammelkjøgegaard som Grevens Jæger.

Gammelkjøgegaards Gods var, medens Greve Meyerfelt eiede det, ganske af samme Størrelse som det blev i Birgitte Skeels Tid, og styredes vistnok paa lignende Maade som dengang.

Hvor stræng paapasselig Forvalter Lars Larsen end var, har han dog nok glemt at passe paa, hvordan det gik til i Sønderkjøge Huse, hvor Beboerne atter prøvede paa at drive Haandværk og Handel, hvorfor de to tidligere Befalinger fra Kong Frederik den 3die og Kong Christian den 5te, af 4de April 1668 og 16de Februar 1695, som forbød dette, paany efter Øvrighedens Ordre bleve læste paa Gammelkjøgegaards Ting den 14de November 1729.

I Gammelkjøgegaards Arkiv findes en Beskrivelse over Bøndernes Gaarde paa hele Godset, over hvad de havde i Gaardene af Indbo og Besætning, fra 1736, og heraf har jeg seet, at Bønderne paa Heden sjældent havde mere end 3--4 Køer, nogle Kvier og 8—9—10 indtil 12 Faar, og ofte 20 Stykker unge og gamle Svin. Sædvanlig var der i enhver Gaard to Vogne, den ene beslagen, den anden af Træ, dog ogsaa imellem to beslagne og een Trævogn. Sjældent havdes mere end en Jernkakkellovn i hver Gaard og en Bryggerkjedel. Af Heste var der ofte i en Gaard 10—12 Stykker. Ogsaa Stude fandtes undertiden i Gaardene, der ved denne Tid sædvanligt bestode af tre Længder, dog ikke sjældent af fire; ganske enkelte Gaarde havde kun to Længder. I Husene havdes ofte to Heste, en Vogn, en Ko og nogle Svin, samt undertiden ogsaa nogle Faar. Indboet i Gaardene var jævnlgt vurderet for 12—14 Rd. og i Husene for 2—3 Rd. Mølleren i Kagstrup havde en Del mere Indbo end Gaardmændene og 12 Heste, 8 Køer, 4 Stude etc., samt 2 beslagne Vogne og 2 Jernbilæggerkakkellovne. I Bøndergaardene i Skovegnene var Besætningen imellem ligesaa god som i Gaardene paa Heden, dog sædvanlig lidt ringere. Den

Birkedommer ved Gammelkjøgegaards Birk. Senere hen fulgte Birkedommer-Embedet ved Gammelkjøgegaard med Herredsfoged-Embedet i Bjeverskov Herred.

store Gaard i Aashøie, kaldet «Aashøiegaarden»,¹⁾ bestod af fire Længder, som udgjorde 72 Fag, medens de andre Bøndergaarde i Byen kun bestode af 34—36—43 Fag. Paa Aashøiegaarden var 12 Stykker gode Heste, 8 Køer, 2 Kalve etc. og godt Boskab. Alle fem Gaarde i Gammelkjøge By bestode hver af fire Længder og vare godt besatte; i den ene var der 14 Heste²⁾. I Gammelkjøge By var dengang 6 Husmænd og et Hus «paa Broen». Uden Broport var 12 Huse, af hvilke Blegehuset var fæstet til en Mand i Kjøge. I flere af disse Huse holdtes 1—2—3 Køer, 2 Heste og 1 beslagen Vogn.

I de første Aar Grev J. A. Meyerfelt eiede Gammelkjøgegaard lod han det Tinghus lige udenfor Kjøge Broport, som staar endnu, opbygge, og i dette Hus blev derefter Gammelkjøgegaards Ting holdt. Ogsaa Skolebygninger i Aashøie, Kagstrup og Ølby lod Grev Meyerfelt opbygge. Den første blev færdig 1741, og Greven kaldede til Skoleholder der Tobias Borreby af Kjøge. Den anden blev færdig 1742, og til Skoleholder der indsatte Greven Johan Rosnern af Kjøge, der tilligemed Skolen modtog et Inventarium til samme. Til den tredie, som ogsaa var nyopbygget 1742, kaldede Greven Student Friederich Pedersen Busch, der ogsaa fik Skolens Inventarium med.

Af et Brev,³⁾ dat. Korporalskroen $\frac{24. \text{ Juli}}{4. \text{ August}}$ 1733, fra en Tømmermand ved Navn Johan Kreimer til Grev Meyerfelt, ser man, at Greven dengang var ifærd med at bygge Korporalskroen op af Nyt, samt at han byggede paa en ny Lade paa Gammelkjøgegaard. Rimeligvis var det den senere saakaldte gamle Lade, som stod her endnu i min Faders Tid, han har revet ned og gjenopbygget. Den Baggaard, som endnu stod i min Ungdom, nord for den Plads, hvor Laden havde staaet, men dengang ikke mere stod, skyldte vistnok, med Undtagelse

¹⁾ Deri boede 1736 Mathias Christoffersen, og dens Jorder vare fri Hovedgaardstaxt, da den var en lille Herregaard, som vel i længst forsvundne Tider har været Bolig for Folk af Adelen.

²⁾ Fra gammel Tid af kjørtes den agende Post fra den ene af Gammelkjøge Gaarde.

³⁾ Det findes i Gammelkjøgegaards Arkiv.

af vestre Længde, som Rasmus Carlsen senere byggede, denne første Grev Meyerfelt sin Oprindelse.

Da Grev Meyerfelt havde faaet den ny Bygning opført paa Korporalskroen, søgte han hos Regjeringen om at faa Tilladelse til at lade holde Værtshus der¹⁾, og denne Tilladelse fik han 30te August 1736, samt Lov til at lade brænde og brygge samme Sted og udsælge alle Slags «ædende og drikende Varer»²⁾.

Medens den første Grev Meyerfelt eiede Gammelkjøgegaard, tog han sig meget af Godsets Sager og opholdt sig sædvanlig en Tid hvert Aar paa Gaarden, undertiden var han her midt om Vinteren. Da han 1732 opholdt sig paa Gammelkjøgegaard, skrev han i August Maaned en Ordre³⁾ til Forvalteren her Lars Larsen, hvorefter denne i forskjellige Tilfælde, naar Greven ei var tilstede, skulde rette sig. I denne Ordre giver Greven ham Besked om, at han skal undersøge, hvormegit mere Jord der er til den Gaard i Aashøie, som afdøde Lieutenant Hendrik Jørgensen har havt i Fæste, end til en anden hel Gaard, og den Jord, der findes at være mere til denne Gaard end til de andre hele Gaarde i Byen, skal tages til Gammelkjøgegaards Hovedgaard. Det er altsaa denne første Grev Meyerfelt, som lagde en Del Jord fra Aashøiegaarden ind under Gammelkjøgegaards Hovedgaard, og denne Jord er nu en Del af Skovene, som ligge til Hovedgaarden og har fri Hovedgaardstaxt. Allerede 1630, medens Grev J. A. Meyerfelt eiede Gammelkjøgegaard, blev Græsningen i Aashøie Oredrev leiet ud til Aashøie Bymænd, men med det Forbehold, at de kun havde den, til Herskabet selv vilde bruge den. Saa smaat vedblev Stridighederne i Anledning af den fælles Græsgang paa Lyngen Vest og Nord for Kjøge; snart beskyldte Kjøgerne Ølsemagle og Ølby Bønder for, at de havde indgrøftet noget af Lyngen, snart var det Dronningens Forvalter ved Wallø, Grev-

¹⁾ 1730 har jeg fundet Korporalskroen nævnt, men rimeligvis har denne da været en af de mange smaa Kroer, som holdtes omkring i Landet, til det blev forbudt at holde disse.

²⁾ Tilladelsen findes i Gammelkjøgegaards Arkiv.

³⁾ Findes ligeledes i Gammelkjøgegaards Arkiv.

skab, Landsdommer Knud Ahasverus Becher,¹⁾ samt Præsten Smidt i Ølsemagle, der beskyldte Kjøge Magistrat for at være ufredelig og Ophavsmand til Striden, som førte til Proces 1729, og altid var Gammelkjøgegaard lidt indviklet i disse Stridigheder.

Derefter opnaaedes en Høiesteretsdom for, at Ølby og Ølsemagle Mænd skulde tilkaste de Grøfter, hvormed de havde indhegnet Stykker fra Lyngen, men da disse Byers Mænd ikke efterkom, hvad de vare pligtige efter Høiesteretsdommen af 9de November 1734, maatte Herredsfogden i Ramsø-Thune Herreder, Morten Hartman, og Birkedommeren ved Gammelkjøgegaards Birk, Niels Marop, oplæse Høiesteretsdommen i Ølby og Ølsemagle Byer og Dagen efter, 30te Juli 1735, mødes paa Lyngen med Bønderne, der maatte tilkaste Grøfterne, hvormed de havde indhegnet Stykker af Lyngen. Men heller ikke hermed kom Striden helt til Ende, den fortsattes fremdeles lidt.

Hvor længe Madame Juels havde Gammelkjøgegaards Hovedgaardsjorder i Forpagtning, veed jeg ikke, men har fundet, at 1730 var Otto Christian Brasch Forpagter deraf. 1734 om Foraaret har hans Forpagtningstid været udløben, og Greven har saa tænkt at lade Forvalter Lars Larsen faa Hovedgaarden og Godset i Forpagtning, hvilket jeg har seet af et Brev, dat. Gammelkjøgegaard 15de December 1733, fra Lars Larsen til «ædle» Hr. Gladh (vistnok Sekretair hos Grev Meyerfelt), hvori han skriver, at han veed, Greven tænker paa at lade ham faa

¹⁾ Han købte Bækkeskov i Sjælland 1729, hvor han, efter at han havde ophørt at være Forvalter ved Vallø Grevskab og bo paa Lellingegaard, flyttede til og blev der paa Hovmarken 1738 myrdet af Gaardmændene, som vare samlede til Hoveriarbeide, da han kom ud i Marken for at paase, at Bønderne udførte det Arbeide, der var dem paalagt. Saa vidt jeg erindrer, har jeg hørt, at 12 af Gaardmændene, som havde været om at myrde ham, bleve halshuggede, og de andre Gaardmænd, der ikke havde lagt Haand paa ham, men dog været enige med de 12, bleve satte i Slaveriet, og det fortælles, at for at faa Gaardene paa Godset befolkede, toges dertil løsladte Forbrydere, hvorfor Bækkeskov Bønder, som Efterkommere af disse, længe vare ilde ansete. Endnu 1843 sagde en Mand til Cand. Toft til Rønnebæksholm om en anden Mand, at han kun var en Bækkeskover, og denne vendte sig derfor om til Godseier Toft og sagde, «der kan dog ogsaa nok gro en lige Gren paa en kroget Stamme.»

Gammelkjøgegaards Hovedgaard og Gods i Forpagtning, og at han deraf skal svare aarlig 2000 Rd. Kroner, men det kan han ikke indlade sig paa. Han skriver, at hvad der sidste Aar blev tilovers fra Gammelkjøgegaard og Gods var kun 1376 Rd. 2 $\frac{1}{2}$ β gangbar Mynt. Indtægten uden Udgiwt havde været 1982 Rd. 1 $\frac{1}{2}$ β , og han mener nok at kunne svare aarlig af Gaard og Gods 1500 Rd., fordi han kan afskaffe Stutteriet¹⁾ og holde flere Kvæghoveder, da han nødig vil tage Tjeneste anden Steds, fordi han nu er saa kjendt med Stedets Leilighed. Han vil svare det Halve af Afgiften 11te Juni og det Halve 11te December i Kjøbenhavn, men han vil ikke holde Gaarden vedlige, uden Staldhusene med Ler og Straatag, naar Bønderne gjør Arbeidet. Præstens Offer maa Herskabet svare, Rettens Betjente maa Herskabet betale, ligesom de Penge til de Fattige, som forrige Herskab har udlovet. Inventariet, Sædekorn af Rug, Byg og Havre maa leveres ham ved Tiltrædelsen, og han skal saa levere det fra sig ved Aftrædelsen. Besætningen af Kvæg til Hollænderiet maa leveres ham, og dersom noget deraf dør, bør andet indkjøbes paa Herskabets Bekostning. Fornøden Ildebrændsel maa hjemskoves af Bønderne til Husboldningen paa Gaarden, som sædvanligt. Godsets Administration med Skifter, Fæster og deslige skal han forestaa, som sædvanligt, og anvende al Flid paa at faa de kgl. Skatter ind-drevne. Han har det Haab, at Herskabet vil conservere en gammel Tjener, da hans Uvenner her, ved de mange ham paa-førte Processer, ei alene har skilt ham ved de faa Midler, han og hans Hustru har haft, men han har ved Stedet her tilsat den største Del af sit Helbred. Brevet er adresseret til Stralsund, hvor Greven dengang har været. Disse Vilkaar, Lars Larsen tilbyder, har Greven nok ikke haft Lyst til at gaa ind paa, da det ikke blev ham, som fik Forpagtningen, men Otto Christian Brasch, som fremdeles vedblev at være Forpagter af Gammelkjøgegaards Hovedgaard.

1734—35 tænkte Grev Meyerfelt paa at sælge Gammelkjøgegaard og Gods til Dronning Sophie Magdalene, Christian

²⁾ Stutteriet var vistnok fra Grevinde Aschebergs Tid vedblevet at holdes paa Gammelkjøgegaard.

den 6tes Dronning, som dengang eiede Vallø. Kom dette Salg ikke istand, tænkte Grev Meyerfelt at mageskifte enkelte Dele af Godset imod Gods fra Vallø, som laa bekvemmere for ham. Denne Sag vedkommende findes 3 tydske Breve¹⁾ i Gammelkjøgegaards Arkiv til Grev Meyerfelt fra Anders Skutenhjelm,²⁾ som 1734 var bleven svensk Minister i Danmark. Det første Brev er dat. Kjøbenhavn $\frac{28. \text{ Juli}}{8. \text{ August}}$ 1734, hvori Skutenhjelm skriver, at han har talt med Overhovmester Hr. von Rabe³⁾ og med Hr. Schoustrup og forelagt Hr. Rabe, hvad Greven havde skrevet om, nemlig et Bytte af enkelte Dele af Grevens Gods imod Gods af Dronningens, til fælleds Nytte, men tillige havde han talt med Rabe om, dersom Dronningen syntes derom, da at købe Grev Meyerfelts Gods for den Sum Greven havde nævnt, 40,000 Rd. i Kroner. Han skriver, at Rabe fandt Prisen billig, imod hvad han mente, Greven havde ønsket, nemlig 60,000 Rd. Videre skriver han, at Rabe bad om at faa Underretning om, hvad det var for enkelte Dele af Godset, Grev Meyerfelt ønskede at bytte med Dronningen, og lovede at underrette Hds. Majestæt om Grevens Ønske og tvivlede ikke om, at Dronningen jo nok indlod sig paa det ene eller det andet af disse Forslag. Skutenhjelm skriver tillige, at han har kaldet Schoustrup til sig, for af ham at faa at vide, hvad det var for enkelte Dele af Godset, Greven ønskede at bytte med Dronningen, men Schoustrup vidste det ikke, hvorfor han beder om Underretning herom, ligesom om nærmere Besked om Salget af Grevens Gods. I det andet Brev, som er dat. Kjøbenhavn $\frac{25. \text{ August}}{5. \text{ Septbr.}}$ 1734, omtaler han, at han atter har talt med Overhovmester Rabe⁴⁾ om Grevens Sager, og denne har sagt ham, at naar han reiser til

¹⁾ De to Breve ere Copier, det tredie Original skrevet fra Skutenhjelm.

²⁾ Anders Skutenhjelm var Søn af Johan Bergh Skutenhjelm, adlet 1712, og Christiane Bergman, han var født i Stokholm 1ste Septbr. 1688 og døde 1753 sammesteds. Gift 1734 med Hoffrøken, Friherrinde Frederikke Ulrica von Düben.

³⁾ Frederik von Raben eiede flere Godser paa Lolland, blev Geheimeraad og var en Tid Overhovmester hos Dronning Sophie Magdalene, Kong Christian 6tes Dronning. Storkors af Dannebrog, havde Ordenen de l'union parfaite, Ridder af Elephanten; f. 10de Septbr. 1693, † 26de Februar 1773. Gift med Birthe v. Plessen.

⁴⁾ Skutenhjelm skriver hans Navn: Raabe.

sine Godser paa Lolland, vil han efter Dronningens Ordre tage ind paa Grev Meyerfelts Gods og indhente Underretning der, med Hensyn til at Dronningen muligt vil købe dette eller tage mod enkelte Dele deraf mod Gods fra Vallø. Det tredie Brev (Bilag Nr. 6) fra Skutenhjem til Grev Meyerfelt, som ogsaa er dat. ^{26. Januar}_{6. Februar} 1735 og begynder med mange Taksigelser, fordi Greven har optaget hans Nytaarsønsker saa venligt, og mange høflige Talemaader, og derefter kommer et Udbrud om, at han nu snart kan vente Greven hertil Landet, og han skriver, at han har talt med Geheimeraad Rabe om Grevens Sager og har faaet at vide, at Dronningens Forvalter ved Vallø har indgivet sin Betænkning om Købet af Grevens Gods. Denne Betænkning, som Skutenhjem omtaler, findes ogsaa i Gammelkjøgegaards Arkiv og er skrevet af Forvalter ved Vallø Grevskab, Jens Rosted, dat. Billesborg den 28de August 1734, og gaar ud paa, at det ikke er værd for Dronningen at købe Gammelkjøgegaard og Gods. Det lader til, at Jens Rosted har misforstaaet, at Grev Meyerfelt ønskede, dersom Dronningen ikke købte, da kun at mageskifte enkelte Dele af Godset med Vallø, da han skriver i sin Betænkning, at han veed heller ikke, om Dronningen var tjent med at mageskifte sig Gammelkjøgegaard til, dersom der af Vallø Gods skulde tages til at give igjen herfor, uden det var Lellinge, som blev givet, og dette, skriver han, er jo nu begyndt at indrettes til et Kloster¹⁾, og altsaa kan det ikke byttes bort.

I October Maaned 1735 døde Forvalter Lars Larsen paa Gammelkjøgegaard, og hans Enke, Cathrine sal. Lars Larsens, gjorde Rede og Rigtighed 1ste Mai 1736 paa alt hvad han havde haft med at gjøre vedkommende Godsets Sager,²⁾ og

¹⁾ Kaldet til Præst ved Lellinge Kloster og Lellinge Sogn blev den 19de Marts 1734 Johan Samuel Felixsen Mentzer. Derefter blev Klosteret forlagt til Vallø; Lellinge blev Annex til Høielse.

²⁾ Ogsaa en Specification over de Protocoller, Documenter og Brevskaber, som 1736 fandtes i Gammelkjøgegaards Arkiv, afgav Cathrine sal. Lars Larsens, og denne, med de fleste deri nævnte Documenter, findes nu her i Arkivet tilligemed en Del andre Breve og Documenter, efterat min Broder, Kammerherre Hans Carlsen, har faaet disse Sager tilsendt fra Grev Piper til Söfdeborg, paa hvilket Sted en stor Del af Gammelkjøgegaards Arkiv har ligget siden Grev Meyerfelts Tid.

som Forvalter i Lars Larsens Sted blev Monsr. Hesse indsat, dog havde han kun kort denne Tjeneste, da Sr. Otto Brasch, som allerede var Forpagter af Gammelkjøgegaard 1730, tillige var Forvalter her 1737 og nogle Aar derefter.

Af et Brev, dat. 5te Februar 1739¹⁾, fra O. C. Brasch til Grev Meyerfelt, sees, at han endnu dengang var Forpagter af Gammelkjøgegaard, men at han havde hørt, Greven tænkte paa at forpagte Gaarden til en Anden end ham, hvorfor han beder Greven lade ham beholde Forpagtningen, og dette hans Ønske opfyldte Greven og lod ham det vide i et Brev, dat. Stockholm $\frac{18.}{28.}$ Juni 1739²⁾. Heri lover Greven ham Forpagtningen igjen til kommende Mai, og herefter vedblev O. C. Brasch vistnok at være baade Forpagter og Forvalter til sin Død. Medens han var Forvalter og Forpagter ved Gammelkjøgegaard, var der atter nogen Trætte om Kvæget, som gik paa den fælles Græsgang, kaldet Lyngen. 1741 klagede O. C. Brasch over, at Kjøgerne indsatte mange flere Kvæghoveder paa Lyngen, end de havde Ret til, og han tog derfor 1 Rd. for hvert Kvæghoved, der var formange, hvorover Borgerne i Kjøge klagede og fandt det meget ubilligt.

Paa sit Herskabs Vegne klagede O. C. Brasch 1742 over, at den kongelige Hofskytte, Sr. Hendrich Legsberig, og hans Søn, Jørgen Legsberig, dreve Jagt paa Kagstrup Mark, men om disse to Jægere fik Straf for deres ulovlige Jagt eller ei, veed jeg ikke.

Efter Otto Christian Brasch blev Abraham Brasch, som allerede 1744 var Birkedommer ved Gammelkjøgegaards Birk,³⁾ Forvalter og Forpagter her ved Gaard og Gods 1745. Denne Abraham Brasch havde været Fuldmægtig hos Otto Christian Brasch, og efter dennes Død forenede han i sig alle de tre nævnte Bestillinger, ligesom Tilfældet havde været i den Tid den første Grev Meyerfelt var Eier af Gammelkjøgegaard; og naar der kom Sager for, som han ikke kunde dømme i, fordi han

¹⁾ Brevet er i Gammelkjøgegaards Arkiv.

²⁾ findes samme Sted.

³⁾ Birkeskriver var Hans Dreier af Alkestrup. Abraham Brasch kom efter Niels Marop, og Hans Dreier efter Jens Borreby.

var Forvalter ved Gammelkjøgegaard, fik han udnævnt en Sætte-dommer, som dømte i disse Sager.

Medens Abraham Brasch var Forpagter af Gammelkjøgegaard, indtraf der nogle for ham meget besværlige Aar, idet en slem Kvægpest rasede i Landet 1745¹⁾, som bortrev næsten alt Kvæget paa Gammelkjøgegaard og Gods, og det næste Aar, 1746, blev Vaarsæden paa Hovedgaardsjorden og paa Godset ganske ødelagt af Orme, hvorfor Abraham Brasch, som Forvalter ved Godset, ansøgte Regjeringen om Fritagelse for Skatter.

I Gammelkjøgegaards Arkiv findes et Brev uden Underskrift og Dato, tilskrevet «Høiædle og Velbaarne Herre, høi-gunstige Patron», som begynder med en Bøn om, at «Deres Excellence» ikke maa fortørnes over Brevskriverens Dristighed, derefter fortælles, at blandt de Breve og Documenter, som gemmes hos Sognepræsten i Kjøge, findes Copi af en Fundats, udstedt af Christen Skeel den 15de Februar 1653 paa Tryggvælde, hvorved han giver til de Fattige paa Gammelkjøgegaard Gods 500 Rd., som disse skal nyde Renterne af, og tillige siges, at der findes i Præstearkivet i Kjøge Copi af det Brev, dat. 17de Februar 1653, som Christen Skeel skrev til Sognepræsten i Kjøge, Mag. Christian Madsen, hvori han beder ham forvare en Afskrift af Fundatsen og paasee, at Renten bliver givet de Fattige paa Gammelkjøgegaards Gods. Rimeligvis er det Sognepræsten i Kjøge, Hr. Magister Hans Hansen Mossin²⁾, som har skrevet dette Brev til Grev J. A. Meyerfelt, for at minde ham om, at de Fattige skal have Renten af de 500 Rd., Christen Skeel har givet dem, da det var bleven glemt siden 1733 1ste Mai at udbetale disse Renter. Dette Brev er vistnok skrevet til Grev J. A. Meyerfelt i den sidste Tid, han levede, og derfor har Præstens Mindelse ikke hjulpet, dog blev senere Pengene betalte, som skyldtes de Fattige.

Af et Regnskab over hvad der blev fortæret under «hans høigrevelige Excellences» Ophold paa Gammelkjøgegaard fra

¹⁾ Kvægpesten begyndte midt i October 1745.

²⁾ Magister Hans Hansen Mossin, f. 1678 eller 80. Sognepræst i Kjøge 1740, † 1755.

12te August til 1ste Sept. 1733, sees, at Greven med Følge ikke har sultet her. Hver Dag modtog Kjøkkenet store Leveringer, saaledes den 14de August 1 hel Fedekalv, 8 Å Smør, 1 Fdg. Lammekjød, 1 Snes Æg og 1 Ret ferske Gedder; den 15de August leveredes Sirop for 4 β , $\frac{3}{4}$ Lam, Oliven for 4 Å , 3 Snese Æg, 12 Å Smør, grønne Urter for 4 Å . Den 20de August fortæredes $\frac{1}{2}$ Lam, 2 Lpd. Oxekjød, Hvidkaal og Løg for 1 Å 6 β , 6 Å Smør og 1 Ret Aborre. Paa Regningen bemærkes tilsidst, at til Gammelkjøgegaard er leveret, medens Greven var der, 7 Td. Øl og 1 Lpd. Lys. Ved dette Regnskab ligger en Regning paa en stor Mængde Urtekramvarer og en Del andre Sager, som vare leverede og fortærede i August 1732, medens Grev. Meyerfelt var paa Gaarden. Fra denne Tid findes ogsaa en Regning paa en Del Krudt og Hagel, som Grevens Jæger havde taget i Kjøge, og en Regning paa 1 Par Sko til Barberen og 1 Par Sko til Kammertjeneren, som Greven havde med sig, og herefter synes det, som om det ikke har været saa ganske faa Mennesker, Greven førte med sig, naar han kom til Gammelkjøgegaard.

Da Herskabet sædvanligt hvert Aar var en lille Tid paa Gaarden, maatte Værelserne her holdes vedlige, og jeg ser saaledes af Regnskaberne over Gammelkjøgegaards Indtægt og Udgift 1748—49, at der ikke blev anvendt saa lidt paa Maling, Snedkerarbejde og Tapetsering. Da man heraf kan faa lidt Begreb om Indretningen i den gamle Hovedbygning paa Gammelkjøgegaard, vil jeg udskrive, hvad der tjener hertil, af et Par Snedker- og Glarmesterregninger fra 1748—49. I Løbet af dette Aar var indsat 18 Stk. nye Vindueskarme af Eg, og hver af disse var $2\frac{5}{8}$ Alen høie og $1\frac{7}{8}$ Alen brede. Der blev dengang gjort 3 dobbelte Døre, $3\frac{1}{2}$ Alen høie og 2 Alen brede, og det sees af Snedkerregningen, at der var lagt nyt Gulv i den store Sal, hvortil der til Fodpanel var gaaet 42 Alen Fodbrædder, som vare $\frac{1}{2}$ Alen brede. Tapetlister bleve dengang opslagne til nyt Tapet. Der omtales 3 Sale, den største, den mellemste og den mindste, i hvilken sattes 25 Alen Fodpanel. Gangen mellem Salene i den øverste Etage nævnes ogsaa, og den nye Trappe op til Salen og Loftet var 34 Trin. I den underste Etage blev sat en ny Dør, vistnok Udgangsdøren fra

Forstuen, hvorfra Trappen gik op. Fem nye Dørkarme bleve indsatte i de nederste Værelser. I disse, vistnok i den ene Sidefløj, som gik i Flugt med Hovedbygningens nederste Etage, havde Forvalteren Forstue, Dagligstue, Ammestue og Rullestue, som nævnes i Regningen; hans andre Værelser nævnes ikke, da de ikke dengang bleve gjorte istand. Af en Glarmesterregning sees, at Ruderne i de nye Vinduer, som bleve indsatte i Hovedbygningen 1748, vare 6 i hvert Vindu, og at i hvert Fag vare 4 Vinduer. I nogle af Værelserne i den gamle Hovedbygning var der Kakkelovne, i andre Kaminer.

Tredie Kapitel.

Smaa Bidrag til Oplysning om Sædernes Tilstand i Egnen om Gammelkjøge i første Halvdel af attende Aarhundrede.

Uagtet, som jeg tidligere har sagt, Ridefoged Jacob Larsen Qvistgaard i Almindelighed ikke var haard mod Bønderne, havde han dog en Del Strid med disse for at faa dem til at gjøre deres Pligt ved Hovarbeidet og Andet, som Bønderne ikke holdt meget af at gjøre ordentligt, især var Kagstrup Bymænd, som havde megen Uafhængighedsfølelse, uvillige og opsætsige imod ham, og den 22de August 1707 overfaldt disse ham paa Kjøge Gade. De havde nemlig været til Hovarbeide og vare gaaede fra Hovmarken ind i Kjøge til Catharine sal. Poul Svensens, som holdt Værtshus, og her ventede de efter Jacob Larsen, som ogsaa var ridende ind til Kjøge. Efter Vidners Udsagn havde en af Kagstrup Mænd sagt, at de havde overlagt at overfalde Jacob Larsen, naar han red hjem, hvilket ogsaa skete, da han holdt udenfor Cathrine sal. Paul Svensens og talte med hendes Søn. Fire Kagstrup Mænd kom ud ad Døren og trængte ind paa ham, og da han sagde til dem, at de skulde være fra hans Hest, han vilde ikke have med dem at bestille, svarede

en af Kagstrup Gaardmænd: «Jeg har ydt mit Landgilde og har ikke Behov at gaa af Veien.» Endnu en Gang sagde Jacob Larsen: «Værer fra min Hest», og da de desuagtet trængte nærmere ind paa ham og sloge ham med deres Svøbeskafter, slog Jacob Larsen efter dem med sin Pidsk, som en af Mændene bemægtigede sig, og to af Kagstrup Mænd tog saa fat i hans Hest, hver paa sin Side, og de andre sloge ham fremdeles med Knipler og Svøbeskafter, til de fik ham ned paa Siden af Hesten, og rev hans Hat og Paryk af ham; endelig fik han fat i sin Pistol og skjød ud imellem dem, uden at Skudet dog ramte nogen. Først Kagstruperne fik ham helt ned af Hesten, kom en Del af Kjøge Borgere til og hjalp ham bort fra Bønderne, saa han slap hjem, men med et blodigt Ansigt.

Først 1708 i Septbr. paadømtes denne Sag saaledes, at de fire Mænd fra Kagstrup, som havde forgrebet sig paa Herskabets Ridefoged, burde bøde efter Lovens 6te Bog, 24de Art. deres Voldsbøder, men da Ridefogden alene forlangte af Retten, at de skulde dømmes fra deres Gaardes Fæste og straffes med Arbeide i Castellet, om Comandanten vilde tillade det, eller ogsaa sidde paa Vand og Brød i 4 Uger, foruden Processens Omkostninger, saa blev det herved, om ikke Herskabet frigiver dem for Arbeidet i Castellet eller Vand og Brød.

Ogsaa imellem Bønderne selv var der dengang ofte Slagsmaal, og de anklagede undertiden hverandre for Retten. En af de værste Slagsmaalssager fra denne Tid var fra 1708, mellem to Bønder fra Svansbjerg By, hvoraf den ene hørte under Vallø, den anden under Gammelkjøgegaard; dette Slagsmaal var saa voldsomt, saa Gammelkjøgegaards Bonde døde 8 Dage efter, vistnok som Følge af de Prygl, han havde faaet, uagtet Modparten paastod, Døden ikke var en Følge af Slagsmaalet.

Endnu langt ind i det attende Aarhundrede vedblev det at være Skik og Brug, at Bønderne her i Egnen sloges med Knive og mishandlede hverandre saa stærkt, at der stadigt klagedes paa Tinget, saa over at Bønderne indbyrdes sloges med Knive og Knipler, saa over at Kagstruperne havde slaaet en Husmand, som var skaldet, saa stærkt i Hovedet, at han blev syg deraf. I den gamle Tingbog fra Gammelkjøgegaards Ting læser man

ikke mange Blade igjennem uden at træffe paa Slagsmaalssager, og 1719 dømtes en Bonde fra Kagstrup til at bøde henimod 100 Rd., hvilket var en meget stor Bøde dengang for en Bonde at udrede; denne Bonde havde overfaldet Vallø Postkudsk¹⁾ nær ved Korporalskroen, da han kom fra Kjøbenhavn om Aftenen den 11te August 1719 med stort Læs; og slaaet ham slemt med en Høtyv og trukket ham af Vognen og trampet paa ham, saa han efter Vidners Udsagn var meget mishandlet. Kagstrup Bymænd, som dengang vare meget stridbare, havde ogsaa en Retssag med Kongen for Gammelkjøge Ting 1715. Flere Mænd fra Kagstrup havde nemlig taget noget Hø fra Engstrup Mose, som dengang laa under Vallø, som Kongen eiede, og Sagen gik naturligvis Bønderne imod, som rimeligt var. Samme Aar havde Ridefoged Lars Larsen paa Gammelkjøgegaards Vegne en ret komisk Sag med Præsten i Høielse, Hr. Wolfgang Rhuman og hans Kjæreste, som Ridefogden anklagede, fordi de havde gødsket, saaet og høstet paa en Bondes Jord, som tilhørte Gammelkjøgegaard, og fik senere Dom over dem, saa de maatte afgive til Gammelkjøgegaard den Sæd, de havde høstet paa Bondens Jord²⁾).

I Aarene fra 1720 til 22 mistænktes Sønderkjøge Husmænd og nogle Beboere af Huse ved Vesterport for, at de ved Nattetide smuglede Varer op ad Aaen paa Baade, og stadigt laa Toldbetjentene paa Vagt efter dem, men sædvanligt bleve disse narrede, saa det var kun meget sjældent, de greb en enkelt Mand paa fersk Gjerning. Ligeledes beskyldtes Sønderkjøgerne for at brænde Brændevin, og Folkene i Blegehuset bleve straffede herfor.

I Aaret 1713 den 11te December havde Digteren Jørgen Sorterup, Præst i Lydersløv og Provst i Stevns Herred, en lille ubehagelig Hændelse, som gav Anledning til, at han klagede paa Gammelkjøgegaards Ting³⁾. Efter Provstens og flere Vidners Udsagn havde en Soldat med Forsæt kyst hans Heste, da

¹⁾ Heraf sees, at dengang havde Vallø en Postkudsk, som kjørte Kjøbenhavnsreiser.

²⁾ Efter Gammelkjøgegaards Tingbog.

³⁾ Efter Gammelkjøgegaards Tingbog.

han kjørte mellem Strøby og Kjøge. Først havde Soldaten forsøgt at kyse Hestene for to Bøndervogne, som kjørte foran Provsten, men de vare gamle og trætte, saa de bleve ikke løbske; derefter løb Soldaten lige ind imod Provstens Heste med en Fane, han svingede, og da disse Heste vare unge og kraftige, bleve de løbske og løb med Vognen ud fra Veien, ind over en Mark, hvorfor Provsten, da Kudsken ikke kunde holde Hestene, tog Tømmerne og holdt saa haardt i disse, at Blodet løb ud af hans høire Haand¹⁾. Provsten sagde for Retten, at han havde faaet en Smerte i sine Hænder og Ben, som vistnok vilde blive ham til megen Skade, og ingen Anden var Skyld heri end Soldaten.

Provsten bad om at faa sit og Vidnernes (de to Bønders) Udsagn skriftlig med sig, da han tænkte at klage for et andet Ting, men havde først klaget her, da dette var det første, han kom forbi, og her havde han Vidnerne ved Haanden.

Den Lieutenant H. Jørgensen, som boede i Aashøiegaarden i første Halvdel af attende Aarhundrede, mindes endnu Almuen heromkring som en meget ond og haard Mand, og gamle Folk har fortalt mig, at da han var død, og Folk bare hans Kiste ud af Gaarden, stod hans Gjenfærd oppe i Loftslugen og grinte saa slemt ad Ligtoget, og da de kom med Kisten, som var umaadelig tung og efter gammel Skik blev baaret paa Stænger, som laa over Skuldrene paa 6—8 Mænd, hen til den Bæk, som løber mellem Aashøie og Svansbjerg, gled Kisten ud over Stængerne ned i Bækken, som dengang løb over Veien, og Laaget gled lidt til Side, men blev strax sat fast igjen, og Kisten var derefter ikke tung, men meget let, hvorfor Ligtoget mente, at det var den Onde, de havde haft at slæbe paa, som havde gjort Kisten saa tung.

Mange slemme og slette Streger gjorde denne Lieutenant H. Jørgensen, medens han boede i Aashøiegaarden; blandt disse var en, som han i Efteraaret 1716 blev anklaget for af Ridefoged Lars Larsen. Beskyldningen lød paa, at han havde

¹⁾ Jørgen Sorterup maa have været en stærk og kraftig Mand, naar han formaaede at holde de løbske Heste.

sparket og mishandlet en Pige ved Navn Kirsten Anders Datter¹⁾, som var kommet ind i hans Stue for at give ham Fæstepengene, han havde givet hende, tilbage, da hun ikke vilde tjene ham. Han havde mishandlet Pigen meget slemt, og hun faldt tilsidst og brækkede sit høire Laar. Lieutenant Henrik Jørgensen var ene i Stuen med Pigen, da han mishandlede hende, saa hun faldt og brækkede sit Ben, og efter at dette var skeet, hjalp han hende op paa en Stol, fik sin Hustru Catharina Jakobs Datter og Drengen i Gaarden til at hjælpe hende udenfor Gaarden, hvor de lod hende ligge. Her laa hun og led meget, til en Kone hjalp hende op at sidde paa nogle store Stene, og noget derefter bare de Folk, hun tjente, hende ind i deres Hus. Dagen før hun døde, vidnede hun for flere Mennesker, at det var gaaet saaledes til, som ovenfor er fortalt, og hun sagde da til disse, før de forlode hende, «Gud hjælpe mig, jeg dør i Nat», hvilket ogsaa blev Tilfældet.

Da Lieutenant Henrik Jørgensen havde været ene i Stuen med Kirsten Anders Datter, da han mishandlede hende, og baade han og hans Kone og Drengen i Gaarden nægtede at vide noget derom, ligesom de ogsaa nægtede at have hjulpet Pigen ud af Gaarden, dømtes Lieutenant Henrik Jørgensen til at fri sig for denne slemme Beskyldning af den nu afdøde Kirsten Anders Datter ved sin Ed. Mandagen den 11te Januar 1717 aflagde Lieutenant Henrik Jørgensen sin Ed paa Gammelkjøgegaards Ting og friede sig herved for at straffes for den Forbrydelse, han var anklaget for²⁾.

Af en Sag, som første Gang kom for paa Gammelkjøgegaards Birketing den 10de Januar 1729, vil jeg gjøre et lille Uddrag, da denne Sag er ret betegnende for sin Tid og viser, hvor raa Officererne ved den af Kong Frederik den 4de den 22de Februar 1701 oprettede Landmilice kunde være.

Efter flere Vidners Udsagn forholder denne Sag sig som følger: Den 13de December 1728, efter Kl. 7 om Aftenen, kom Kapitain Schrøder, som havde Kvarter i Herfølge, og Lieute-

¹⁾ Efter Sigende var Kirsten Anders Datter lidt fjollet, dog slet ikke gal, og kunde gjøre sit Arbejde saa godt som enhver anden.

²⁾ Hele denne Sag er fortalt efter Gammelkjøgegaards Tingbog.

nant Sehested ridende til Gammelkjøgegaard, for at tale med Forvalter Larsen, efter Oberst von Berners Ordre, om en Karl, som var udskreven til Kongens Tjeneste.

Da de kom til Gaarden, var Klokken godt 7 om Aftenen, og en Karl tog imod deres Heste og bandt disse i Porten, hvorefter Kapitainen og Lieutenanten gik op i den daglige Stue, hvor Lars Larsen boede, og Karlen gik ind i Kjøkkenet næst ved, hvor han hørte, at Kapitainen sagde til Lars Larsens Hustru: «hvor er Lars Larsen?» og begjærede noget Øl og sagde, at dersom han ikke fik det, vilde han slaa Kruset itu og andet hvad der fandtes i Huset. Herpaa svarede Catharine Lars Larsens: «har I Lyst, saa kan I jo slaa istykker,» og da han sagde, han vilde blive der om Natten, svarede hun: «Grev Meyerfelt eier Gaarden, og han er ikke Nogen noget skyldig paa den,» hvorpaa Kapitainen sagde: «jeg estimerer ikke Grev Meyerfelt mere end det.» Madame Larsen gik saa ud ad Gangdøren og ind i Kjøkkenet og bad Folkene komme ind i Stuen, da hun frygtede, Kapitainen vilde bruge Magt imod hende; derpaa gik hun gennem Kjøkkendøren ind i Stuen og lukkede Døren til efter sig, men Folkene bleve staaende i Kjøkkenet. Strax efter raabte Madame Larsen: «Kom ind, han vil myrde mig.» Da løb en Del af Folkene og Monsieur Stuer fra Kjøbenhavn, som dengang var paa Gammelkjøgegaard, ind i Stuen, og de saae da, at Kapitainen havde Madame Lars klemmt inde mellem Gangdøren og Skabet, havde revet Huen af hende, holdt den med den ene Haand, medens han rykkede hende i Haaret og rev Dotter af hendes Hoved; hun raabte til de indkommende: «se, hvad han gjør, han dræber mig i mit Hus», og Monsieur Stuer og en af Folkene skilte dem da ad, og Stuer sagde til Kapitainen: «skam Eder, Hr. Kapitain, er det Ret at handle saaledes med et Fruentimmer?» Madame Larsen viste saa Tjenestefolkene, at der var en bar Plet ved Tindingen, hvor Haarene vare afrevne, og hun viste dem ogsaa det løse Haar, som var afrevet. Ligesom Kapitainen havde sluppet Madame Cathrine, kom Lars Larsen ind fra Kamret og sagde til Kapitain Schrøder: «hvorfor slaar I min Kone, slaa paa mig, jeg kan taale det,» og saa greb Monsieur Lars Larsen Kapitainen i Brystet, men slap ham igjen, og

Karlen gik da ud og hentede en Kjep, for at slaa til, dersom Kapitainen prøvede paa at bruge sit Sidegevær imod nogen i Huset. Kapitainen afgav sin Hirschfænger til Lieutenant Sehested og bad ham holde den, medens han talte med Forvalter Lars Larsen. Kapitain Schröder og Lieutenant Sehested red, efter at den første havde talt med Lars Larsen, bort fra Gaarden, og Forvalter Larsen anklagede Kapitain Schröder for Gammelkjøgegaards Ting. Senere, da Retten begjærede det af Lars Larsen, indlod han sig paa at afgjøre denne Sag i Mindelighed, men han klagede derefter flere Gange over Kapitain Schröder, fordi, som han sagde, Kapitainen tog imod Penge af Bønderkarlene for at skaffe dem fri for Krigstjenesten.

Medens første Grev J. A. Meyerfelt eiede Gammelkjøgegaard, var her en Tid meget usikkert, da tre Tyve længe stjal en Del omkring i Egnen, uden at det var lykkedes at fange dem. Man mente, at de havde deres Tilhold hos Natmanden ved Kjøge, og de havde tidligere drevet deres Uvæsen i Egnen om Ringsted, hvor de ligeledes skal have haft Ophold hos Natmanden. Da disse Tyve vedbleve at drive deres Tyverier temmelig i det store, maatte der tages Forholdsregler herimod; og i den Anledning skrev Stiftamtmanden, Hs. Excellence Baron Gersdorf¹⁾, til Hs. Excellence, Amtmand over Tryggevælde Amt, Marskalk Bülow²⁾, for om muligt at faa disse Tyve paagrebne. Dette Brev blev læst paa Gammelkjøgegaards Birketing den 22de September 1739. Man vidste, at den ene af disse Gavyve talte baade Tydsk og Dansk, men de to andre kun Tydsk, hvorfor man formodede, at disse forslagne Folk vare indvandrede i Danmark fra Tydskland, for her at forsøge deres Lykke, ligesom saa mange andre Tydskere dengang gjorde. Efter at dette Brev var læst for Retten, blev det vel forsøgt at gribe

¹⁾ Vistnok Niels Baron Gersdorff, R. af E., Geheimeraad, Stiftsbefalingsmand i Sjællands Stift. Født 1688 den 7de Januar, † 1748 den 17de December. Han var Søn af Rudolf Friherre G., som kom til Danmark og blev Stiftsbefalingsmand i Sjælland, og Eleonora von Glaubitz. Baron Niels G. var gift med Louisa von Boineburg.

²⁾ Engelke Bülow havde været Marskalk hos Prinds Carl og Prindsesse Sophie Hedevig og blev Amtmand i Tryggevælde Amt.

disse Tyve, men da der blev jaget efter dem i hele Egnen, have de rimeligvis taget Ophold et andet Sted, da jeg intet har fundet om, at de bleve paagrebne her¹⁾.

Om Gammelkjøgegaard i den Tid, Grevinde Birgitte Barnekow styrede denne Eiendom for sin Søn, Grev Carl Friederich Meyerfelt.

Som tidligere bemærket, var det ved Grev og Grevinde Meyerfelts Testamente af 22de Juli 1742 bestemt, at deres ældste Søn, Grev Carl Friederich Meyerfelt, foruden andet Gods skulde have Gammelkjøgegaard med al Herlighed og al løs Eiendom, som fandtes; men han skulde først selv overtage Eiendommen, naar al Gjælden, der var efter hans Fader, Grev J. A. Meyerfelt, var betalt, og herfor var det, at Grev Carl Friederich Meyerfelt ikke strax efter Faderens Død selv styrede Gammelkjøgegaard alene, men hans Moder, Grevinde Birgitte Meyerfelt, født Barnekow, egentlig styrede Eiendommen til 1760; dog lod hun ofte sin Søn Carl Friederich underskrive tilligemed sig Fæstebreve og andre Documenter, Gammelkjøgegaard vedkommende.

Da Grevinde Birgitte Meyerfelt overtog Styrelsen af Gammelkjøgegaard og Gods efter Mandens Død, var Abraham Brasch, hvad han allerede en Tid havde været, Birkedommer ved Gammelkjøgegaards Birk, Forpagter af Hovedgaardsjorden og Forvalter ved Gammelkjøgegaards Gods og boede paa Gaarden. Ham var det, som besørgede Alt Godset vedkommende samt ogsaa mange private Sager for Grevinde Birgitte Meyerfelt og Grev Carl Friederich Meyerfelt.

Allerede før Grev J. A. Meyerfelt var død, besørgede han private Sager for Grevinden. Han maatte saaledes baade før og efter Grevens Død udbetale Penge til Forskjellige for Grevinden, saaledes 1748 56 Rdl. dansk Curant til Comtesse Henriette Rantzau,²⁾ senere, ligeledes efter Ordre, dateret Nehring

¹⁾ Hvad jeg har skrevet om de tre Tyve, er fortalt efter Gammelkjøgegaards Tingbog.

²⁾ Henriette Amalie Rantzau, f. 1688, Datter af Grev Otto Rantzau til Asdal etc., en udmærket General, og Sophie Amalie Krag.

1750, 5te December, udbetalte han til Grevindens Broder, Oberst Barnekow¹⁾, 109 Rdl. 32 β . Oftere udbetalte han Penge til denne Broder af Grevinden i de paafølgende Aar samt til mange andre forskjellige Mennesker.

I Gammelkjøgegaards Archiv ligger en Del indfrie Vexler, som Grevinde Birgitte Meyerfelt har trukket paa forskjellige Handelshuse, ofte paa Handelshuset Johan Peter Suhr in Copenhagen. Johan Peter Suhr udstedte ogsaa Vexler for Grevinden paa Handelshuset Carlsteen & Thüring²⁾ i Stokholm, som hun der hævede Penge paa og senere gennem Johan Peter Suhr indfrie igjen; alle disse Pengesager besørgede Abraham Brasch for hende. Af de mange Regnskaber for de Aar, Abraham Brasch var Forvalter ved Gammelkjøgegaard, sees det, at han har gjort ordentlig Rede og Rigtighed for sin Styrelse af Godset. Forpagtningsafgiften, som kun var 800 Rd. aarlig, betalte han ogsaa til rette Tid hvert Aar, men det var vistnok ogsaa en meget lille Afgift af Hovedgaarden paa den Tid, og maaske har den ringe Forpagtningsafgift, han svarede, været Aarsag i, at han blev en velhavende Mand, som, da han døde, havde 3200 Rd. danske Kroner tilgode hos Grevinde B. Meyerfelt, hvilket Tilgodehavende gik over til hans Søn, C. Brasch, der efter Abraham Braschs Død blev Forvalter ved Gammelkjøgegaard. Hvor Abraham Brasch døde, veed jeg ikke bestemt, men jeg har fundet i Archivet her et Brev fra ham til Grevinde B. Meyerfelt, dat. 28. Decbr. 1758, hvori han lykønsker Grevinden til det nye Aar og siger, at det er den 20de Gang, han har «nydt den høie Naade at turde fremlægge for Dagen sine trohjærtige og allerunderdanigste Lykønskninger.» Derefter skriver han, at han tvivler paa, han skal opleve dette flere Gange, hvilket han heller ikke gjorde, men levede dog til efter

¹⁾ Grevinde Brita eller Birgitte Barnekovs yngste Broder var Rutger Barnekow, født 1695, Oberst, Ridder af Sværdordenen, † 1772. Gift med Louise Mariane Macklier, Datter af Landshøfding David Macklier,

²⁾ Ogsaa paa Handelshuse i Hamburg udstedte Johan Peter Suhr Vexler for Grevinde B. Meyerfelt. Disse Handelshuse vare Wulf Abraham & Sohn, Johan Fried. König og Hermann Joachim Stresow. Hvad Grevinden hævede hos disse Handelshuse, betalte A. Brasch til Johan Peter Suhr i Kjøbenhavn.

22de Februar 1759, paa hvilken Dag han underskrev det sidste Fæstebrev, han udstedte, medens han var Forvalter ved Gammelkjøgegaards Gods.

Ved Fæstebrev, dat. Nehring 3die Juli 1753, overlod Grev Carl Friederich Meyerfelt og Grevinde B. Meyerfelt Abraham Brasch et Hus med tilliggende Ager og Eng paa Blegdammen, som han maaske har fæstet, for at hans Kone, naar hun blev Enke, kunde have et Sted til Bolig, og hun overlevede ogsaa Manden flere Aar¹⁾.

Vistnok kort efter det sidste Fæstebrev er udstedt, 22de Febr. 1759, af Abraham Brasch, er han død, og hans Søn Christian Brasch blevet Forvalter ved Gammelkjøgegaard og Forpagter af Hovedgaarden, men han døde allerede 5te Mai 1759, saa det var kun en meget kort Tid, han var Forvalter og Forpagter her. Han havde enkelte Gange, allerede 1751, udført sin Faders Forvalterforretninger, saa maaske han dengang var Fuldmægtig hos Faderen. Han var gift med Charlotte Elisabeth, Enke efter Otto Christian Brasch, som vel maa have været en Del ældre end han.

Fra Abraham Braschs Søn, Christian Brasch, findes her i Arkivet et Brev til Grevinde B. Meyerfelt, dat. 24de April 1759, hvoraf man ser, at her i Landet det Aar var stor Vandmangel, og at denne var saa stor paa Lolland, at Folk maatte købe Vandet i dyre Domme. Efter at have skrevet om en Del Forretninger, tilføier han tilsidst i dette Brev, at han er nær ved at dø, og omtaler, at hans Hustru i 23 Aar har været ved Godset, og at hun ikke er ukyndig i Godsets Sager og har en Søn, Christen Ottosen Brasch, som kan hjælpe hende. Tilsidst beder han Grevinden om, naar han er død, at tage hans Stifsøn, Christen Brasch, til Forvalter i hans Sted. Af et andet Brev til Grevinde B. Meyerfelt, dat. Gammelkjøgegaard 7de Mai 1759, fra Charlotte Elisabeth sal. Brasch ser man, at hendes Mand, Christian Brasch, virkelig, som han spaaede i sit sidste Brev til Grevinden, er død kort efter han havde skrevet dette

¹⁾ Senere, da den yngre Grev J. A. Meyerfelt eiede Gammelkjøgegaard, skrev han paa Fæstebrevet 21de Januar 1769: Dette Fæste vedbliver for Madame Brasch's ugifte Døttre.

Brev, nemlig den 5te Mai 1759. Herefter indeholder Charlotte Elisabeths Brev til Grevinden den Bøn, om hendes ældste Søn Christen Ottosen Brasch maa blive Forvalter istedetfor hendes sidste Mand¹⁾. Hendes Bøn opfyldte Grevinden og tog Christen Ottosen Brasch til Forvalter ved Gammelkjøgegaards Gods, men hans Moder Charlotte Elisabeth Brasch vedblev at have Forpagtningen af Hovedgaardens Jorder og blev boende paa Gammelkjøgegaard. Medens disse forskellige Personer af Familien Brasch vare Forvaltere ved Gammelkjøgegaards Gods, havde Inspecteur Hesse noget med Gammelkjøgegaard og Gods's Sager at gjøre, idet han vistnok har revideret Regnskaberne, samt imellem, saaledes 1760, betalt Regninger for Grevinde B. Meyerfelt.

Medens Grevinde B. Meyerfelt egentlig var den, som styrede Gammelkjøgegaard og Gods til 1760, ansaaes dog hendes Søn, Grev Carl Friederich Meyerfelt, for Eier af Stedet, hvorfor det ogsaa var med ham Grev Rantzau projecterede et Bytte af Gammelkjøgegaard og Bollerup i Skaane, hvilket maa forskrive sig fra 1753, da man af Grev Meyerfelts Gjensvar paa Grev Rantzaus forskellige Paragrafer i Anledning af det projecterede Bytte, som her i Archivet findes en Copi af, ser, at Bollerup skulde have været overgivet Grev Meyerfelt 1ste Mai 1754, ligesom Grev Rantzau til samme Tid skulde have modtaget Gammelkjøgegaard. Tillige sees heraf, at Grev Meyerfelt skulde give 10000 Rd. dansk Courant til Bytte, og at Grev Meyerfelt forbeholder sig, at Forpagter Brasch,²⁾ som dengang havde Forpagtningen af Gammelkjøgegaards Hovedgaard, skulde beholde denne sin Forpagtningstid ud, samt at Grev Meyerfelt ikke vilde betale 6te og 10de Penge af hvad Gammelkjøgegaard var værd. Denne Grev Rantzau, som underhandlede med Grev Meyerfelt 1753 om et Bytte mellem Gammelkjøgegaard og Bollerup, maa have været Grev Christian Rantzau til Brahesborg, Rosenvold, Asdal, Hammelmose etc. etc., Ridder af Elephanten, som var Broder til Comtesserne Juditte Birgitte og Henriette

¹⁾ I Brevet af 7de Mai 1759 skriver Charlotte Elisabeth Brasch, at det er anden Gang, hun er blevet Enke.

²⁾ Abraham Brasch.

Amalie Rantzau, som havde arvet Bollerup i Skaane efter deres Fader, Grev Otto Rantzau¹⁾ til Asdal. Comtesse Juditte Birgitte Rantzau døde 1741, og Henriette Amalie overlevede i flere Aar Søsteren. Hun levede endnu 1748 og er vel død enten 1753 eller før den Tid, da Bollerup dette Aar blev solgt til en meklenburgsk Adelsmand ved Navn Carl Friederick Mevius, og det har da været dette samme Aar, som Mevius købte Bollerup, at Comtessernes Broder, Grev Christian Rantzau, som overlevede Søstrene, har underhandlet med Grev C. F. Meyerfelt om et Bytte mellem Bollerup og Gammelkjøgegaard, hvoraf der dog intet er blevet, af en eller anden Grund, jeg ikke kjender.

Efter at Christen Ottosen Brasch var blevet Forvalter ved Gammelkjøgegaards Gods, afbrændte 1759 den 7de Juni to Gaarde i Kagstrup By, som, efter hvad Forvalter Brasch skriver herom til Grevinden, et slet Menneske havde sat Ild paa, og en af C. Braschs første større Forretninger som Forvalter blev, at lade disse Gaarde opbygge igjen. Af Regnskaberne fra Chr. Brasch til Grevinden over, hvad disse to Gaarde kostede at opbygge igjen, ser man, hvor langt Pengene dengang strakte, da hele Udgiften derved blev 408 Rd. 2 $\frac{1}{2}$.

I et Brev fra C. Brasch til Grevinde B. Meyerfelt, dat. Gammelkjøgegaard 2den Septbr. 1759, fortæller han, at en Søn af Mathias Christoffersens Enke med hendes første Mand, som hed Kreimer, ønskede at købe sig et Fribrev af Herskabet, men Brasch bemærker herved, at han jo er fri, saa han behøver ikke at frikøbe sig. At han ikke behøvede dette, var fordi han var født paa Aashøiegaarden, som havde fri Hovedgaardstaxt, da den i ældre Tid var en Herregaard eller fri adelig Sædegaard. Blandt de mange Breve fra Christen Brasch til Grevinde B. Meyerfelt, som findes i Gammelkjøgegaards Arkiv,

¹⁾ Grev Otto Rantzau, født 1632, † 1719 eller 20, Herre til Asdal og Bollerup, var Søn af Friederich Rantzau til Asdal og Ide Skeel til Bollerup. Otto R. skrev sig til Rosenvold, Hammelmose, Avensberg, Allerslev, Vedbygaard og Marsvinslund. Var en dygtig General. Blev dansk Geheimeraad, Ridder og Kammerherre. Ophøiet i Grevestanden under Kong Christian den 5te, 25de Mai 1671. Gift med Sophie Amalie Krag, Enke efter Christoffer Ulfeldt til Svenstorp. De havde 13 Børn.

er der et fra 9de October 1759, hvori han skriver, som om Grevinden vidste, at Geheimeraad Scheel fordrede Renten af de Penge, Christen Skeel og Grevinde Birgitte Skeel havde givet til de Fattige paa Gammelkjøgegaards Gods, udbetalte til disse. Herefter har Grevinde B. Meyerfelt givet Forvalter Brasch Ordre til at erkyndige sig om, hvorledes det hang sammen med disse Renter, og hvorlænge de ikke vare betalte; herpaa svarede Brasch 17de Novbr. 1759, at han hos Madam Mariager i Kjøge havde erfaret, at Renterne af de Penge, sal. Christen Skeel og Grevinde Birgitte Skeel havde givet til de Fattige paa Gammelkjøgegaards Gods, ikke vare udbetalte fra 1733 1ste Juli, og han havde saa beregnet, at fra 1733 til 1759, som var 26 Aar, blev de ubetalte Renter 1092 Rd. Han omtaler, at det er Geheimeraad Scheel¹⁾, som skal afgjøre, om disse Penge maa trækkes fra de Penge, Herskabet til Gammelkjøgegaard har tilgode hos de fattigste Bønder paa Godset, og beregner, at Restancerne ere 1609 Rd. 3 $\frac{1}{2}$ 10 β , og naar derfra trækkes, hvad Herskabet skylder Bønderne, 1092 Rd., bliver tilbage, som Bønderne skyldte Herskabet, 517 Rd. 3 $\frac{1}{2}$ 10 β . I et andet Brev til Grevinden, dat. Gammelkjøgegaard 29de Marts 1760, omtaler han ogsaa, at den Copi af Grevinde Birgitte Skeels Fundats, som er ham sendt, har han indsendt til Geheimeraad Scheel.

Rimeligvis er Geheimeraad Scheel ikke gaaet ind paa C. Braschs Forslag om at trække de Fattiges Penge fra, hvad de fattigste Bønder paa Gammelkjøgegaards Gods skyldte Herskabet, eller ogsaa har Grevinde B. Meyerfelt forkastet det, thi Forvalter Brasch sendte Grevinden i et Brev, dat. Gammelkjøgegaard 22de Juni 1760, et Regnskab, hvorefter Gammelkjøgegaards Eier skyldte Renterne af de Kapitaler, som vare givne til de Fattige paa Godset, fra 1ste Mai 1733 til 1ste Mai 1760,

¹⁾ Hvem denne Geheimeraad Scheel var, veed jeg ikke. Af Christen Skeels Efterkommere levede (efter Hofm.) 1759 ingen Mand mere, hvorimod mandlige Efterkommere af Christen Skeels Søn Mogens Skeels Datter, Charlotte Amalie Skeel, med hendes Mand, Christian Ludvig von Plessen, † 1752, dengang levede, nemlig hendes Sønesøn, Mogens Scheel von Plessens Søn Christian Ludvig Scheel von Plessen, men han var ikke Geheimeraad 1759, dog har maaske Forvalter Brasch troet dette. Senere blev han det.

i hvilken Tid det var bleven glemt at udbetale Renten. Han har nu undersøgt Sagen nærmere og veed, at Christen Skeels Fundats, som er dateret 15de Febr. 1653, er paa 500 Rd., og Grevinde Birgitte Skeels, som er dat. 28de Septbr. 1672, er paa 200 Rd. Disse Kapitaler forrentes med 6 Procent, og det bliver for 27 Aar 1134 Rd., Grevinden skyldte de Fattige paa Gammelkjøgegaards Gods. Denne Sag blev altsaa afgjort, og de Fattige paa Godset vedblev derefter at faa Renten aarlig af de Penge, Christen Skeel og hans Datter, Grevinde Skeel, havde givet dem. Dette Aar maa Grevinde B. Meyerfelt have haft en Del rede Penge at raade over, da hun ogsaa, 15de April 1760, betalte Alt, hvad hun fra tidligere Tid skyldte Abraham Brasch, hvis Søn var Charlotte Elisabeth Braschs anden Mand, som havde arvet Fordringen paa Grevinde B. Meyerfelt efter sin Fader, men nu var død, hvorfor det var til hans Enke, Charlotte Elisabeth Brasch, Grevinden endnu skyldte 2400 Rd. af de Penge, hun havde skyldt Abraham Brasch. Forvalter Christen Brasch, Charlotte Elisabeths Søn, kvitterede paa Moderens Vegne.

Dette Aar, 1760 den 13de October, rasede her i Egnen om Gammelkjøgegaard en meget stærk Storm og Vandflod. Underretning herom fik Grevinde Meyerfelt i et Brev fra C. Brasch, dat. Gammelkjøgegaard 18de October 1760 (Bilag Nr. 7), hvori han skriver til «den naadigste Fru Grevinde», at den 13de October begyndte at rase en saa stærk Storm, som Ingen erindrede Magen til; Søen voxede med en Østenvind saa stærk, at den i 24 Timer stod 12 Fod høiere end sædvanligt og derved forårsagede en Oversvømmelse over alle næst ved Stranden liggende Marker. I Kjøge havde Vandet nedbrudt et af Kjøbmændenes Pakhuse. Her ved Gammelkjøgegaard, som var omflydt med Vand, stod det to Alen høit op paa den store Salslængde, og det havde nedrevet Dæmningen ud til Aaen, hvorved han ikke havde været i saa lidt Frygt. Stormen havde revet baade Tage og Træer over Ende og forårsaget en ubodelig Skade paa Søfarende. Før han skrev, havde han hørt, at paa Kjøge Bugt var strandet 6 Skibe, hvoraf det ene var løbet ind paa Kjøge Gade og et andet laa oppe paa Københavnsvejen, nogle hundrede Skridt fra Søen. Han skriver saa, at den Dag, han skrev dette Brev (18de Oktober), vedblev det haarde Veir

endnu, men med Vestenvind, som var endnu stærkere end før, og ender Beretningen om denne slemme Storm og Vandflod med, «Gud se i Naade til os og stille dette forfærdelige Veir.» Derefter udtaler han sin Glæde over, at Grevinden endnu ikke har tiltraadt sin pommerske Reise, og beder den Allerhøieste ledsage Grevinden, saa hun maa lykkeligt komme over, og slutter saa Brevet med at skrive: «det ønsker af Hjærtet jeg, som Livstid med den underdanigste Hengivenhed er Deres Excellence, høivelbaarne, naadigste Fru Grevindes underdanigste Tjener C. Brasch.»

Medens Christen Brasch var Forvalter ved Gammelkjøgegaards Gods, besørgede han, ligesom hans Formand i Tjenesten, Grevindens private Sager, skaffede hende Vexler fra Handels-huse i Kjøbenhavn, som han senere, naar de vare udbetalte af de Handelshuse, de vare trukne paa, indfrieede igjen. Ligeledes betalte han forskjellige Ting for Grevinden og besørgede hendes tydske Aviser afsendte til Sverrig, naar hun var der, og betalte disse. Grevinde B. Meyerfelt var vel neppe ret ofte paa Gammelkjøgegaard, men opholdt sig mest paa Söfdeborg i Skaane, i Stralsund eller paa Nehringen i Pommern, hvilket jeg har seet tildels paa Forvalter C. Braschs Udskrift paa de Breve, han sendte hende, og tildels paa Stedangivelsen, naar hun underskrev Documenter, som findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

Atter har jeg seet af et Brev fra C. Brasch til naadigste Fru Grevinde B. Meyerfelt, dateret Kjøbenhavn 17de April 1760, at den Forandring forestod, at Grevinden ikke mere skulde være Styrer af Gammelkjøgegaard og Gods, men hendes Søn, Grev Carl Friederich Meyerfelt. Christen Brasch udtrykker i dette Brev i stærke Udtryk sin Beklagelse over, at Grevinden ikke mere skal være hans Herskab.

Nu var altsaa Gjælden betalt, og Grev Carl Friederich Meyerfelt blev den, som raadede for Eiendommen, men saavidt jeg kan forstaa af forskjellige Papirer i Gammelkjøgegaards Archiv, vedblev det at gaa nogenlunde som sædvanligt, saa Grev C. F. Meyerfelt tog sin Moder med paa Raad i Sager vedkommende Gammelkjøgegaard, og hun vedblev, som sædvanligt, at lade Forvalter C. Brasch besørge en Del Sager for sig, og skrev

fremdeles flere Breve om Godsets Sager, hvilket man ser af Forvalter C. Braschs Svar fra 1760—61.

Grev Carl Friederich Meyerfelt.

Grev Carl Friederich Meyerfelt var født 13de Februar 1721 og blev opdraget til at være Officer. Da han var 19 Aar, var han Fører ved Dronningens Livregiment i Stralsund, og blev 1741 Fændrik ved samme Regiment. Som Frivillig var han ved den Keiserlige Hær, som stod ved Rhinstrømmen, vistnok medens Marie Theresia havde Krig med Preussen og Frankrige. Han var derefter Kapitain ved det Cronhjortske Regiment og siden Major, hvorefter han tog sin Afsked og blev Kammerherre. Han var Ridder af Sværdordenen, Oberstlieutenant i dansk Tjeneste og Oberst i hessisk Tjeneste¹⁾, men om han nogensinde har gjort Tjeneste ved den danske eller hessiske Armee, veed jeg ikke. Han tog ingen Del i Sverrigs Styrelse og blev neppe brugt videre af den svenske Regjering eller det svenske Hof. Medens hans Moder levede, var han meget sammen med hende, og hendes Raad fulgte han vistnok som oftest i hvad der angik hans Godsers Styrelse. Foruden Gammelkjøgegaard og de tydske Godser, han byttede dette bort for, eiede han ogsaa Godser i Sverrig, og paa et af disse, Ugerup i Skaane, døde han ugift 29de April 1791²⁾, lidt over 70 Aar gammel.

Han havde den ene Side af Ansigtet aldeles ulig den anden. I min Barndom hørte jeg fortælle her i Egnen, at Meyerfelterne havde et stort og et lille Øie, hvilket vistnok Grev Carl Friederich Meyerfelt har haft, hvorved de to Sider af det skjæve Ansigt ere blevne endnu mere ulige.

Grev Carl Friederich Meyerfelt gav sig af med Studier, vistnok mest historiske, og var Bogsamler og opkjøbte Bøger ved Auctioner, ogsaa her i Danmark; saaledes lod han Langebek³⁾

¹⁾ Se Anreps Ättar-Taflor D. 2, Side 889.

²⁾ S. S.

³⁾ Jakob Langebek var født i Skjoldborg Præstegaard i Thy 1710, 23. Januar, hvor hans Fader, Hr. Frederik Langebek, var Præst, hans Moder var

kjøbe Bøger til sig paa Etatsraad Foss' Auction 1752, og hvad disse Bøger kostede, betalte Forvalter A. Brasch til Klevenfeldt¹⁾, hvilket jeg har seet af et Bilag til Gammelkjøgegaards Regnskab fra 1ste Juli 1752 til 1ste Juli 1753.

Endnu medens Grevinde Birgitte Meyerfelt styrede Gammelkjøgegaard og Gods, skyldte Grev C. F. Meyerfelt, ligesom Modern, Penge til Forvalter A. Brasch, og af Gammelkjøgegaards Regnskaber fra 1754 sees, at 12te Juni dette Aar var Grev C. F. Meyerfelts Gjeld til Forvalter A. Brasch 1150 Rd., hvorpaa dengang blev afbetalt 57 Rd. 3 $\frac{1}{2}$.

Da Grev Carl Friederich Meyerfelts Fader døde, var han 28 Aar gammel, men han overtog først Gammelkjøgegaards Styrelse, da han var 39 Aar gammel, og kun i 8 Aar, efter han havde overtaget Styrelsen, beholdt han denne Eiendom.

**Lidt om Gammelkjøgegaard og Gods og Forholdene her, medens
Grev Carl Friederich Meyerfelt eiede denne Eiendom.**

Medens Grev Carl Friederich Meyerfelt eiede Gammelkjøgegaard, var han her fra og til, og i hans Tid gjordes et lille Forsøg paa at samle Godset noget mere end det tidligere var,

Else Skytte. Jakob L. tog theologisk Examen 1732 og var i mange Aar i Etatsraad Grams Hus. Blev 1735 Amanuensis ved det kgl. Bibliothek. Havde mange Kundskaber i den danske Historie og var en meget lærd Mand. 1744 var han med at oprette Selskabet til den danske Histories og Sprogs Forbedring, som senere kaldtes det kgl. danske Selskab til den nordiske Histories og Sprogs Forbedring. Han var Forstander for dette Selskab. 1748, efter Etatsraad Grams Død, blev han kgl. Geheimearchivarius og Medlem af det københavnske Videnskabernes Selskab. 1753 blev han Justitsraad og gjorde i samme Aar og det næste en Reise i Sverrig og omkring hele Østersøen for at opsøge, hvad han formaaede at finde til Oplysning om den nordiske Historie. 1770 blev han Etatsraad. Han var gift med Helene Marie Pauli.

¹⁾ Klevenfeldt fødtes i København, og hans Fader var Peder Kleve. 1734 blev han Secretair i det danske Cancelli. 1737 Justitssecretair og Assessor i Høiesteret. Reiste udenlands i 4 Aar og blev ved sin Hjemkomst 1745 Medlem af det kgl. danske Selskab. 1747 blev han Justitsraad og ophøiet i Adelstanden under Navn af Klevenfeldt. Siden Medlem af Videnskabernes Selskab i København og Etatsraad. 1768 blev han Conferentsraad. Han arbeidede i mange Aar paa at samle Efterretninger om den danske Adel.

ved at bortbytte den store Gaard i Vallensbæk for to Gaarde, hvoraf den ene laa nær Gammelkjøgegaard og den anden maaske lidt nærmere end Gaarden i Vallensbæk. Dette Mageskifte foretog Greven med Hans Nicolai Nissen, Justits- og Cancelliraad samt Raadmand og Raadstueskriver i Kjøbenhavn, som ved en Erklæring herom, dat. Kjøbenhavn 8de Novbr. 1763¹⁾, vitterliggjør, at han med høi- og velbaarne Hr. Grev Carl Friederich Meyerfelt til Gammelkjøgegaard m. m., Hans Kgl. Majestæts til Danmark og Norge «høibestalter» Oberstlieutenant af Infanteriet, har indgaaet et Mageskifte om nogle dem tilhørende Bøndergaarde og Huse, hvorved Hr. Grev C. F. Meyerfelt til Justitsraad Nissen afstaar en i Vallensbæk Sogn og By paa Kjøbenhavns Amt liggende Gaard, af Hartkorn, Ager og Eng 11 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk., med et paa denne Gaards Grund liggende Hus, imod at Nissen igjen til Hr. Grev C. F. Meyerfelt afhænder en Gaard i Roskilde Amt, Sømme Herred, Frue Sogn, Kamstrup By, beboet af Hans Olsen, hvilken Gaard var efter ny Matrikul Hartk., Ager og Eng, 7 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 2 Alb., samt endnu en Gaard i Roskilde Amt, Ramsø Herred, Høielse Sogn, Ølby By, bortfæstet til Bonden Claus Pedersen og hans Søn Peder Clausen, hvilken Gaard var af Hartk., Ager og Eng, 4 Tdr. 2 Skp. 2 Fdk. 1 Alb., med et paa samme Gaards Grund liggende Hus, beboet af Husmand Jørgen Pedersen.

Da Grev Carl F. Meyerfelt overtog Gammelkjøgegaard og Gods 1760, havde Charlotte Elisabeth Brasch Hovedgaarden i Forpagtning, og hendes Søn af 1ste Ægteskab, Christen Ottonsen Brasch, var Forvalter ved Godset, og denne sidste vedblev at staa i ligesaa høi Gunst hos Grev C. F. Meyerfelt, om ikke i høiere end hos hans Moder, hvorfor Greven ogsaa 1761 den 7de Mai²⁾ gav Christen Brasch Fæstebrev paa Aashøiegaarden, som er dat. Söfdeborg. Aashøiegaarden havde dengang, efter at første Grev Meyerfelt havde ladet tage den Jord derfra og lagt under Gammelkjøgegaards Hovedgaard, den havde mere end en anden af Byens Bøndergaarde, kun af Ager og Engs Hartkorn 4 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk., men Greven gav ham med denne

¹⁾ Erklæringen om Mageskiftet findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

²⁾ Fæstebrevet findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

Gaard ogsaa i Fæste et Vænge samt den Del Jord, som tidligere havde hørt til Gaarden, men nu hørte under Gammelkjøgegaards Hovedgaard, og hvorpaa der nu er Skov. Denne Jord udgjorde nogle hundrede Tønder Land, og al denne Jord samt Gaard og Vænge fik Christen Brasch uden Afgift, kun skulde han betale de kgl. Skatter og andre Paabud.

Det var da afgangne Mathias Christoffersens Enke fraflyttede Aashøiegaarden, fordi hun var gammel og svag, at Christen Brasch fik den i Fæste. En Del Brænde og Tørv samt fornøden Gjerdsel og Staver fik han med Gaarden samt Tilladelse at hugge i sine Vænger Tjørn, Elle og Ask. Vilde han opbygge Gaarden, som dengang var brøstfældig, skulde Godsets Bønder være ham behjælpelige med Folk og Arbeide, og giftede han sig, skulde Aashøiegaarden ogsaa besiddes af hans Enke hendes Levetid, og det bemærkes i Fæstebrevet, at om Christen Brasch gifter sig og faar Børn, da ere disse fri og kan opholde sig, hvor de lyste.

Lov til at bortforpagte Gaarden og aftræde den, naar han vil, fik han ogsaa. Ved en yderligere Tilladelse fra Grev C. F. Meyerfelt til Christen Brasch, dat. Stralsund den 1ste Mai 1767¹⁾, fik han Lov at bruge Gammelkjøgegaards Hoveribønder til at rydde et Vænge og pløie og saa baade dette og det Vænge, som kaldtes Anders Larsens Vænge, sønden Kjøge, som C. Brasch ogsaa havde i Fæste, samt at lade Bønderne høste for sig og holde Gjerder vedlige.

Rimeligvis har Christen Brasch, efter at han havde faaet Aashøiegaarden²⁾ i Fæste, boet der, men haft Godscontoiret paa Gammelkjøgegaard, da alle Fæstebreve med Undtagelse af et eneste fra 8de Juli 1768, som er dateret Aashøie, ere ud-

¹⁾ Tilladelsen findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

²⁾ De Fæstere af Aashøiegaarden før Mathias Christoffersen og C. Brasch, jeg i gamle Documenter og i Tingbogen har fundet, vare i de senere Tider: Hans Jakobsen Mandix, kgl. Commissarius ved Landmaalingen, havde Gaarden 1682, efter ham fik Sr. Ditlef Theilen Falsted Gaarden, derefter fik Jakob Jensen den, og hans Datter var gift med Lieutenant Henrik Jørgensen, som efter Svigerfaderen fik Aashøiegaarden.

stedte fra Gammelkjøgegaard al den Tid, Grev C. F. Meyerfelt eiede denne¹⁾).

Christen Braschs Moder, Charlotte Elisabeth Brasch, som havde Hovedgaarden i Forpagtning og boede her, har vistnok haft flere Børn end Sønnen Christen, og jeg antager, det var en Datter af hende ved Navn Anna, som der staar i Kjøge Kirkebog blev ægteviet til Hr. Ritmester Christian Vildenrath Frieboe den 22de Novbr. 1766, da det er anmærket i Kirkebogen, at hun var fra Gammelkjøgegaard.

I Aaret 1768 blev det bestemt imellem Brødrene, Grev Carl Friederich og Grev Johan August Meyerfelt, med deres Moders, Grevinde Birgitte Meyerfelts Samtykke, at Grev Carl Friederich overlod sin Broder Gammelkjøgegaard med Godset og al Herlighed, imod at Grev Johan August gav til Broderen det ham ved hans Faders Testamente af 22de Juli 1742 tilfaldne Fideikommisgods i Pommern, bestaaende af Mederow-Gaard med Byen Mederow, Langefelde, Rode og Byen Glewitz, Gaarden Spøkendam med alle dertil hørende Herligheder samt en Ändel i Janckendorff. Bestemmelsen, om dette Mageskifte maa være taget før den 29de Oktober 1768, da Greverne Meyerfelts Svoger, Grev A. Horn²⁾, denne Dag har givet sin Tilladelse³⁾ til, at Oberst, Generaladjutant Grev Johan August Meyerfelt maatte, om han vilde, sælge eller pantsætte Gammelkjøgegaards Gods paa Sjælland, da han havde givet Grev A. Horn skriftlig Forsikring at være vederhæftig og ansvarlig for den Arvelod, som Grev A. Horns Fru Grevinde og Børn ved hendes og Grev J. A. Meyerfelts Forældres Testamente tilkom i Gam-

¹⁾ Jeg antager, at C. Brasch holdt en Fuldmægtig, som boede paa Gammelkjøgegaard, da jeg af Kjøge Kirkebog ser, at Jomfru Charlotte Hvid fra Gammelkjøgegaard havde Bryllup 1767 med Kjøbmand Erik Mathiessen Javøe fra Holbæk. Jeg antager dette for saa meget rimeligere, som det var Hr. Hvid, der blev Christen Braschs Eftermand som Forvalter ved Gammelkjøgegaard.

²⁾ Grev Adam Horn var Søn af Arvid Bernhard Baron og Greve Horn og Grevinde Margrethe Gyllenstjerna af Fogelvik. Adam Horn var Rigsraad og Overmarskalk og Rigsstaldmester og var gift med Grevinde Anna Catharina Meyerfelt.

³⁾ Tilladelsen i Oversættelse fra Svensk findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

melkjøgegaards Gods¹⁾ samt i Fideicommisgodset i Pommern. Det siges i denne Tilladelse fra Grev A. Horn, at Grev Johan August Meyerfelt for Bekvemmeligheds Skyld har gjort dette Mageskifte med sin Broder, Grev Carl Friederich Meyerfelt.

Dette samme Aar, 1768 den 31te December, underskrives af Grev Carl Friederich Meyerfelt og hans Moder, Grevinde Meyerfelt, født Barnekow, i Stralsund Hoveddocumentet²⁾, hvorved Gammelkjøgegaard og Gods «uigjenkaldelig» afstaaes til Grev Johan August Meyerfelt, som der staar i Afstaaelses-Documentet, «i Kraft af den i Dag underskrevne Bestemmelse»³⁾. Det siges i Afstaaelsesdocumentet, at Grev Johan August derved berettiges til egenmægtig og vilkaarlig at disponere over og behandle denne Eiendom som han vil.

Kort efter at Grev Johan August Meyerfelt var kommet i lovlig Besiddelse af Gammelkjøgegaard og Gods, reiste han til Kjøbenhavn med sine Forældres Testamente og lod udskrive deraf en Extract, som han vistnok gjorde for at bevise, at hans Broder havde været i lovlig Besiddelse af Gammelkjøgegaard og Gods, da det netop var det Sted i Testamentet, som beviste dette, han lod udskrive, og her tog han den 23de Januar 1769 en Notarialattest paa, at Copien udaf Testamentet var en rigtig Afskrift. Medens han besørgede dette i Kjøbenhavn, boede han paa Kræmmercompagniet⁴⁾ der i Byen.

Grev Johan August Meyerfelt den Yngre.

Grev Johan August Meyerfelt til Nehringen, Gammelkjøgegaard etc., Søn af Feltmarskalk Grev Johan August Meyerfelt

¹⁾ I Gammelkjøgegaards Gods stod 15000 Rd. i Sølv, som hørte til Grevinde Horns Arv efter hendes Forældre, og som, saalænge de stode i Gammelkjøgegaards Gods, forrentedes med 5 pCt.

²⁾ En dansk Oversættelse fra Tydsk af dette Afstaaelsesdocument findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

³⁾ Hvad dette var for en Bestemmelse, veed jeg ikke, maaske var det Bestemmelsen om, at Grev Carl Friederich Meyerfelt fik de pommerske Fideicommisgodser, som i lovlig Form var underskrevet samme Dag, som Afstaaelsesdocumentet paa Gammelkjøgegaard og Gods fra Grev Carl Friederich til Broderen blev underskrevet.

⁴⁾ Maaske et Gjestgiversted.

og Grevinde Brita Barnekow, blev født i Stralsund den 4de Mai 1725 og viste tidlig megen Lyst til Krigerstanden, hvorfor han, da han var 12 Aar gammel, blev Fører ved Grev Dohnas¹⁾ Regiment. Kun 19 Aar gammel blev han Kammerherre og Kaptein ved Dronningens Livregiment i Aaret 1744 og gik 1745 til den østerriigske Armee og deltog i Felttogene mod Preussen, tog Tjeneste 1746 i den allierede Hær og vedblev at kæmpe paa østerriigsk Side, var anseet for en meget kjæk Soldat og var med i mange Slag, hvoriblandt uheldigvis var fem, som tabtes. Han blev 1747 Generaladjutant hos Prindsen af Waldeck²⁾, men hjemkaldtes, da Sverrig tiltraadte Forbundet mellem Østerrig, Frankrig, Rusland og Sachsen imod Preussen, som England holdt med.

Grev J. A. Meyerfelt blev 1751 Ridder af Sværdordenen og samme Aar Major ved det Cronhjortske Regiment.

Medens Rigsdagen sad sammen i Stockholm 1755—56³⁾ og stod paa en spændt Fod med Hoffet, havde Dronning Lovisa Ulrikka mange politiske Planer igang, og for at faa Penge til at drive disse igjennem ønskede hun at pantsætte nogle af Kronjuvelerne, som vare hende betroede, hvorfor hun sendte Grev J. A. Meyerfelt, da han var omtrent 30 Aar gammel, til sin Svoger, Hertugen af Brunsvig, for at formaa ham til at laane sig Penge imod Pant i en Del af Juvelerne.

Da Grev Meyerfelt kom til Brunsvig, fik han Hertugen til at gaa ind paa at laane Dronningen Penge, men han vilde ikke afsende disse, før han havde Pantet i Hænde. Da Grev Meyerfelt underrettede Dronningen herom, sendte hun strax sin Hoflakai Ljung afsted til Brunsvig med en Del af Kronjuvelerne, og da Hertugen havde modtaget disse, sendte han Dronning Lovisa Ulrikka til en Begyndelse 18000 Rd., som blev skikkede

¹⁾ Grev Carl August Dohna til Stjærnsund, Hjulstad og Wincketomta, f. 1691 i Königsberg. Hvervet i svensk Tjeneste 1706, steg til Generalmajor af Kavalleriet og kommanderede et Regiment Infanteri i Stralsund. Gift med Hedevig Ulrika Christina Soop. Han døde 1744. Hun døde 1776.

²⁾ Vistnok Ludvig Frans Anton, Prinds af Waldeck, født 1707, som var Officer i keiserlig Tjeneste allerede før 1731. Han var Søn af Frederik Anton Ulrik Grev Waldeck, som 1711 blev Reichs-Fyrste og døde 1728, og Louise, Datter af Christian den 2den, Pfalzgreve af Birchenfeld.

³⁾ Se Berättelser ur svenska Historien af A. Fryxell, 39 Del, Side 197—98.

over Hamborg til Handelshuset Grill i Stokholm¹⁾. 1758 blev Grev Meyerfelt Chef for første tydske Grenaderbataillon, gik med den svenske Hær til Pommern og deltog i Krigen mod Preussen i Aarene 1759—62. I denne Krig udmærkede Grev J. A. Meyerfelt sig i Aaret 1759, da han var med under Fersens Commando ved Wollins Erobring og førte sine Grenaderer udmærket godt fremad.

Da forud for denne Stads Erobring den preussiske Flaade var besejret af den svenske, og nu Øerne Usedom og Wollin erobredes, blev disse Seire for Svenskerne den mest glimrende Del af denne ellers ikke videre heldige Krig for Sverrig, og Fersen²⁾, som havde været Overanfører ved Wollins Erobring, udbad sig, ikke selv at blive belønnet herfor, men bad derimod om, at de af hans Underbefalingsmænd, som havde udmærket sig, maatte blive belønnede. De første af disse vare Grev Meyerfelt, Pechlin³⁾ og Sprengtporten⁴⁾. Grev Meyerfelt blev da dette Aar, 1759, Oberstlieutenant og 1762 Oberst.

Da Kronprinds Gustav af Sverrig 1764—65 imod sin Moders, Dronning Lovisa Ulrikkas, Ønske arbejdede paa at faa sin Formæling fuldbyrdet med den danske Prindsesse Sophie Magdalene, Datter af Kong Frederik den 5te, var der forskjellige Meninger om, hvorfor han gjorde dette, da vel Ingen antog, han elskede Prindsessen saa meget høit, og blandt de mange Rygter, som kom frem herom, kom ogsaa det maaske temmelig usand-

¹⁾ Se Berättelser ur Svenska Historien af Andr. Fryxell. Del 39, Side 197.

²⁾ Frederik Axel Grev Fersen, Søn af Hans Grev Fersen og Grevinde Eleonora Margretha Wachtmeister, blev født 1719, † 1794. Han var Feltmarskalk og Rigsraad. Gift med Stiftsfrøken, Grevinde Hedvig Catharina de la Gardie.

³⁾ Carl Frederik Pechlin, Baron von Löwenbach, født 1720 i Holsten, naturaliseret i Sverrig med Navnet Pechlin, blev Generalmajor, udmærkede sig i den pommerske Krig. Gift med Anna Christina Plomgren. Han døde i Fængsel 1796, hvor han sad som meddelagtig i Kong Gustav den 3dies Mord.

⁴⁾ Jacob Magnus Baron Sprengtporten udmærkede sig i den pommerske Krig, blev 1759 Major i Armeen samt Ridder af Sværdordenen, senere Generallieutenant og Ridder og Commandeur af alle svenske Ordener. Han døde ugift 1786.

synlige Rygte frem, at Prindsen ønskede at blive formælet, fordi han frygtede, hans yngre Broder, Prinds Carl, som dengang var meget indtaget i Frøken Brita Horn¹⁾, skulde gifte hende og da blive støttet af hendes mægtige Slægtninge, Grev Meyerfelt, Ribbing og flere, som, i Tilfælde af at Prindsens Giftermaal med Brita Horn kom istand, rimeligvis vilde arbeide paa at forhindre Prinds Gustavs Ægteskab²⁾.

1766 blev Grev Meyerfelt Generaladjutant og 1770 Commandeur for Westerbottens Regiment. 1773 blev han Generalmajor og 1775 Commandeur af Sværdordenen, 1778 General-lieutenant, 1779 Commandeur for Nerike og Wermlands Regiment, 1782 Commandeur af Sværdordenen med store Korset³⁾.

Da Sverrigs Krig med Rusland 1788 udbrød, kom i Begyndelsen af Juli Maaned Kong Gustav den 3die med sine Krigsfolk til Helsingfors, og Grev Posse⁴⁾, som var Overbefalingsmand for Hæren i Finland, fik senere sin Afsked fra denne Post, og Generallieutenant Grev J. A. Meyerfelt kom i hans Sted⁵⁾. Senere var Carl Gustav Armfelt⁶⁾ Overgeneral over den saakaldte finske Hær.

¹⁾ Brita Margaretha Horn, Datter af Grev Adam Horn og Grevinde Anna Catharina Meyerfelt, var født 1745, blev Hoffrøken hos Enkedronning Lovisa Ulrika. Gift 1775 med General-Major og Landshøfding Grev Claes Julius Ekeblad til Stola. Hun druknede sig i Sindsforvirring 1791 ved Marieholms Landshøfdingsresidents ved Mariestad.

²⁾ Se Anmærkningen Deel 41, Side 191 i Berättelser ur svenska Historien af And. Fryxell.

³⁾ Se Anreps Ättartaflor, 2den Afdeling, Side 889.

⁴⁾ Frederik Grev Posse til Gottenvik og Rafnäs, f. 1727, † 1794, var Søn af Arvid Grev Posse og Grevinde Hedevig Christina Stenbock. Han blev Overgeneral for den finske Hær, var General af Infanteriet, Seraphimeridder etc. og en af Rigets Herrer. Gift med Friherrinde Ulrika Eleonora Wrangel af Lindeberg.

⁵⁾ Se Grev Frederik Axel von Fersens historiska Skrifter, D. 7, Side 40.

⁶⁾ Carl Gustav Armfelt, Søn af Gustav Baron Armfelt og Anna Elisabeth Wrangel, var født 1724, blev Generalmajor og havde en Tid Overbefalingen over den finske Hær, blev fængslet og dømt som Medlem af Anjalaforbundet, benaadet og døde kort efter i Helsingborg, 1791 eller 92. Gift 1ste Gang 1755 med Antoinetta Johanna Morman, 2den Gang 1766 med Anna Margaretha Ehrenborg.

I denne Krig udmærkede Grev Meyerfelt sig ved Pyttis og Suttala-Passet og fik flere Gange Overbefalingen over Hæren.

Medens Hæren laa i Finland, og Krigen var begyndt mod Rusland, var Soldaternes Tilstand meget elendig og deres Udstyring saa daarlig, at de manglede de nødvendige Klædningsstykker, og General Grev Meyerfelt skrev herom til Kongen for om muligt at raade Bod derpaa: «Jeg har givet Baron Klingspor en lang Liste paa, hvad der aldeles nødvendigt maa tilveiebringes, saasom Sko og Strømper, som Regimenterne næsten fuldstændig mangle; da Folkenes Klæder falde af dem i Laser, vilde en Sending af Kapper være høist ønskelig.»

Men hvor ønskeligt det end var, at Soldaternes Forpleining blev bedre, saa blev der dog Intet gjort herfor, og dette vakte megen Forbitrelse i Hæren imod Kongen, og længe varede det ikke, før Armeen var delt i flere Partier, saaledes Selvstændighedspartiet, som ønskede Finland løsrevet fra Sverrig for at udgjøre et selvstændigt Rige, Anjalaforbundet, der gik ud paa at give Adelen sin tidligere Magt tilbage paa Kongens Bekostning¹⁾ og det Parti i Hæren, som var Kongen tro; til dette sidste hørte Grev J. A. Meyerfelt.

Mere og mere tog Forbitrelsen imod Kongen til i Hæren, og en Del af dennes Officerer indlod sig paa oprørske Forhandlinger med Rusland og sendte et Brev til Keiserinde Catharina af Rusland, for paa egen Haand at underhandle om Fred med hende. Med dette Brevs Indhold blev Kongen bekendt ligesom ogsaa med Keiserindens Svar derpaa, som General Carl Gustav Armfelt, som ved den Tid var Overgeneral, havde gjort ham bekendt med. Over disse oprørske Forsøg paa at sætte sig i Forbindelse med Rusland uden hans Tilladelse var Kongen meget bekymret, og da General Armfelt var en af dem, som havde sendt Fredstilbud til Keiserinden, tænkte Kongen, at Armfelt maaske gik over til Russerne. General Meyerfelt og Platen²⁾, som var hos Kongen, raadede

¹⁾ Se Anjala-Forbundet af Fr. Julius Mejer i historisk Archiv, Juni-Heftet 1873, Side 521.

²⁾ Frederik Christian von Platen, f. 1755, blev Officer og var 1778 Kaptein, blev Ridder af Sværdordenens store Kors og døde som General-Major

ham da til at tage til Keltis, hvor General Armfelt var, ledsaget af en Del Officerer og en stærk Trop af sine lette Dragoner, for at afsætte General Armfelt og selv tage Commandoen over hele Hæren¹⁾. Dette Raad havde det vistnok været bedst, Kongen havde fulgt, men i Stedet derfor overlod han Befalingen over Armeen og begge Flaaderne til sin Broder, Hertug Carl, og reiste selv til Stockholm og ankom i Stilhed til Haga den 1ste Septbr²⁾.

Kongens Broder, Hertug Carl, blev ved Armeen til den 20de November 1788 og udrettede intet videre, indlod sig lidt med Anjalaforbundet, men da han saa, at dettes Sag var tabt, lod han det i Stikken, ligesom ogsaa Keiserinde Catharina af Rusland havde gjort. Da Hertug Carl afreiste fra Finland, gav han Grev J. A. Meyerfelt Overbefalingen over Armeen³⁾.

Endelig den 23de December 1788⁴⁾ afsendtes fra Stockholm en Coureer til Grev J. A. Meyerfelt med Ordre fra Kongen, at fængsle de mest compromitterede Officerer, og den 5te Januar 1789⁵⁾ befalede General Grev J. A. Meyerfelt nogle paalidelige Officerer, i al Hemmelighed at udføre Kongens Ordre, og det lykkedes disse at fange General Armfelt, Brigader Hastfehr⁶⁾, Obersterne Hästesko⁷⁾, von Otter⁸⁾, Lejonstedt⁹⁾ og Mont-

1815. Han var med i den finske Krig 1788—90 og den norske Krig 1808, var atter i Finland 1808—9. Gift 1ste Gang med Catharina Margaretha Nordenadler, † 1791, 2den Gang med Friherrinde Beata Charlotta Cedercreutz † 1801, 3die Gang med Elisabeth Sophia Bjuggren.

¹⁾ Se Grev Frederik Axel von Fersens historiska Skrifter, D. 7, Side 56.

²⁾ S. S. Side 57.

³⁾ S. S. Side 78.

⁴⁾ S. S. Side 80.

⁵⁾ Se Anjalaforbundet i Historisk Archiv, Juni-Heftet 1873, Side 512.

⁶⁾ Berndt Johan Baron Hastfehr, Søn af Johan H., var født 1737. Blev dømt 1789 for Delagtighed i Anjalaforbundet. Død i Rusland 1809. Gift med Grevinde Fredrica Birgitta Bonde.

⁷⁾ Johan Henrik Hästesko var Søn af Gustaf Hästesko, som døde i russisk Fangenskab. Johan Henrik H. kom i Krigstjeneste 1754 og blev Oberst; halshugget paa Ladugårdslands-Torvet i Stockholm 8de Septbr. 1790 for hans Meddelagtighed i Anjalaforbundet. Gift 1770 med Beata Helena von Morian.

⁸⁾ Sebastian von Otter, Søn af Carl v. Otter og Catharina Tham, blev født 1737, dømt for Delagtighed i Anjalaforbundet 1790. † 1805. Gift med Maria Margaretha Hjerta.

⁹⁾ Olof Vilhelm Lejonstedt, Søn af Carl Vilhelm Grev L. og Margaretha

gomery¹⁾ samt Oberstlieutenanterne Klingspor²⁾, Enehjelm³⁾ og et Par andre, hvorimod det lykkedes en Del af Oprørerne, især af Selvstændighedspartiet, at redde sig ved Flugt. De fangne Officerer bleve under Bevogtning sendte til Stockholm og i Marts Maaned førte til Frederikshof, hvor de sattes i Fængsel, til deres Dom var faldet.

1789 blev Grev J. A. Meyerfelt General af Infanteriet, Ridder af Sværdordenens store Kors blev han 1790 samt Feltmarskalk samme Aar.

Efter Fredslutningen tog Grev Meyerfelt sin Afsked fra Krigstjenesten 1791 og blev 1792 en af Rigets Herrer samt 1797 Seraphimerridder.

Han var en kjæk General og meget elsket af dem, som stod under hans Commando.

Efter at han havde taget sin Afsked, levede han sædvanligt paa sit Fædrenegods Nehringen i Pommern, men opholdt sig dog de senere Vintre, han levede, i Stockholm. Den 21de April 1800 døde han i Stockholm, og med ham uddøde den Meyerfeltske Slægt. Han blev begravet i Ridderholms Kirken i Stockholm med al den Pragt, som tilkom ham som Seraphimerridder, og da han var den sidste af sin Slægt, blev Vaabnet brudt af Rigsherolden.

Han skal have været en høi Mand, men ikke haft noget,

Helena Nordensköld, blev født 1752, var Oberst. Dømt for Delagtighed i Anjalaforbundet. Død ugift.

¹⁾ Robert Montgomery, Søn af Johan M., f. 1737, † 1798. Oberst. Dømt for at have været med i Anjalaforbundet, men benaadet. Gift 1ste Gang med Anna Sibylla von Stalbourg, 2den Gang med Catharina Rudbeck, 3die Gang med Märta Ulrica Cederhjelm.

²⁾ Otto Reinhold Klingspor, Søn af Christian Frederik Baron Klingspor, var født 1750, Oberstlieutenant. Blev dømt for Delagtighed i Anjalaforbundet, men blev indsat paa Danviken, hvorfra han flygtede til Holsten. † 1802 i Itzeho i Holsten. Gift 1ste Gang i Holsten med Carolina Magdalena Fredrica von Goetzel, † 1798, 2den Gang med hendes Søster, Maria von Goetzel.

³⁾ Peter Hellenius, adlet Enehjelm, Søn af Anders Hellenius. Han var født 1743 og blev Oberstlieutenant. † 1807. Dømtes som Medlem af Anjalaforbundet, benaadedes ved Retterstedet, blev fængslet paa Warbergs Fæstning. Fik siden Frihed. Gift 1784 med Anna Christina Gylling.

smukt Ydre, dog satte han megen Pris paa Dàmernes Yndest, som han altid søgte at opnaa.

Den 13de December 1763 giftede han «en af Gratierne», Grevinde Lovisa Augusta Sparre af Sundby, som var en Datter af Grev Axel Wrede-Sparre til Sundby, Østanå etc. og Grevinde Christina Margaretha Augusta Törnflycht. Grevinde Lovisa Augusta Sparre var født 1745 den 14de Septbr. Hun var Statsfrue hos Dronning Sophia Magdalena af Sverrig, overlevede sin Mand, døde i Stokholm den 16de Decbr. 1817 og blev begravet i den grevelige Sparreske Grav i Øja Kirke i Södermanland. Aaret før hun døde, solgte hun Familien Sparres gamle Gods Sundby.

Uagtet Grev J. A. Meyerfelt og Grevinde Lovisa Augusta Sparre havde to Sønner, døde de dog barnløse. Den ældste af Sønnerne hed Johan August og var født 12te Novbr. 1766. Han blev Kapitain ved de lette Dragoner og Ridder af Sværdordenen og døde ugift 1791 23de Mai i Stokholm af et svært Saar, han havde faaet i en Træfning ikke langt fra Wiborg, 1790 den 8de Juni.

Den yngste Søn hed Axel Frederik, han var født 1769 den 11te Novbr., og blev antaget til Krigstjeneste 1777, blev Major ved Nerike og Wermlands Regimente og Overadjutant hos Kongen 1793. Han døde ugift 1795 den 13de Januar i Ørebro. Han deltog i Krigen i Finland 1788—90, tilsidst som Adjutant hos sin Fader.

Jeg har hørt af gamle Folk i Egnen om Gammelkjøgegaard, at en Vinter, Isen var meget tyk over Vandet mellem Sverrig og Danmark, kørte to unge Grever Meyerfelt i Kane over Kjøge Bugt og kørte lige op til Aashøiegaarden for at besøge Brasch, som boede der. Denne Kanefart over Isen har maaske de sidstnævnte unge Grever gjort, medens de endnu vare meget ungdommelige, da den ældste af Brødrene kun var 9 Aar og den yngste kun 6 Aar gammel, den sidste Vinter Christen Ottosen Brasch boede paa Aashøiegaarden¹).

¹) Dersom Grev Carl Frederik Meyerfelt og hans Broder, Johan August Meyerfelt, vare kørte over Isen for at besøge Brasch paa Aashøiegaarden

**Om Gammelkjøgegaard medens Grev Johan August Meyerfelt den yngre
besad denne Eiendom.**

Med Christian Brasch til Forvalter og hans Moder, Madame Charlotte Elisabeth Brasch, som Forpagterske af Gammelkjøgegaards Hovedgaard, modtog Grev J. A. Meyerfelt Gammelkjøgegaard, og Forpagtningen vedblev Madame C. E. Brasch at beholde, saalænge Grev J. A. Meyerfelt beholdt Eiendommen.

Det var rimeligvis en Datter af Madame Charlotte Elisabeth Brasch, ved Navn Elisabeth Brasch, som 1773 blev, efter Kjøge Byes Trolovelsesbog, ægteviet til Hr. Frederik Christian Nestius, Sognepræst til Hammer og Lundby i Sjælland.

Kun til 1773 vedblev Christen Brasch at være Forvalter ved Gammelkjøgegaard, og det sidste Fæstebrev, han underskrev her, er fra 22de Februar 1773; derefter blev Christian Hvid, som vistnok havde været Christen Braschs Fuldmægtig, Forvalter ved Gammelkjøgegaard og underskrev sit første Fæstebrev 8de Mai 1773. Rimeligvis forlod Christen Brasch Forvaltertjenesten ved Gammelkjøgegaard for at faa bedre Tid at drive Aashøiegaarden, hvor han boede, men heller ikke her blev han ret længe boende, men forpagtede denne Gaard bort til J. A. Plambøck ved Forpagtningskontrakt af 18de Februar 1775¹⁾ og flyttede selv til Rønnebæksholm, hvor han overtog Forpagtningen.

Endnu medens Christen Brasch var Forvalter ved Gammelkjøgegaard, blev 1769 17de Novbr. ved et Forlig²⁾ Fællesskabet i Lyngen mellem Ølsemagle, Ølby, Gammelkjøgegaard og Kjøge ophævet, og Gammelkjøgegaard fik for 45 Høveders Græsning til 14 Dage efter St. Hansdag, eller 30 Høveders Græsning hele Sommeren, den Del af Lyngen, som efter uvillige Mænds Skjøn tilkom denne Gaard. Gammelkjøgegaard fik saa

kunde dette ikke være skeet før Vinteren 1761—62, og dengang var Grev C. F. M. 40 eller 41 Aar og Grev J. A. M. 35 Aar gammel, og da kaldtes de vel neppe mere de unge Grever.

¹⁾ Forpagtningskontrakten er i Gammelkjøgegaards Arkiv.

²⁾ Afskrift af Forliget af 17de November 1769 findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

herved det Stykke af Lyngen til sit eget Brug, som gik lidt fra Kjøge Bys Vesterport, langs' hen med det saakaldte Hr. Peders Vænge, paa den vestre Side af Vænget, i Flugt med samme Vænges nordvestre Hjørne, lige ud ved Gammelkjøgegaards Nørremarks Hjørnepæl. Efter Overenskomst mellem Kjøge Børgherskabs Kommitterede og Forvalter Brasch paa Grev Meyerfelts Vegne fik Gammelkjøgegaard endnu et Stykke af Lyngen, næst op til det af de uvillige Mænd satte Skjel.

Ikke mange Aar eiede Grev Johan August den yngre Gammelkjøgegaard, og nogen Tid før han solgte denne Eiendom, vaklede han frem og tilbage, om han skulde sælge den eller ei.

Af en tydsk Skrivelse, underskrevet af Grev J. A. Meyerfelt, dateret Stokholm den 8de Juli 1775, ser man, at Greven herved bevidner, at hos ham havde været en Person ved Navn Fersløv fra Helsingør, som havde forespurgt sig, om Greven var tilsinds at sælge sit Gods Gammelkjøgegaard i Sjælland, i hvilket Tilfælde han havde i Commission at afslutte Handelen i Hr. Rasmus Carlsens Navn. Greven skriver tillige, at han til Dato endnu ikke har taget nogen fast Resolution derom, men formoder, han endnu i denne Sommer vil komme til Gammelkjøgegaard, og dersom han beslutter sig til at sælge Stedet, vil han indlade sig med den, som byder bedste Conditioner, saa han kan for Tiden intet derom bestemme, men venter, til han kommer derhen. Greven slutter med at skrive, han har givet Hr. Fersløv dette Bevis for, at han har været hos ham og talt med ham om den nævnte Sag¹⁾. Dette Bevis fra Greven sendte Hr. Fersløv til Hr. Rasmus Carlsen, som ønskede at købe Gammelkjøgegaard og Gods, og Hr. Fersløv sendte med dette Bevis, den 15de Juli 1775, et Brev til Hr. Rasmus Carlsen, dateret Helsingør, hvori han melder, at han er kommet hjem fra Sverrig Aftenen før han skriver Brevet, og tillader han sig i dette Brev paa en mindre net Maade at omtale Grev Meyerfelt, som han kalder «en gammel Ærtekjærling, som ikke veed hvad han vil». Han skriver, at Greven havde sagt til ham, at han for den brave Kones, Madame Braschs, Skyld

¹⁾ Skrivelsen findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

drog nødtigt til at sælge Gammelkjøgegaard, da hun endelig ønskede igjen at faa Gammelkjøgegaards Hovedgaard i Forpagtning. Længere hen i Brevet kalder han Greven en skikkelig Mand, men saavidt man kan forstaa af hans Brev, har han neppe selv været en meget skikkelig Mand, hvorfor Hr. Rasmus Carlsen heller ikke brugte ham senere. Tilsidst fortæller han i sit Brev, at Greven havde været bortreist, men kom kun 10 svenske Mile fra Stokholm paa Veien til Finland og kom saa tilbage til Stokholm med Kongen, og da denne kom, var der stor Stads i Stokholm og mange Æreporte. Af dette Brev ser man altsaa, at Grev Meyerfelt i Sommerens Begyndelse ikke var besluttet paa at sælge Gammelkjøgegaard.

Om Greven endnu engang, som han havde betænkt, kom til Gammelkjøgegaard, veed jeg ikke; det synes næsten, som om Sygdom har forhindret ham i at komme, da der i Gammelkjøgegaards Archiv findes et Brev fra Renteskriver David Hansen, som var Grev Meyerfelts Forretningsfører her i Danmark, dat. Kjøbenhavn 7de Novbr. 1775, til Hr. Rasmus Carlsen, hvori han melder ham, at han endelig har faaet Brev fra Grev Meyerfelt, hvori Greven skriver, at strax efter En¹⁾ herfra havde været hos ham i Stokholm, var han faldet i en dødelig Svaghed, hvoraf han dog nu er «restitueret», hvilket var Aarsag til, at han ikke før havde skrevet. I Sygdommen havde Greven glemt, hvem det var, som ønskede at købe Gammelkjøgegaard, men han erindrede, at der var budt 54000 Rd. derfor. Hr. Renteskriver D. Hansen skriver til Hr. Rasmus Carlsen, at han tror, Greven beslutter sig til at sælge, men beder ham ikke tale herom, før han har bestemt sig.

I et andet Brev fra Hr. D. Hansen til Hr. R. Carlsen, dat. Kjøbenhavn 27de Novbr. 1775²⁾, melder han ham, at han har

¹⁾ Mener Greven med En Hr. Fersløv, har han været syg hele Sommeren mener han hermed et andet Menneske fra Danmark, har dette Menneske maaske været hos ham senere paa Sommeren, og saa er det ikke umuligt, han kan have været imellem disse to Besøg paa Gammelkjøgegaard.

²⁾ Dette, som de foran nævnte Breve fra D. Hansen til R. Carlsen, findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

faaet Brev fra Grev Meyerfelt, i hvilken Anledning D. Hansen ønsker at tale med R. Carlsen. Dette sidste Brev fra Greven har vistnok været det afgjørende, hvori Greven har skrevet, at han ønskede at sælge Gammelkjøgegaard, da Købekontrakten paa denne Eiendom blev udstedt i København 29de Novbr. 1775 og underskrevet af D. Hansen og R. Carlsen. Denne Kjøbecontrakt blev saa sendt til Stockholm for at blive ratificeret af Greven, men hans Underskrift derpaa kom dog ikke strax, men i et tydsk Brev fra Greven til Renteskriver D. Hansen, dat. Stockholm 26de Decbr. 1775¹⁾, skriver han, at han har gennemseet de tilsendte Papirer, og at, da han er blevet mere og mere besluttet paa at sælge Gammelkjøgegaard, skal hans Ratification af Kjøbecontrakten, som er afsluttet imellem Hr. Renteskriver D. Hansen og Hr. Rasmus Carlsen, i disse Dage blive sendt, men midlertidigt skulde dette Brev tjene til deres Underretning. Greven skriver, at uagtet han netop er ligeved at følge Hs. Majestæt Kongen til Lystslottet Gripsholm, hvor Hoffet vil tilbringe Festdagene, saa har han dog ikke villet undlade, efter sit Løfte, herved med denne Post at underrette om sit Svar, og mener fra Gripsholm med det Første at afsende det ratificerede Document; tilsidst beder han at «avertere» Hr. Rasmus Carlsen om, at Ratificationen ikke vil udeblive længe.

Dette tilmeldte Hr. Renteskriver D. Hansen Hr. Rasmus Carlsen i en Skrivelse, dat. København den 3die Januar 1776²⁾, og sendte Rasmus Carlsen Grevens Brev.

Af D. Hansens Skrivelse af 3die Januar 1776 ser man, at Rasmus Carlsen allerede dengang havde udbetalt paa Kjøbesummen for Gammelkjøgegaard til D. Hansen 15000 Rd.³⁾.

Af et Brev fra Renteskriver og Sekretær David Hansen til Mons. Rasmus Carlsen, dateret København 18de Januar 1776⁴⁾, sees, at Renteskriveren denne Dag havde modtaget med

¹⁾ Brevet er i Gammelkjøgegaards Archiv.

²⁾ Skrivelsen af 3die Januar 1776 er i Gammelkjøgegaards Archiv.

³⁾ Atter fik R. Carlsen Qvittering af D. Hansen 18de Januar 1776 for 3000 Rd., han havde afbetalt paa Kjøbesummen. Igjen 23de Marts 1776 for 2000 Rd., ligesom 14de Juni 1776 for 2000 Rd.

⁴⁾ Brevet findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

Posten den ratificerede Kjøbecontrakt fra Grev J. A. Meyerfelt, som den 12te Januar 1776 havde underskrevet denne i Stokholm.

Ved denne Underskrift blev altsaa Hr. Rasmus Carlsen Eier af Gammelkjøgegaard og Gods.

Kjøbecontrakten, som var underskrevet af Renteskriver David Hansen og Rasmus Carlsen den 29de November 1775, var oprettet under det Forbehold, at først naar Grev J. A. Meyerfelt havde underskrevet den, var den gyldig, men underskrev han den ikke, havde den ingen Gyldighed for nogen af Parterne.

Efter denne Contrakt fik Rasmus Carlsen Gammelkjøgegaard og Gods fri for Restancer til Amtstuen fra 31te Decbr. 1775, og fra 1ste Januar 1776 skulde han indestaa for samme. Det bemærkes i Kjøbecontraktens Paragf. 6, at Madame Brasch er Forpagter af Gaardens Avling, og at hendes Forpagtningscontrakt er udløbet 1ste Mai 1776. Ligeledes er anmærket i Kjøbecontraktens Paragf. 7, at paa Gaard og Gods hæfter et Legat til Godsets Fattige af 50 Rd. aarlig, hvilket tilligemed Rettens Betjentes Løn, 13 Rd. 32 β , betales af Grev Meyerfelt til 31te December 1775 og af Hr. Rasmus Carlsen fra 1ste Januar 1776.

Rasmus Carlsen betalte for Gammelkjøgegaard og Gods 54000 Rd. danske Courant, hver Rigsdaler til 96 β , og paa Kjøbesummen skulde udbetales ikke mindre end 10000 Rd. og ikke mere end 24000 Rd. Kjøbecontrakten blev læst ved Sjællandsfars Landsting den 6te Marts 1776, og Skjødet blev udstedt af Grev J. A. Meyerfelt i Stokholm den 11te Juni 1776, og Eiendommen bestod dengang af 59 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Ager og Engs Hartkorn fri Hovedgaardstaxt, Bøndergods Ager og Engs Hartk. 377 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. 2 $\frac{1}{2}$ Alb., 7 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk. og 2 Alb. Skovskyld og 18 Tdr. 6 Skp. Mølleskyld. (Bilag Nr. 8.)

Fjerde Kapitel.

Rasmus Carlsen Lange og hans Hustru, Marie Christensdatter, samt noget om Gammelkjøgegaard i den Tid, de eiede denne Eiendom.

Rasmus Carlsen Lange, som blev Eier af Gammelkjøgegaard, var en Søn af Carl Rasmussen Lange¹⁾, som var født paa Lindholm i Sjælland den 27de Marts 1715 og døde som Forpagter af Egholm og Krabbesholm paa Egholm den 7de Marts 1773, og af hans Hustru, Birthe Jens Datter, som overlevede sin Mand og Søn og døde paa Gammelkjøgegaard den 18de Marts 1797, syv og firsindstyve Aar gammel²⁾.

Rasmus Carlsen skrev sig ved vigtigere Leiligheder med sin Slægts Navn Lange, saaledes underskrev han paa Pladen af sin Søns, Carl Rasmussen Langes, Kiste sit fulde Navn Rasmus Carlsen Lange, men blev i Almindelighed kun kaldt Carlsen efter sin Faders Fornavn Carl. Han var en gudfrygtig Mand og levede et arbeidsomt og dygtigt Liv, i den Tanke, at hans Arbeide skulde blive til Velsignelse og Gavn for Efterslægten, og hans Hustru, Marie Christensdatter, hjalp ham trolig med at arbeide for den kommende Slægt.

¹⁾ Carl Rasmussen Lange var en Søn af Rasmus Hansen Lange, som efter Birthe Jens Datters, Carl Rasmussen Langes Enkes, Sigende til hendes Sønnesøn, Christen Carlsen, var født i Jylland. Som Dreng havde Statholder Bentzen taget ham til sig og omsider skaffet ham Forpagtningen af Lindholm og Vibygaard i Sjælland. Han skal være død, da hans Søn, Carl Rasmussen Lange, endnu var ung. Et Papir, hvorpaa dette staar skrevet, fandtes mellem Christen Carlsens Papirer, skrevet med hans Haandskrift. Beständig har Carl Rasmussen Langes Slægt ført Roser i deres Signet, sædvanlig tre (snart anbragte i et Skjold, snart som Decoration om eller over Navnet), som den adelige Familie Lange førte, fordi Beretningen om, at de nedstammede fra de gamle Langer, fra Fader til Søn er nedarvet i Slægten.

²⁾ Hendes Kiste staar i Familiens aabne Begravelse i Kjøge Kirke ved Siden af hendes Mands Kiste, som havde staaet i Rosenkrandsernes aabne Begravelse i Sæby Kirke ved Egholm, til den blev, af hans Søn, flyttet til Begravelsen i Kjøge Kirke.

Rasmus Carlsen var født den 9de Februar 1739 og døde den 31te Juli 1789¹⁾, og ligger begravet i Kjøge Kirke i Familiens aabne Begravelse. Hans Hustru overlevede ham, og efter det fælles Testamente, som begge Ægtefolkene havde oprettet, 7de Mai 1789, skulde Rasmus Carlsens Enke styre Gammelkjøgegaard og Gods som sin Eiendom, til deres Søn, Christen Carlsen, blev 25 Aar gammel, hvorfor hun efter Mandens Død overtog Styrelsen af Eiendommen.

Da Rasmus Carlsen var kommet i Besiddelse af Gammelkjøgegaard, og Madame Charlotte Elisabeth Brasch 1ste Mai 1776 flyttede derfra, bosatte han sig med sin Familie her og begyndte strax paa at bringe Alt i Orden, hvilket vistnok var fornødent.

Efter R. Carlsens egne skrevne Bemærkninger, som findes i Gammelkjøgegaards Archiv, vare Skovene, da han 1776 tiltraadte som Eier, saa forhuggede, at deraf neppe kunde tages den fornødne Ildebrand, mindre Gavntømmer.

Strax det første Aar Rasmus Carlsen boede paa Gammelkjøgegaard, 1776, fik han Fællesskabet mellem Gammelkjøge-

¹⁾ Om sine Børn har Rasmus Carlsen skrevet efterfølgende: «Anno 1763 imellem den 7de og 8de November blev vores første Søn, Hans Rasmussen, født om Natten imellem 12 og 1 Slet, døde den 28de Juni 1764. Anno 1770 den 15de December om Formiddagen Klokken 3 Qvarter til 10 Slet blev vores Søn Carl Rasmussen født til Verden paa Egholm, døde paa Gammelkjøgegaard den 29de April 1778. Anno 1772, imellem den 12te og 13de September om Natten imellem 12 og 1 Slet, blev vores Datter Bierte Rasmusdatter født paa Egholm. Anno 1777 den 1ste Mai Klokken 3 Qvarter til 6 Slet om Morgen blev vores Søn Christen Rasmussen født til Verden paa Gammelkjøgegaard. Anno 1780 4de Januar blev Anne Rasmusdatter født om Aftenen 1 Qvarter til 7 Slet paa Gammelkjøgegaard. De 2 første Sønner ere i deres Barndom af Gud bortkaldet til evig Salighed, og de 3de nulevende ønsker jeg af mit inderste Hjerte, Gud vil holde sin Kraftes-Haand over, saa længe de skal vandre her i Verden, at de opvoxte og fremgaa i det Gode, at Gud vil give dem Lykke og Velsignelse i alle deres Foretagender, at de kan komme vel igjennem Verden og omsider opnaa en evig Salighed. Herre hør min Bøn og bønør den i Jesu Christi Navn. Skrevet den 20de Junij 1787. R. Carlsen».

«Anno 1789 den 9de Februar behagede det Gud ved Døden at bortkalde min yngste Datter Anne Rasmusdatter, efter at hun havde levet her i Verden ni Aar, fem Uger og en Dag».

gaard og Vallø Stift i den saakaldte Sandlyng syd for Kjøge ophævet, og ved Taxation af uvillige Mænd fik Vallø og Gammelkjøgegaard hver deres Del heraf. Ogsaa 1778 blev nogle af Gammelkjøgegaards Hovedgaardsjorder, som laa i Fællesskab med Vallø Stift, udskilte derfra, og hver Part fik den Jord, som laa den nærmest og bedst beleilig. 1778 fik R. Carlsen ogsaa Fællesskabet mellem Gammelkjøgegaard og Aashøie By ophævet, hvorved Gammelkjøgegaard gav sine Jorder paa Aashøie Mark til Byen og tog istedet Jord i Udmarken. Samme Aar fik R. Carlsen ligeledes Fællesskabet mellem Gammelkjøge By og Gammelkjøgegaard hævet og fik nogle af Byens Udjorder imod andre Jorder, og fik saa den Hovedgaardstaxt, som var paa noget af Byjorden, overdraget paa den Udjord, han tog. Da han saaledes havde faaet samlet Hovedgaardsjorden, delte han al denne i 11 Kobler, og lod i Mangel af Sten sætte brede dobbelte Jordvolde om hvert Kobbel, udgravede det skadelige Vand, som stod paa Jorden, og satte Gaardens Avling i en udmærket Stand.

Ved Overenskomst fik R. Carlsen C. Brasch til at afstaa sit Fæste paa Aashøiegaarden til sig, 13de December 1776¹⁾, imod at han af R. Carlsen fik 1000 Rdl., men da denne Gaard af C. Brasch var forpagtet bort til Johan Andreas Plambøck 18de Februar 1775, og han boede paa Stedet og tillige havde et Hus og Vænge sønden Kjøge i Forpagtning af C. Brasch, maatte R. Carlsen affinde sig med ham i Mindelighed om at fraflytte Aashøiegaarden og opgive dens Forpagtning til 1ste Mai 1779.

Lige ved den Jord, som fra Kjøge Lyng var kommet til Gammelkjøgegaard, laa et Vænge paa 1 Td. 2 Fdkr. i Alb. Hartkorn fri Kjøbstadsjord, som eiedes af en Borger i Kjøge, Skomagermester Ole Børgesen, og da dette lille Vænge laa meget bekvemt for Gammelkjøgegaards Eier, købte R. Carlsen det af dets Besidder for 1000 Rdl. og fik Skjøde derpaa

¹⁾ Det lovformelige Afstaaelses-Dokument og Kvittering for de 1000 Rdl., som C. Brasch havde faaet af R. Carlsen, ere datt. Rønnebæksholm 11te Januar 1777. Begge disse to Documenter findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

20de September 1777¹⁾. R. Carlsen drev saa dette Vænge under Hovedgaarden, hvorunder det er indlagt og endnu drives. 1778 den 12te August fik R. Carlsen Skjøde paa en aaben Begravelse i St. Nicolai Kirke i Kjøge fra Inspecteurerne for denne Kirke. Han gav herfor 200 Rdl. dansk Courant, og i Skjødet er det bestemt, at R. Carlsen selv, hans Moder, Hustru, Børn og hans Fader og Søn, som vare døde, maatte indsættes i Begravelses-Kapellet i Kjøge Kirke uden Betaling, men for hvert Lig, der kom ind af andre af Familien, skulde betales 4 Rdl., men ellers ingen Fornyelse af Eiendomsretten til Begravelses-Kapellet, da det er købt saaledes, at det efter R. Carlsens Død tilfalder hans Arvinger.

1778 den 28de Marts kom et Mageskifte mellem Vallø Stift og Gammelkjøgegaard istand og blev denne Dag underskrevet paa Billesborg, paa Stiftets Vegne af J. Rosted og paa Gammelkjøgegaards af R. Carlsen, og approberet den 19de August 1778 af Kong Christian den 7de. Mageskiftet foretoges mellem Abbedissen for Vallø Stift og Eieren af Gammelkjøgegaard, og hvad Gammelkjøgegaard afstod dengang til Vallø Stift²⁾, var af fri Hovedgaardsjord 1) Sørreshauge eller Vænge, 2) Almisvænges Eftergræsning, 3) Søllerup Indelukkes For- og Eftergræsning, og af Bøndergods 4) en Gaard i store Salby, som stod for 5 Tdr. 4 Skpr. 3 Fdkr. 2 Alb. Hartkorn, og et Hus med Have, som svarede aarlig 2 Rd. 2 $\frac{1}{2}$, 5) en Gaard i Endersløv By med 7 Tdr. 3 Fdkr. og 1 Alb. Hartkorn, og 1 Skp. 1 Fdkr. 1 Alb. Skovskyld, som svarede Landgilde Byg 7 Tdr. 2 Skp. 2 Alb. og Hoveripenge 4 Rdl. aarlig. Hvad Vallø Stift afstod til Gammelkjøgegaard, var af fri Hovedgaardsjord 1) Hr. Peders Vænge, vest for Kjøge, af Hartkorn 3 Tdr. 1 Fdkr. og 1 Alb., med et Hus deri og en lille Have, som svarede aarlig 4 Rd. 4 β , 2) det Sydost Straxkjøge Vænge, med Forord at faa det mageskiftet med Jorder fra Klemmestrup, som fra Vallø Stift til Gammelkjøgegaard kunde bekvemt lægges ind i det andet, nemlig 3) det Nordvest Strax Kjøge Vænge, som støder paa Gammelkjøge Byes søndre Mark, hvilke to Straxkjøge Vænger

¹⁾ Skjødet er i Gammelkjøgegaards Archiv.

²⁾ Mageskiftedocumentet paa dette Gods findes i Vallø Archiv.

stod for frit Hartkorn 1 Td. 6 Skpr. 2 Alb., og 4) Engstrup Mose paa Heden. Af Bøndergods fik Gammelkjøgegaard fra Vallø Stift 5) en Bondegaard i Ølby By, som efter Roskilde Amts Matricul bestod af, efter ny Matriculs Hartkorn Ager og Eng, af Nr. 4: 4 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdkr. 2 Alb., og af Nr. 13: 7 Tdr. 5 Skpr. 3 Fdkr. 1 Alb., i Alt 12 Tdr. 1 Fdk., som svarede Landgilde Byg 12 Tdr. med Penge, efter en indrettet staaende Taxt ved Stiftet for Tønden 9 $\frac{1}{2}$, blev aarlig 18 Rd., Havre 2 Tdr., som blev ydet in natura, Smaaredsel, som betales alt med Penge, nemlig 1 Lam 4 $\frac{1}{2}$, en Gaas 1 $\frac{1}{2}$ og et Par Høns 1 $\frac{1}{2}$, blev 1 Rd, endnu aparte Landgilde-Penge 1 Rd. 3 $\frac{1}{2}$ foruden det sædvanlige Hoveri med Pløining, Saa-ning, Gærdelukning med videre. Skjødet fra Vallø Stift til Rasmus Carlsen til Gammelkjøgegaard paa ovenstaaende Gods for Magelæg af andet Gods er dat. 10de November 1779 og læst paa Sjællands Landsting 24de November 1779.

Da Rasmus Carlsen havde indestaaende i Gammelkjøgegaards Eiendom 30,000 Rd., tilhørende Søetatens Kvæsthus i Kjøbenhavn, maatte han have dettes Tilladelse til at foretage Mageskiftet, hvilket han ogsaa fik, og efter en Erklæring af Rasmus Carlsen dat. 14de Januar 1780, vedheftet Søkvæsthusets Obligation¹⁾ paa de 30,000 Rd., som indestod i Gammelkjøgegaard, satte han det Gods, han havde faaet fra Vallø Stift, ind i Pantet istedetfor det, han havde taget ud af Pantet, som Vallø Stift fik.

Medens Rasmus Carlsen eiede Gammelkjøgegaard, blev den nye Landevei fra Roskilde Kro til Kjøge anlagt, og det var projekteret 1779, at Korporalskroen, som laa ude ved Stranden ved den saakaldte gamle Landevei, skulde nedlægges, hvilket dog ikke blev til noget, og da den ny Landevei nærmede sig sin Fuldendelse, flyttede Rasmus Carlsen Kroen hen til denne, til det Sted, hvor den nu ligger, dog blev den neppe, medens Rasmus Carlsen levede, helt færdig, og Synsforretningen over

¹⁾ Den indfrieede Obligation paa 30,000 Rd. til Søkvæsthuset, samt R. Carlsens Erklæring af 14de Januar 1780 om det Gods, han ved Mageskifte fik fra Vallø Stift istedetfor det, han afstod, findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

den flyttede og opbyggede Korporalskro blev først optaget af Forvalter Mads Stehr 24de December 1790. Det fortælles, at Rasmus Carlsen flyttede de store Bygninger, som stod paa Aashøiegaarden til ingen Nytte, nu da den ikke havde mere Jord end en almindelig Bondegård, ud til Korporalskroen og brugte dem til dennes Bygninger.

De mindre Stykker Jord, som tilhørte Kapellan-Embedet i Kjøge, som laa omkring i Gammelkjøgegaards Hovmarker, Gammelkjøge Bymark og Ølby Mark, som Christen Skeel for-gjæves havde forsøgt at faa kjøbt fra Kapellanens Embede, lykkedes det Rasmus Carlsen at faa, og 14de Juni 1780 oprettedes en Contrakt mellem Hr. Rasmus Carlsen til Gammelkjøgegaard og Mag. Bach, residerende Kapellan i Kjøge, hvorved nævnte Jordstykker¹⁾ blev Rasmus Carlsens Eiendom, imod at han aarlig svarede til Kapellan-Embedet i Kjøge 20 Rd. Denne Contrakt fik Kongl. Confirmation 18de Mai 1787, og Jordstykkerne kom i Rasmus Carlsens Tid med ind under Hovedgaardens Drift.

Af en Kjøbmand i Kjøge ved Navn Jacob Hansteen Fich købte Rasmus Carlsen 4 Huse med Havepladse til i Ølby for 100 Rd. og fik Skjøde paa disse Huse 13de Oktober 1780²⁾.

At Rasmus Carlsen købte Kjøge Vængehus (eller Glasbankevænget med Huset i), som nu ligger under Gammelkjøgegaard, har jeg seet af Fæsteprotokollen ved Gammelkjøgegaard fra hans Tid, hvori er bemærket, at Vallø bar overdraget Kjøge Vængehus med Vænget til Gammelkjøgegaards Eier, og at Reversalen af det Fæstebrev, Christen Jørgensen havde faaet fra Vallø 26de Juni 1754³⁾, var bortkommet paa Vallø Skriver-

¹⁾ De Jordstykker, som laa til Kapellaniet i Kjøge paa Gammelkjøgegaards og Gammelkjøge Byes Marker, vare 6 smaa Agre, hvori tilsammen kunde saaes 4 Tdr. 3 Skpr. Havre, eller 3 Tdr. Byg, samt nogle smaa og et større Stykke Eng, hvori tilsammen kunde faaes 6½ à 7½ Læs Hø. Jordstykkerne paa Ølby Bymark bestode af 4 Stykker Agre, hvori tilsammen kunde saaes 3 à 4 Tdr. Havre eller anden Sæd.

²⁾ Skjødet findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

³⁾ Fæstebrevet af 26de Juni 1754 er udstedt paa hendes høifyrstelige, høiværdige Hertuginde af Holstein-Glücksburgs Vegne, som Abbedisse for Vallø Stift, og approberet 24de August paa Vallø af «Lovise Sophie Frederique Prinsesse Abbesse de Wallø».

stue, hvorfor Rasmus Carlsen fik en Copi af Christen Jørgensens Fæstebrev, som hans Enke, Maren Larsdatter, havde paa Huset og Vænget, og paa dette Fæstebrev blev Maren Larsdatter fremdeles siddende ved Huset og indgik skriftlig 23de November 1780 paa at holde alt, hvad Mandens Fæstebrev indeholdt, og at være hendes nuværende Herskab, Gammelkjøgegaards Eier eller beskikkede Fuldmægtig, hørig og lydig.

Af forskellige Mennesker købte Rasmus Carlsen flere Stolestader i St. Nicolaikirke i Kjøge og fik Skjøde¹⁾ paa disse til forskellige Tider, saaledes 21de Juni 1783 paa to Stolestader til Mænd, 12te Januar 1785 paa to Stolestader til Fruentimmer, og ligeledes 4de Marts 1785 paa et Stolestade til Fruentimmer.

Ved Skjøde²⁾ fra Københavns Magistrat af 26de September 1785 og Kongl. Stadfæstelse derpaa af 29de Juli 1786 solgtes til Hr. Rasmus Carlsen til Gammelkjøgegaard for 225 Rd. et Staden København tilhørende Boelsted eller Hus med tilliggende Jord og Hartkorn 1 Td. 3 Fdkr. 1 Alb. i Ølby By, Høielse Sogn.

Af David Brown, Hs. Majestæts forrige Gouverneur paa Tranquebar, siden Eier af Benzonseie, købte Rasmus Carlsen Kagstrup Kirke i Roskilde Amt, Thune Herred, med dens tilhørende Tiende, som stod for contribuabelt Hartkorn 26 Tdr., saavel som Kirkens Inventarium og Ornamenter og al anden Herlighed og Rettighed, ligesom ogsaa den lille dertil hørende Kirkejord paa Søllerød Byes Mark, hvoraf blev svaret i aarlig Landgilde 1 $\frac{1}{2}$ 8 β . Kjøbecontrakten paa Kagstrup Kirke er dateret København og Gammelkjøgegaard 21de April 1788, Skjødet København 20de December 1788³⁾. For denne Kirke med tilhørende Eiendom gav Rasmus Carlsen 3000 Rd. dansk Courant.

Af en Jordebog fra 1788, underskrevet 1ste Januar 1789 paa Gammelkjøgegaard af Rasmus Carlsen, sees, at 'dengang

¹⁾ Skjøderne findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

²⁾ Skjødet er i Gammelkjøgegaards Archiv.

³⁾ Baade Kjøbecontrakten og Skjødet paa Kagstrup Kirke findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

dreves Ole Børges Vænge, Kapellanijorderne og Hr. Peders Vænge under Hovedgaarden, de øvrige Vænger og Enge brugtes til Græsning og Høslet. Af Hovedgaardens Jorder bortleiedes imod aarlig Afgift Græsningen i Aashøie Oredrev til Aashøie Mænd for 10 Rd.¹⁾, Græsningen paa Engstrup Mose paa Kagstrup Mark til Kagstrup Mænd for 36 Rd., Græsningen paa Sandlyngen sønden Kjøge til Gammelkjøge Mænd for 10 Rd., og Jens Ibs Vænge sønden Kjøge til Farver Achen i Kjøge for 20 Rd. Paa Gammelkjøgegaard opbyggede Rasmus Carlsen to af Længderne, som vare færdige 1778, og 1783 var den nye Lade, han ligeledes opbyggede, færdig.

De første Aar, Rasmus Carlsen eiede Gammelkjøgegaard, og endnu 1778 var Sr. Bruun hans Fuldmægtig ved denne Eiendom, men i de sidste Aar, han levede, var vistnok Mads Stehr hans Forvalter.

Rasmus Carlsens og Marie Christensdatters Børn vare disse: Hans Rasmussen, født 8de November 1763, død 28de Juni 1764, Carl Rasmussen født paa Egholm 15de December 1770, død paa Gammelkjøgegaard 29de April 1778²⁾, Birthe Rasmusdatter, født paa Egholm 13de September 1772, gift 1789 med Laurits Holmblad, Eier af Guldhusfarverierne, Christen Rasmussen Carlsen, født paa Gammelkjøge 1ste Mai 1777, gift med Else Margrethe Nyhuus, død den 18de Januar 1818, og Anna Rasmusdatter, født paa Gammelkjøgegaard 4de Januar 1780, død samme Sted 9de Februar 1789³⁾.

¹⁾ Græsningen i disse forskellige Oredrev, Vænger og Moser leiedes ud, saa længe Eieren af Gammelkjøgegaard ikke selv brugte denne, men Bønderne havde ingen Ret hertil.

²⁾ Over ham findes trykket «Sørge-Tanker over en i Livet høist elsket og i Døden hjertelig beklaget ældste Pode salig Carl Rasmussen Lange, en haabefuld Søn af Velædle Hr. Rasmus Carlsen, Eiere af Gammel-Kjøgegaard, som i en Alder af 7 Aar, 4 Maaneder og 15 Dage hensov i Herren den 29de April 1778 og den 6te May blev geleidet til sit Hvilested i Kjøge Kirke. Opsatte af J. T.» Disse Sørgetanker, som ere samlede i 12 Vers, ere trykte i Kjøbenhavn hos Sander og Schrøder, «boendes» paa Hjørnet af store og lille Kannike-Stræde. Et Exemplar af dette Sørge-Digt har vi faaet fra en Borgerfamilie i Kjøge, som havde gjemt det.

³⁾ Blandt min Fader Christen Carlsens Papirer fandtes efterfølgende Sang,

Efter Rasmus Carlsens Død, 31te Juli 1789, overtog, som jeg tidligere har sagt, hans Enke Marie Christensdatter Styrelsen af Gammelkjøgegaard og Gods.

Rasmus Carlsens sidste Fæstebrev er udstedt kort før hans Død, 9de Juli 1789, og hans Enkes første Fæstebrev 19de December 1789¹⁾.

I den senere Tid, Rasmus Carlsen levede, havde han samlet Materialier til en ny Hovedbygning, som hans Enke ogsaa efter hans Død opførte 1791. Denne nye Hovedbygning, som er bygget af røde Murstene²⁾ med rødt Tag, blev opført ganske

han havde skrevet, med Overskrift: «Ved min bortdøde Søster Annas Erindring»:

1.

Som Martsfiolen spæd og huld,
Den første Sommergjæst,
Fremspirende i Solens Guld
Bereder Vaarens Fest.

2.

Saa Anna stred, Forældres Lyst
I Barndoms Rosenskjær,
At vække Liv og Haab og Lyst,
Og vorde alle kjær.

3.

Hun var som Vaarens Liljevaand
Hviid, rank — og yndig rød,
Som Rosen, naar fra Floras Haand
Den nys af Knoppen brød.

4.

Og hendes Sjæl! den var saa reen
som Duggens Perleglands,
Indflettet, liig en Ædelsteen,
I Dydens fagre Krands.

5.

Og kjærlig var det rene Nor,
Som Lundens Sanger bliid,
Som Glemmigeien naar den groer
I rigest Blomstertiid.

6.

Og bøvelig som ranken Siv
Ved Sølv-Aaens Bred,
Var Annas Hjerte — hendes Liv
Var Venlighed og Fred.

7.

O! derfor i sin Slægtskabs Kreds
Saa høit hun Priisen bar.
At sprede Fryd — selv veltilfreds,
Det hendes Idræt var.

8.

Men ach! saa Lyset slukket blev
Som gjorde Dagen klar;
Naar mørken Skye for Solen drev
— Forgængelig hun var. —

9.

Hun segnede i huldrigst Vaar,
Og Glædens Lys forsvandt. —
I Mørk nu Vintertiljen staar,
Hvor Anna Hvile fandt.

¹⁾ Efter en gammel Fæsteprotokol, som findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

²⁾ Efter Sigende blev disse Murstene hentede fra et Teglværk ved Svenstrup Herregaard.

efter den gamles Form, kun blev den bygget af Grundmur, istedetfor at den gamle var Mur og Bindingsværk, og den nye Bygning blev baade noget bredere og noget høiere, end den gamle havde været. Som den ydre Form af den nye Bygning med to Etager var meget lig den gamles, saaledes var vistnok ogsaa det Indre indrettet efter den gamles Mønster, og den byggedes sammen med de to lavere Sidefløie, som blev staaende endnu en lang Tid, som de dengang havde staaet i 189 Aar. Efter de Regnskaber, jeg har fundet i Gammelkjøgegaards Archiv, vedkommende Hovedbygningens Opførelse, kostede det imellem 10 og 11 Tusinde Rd. at faa den fuldført. Over Indgangsdøren i denne nye Hovedbygning lod Marie Christensdatter sætte, indhugget i Sten: «Anno 1791 er denne Gammel-Kjøgegaards Hovedbygning opført af Marie Carlsen, da hendes Ægtefælle, salig Rasmus Carlsen, efter at have forbedret Gaard og Gods, havde lagt Planen til samme, men døde 1789 uden at fuldføre den. Huset staa trygt under den Høiestes Beskjærmelse, og Godset være velsignet til Efterslægtens Nytte.»

Medens Rasmus Carlsens Enke styrede Gammelkjøgegaard, gik Alt her sin jævne Gang, og intet videre bemærkeligt foretoges, uden at hun ved sin dygtige og sparsommelige Hus-holdning fik Midler til at afbetale Gjælden, som stod i Eien-dommen, og allerede medens hun styrede Gaard og Gods, ud-skiftedes 1793 nogle af de Byer, hvori Gammelkjøgegaard eiede Gods, saaledes 1793 Svansbjerg, 1796 lille Skjensved, ligeledes 1796 Kamstrup og 1799 Ølby. Denne sidste By begyndte man allerede at udskifte, medens Rasmus Carlsen levede, men fordi de forskjellige Eiere af Bøndergaardene ikke bleve enige, kom Udskiftningen ikke istand før saa sent.

I al den Tid Marie Carlsen styrede Gaard og Gods, var Mads Stehr hendes Forvalter; rigtignok findes i Gammelkjøge-gaards Archiv et Fæstebrev paa Kagstrup Mølle til Mads Stehr, dat. 10de Mai 1796 og underskrevet baade af Marie Carlsen og hendes Søn Christen Carlsen, men dette Fæste paa Kag-strup Mølle maa Mads Stehr hurtigt have opgivet, da han fremdeles vedblev at være Forvalter ved Gammelkjøgegaards Gods.

Marie Carlsen underskrev sit sidste Fæstebrev 29de De-

cember 1801, og 1802 fyldte Christen Carlsen sit 25de Aar, og da overtog han Styrelsen af Eiendommen, men hans Moder vedblev at leve paa Gammelkjøgegaard, agtet og elsket af sin Søn, til sin Død, den 6te Juni 1808. Hun blev begravet ved sin Husbonds Side i Gravkapellet i Kjøge Kirke.

Christen Rasmussen Carlsen, hans Hustru, Else Margrethe Nyhuus, og om Gammelkjøgegaard og lidt om Egnen.

Christen Rasmussen Carlsen blev født paa Gammelkjøgegaard 1ste Mai 1777. Strax han kom til Verden, bestemte hans Fader, at han skulde være Søcadet, da hans ældre Broder Carl efter Faderens Ønske skulde have Gammelkjøgegaard, men da denne Broder døde, da Christen Carlsen kun var et Aar gammel, blev han hos Forældrene og blev opdraget paa Gammelkjøgegaard, hvor en Huslærer, Hr. Cand. Minist. Thaulow¹⁾, læste med ham.

Som ovenfor bemærket, overtog han Gammelkjøgegaard i sit 25de Aar og levede en Tid ugift der, til han efter sin Moders Død giftede sig med Else Margrethe Nyhuus, som var født 24de Juni 1792 og var Datter af Olaf Nyhuus, Kjøbmand i Holbæk, som var født paa en Gaard i Hedemarken i Norge²⁾, og hans Hustru Anna Maria Biering eller Beering.

Christen Carlsen holdt af at føre et prægtigere Hus end hans Fader, og i Egnen om hans Hjem mindes han og vil mindes længe som en vældig Jæger og en i flere Retninger meget begavet, mild og kjærlig Herre.

Til sit Fædrelands Historie havde han stor Kjærlighed og gav sig en Del af baade med historiske Studier og med Studier i forskjellige andre Retninger.

¹⁾ Jens Bjørn Thaulow, Cand. Minist., var Søn af Jørgen Bjørn Thaulow, Præst i Nordby paa Fanø 1736, og hans anden Hustru Maren Michelsdatter Harbo. Jens Bjørn Thaulow havde først været Huslærer for Carl Rasmussen Lange, som døde 1778.

²⁾ Olaf Nyhuus's Slægt var en Storbondeslægt, som regnede en af Harald Haarfagers Hovdinge for sin Stamfader, og i Aarhundreder havde den eiet Gaarden i Hedemarken, som ligger for Enden af Mjøsen med en vidunderlig deilig Udsigt foran sig.

Den 4de Februar 1817 blev han adlet med Langernes Vaaben, tre røde Roser i Sølvfelt¹⁾.

Han skal have været en stor Hestekjender og dygtig Veterinær, og efter sin egen Optegnelse, reiste han i sine yngre Dage 7—8 Aar i kongelig Tjeneste ved de aarlige Stutteribesigtigelser i Sjælland og paa Øerne, paa sin egen Bekostning.

Naar der var Nød paafærde, var han hjælpsom, og paa forskellige Maader bidrog han til Landets Forsvar under Krigen. Uden Godtgjørelse gav han fem gode Heste til General Castenskjolds Armee 1807 og lod sy Sadler til dem. Da Landeværnet kom til Kjøge, og Byen manglede Proviant til disse Tropper, gav han alle de Levnetsmidler, han eiede, til disse forsultne Stakler, og i 1808, da de første spanske Fanger ankom til Kjøge, omtrent 5 à 600 Stykker, og Byen ikke havde Kvarter til dem, tog han, for at lette Kjøges betrængte Indvaanere, imod dem alle og gav dem Natteleie, uagtet han herved udsatte sig for, at de ved deres uordentlige Omgang med Tobaksrygen kunde brænde Gaarden af.

1808 gav han 20 Stykker gode Egetræer til Flaadens Skibe, som dengang byggedes, og samme Aar, da Regeringen manglede Sølv, gav han til Kongen omtrent 2000 Rd. i Sølv-Tiskilinger, og 1810 gav han til Staden Københavns Fattige 2 Skpr. Tørveland til Opskjæring, hvis Værdi omtrent var 6000 Rd.

Christen Carlsen gjorde hvad han formaaede for at faa det unge Mandskab fra Kjøge til at deltage frivilligt i Kampen for Land og Konge, og da Fjenden 1807 holdt København beleiret, besørgede han hemmeligt flere vigtige Breve ind i Byen; blandt disse var et fra ham selv, hvori han underrettede om Fjendens Stilling, hvilket blev opsnappet af denne. Dette opsnappede Brev, tilligemed at den Sadelmager, han brugte til at sy Sadler til de fem Heste, han gav til den danske Armee, gik over til Engländerne og fortalte disse, at Hr. Christen Carlsen gjorde hvad han formaaede, for at modarbeide de Engelske, gav Anledning til forskellige Ubehageligheder for ham og var maaske ogsaa

¹⁾ Paa Hjelmen er Langernes Hjelmtegn, men to Løver med Hjelm og Fjederbusk ere tilsatte som Skjoldholdere.

Skyld i, at de Engelske plyndrede en Del paa Gammelkjøgegaard, da de oversvømmede Egnen deromkring, og blandt hvad de tog, var ogsaa hans 18 gode Hagelbøsser og 3 Rifler samt 2 Par Pistoler. Af Sølvtøiet blev den største Del reddet, da det tildels var indmuret nede i en af Kjælderne og tildels gjemt i en hul Egetrunte oppe i Oredrevskoven.

Da der blev Tale om at bygge et Batteri til Forsvar for Kjøge Havn, hvilket dog ikke blev udført, tilbød Christen Carlsen uden Betaling at give Ege- og Bøgetræer dertil.

Blandt Christen Carlsens Optegnelser findes en lille Beretning om, at han eiede en indfattet Ædelsten, som Kong Christian den 4de havde baaret om sin Hals, men Guldkjæden, hvori den havde hængt, havde han ikke. Beretningen slutter med, at Christen Carlsen udtrykker sin Glæde over, at Kong Frederik den 6te havde været saa naadig at modtage af ham denne Ædelsten.

Han døde paa Gammelkjøgegaard den 18de Januar 1818 og blev begravet i Gravkapellet i Kjøge Kirke.

Hans Hustru levede efter ham i mange Aar, og ved hans Død var deres fire Børn endnu kun smaa.

Den ældste, Hans Carlsen, var født 28de October 1810; den anden, Anne Marie Elise Carlsen, var født 4de August 1813, gift 1ste Gang den 9de Juli 1840 med Cand. jur. Harald Peter Nicolai Toft til Rønnebæksholm, som døde 24de November 1842; gift 2den Gang med Nicolai Frederik Severin Grundtvig. Hun døde 9de Juli 1854. Den tredie, Jutta Christiane Olavia Bertha Carlsen, var født 19de Juli 1815, gift med Peter Rørdam, Sognepræst til Mern og senere til Lyngby, R. af D. og D.M., hun døde den 23de Januar 1866; og den yngste, Franziska Antoinette Hilleborg Carlsen, født 13de November 1817, Stiftsdame i Vallø.

Else Margrethe Nyhuus fik Bevilling til at sidde i uskiftet Bo og overtog efter sin Husbonds Død Styrelsen af Gammelkjøgegaard og Gods.

Efter sine Forældres testamentariske Bestemmelse gav Christen Carlsen ikke mere end 60,000 Rd. for Gammelkjøgegaards Eiendom og var, da han havde overtaget Gaard og Gods, en meget formuende Mand.

Bønderbyernes Udskiftning fortsatte han, og allerede samme Aar han overtog Eiendommen, blev Gammelkjøge By udskiftet, og 1805 Kagstrup By, men først 1808 blev Aashøie By udskiftet.

Christen Carlsen havde megen Forkjærlighed for Skovene, hvor han daglig færdedes, og søgte at faa dem til Fredskov, hvorfor han 1807 den 12te Juli fik en Forening¹⁾ istand mellem sig og samtlige Gaardmænd i Aashøie, hvorved han fik den Skov, som laa til Byen, ud fra Bønderne og gav disse Erstatning herfor, og indfredede saa Skoven. Ogsaa 1811 den 28de Marts²⁾ fik han en lignende Forening istand imellem sig og sine fire Fæstere i Svansbjerg, hvorved han, imod Erstatning til Bønderne, fik den Skov fra Gaardene, som vi kalde Svansbjerg Indelukke, som dengang blev indfredet.

Efter en Beregning, skrevet med Christen Carlsens egen Haand, laa i hans Tid under Gammelkjøgegaards Hovedgaard følgende Jord: 8 Stykker omtrent lige store Hovmarker, hver paa omtrent 40 Tdr. Land., blev 320 Tdr. Land, Hr. Peders Vænge 40 Tdr. Land, Ole Børges Vænge, med flere andre mindre Vænger og Jordstykker, 20 Tdr. Land, Lyngen 36 Tdr. Land, Blegevænget omtrent 25 Tdr. Land, Lindets og Eng-havens Enge omtrent 130 Tdr. Land, Gaardens Eng omtrent 12 Tdr. Land og Engstrup Mose 50 Tdr. Land, tilsammen 633 Tdr. Land. Foruden denne Jord var der nogen Jord tillagt nogle Afbyggere paa Hovedgaardstaxten, omtrent 30 Tdr. Land. Skove paa Hovedgaardstaxten vare Aashøie Oredrev og Indelukke, 700 Tdr. Land, Hestehaven og Vasebæksskoven 50 Tdr. Land, hvilket tilsammen blev fri Hovedgaardsjord 1473 Tdr. Land. Om Skovene paa ufri Jord skriver han saaledes: Svansbjerg Indelukke 30 Tdr. Land, Aashøie Marker 60 Tdr. Land, Gammelkjøge Indelukke 10 Tdr. Land, Ølby Aas 30 Tdr. Land, hvilket tilsammen bliver Skove paa ufrit Hartkorn 130 Tdr. Land.

1813 anlagde Christen Carlsen en Dyrehave af temmelig anseelig Størrelse i en Del af den Skov, som kaldes Aashøie Oredrev, omtrent tre Fjerdingsvei fra Hovedgaarden, og fik

¹⁾ Foreningen af 12te Juli 1807 er i Gammelkjøgegaards Arkiv.

²⁾ Er ligeledes i Gammelkjøgegaards Arkiv.

Krondyr hertil fra Kongens Dyrehave og Daadyr fra Vallø Dyrehave, og 1814 var Dyrehaven helt istand med Kronvildt, Daadyr og sorte Faar, som ogsaa vare satte herind, og som efterhaanden bleve lige saa vilde som Dyrehavens andre Beboere, og afgave, efter nogle Aars Forløb, meget gode Stege, som havde megen Smag efter Vildt¹⁾. I denne Dyrehave byggede Christen Carlsen et Hus, hvori var en stor og en lille Stue, samt Køkken til Afbenyttelse for Herskabet²⁾. Paa en Altan over en Søilegang foran dette Hus saae man ud over Trætoppene Havet og Sverrigs Kyst.

Bøndergodset var i Christen Carlsens Tid omtrent det samme som ved hans Faders Død. Al den Tid Christen Carlsen eiede Gammelkjøgegaard vedblev Mads Stehr at være hans Forvalter, ligesom denne Mand ogsaa en Del af de første Aar, Fru E. M. Carlsen eiede Gaard og Gods, var Forvalter hos hende.

Medens Christen Carlsen eiede Gammelkjøgegaard, stod det uheldige Slag ved Skillingskroen nær ved Kjøge den 29de August 1807, hvor Wellesley førte de engelske Tropper imod de danske, som bestod af Landeværnet fra Sydsjælland og Øerne, der i en Fart var sammenkaldt, uden ordentlige Vaaben eller Klæder. Nogle vare forsynede med gamle Bøsser og Sabler, andre havde kun Høtyve eller Knipler. Alligevel skal enkelte Afdelinger have fægtet tappert, men med slette Vaaben og kun lidt Krudt til de gamle Kanoner, formaaede disse faa ikke at

¹⁾ Da jeg var Barn, var i Dyrehaven ogsaa sorte Svin, men disse vare nok indsatte efter min Faders Død.

²⁾ I min Barndom tilbragte min Moder, mine Søskende og jeg om Sommeren hver Løverdag i denne Dyrehave. Vi kom derop lidt hen ad Dagen, spiste til Middag i Husets store Stue og kørte først hjem ud ad Aften. Til min store Fornøielse blev saa baade Kjøre- og Ridehestene slupne løse i Dyrehaven, hvor de løb omkring med Dyrene til hen ad Aften, da de atter bleve fangede, under megen Støi og Latter, af Kudsken, Tjeneren og Skovfogden, som boede tæt ved Dyrehaven, og hans Sønner. Livet i de stille Skove, naar jeg Dagen lang frydede mig i Naturen, laa under de ældgamle Bøgetræer og saae de store Kronhjørt og Daahjørt fare mig forbi og hørte Fuglenes skønne Sang, mindes jeg endnu ofte med Glæde.

holde Stand ret længe¹⁾. Den Øverstkommanderende var General Castenskjold²⁾, med Oxholm³⁾ til Næstkommanderende, og denne sidste, tilligemed Qvistgaard⁴⁾, skal efter Slaget have kastet sig ind paa Herfølge Kirkegaard med en lille Afdeling af Landeværnet og der bestaaet en hæderlig Kamp imod Engelskmændene.

I den følgende Tid, medens Danmark var indviklet i Krigsurolighederne og holdt med Frankrig, laa der Krigsfolk i Kjøge og Omegn, saa Gammelkjøgegaard havde dengang ofte Indkvartering af mange Officerer og Soldater.

I den Tid Christen Carlsen eiede Gammelkjøgegaard, blev fundet i det Vænge, som ligger mellem Ringsted Landevei og

¹⁾ Jeg har kjendt en gammel Mand fra Sipperup i Rønnebæk Sogn, som 1807 var med blandt Landeværnet og blev ansat ved Bagagen, som holdt paa Gammelkjøgegaard, og han har fortalt mig, at Hr. Carlsen til Gammelkjøgegaard havde taget imod flere Hundrede Mand paa Gaarden, som levede godt med Mad og Drikke, der ikke blev sparet. Her blev han en Tid før Slaget ved Skillingskroen, og da de andre droge ud til dette Slag, blev denne Mand paa Gaarden for at passe paa den Bagagevogn, som var ham betroet, og Hr. Carlsen tog ham da med sig op paa Loftet og lod ham se ud paa Slaget, i en stor Kikkert, gennem et Loftsvindue, og det forekom ham da, sagde han, at de Danske noget nord for Kjøge Møller skjød et Gab ind blandt de Engelske, men det kunde ikke forslaa, sagde han, og lidt op ad Dagen trak de Danske sig tilbage ind gennem Haverne ved Kjøge By, og da han saa dette, bandt han sin Bagage fast paa Vognen og kørte afsted med den. Han og Smeden fra Rønnebæksholm kørte saa ad Lellingeveien, for ikke at komme for nær til Kjøge, men snart blev Vognen taget, og de to Mænd fængslede af en Trop engelske Ryttere, som de dog efter mange Gjenvordigheder slap fra, og endelig med Nød og neppe naaede de levende til deres Hjem.

²⁾ Generallieutenant J. M. H. von Castenskjold, Storkors af Dannebrog, købte Borreby i Sjælland 1783 og døde 1816.

³⁾ Lotharius Oxholm blev Generallieutenant, efter en Tid at have levet i Vestindien. Han var to Gange gift; hans første Hustru var Maria Heiliger, og hans anden Hustru ved Navn Ann O'Neill var af en gammel, fornem irsk Slægt.

⁴⁾ Capitain, Commerceraad Qvistgaard til Gjerdrup og Lyngbygaard var Søn af Justitsraad, Landvæsenscommissær Morten Qvistgaard til Gjerdrup og Lyngbygaard og fik de nævnte Eiendomme omtrent 1800 og døde 1807.

Klosterkirkegaarden, som dengang tilhørte Hr. Mads Stehr, Forvalter og Birkeskriver ved Gammelkjøgegaard, en Grav, omtrent 40 Alen lang og 5 Alen bred, som gik fra Nordost til Sydvest, hvis Dybde kun var ubetydelig, og som var fyldt med Benrade af Mennesker. Paa nogle Steder laa disse Benrade kun et Qvarter under Jordfladen, paa andre en halv Alen, og ingen af Benradene laa dybere end 2 Alen i Jorden. Omtrent 900 Menneskebenrade fandtes her i Graven, som laa i 8 Alens Afstand langs med et Stengjærde, som var Hegn om den nordvestlige Side af Klosterkirkegaarden, og omtrent 20 Alen fra det Sted, hvor Graabrødre-Klosteret havde staaet.

Efter som Benradene laa i denne store Grav, var det sandsynligt, at de vare nedlagte der paa samme Tid, da Benene laa strøede omkring, og mange Dødningshoveder laa oven paa hverandre¹⁾.

Medens Christen Carlsen eiede og boede paa Gammelkjøgegaard, gik et Sørgetog gennem Kjøge By og noget af Egnen, da Kong Christian den 7des Lig kom i Land her og førtes til Roskilde.

Kong Christian den 7de døde i Rensborg den 13de Marts 1808, og Liget henstod der til i Juli Maaned. Fra Kjøbenhavn var i Juni afsendt en Brig til Kiel, hvortil Liget blev ført fra Rensborg paa en Barkasse, som gik op ad Kanalen. Briggen ankom med Liget til Kjøge 11te Juli, og Liget blev staaende paa Skibet til 15de Juli, da alt var ordnet til dets Landsættelse og Kjørsel til Roskilde.

Liget blev da atter sat ned i Barkassen, som commanderedes af Kongens Jagtcapitain med to Officerer fra Briggen under sig. Da Liget var kommet paa Barkassen, salutedes fra Briggen med Minutskud, til Liget var kommet i Land, blev sat fast paa Ligvognen og kørte gennem Kjøge By ad Ros-

¹⁾ Hvad jeg anfører om denne store Grav, har jeg fundet i min Fader Christen Carlsens Optegnelser. Hvornaar disse Benrade ere nedlagte her, eller hvorfra de ere komne, har jeg ingen Efterretninger fundet om. Maaske ere de hidførte fra en af de Kirkegaarde, som fandtes her i Egnen, og som ved Reformationstiden blev nedlagt.

kilde til. Kun Overkammerjunkeren og en Kammerjunker samt 24 Staldkarle i sorte Dragter med Fakler fulgte Ligkisten, og bag ved disse red et Detachement Kavalleri. Under Klokkeklang fra alle Kirker, Toget kom forbi, drog det fremad mod Roskilde i den stille Nat og naaede om Morgenens til Møllen udenfor Roskilde By, hvorfra Processionen til Domkirken begyndte.

Da Christen Carlsen var død, og hans Enke Fru E. M. Carlsen overtog Styrelsen af Gammelkjøgegaard og Gods, blev Justitsraad Bentley, Borgemester i Kjøge etc., og Amtsprovst Bøgh i Herfølge hendes Lavværger. Formyndere for de umyndige Børn blev, efter Christen Carlsens Ønske, General F. C. Bülow og Grev Danneskjold Samsø.

Medens Fru E. M. Carlsen styrede Gaard og Gods, skete ingen videre Forandring derved, og da hun fratraadte Eiendommen, var den af samme Størrelse som da hun modtog den.

I de for Godseiere og Landmænd saa trange Aar i Tyverne, da saa mange af dem maatte sælge deres Eiendomme, sad Fru E. M. Carlsen og kom ved megen Tarvelighed igjennem disse trange Tider, medens hun opdrog sine Børn med Kjærlighed og Omhu, og da de alle vare voxne, overlod hun, med alle Børnenes Minde, Gammelkjøgegaard og Gods for 100,000 Rd. til sin Søn Hans Carlsen og lod Skjødet paa denne Eiendom udstede til ham den 26de December 1833.

For de Fattige paa Godset og i Egnen var hun en trofast Støtte, og enkelte af disse, som leve endnu, mindes hende med Taknemmelighed.

I 7—8 Aar, efterat hun havde overladt Gammelkjøgegaard til sin Søn, levede hun der med sine Børn, men da hendes Søn giftede sig og hendes ældste Datter, Marie, var bleven Enke efter Hr. Harald Toft, flyttede hun til hende og boede paa Rønnebæksholm en Del Aar, derefter en Tid i Kjøbenhavn, men de sidste Aar, hun levede, opholdt hun sig mest paa Gammelkjøgegaard hos sin Søn, og her døde hun, 23de December 1857, og blev begravet i Gravkapellet i Kjøge Kirke.

Om Hans Carlsen og om Gammelkjøgegaard medens han har eiet denne Eiendom.

Hans Carlsen, som er født den 28de Oktober 1810, blev i sine første Barndomsaar opdraget paa Gammelkjøgegaard og læste med en Huslærer, men da han var 12 Aar gammel, kom han til Sorø Latinskole, hvor han gennemgik Skolens Klasser, kom saa til Kjøbenhavn og studerede der en Tid, tog derfra til Kiel, hvor han 21de Oktober 1832 tog Forstexamen, og kom derefter hjem til Gammelkjøgegaard og fik Skjøde paa denne Eiendom 26de Decbr. 1833.

1841 blev han i Ringsted valgt af Sædegaardseierne til Medlem af Østifternes Provincialstænder. Den 26de November 1841 fik han Kongl. Ordre til, med Conferentsraad Peter Georg Bang at overtage Administrationen af Grevskabet Ledreborg, men den 25de Mai 1848 blev han efter eget Ønske fritaget herfor.

1841 den 14de August giftede han sig med Comtesse Clara Sophie Juel Vind Frijs, en Datter af Grev Jens Christian Juel Vind Frijs til Frijsenborg og Henriette Comtesse af Inn og Knyphausen. Hun var født 15de Mai 1822 og døde, efter at have levet et fromt, gudfrygtigt Liv, den 26de December 1852. 1845 oprettede Hans Carlsen og hans Hustru med hans nærmeste Slægts Samtykke Gammelkjøgegaard til et Stamhus¹). 1854 blev han udnævnt af Kongen til Medlem af det lille, raadgivende Rigsraad (det som blev oprettet for Fællesanliggender den 26de Juli 1854), derfra gik han over i det efter Forfatningsloven af 2den Oktober 1855 lovgivende Rigsraads Repræsentation for hele Monarkiet, som kongevalgt Medlem paa 12 Aar. Den 20de Juni 1859 blev han valgt ind i Rigsdagens Landsting for 8de Kreds. 1864 i Mai blev han Indenrigsminister i det Monradske Ministerium efter gjentagne Opfordringer, men begjærede allerede i Juni Maaned sin Afsked paa Grund af Meningsforskjel med en Del af de øvrige Regeringsmedlemmer, men fik den først, da hele Ministeriet gik

¹) Under Stamhuset Gammelkjøgegaard hørte ved dets Oprettelse c. 514 Tdr. Hartkorn af alle Slags.

af i Juli Maaned. 1864 den 3die August nedlagde H. Carlsen frivilligt sit Mandat som Medlem af det lovgivende Rigsraad efter Wienerfreden, men vedblev at være Medlem af Rigsdagens Landsting, til den gennemsete Forfatning af 28de Juli 1866 blev indført.

I den af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet nedsatte Commission af 31te Marts 1866 til Udarbeidelse af en Plan til udvidet Virksomhed for Sorø Akademi var H. Carlsen Formand. I den ved allerhøieste Reskript af 2den Februar 1866 nedsatte Commission til Overveielse af Landets Forsvarsvæsen var H. Carlsen Medlem, ligesom ogsaa i Theatercommissionen, som sammentraadte 7de Juni 1867. Medlem af den nye Rigsdag blev H. Carlsen, da han blev valgt i Veile til Folketingsmand i Oktober 1866, og i Tinget sad han paa denne Plads i tre Aar, men stillede sig ikke igjen, da Valgperioden var forbi. I den ved allerhøieste Resolution af 18de Juni 1868 nedsatte Commission til Overveielse af de kirkelige Forhold var han ogsaa Medlem. Den 12te Juni 1870 blev han udnævnt af Kongen til livsvarigt Medlem af Landstinget. 1876 blev han af Landstinget valgt til Medlem af Rigsretten. Kong Frederik den 6te udnævnte ham til Kammerjunker, Kong Christian den 8de til Hofjægermester, og Kong Christian den 9de til Kammerherre. I Anledning af Kronprindsens Formæling blev han af den svenske Konge udnævnt til Commandeur af Vasa-Ordenen.

Hans Carlsens og Clara Sophie Juel Vind Frijs' Børn ere disse: Emmy Elisabeth Henriette Marie Birthe Hilleborg Carlsen, født 4de Juni 1842 paa Gammelkjøgegaard, Stiftsdame i Vallø, lever med sin Fader paa Gammelkjøgegaard; Anna Caroline Sophie Louise Carlsen, født 13de September 1843 paa Gammelkjøgegaard, død 31te Juli 1844 paa Frijsenborg; Jens Christen Carlsen Lange, født 19de November 1846, død 30te December 1865.

Da H. Carlsen deler sin Faders Forkjærlighed for Skovene og Livet i disse, og da de temmelig store Skove, som ligge til Gammelkjøgegaard, trængte til at kultiveres, begyndte han strax, han kom i Besiddelse af denne Eiendom, at sætte disse istand, og ved at arbeide herpaa i en Række af Aar har han

faaet Skovene i en saadan Stand, at de nu ere en Pryd for Eiendommen.

Da Ølby Aas, som gaar i Flugt med Gammelkjøge Aas, ikke kunde indfredes, fordi forskellige Bønder havde Stykker ind imellem Gammelkjøgegaards Skovparter, tilbyttede og købte H. Carlsen sig saa mange af disse Stykker, saa nu største Delen af Ølby Aas er samlet under Gammelkjøgegaard og er indfredet. Et af disse Stykker Jord har H. Carlsen købt af Vallø Stift til Arvefæsteeiendom, og dette bestaar af omtrent 3 Tdr. Land, som staar for Ager og Engs Hartkorn 2 Skpr. 2 Alb.

De gode Tider for Jordbesiddere og H. Carlsens forstandige Styrelse af Stamhuset Gammelkjøgegaard har bragt dette op til at være en særdeles god Eiendom.

1851 den 13de Juli¹⁾ fik Stamhusbesidder H. Carlsen Bevilling til at sælge en Del af Bøndergodset og Husene under Stamhuset Gammelkjøgegaard, og denne Del bliver efterhaanden solgt i Henhold til den Salgsplan, som er vedtaget af Stamhusbesidderen.

I Fideicomiscapital eiede Stamhuset Gammelkjøgegaard ved Slutningen af Aaret 1875 i Panteobligationer 387,580 Kroner, i Declarationer 37,204 Kroner 50 Øre og i Østifternes Kreditforeningsobligationer 85,200 Kroner, hvilket bliver 509,984 Kroner 50 Øre²⁾.

Naar Salgsplanen er gennemført, vil der forblive ved Hovedgaarden omtrent 2000 Tdr. Land Ager, Eng, Skov, Tørvemose m. m.

I Marts 1853 fik H. Carlsen kongl. Tilladelse at anlægge en Begravelsesplads paa Gammelkjøge Aas nær ved Gammelkjøgegaard; den blev indviet af N. F. S. Grundtvig 27de Oktober 1853, og her blev strax derefter H. Carlsens afdøde Hustru Clara Sophie Juel Vind Frijs³⁾ begravet, ligesom lille Anna

¹⁾ Bevillingen er i Gammelkjøgegaards Arkiv.

²⁾ Desforuden eier Stamhuset betydelige Afgifter i Byg af en Del af de solgte Gaarde.

³⁾ Efter et af hende yttret Ønske var det, at Begravelsen paa Aasen blev anlagt, da hun helst vilde begraves her under Guds frie Himmel paa Bakken med den skønne Udsigt over Havet. Tiden imellem hendes

Caroline Sophie Louise Carlsens Kiste blev flyttet herhen fra Gravkapellet i Kjøge Kirke og begravet ligesom Moderens i en Hvælving under Jorden. Den 6te Juni 1855 blev atter indviet

Begravelse og Bisættelse paa Aasen stod hendes Kiste i en opført Høj i Gammelkjøgegaards Have. Efterfølgende Sang skrev N. F. S. Grundtvig over hende:

Clara Carlsen.

1.

Livet og Døden de ypped en Kiv,
Den varer, mens Timeglas rinde;
Kun med den Frelser, som Lys er og Liv,
Kan Mennesket Død overvinde.
Men han har det evige Liv i sin Mund;
Ved Jesu Livs-Aande i Døds-Kampens Stund
Faa Seier de troende Sjæle!

2.

Kirkens, Vorherres og Guds-Aandens Aar
Det følger ei Sol eller Maane;
Advent er Vinter og Julen er Vaar,
Da Bølger med Skyerne blaane;
Da fødes i Lunden alt Livet paany,
Og da flyve Fuglene Sommer ad By,
Og synge med Lyst i Løvhytten!

3.

Haard var Din Vinter, men mild var Din Vaar,
Og sød er din Sommer, Veninde!-
Godt det for hele Guds Menighed spaar,
Saa evig det gaar ei af Minde,
Hvor fage, ved Varmen og Kraften i Løn
Isbjergene smelted' og Skoven blev grøn,
Med Lifligheds Sang i Løvhytten.

4.

Det var om Julen, paa Jule-Søndag,
Og det var ved Midnattens Time,
Lærken begyndte at slaa sine Slag,
Og Himmerigs Klokker at kime;
Da hørte Du Julenats-Englenes Sang,
Da for dine Øine den Rose udsprang,
Som fylder med Duft Paradiset.

af N. F. S. Grundtvig en tilbygget aaben Hvælving ved Begravelsespladsen paa Aasen, hvor Anne Marie Elise Carlsen,

5.

Jublende løfted da Haand Du og Røst, ..
 Velkommen Guds Engle i Skare!
 •Mageløst er det — tilbunds mageløst!•
 Hvor saligt i Fred at henfare!
 Dit Øie saae Dagen, hvor Nat er ei mer
 Og Luftning fra Landet, hvor aldrig det sner,
 Med Rosenduft kom Dig imøde.

6.

Sjælen fik Vinger da brat — som en Fugl
 Og fulgtes med Engle i Skare,
 Synger nu sødt om den liflige Jul,
 Og frydes ved Dagen hin klare.
 Men Støvet maa blunde til Paaskedags Gry,
 Da alle vi mødes med Herren i Sky,
 Som selv han opstod fra de Døde!

7.

Sengen vi rede nu her til Dit Støv,
 Hvor bedst Du det hued i Haven,
 Stormen nu hvirvler i gulbrune Løv,
 Og hvirvler dem hen over Graven.
 Naar Himlen er klar og naar Dagen er lang,
 Løvtræer i Klynge og Fuglenes Sang
 Dog minde om Julenats-Vaaren!

8.

Dufte skal da og af Roser en Krands,
 Saa deilig som Tiden kan taale;
 Varsle skal Glimt om den fuldbaarne Glands,
 Naar Støvet er klart til at straale.
 Hvad Sjælen alt nyder, da Legemet faar:
 En glædelig Jul, et lyksaligt Nytaar,
 Med Blus paa de evige Bjerge!

9.

Velkomment være os Herrens Nytaar,
 Velsignet i Ny og i Næde!
 Midvinters-Natten gjør Herren til Vaar,
 Da fødes den fuldkomne Glæde!
 Som Lynet slaar Julenats-Engelen ned,
 Da toner i Sky det om Glæde og Fred
 Fra Engle som Stjerner i Klynge!

som var død 9de Juli¹⁾ 1854, og hendes første Mand, Harald Toft²⁾ til Rønnebæksholm, bleve bisatte.

Jens Christen Carlsen Lange blev ogsaa begravet i en Hvælving under Jorden ved Siden af sin lille Søster i Begravelsespladsen paa Aasen. 1873 den 11te September blev begravet her i den aabne Hvælving Biskop Nicolai Frederik Severin Grundtvig ved Siden af sin anden Hustru Anne Marie Elise Carlsen.

Den 13de November 1872, med en stærk Storm fra Nordøst, oversvømmedes hele Kysten ved Kjøge ligesom andre Steder i Danmark ved de øst- og sydøstlige Kyster, og Vandet gik ind mod Gammelkjøgegaard, saa alt Landet imellem dette og Havet var oversvømmet, og Vandet stod op paa Hovedbygningens Mur henimod to Alen, omtrent lige saa høit som ved Oversvømmelsen 1760.

Allerede fra den 11te November stormede det stærkt fra Nordøst over hele Østersøen, og herved blev store Vandmasser fra botniske Bugt og Ruslands Kyster³⁾ med Magt drevne ned gennem Østersøen ind i Kjøge Bugt, som derved blev overfyldt af Vand, hvilket skaffede sig Plads ved at gaa ind over Sjællands og Øernes Kyster.

Stor Skade gjorde denne Stormflod paa Gammelkjøgegaards Have og Bygninger, Kjelderne bleve næsten fyldte med Vand, og alt hvad der var i dem fordærvet. Hele den store Have foran Huset var oversvømmet og gik i et med Havet, og paa Baade roedes hen over Græsplainer og Gange.

Ogsaa paa Jorderne langs Kysten gjorde det salte Vand og det opkastede Sand nogen Skade, ligesom ogsaa mange Huse i Sønderkjøge og tildels ogsaa i Kjøge bleve ødelagte. Store Træer i Gammelkjøgegaards Have rev Stormfloden om og

¹⁾ Mellem Begravelsen og Bisættelsen paa Aasen i den aabne Hvælving stod hendes Kiste i Gravkapellet i Kjøge Kirke.

²⁾ Efter hans Død den 24de November 1841 blev Liget ført til Gravkapellet i Kjøge Kirke, hvor det stod, til det blev ført op og sat i den aabne Hvælving paa Begravelsespladsen paa Aasen.

³⁾ Stormfloden den 13de November 1872 ved Julius Schytte, Side 4.

ødelagde Tagene paa flere af Udhusene og gjorde megen Skade paa mange Maader. Ogsaa ved Kjøge Havn anrettede Vandet den Dag stor Skade, og langs Kysten gik Vandet saa voldsomt ind, at det rev en lang Strækning af Storeheddinge Landevei med sig, og kastede Broer bort fra deres Plads. I Billesborg Naaleskove tumlede Stormen og Vandet sig saa lystigt, at paa lange Strækninger blev hvert eneste Træ kastet omkuld, og langs Kysten syd og nord for Kjøge strandede mange Skibe.

Fra Vallø Taarn saae man den Dag det storartede, men rædsomme Syn, at Skibene langs Kysten kastedes af de taarnhøie Bølger ind mod Land og førtes ud igjen, til de tilsidst under en voldsom Omtumlen i halvknust Tilstand kastedes op paa Kysten og bores fast i Sandet.

Endelig henad Eftermiddagen begyndte Vandet at synke, og lidt efter lidt kom atter Haven ved Gammelkjøgegaard med sine Gange og Græsplainer frem for Øiet, og nu da der er hengaaet nogle Aar siden, at den Rædsel overgik Kjøge-Eggen, udslettes lidt efter lidt det stærke Indtryk, denne Ødelæggelse gjorde; for vi Mennesker ere en glemsom Slægt. Slet Ingen i Eggen vidste noget af, at en lignende skrækkelig Oversvømmelse var gaaet hen over denne Egn for lidt over 100 Aar siden, saa havde jeg ikke fundet i Gammelkjøgegaards Arkiv Brevet fra Forvalter Brasch af 18de Oktober 1760 til Grevinde Birgitte Meyerfelt om denne Begivenhed, havde vel slet Ingen vidst noget derom.

Efterskrift.

Hermed standser den historiske Del af Forfatterindens Manuskript; efter hendes egen Plan kommer Bogen til at slutte med et Tillæg indeholdende en Del Folkepoesier fra Omegnen af Gammelkjøgegaard; dette Tillæg bliver dog mindre omfangsrigt end Hensigten havde været, fordi man ei har villet medtage andet end hvad der laa ordnet og fuldstændig færdigt fra Forfatterindens egen Haand, saaledes at hele Bogen udelukkende er hendes eget Arbeide; derved er den historiske Del ogsaa kommen til at slutte mere brat, end det havde været hendes Hensigt, ifald hun havde naaet at gjøre den færdig. Til Slutning vilde hun have tilføiet et Par Ord om, at der i Juni Maaned 1876 i Skoven paa Aasen ved Gammelkjøgegaard blev reist en Mindestøtte af Granit med følgende Indskrift paa Forsiden:

«Til Minde om de tre Godseiere
Rasmus Carlsen Lange,
Christen Carlsen,
Hans Carlsen,

Med samt deres Familie, som i de sidste hundred Aar have styret Gammelkjøgegaard og Gods, reistes denne Støtte af erkjendtlige Gaardmænd, Husmænd, Forpagtere, Arbeidere og Betjente den 11te Juni 1876.»

Og paa Bagsiden:

«Huset staa trygt under den Høiestes Beskjærmelse, og Godset være velsignet til Efterslægtens Nytte» ¹⁾).

Støtten staar paa en høi skovomkranset Bakke, Holmebakken kaldet, hvorfra man har en vid Udsigt imod Nord og Nordvest over «Heden» med sine mange Kirker og sine frugtbare Marker, imod Syd og Sydvest over store sammenhængende Skovstrækninger, og imod Øst seer man først Kjøge Kirkes røde Taarn, dernæst det aabne Hav og i det Fjerne Kjøbenhavn, Stevns, og i klart Veir Sveriges Kyst.

¹⁾ Denne Indskrift staar over Indgangsdøren paa Gammelkjøgegaards Hovedbygning, hvor den er sat 1793, da denne Bygning var bleven opført.

Med sin store Slægtskjærlighed og sin levende Interesse for sin Fødeegn og dens Beboere havde Forfatterinden med Glæde seet hen til den Dag, da Mindestøtten skulde afsløres, og det havde været hendes Hensigt, at denne Bog skulde være udkommen til den Tid. Men da Dagen kom og Solen kastede sine varme Straaler ud over det smukke, fredelige Landskab og over de mange hundrede Mennesker, som vare forsamlede og feirede Dagen ved en Fest, da var hun ikke iblandt dem. Lidt længere henne i Skoven sang de smaa Fugle hen over den Gravhøi, hvor hendes Støv var stedet til Hvile, paa hendes Families Begravelsesplads ved Siden af hendes ældste Søster, som hun i Livet havde haft saa kjær.

Paa Vallø, hvor hun som Stiftsdame tilbragte mindst tre Maaneder hvert Aar, blev Franziska Carlsen den 26de Februar 1876 ramt af et Slagtilfælde, og allerede den 28de Februar døde hun her, kun 58 Aar gammel. Fra hendes Fædrenehjem Gammelkjøgegaard, hvor hun i de senere Aar boede hos sin Broder, foregik hendes Begravelse den 7de Marts 1876.

I den Kreds, hun tilhørte, har hun efterladt et stort Savn; hos hendes Slægtninge vil Erindringen om hende bevares i Kjærlighed, saa længe de leve, og af de yngre iblandt dem vil hun mindes med Taknemmelighed som den, der lærte dem at elske de hedengangne Slægter, som levende Led i den store Slægtskjæde, der varer, mens Tiderne rinde, og hvori selv den Mindste ei er for lille til med Trofasthed at udfylde sin Plads; og de ville mindes hende som den, der altid søgte at løfte deres Sind og Tanke mod det Evige, at give dem Tro paa det Ædleste og Bedste i Menneskelivet og at lære dem at takke Gud og give ham Æren for alt Godt.

Bilag

til

A n d e n D e l.

N°. 1

Kong Christian den 5tes Brev¹⁾ af 28de Septbr. 1681 til Hr. Jens Juel Friherre af Juellinge etc., Hr. Geheimeraad Christen Scheel til Soestrup, Hr. Eiler Friherre af Holck til Holckenhavn etc. og Knud Thott til Næss og Knudstrup, Etatsraad etc., om at forlige eller dømme imellem Ove Rammel til Beckeskov og Fru Birgitte Scheel Grevinde af Parsberg, i Anledning af Uenighed mellem disse om Ove Rammels Værgemaalsregnskab for de Aar, han var Kjeld Christoffer Barnekows Formynder.

Wiide maa i os Elskelig H. Jens Juel Fri Herre af Juellinge, Herre till Woergaard, Ridder, Voris geheime Etats og Cancelie Raad, Præsident i Commerce Collegio og Assessor i dend Høyeste Rætt, H. Christen Skeel Jørgensen til Soestrup voris geheime Raad, Stifts Befalings Mand over Viborg Stift, amptmand over Hald og Skiv Huss ampter og Assessor i Høyeste rætt, H. Eiler friherre aff Holck til Holckenhaufn og Elkier, Ridder Voris geheime og Krigs Raad, og Assessor i Vores Høyeste Ræt, og Knud Tott til Næss og Knudstrup Vores Etats og Commerce Raad, at efftersom sig nogen Irring og Tvistigheder skall begifve mellem oss Elsk. Ouve Ramel til

¹⁾ Afskrevet efter en Copi, som findes anført foran en Afskrift af hele denne Sag om Værgemaalsregnskaberne, der gjemmes i Gammelkjøegaards Archiv.

Beckeskou og Vrop, voris Etats Raad, paa dend eene, og os Elskelig Frue Birgite Skeell Grefinde aff Paersberg paa dend anden side, anlangende oss Elsk. Kield Christopher Bernekows Wergemaals Levering til for^{ne} Grefinde Paersberg, som bem^{te} Ouve Ramel til detz forvaldtet haver, daa er epter allerunderd. ansøgning og begiering voris allernaad. Villie og Befaling, at j retter Eders Leilighed effter, Parterne paa een beleilig tid og sted med forderligste for Eder lade indstevne og daa dennem om forsk^{ne} tvistigheder enten j Venlighed at foreene, eller ved endelig Dom og sententz adskillie, Og huis j udi saa maader forrettendes vorder, havue j til de Interesserende under Eders hænder og Zigneter fra eder at give beskreven, som j ville ansvare og bekiendt vere, Mens dersom nogle af Eder formedelst Loulig forfald skyld ey til dend berammede tid og sted møde kunde, daa skall de som tilstede kommer her med fuld magt have og anbefaelet vere, andre j de udeblivendes sted til sig at tage, og denne Voris allernaad. Befaling alligevel at fyldestgiøre og effterkomme, Ladendes det ingenlunde, Givet paa vort Slot Kiøbenhaufn, den 28 Septb. 1681.

N°. 2.

Befaling fra Kong Frederik den 4de til Hr. Geheimeraad Krabbe¹⁾ om at Gammelkjøgegaard og Gods, som tilhørende svenske Undersaatte, skal til videre Anordning sequestreres. Af 24de Decbr. 1709.

Wor synderlig Gunst tilforn, saasom vi formedelst seeneste allernaadigste udgangne Manifæst af Dato 28 Octbr. indeværende Aar imod Hs. Kongl. Majestæt af Sverrig nu Allernaadigst har funden forgoet at lade Gammel Kiøge Gaard og Gods beliggende her udi Siælland i Roeskilde og Tryggevælde Ambter, som svenske Undersotter tilhører, indtil videre Vores allernaadigste Anordning, sequestrere; Thi er hermed Wores allernaadigste Villie og Befaling, at Du strax lader gjøre denne Vores allernaadigste Villie bekjent for de ved Gaard og Goeds

¹⁾ Originalen findes i det gamle Rentekammerarchiv.

befindende Betjente og Forpagter, og at de, enhver udi sin Betjening og Forretning herefter bliver tilstæde saa og at de alle Gaard og Gods Indkombster visse og uvisse, aldelis ingen undtagen, som med retten hidindtil maatte være i Behold og forfalden, eller og herefter indkommer og forfalder, rigtigheden uden nogen Ophold lefverer udi Roeskilde Ambtstue til dend der forordnede Ambtskrifver imod vedbørlig Qvittering, og videre rette og forholde dennem efter de Ordres og Anstalter, som af Os elskelige Vores tilforordnede udi Cammer Collegio paa Vore Vegne og til Vores tjeneste giørendes vorder. Saa haver Du og at tilholde Fogden og Forpagteren at de strax tilstille Dig Jordebog paa alle Gaard og Gods Indkombster, og videmeret Copie af Forpagtnings-Contracten over Lade-Gaardsens Avling med sandfærdig Forklaring, hvorvit deraf hidindtil er oppebaaren, og hvormeged som er i Behold og endnu resterer, saa og hos hvem ded er bestaaende, hvilket altsammen Du til bemelte Os elskelige Vores tilforordnede udi Rentekammeret haver at fremsende og indlevere lade. Dermed skeer Vor Villie, befalendes Dig Gud. Skrefvet paa Vores Kongel. Residentz udi Kiøbenhafn den 24 December Anno 1709.

Under Vor Kongel. Haand og Zignet.

Frederik R.

N°. 3.

Fribrev for Jens Hemmingsen af 7de Juli 1721, som var Vorned til Gammelkjøgegaard. Udstedt af Grevinde Margrethe Ascheberg og læst paa Gammelkjøgegaards Ting den 14de Juli 1721.

Jeg, salig H^r Oberst Kield Christopher Barnekows, Grevinde Margrethe von Ascheberg til Widschølle, Rosendahl og Gl. Kiøgegaard etc., kjendes og herved vitterliggjør, at have løs og fri givet een min Vorned, naufnlig Jens Hemmingsen, barneføed paa bet^e Gamelkiøgegaards Goeds her udi Sielland, i et Huus uden for Kiøge Broport, at hand effterdags, maae være tiene, bygge og Boe inden og uden Landet, hvor hannem lyster, fri og upaataalt, for vornede Pligt og Rettighed af mig og mine arvinger, og maae hand denne hans friheds

Brev, louligen til Ting lade læse, mig dertil ukaldet. Detz til Witterlighed under min Haand og Ziegnedde. Gl. Kiøgegaard d. 7de Juli A° 1721.

sl. Hr K. C. Barnekows M. Ascheberg.

(Afskrevet efter Gammelkjøgegaards Tingprotokol.)

Nº. 4.

Aabent Brev af 2den Septbr. 1724¹⁾ fra Grev og Grevinde Meyerfelts Medarvinger efter Kjeld Christoffer Barnekow, hvorved disse, ved Arveskiftet efter Kjeld Christoffer Barnekow, overdrage til Generalgouverneur Grev J. A. Meyerfelt og hans Grevinde Gammelkjøgegaard og Gods.

Undertecknade Wår Sahl. K. Herr Faders och Swår Faders framledne öfwerstens Hög Edle och Wälborne Herr Kield Christopher Barnekows Barn och arfwingar, Giøre härmed för hwarjom och enom, som det i någon måtto angår, witterligit, at wy med wår högt^{ds} K. Fru Moders och Fru Swår Moders Grefwinnans Högwälborne Fru Margareta Aschebergs goda minne och samtycke wid det, efter wälbem^{te} wår Sahl. K. Herr Fader och Swår Fader nu håldne arfskifte förenat oss at transportera och öfwerlåta som wy och i Kraft af detta wårt öpne bref öfwerlåta och updraga till wår högt^{de} Herr Swåger hans Excellence Riks Rådet och General Gouverneuren högwälborne Gref Herr Johan August Meyerfeldt och dess Fru Grefwinna våra andelar uti gamle Kjögegård och alt dess underliggande gods på Seland i Danmark med inventarium och alla ber^{de} gård och gods tillhörande härligheter, appertinentier och rättigheter, af huus, jord, åker, äng, skog och mark, fiske och fiske watn, qwarnar och qwarnställen, tårp och tårpställen, krogar och

¹⁾ Dette aabne Brev findes i Gammelkjøgegaards Archiv i en Copi, som har Paaskrift af 23de September 1724 fra Notarius Publicus Rasmus Æreboe, om at være Ord til andet conform og enslydende med Originalen.

Det aabne Brev i Copi blev læst paa Sjællandsfars Landsting den 27de September 1724, og paa Gammelkjøgegaards Birketing den 2den Oktober 1724.

krogställen, i wåto och tårro, samt bönder, och bygde eller obebygde bonde hemman och gatehus, intet undantagande af alt det, som därunder nu ligger, eller med lag och rätt där under winnas kan. Och aldenstund wälbem^{te} Hans Excellence Herr Riks Rådet och General Gouverneuren nöyachtigt och fullkommeligt wederlag här i landet istället för ofwannämde våra andelar uti Kjöge gård och godz op gifwit och uplåtit hafwer, warandes wy därmed i alla måtto wäl fornöyde, förutan det at wälbem^{te} hans Excellence uppå sin K. Grefwinnas vår högt^{de} Fru Systers och Fru Swägerskas wägnar sin andel uti gamle Kjögegård och godz såsom Fädernes arf wid detta arfskiftet undfått och bekommit hafwer, warandis således nu rätta arfwinge och ägare af hela gamle Kjöges gård och godz; Ty lemne wy till ofta wälbem^{te} hans Excellence at förhandla, byta, göra och låta, bruka och nyttia, samt handhafwa och disponera öfwer ber^{de} gamle Kjöges gård och godz, som öfwer all annan dess wällfångne och i alla måtto af oss och våra efterkommande oqwalde egendomb; och at uppbära innewärande åhrs. arrende af gården, samt ränta och landgille af alt godzet, med där till hörande hofweri, hvilket alt ifrån nästl. den 1 May till den 1 May 1725 beräknas, och sedermera framgent hans Excellence dess Fru Grefwinna och ächta lifsarfwinger tillkommer. Wy begära fördenskuld af H. Domare och Executörer i de ämbter och Härader, där gamla Kjöge gård och tillhöriga godz är beläget, respective tjänst och wänligen, det de behagade meddela hans Excellence härutinnan all god handräkning, och honom däruti strax immitera, samt behörig uppbåd och fasta gifwa, till så mycket större säkerhet nu och i tillkommande tider. Till yttermehra wisso hafwe wy af sohnlig wördnad anmodat vår högt^{de} älskelige K. Fru Moder och Fru Swär Moder, som här tills haft gården och godzet under sin disposition, detta öpne bref, till betygande däraf, at det med hennes goda willja och samtycke skedt är, at underskrifwa, bekräftandes wy sielfwa alt sammans med våra egne händers och anborne Signetens witterlige undersättjande, jemte det at Secreteraren i Kongl. Ammiralitets Collegio wälborne Herr Wilhelm Lindenstedt såsom wittne uppå begäran äfwen sitt namn

och Signete här under sätter. Datum Wittskiöfle den 2 Sept.
år efter Christi börd, Ettusende Sjuhundrade och på den
Tjugunde Fjärde.

M. Ascheberg.

(L. S.)

Barnekow.

(L. S.)

Rutg. Barnekow.

(L. S.)

Paa mine egne och min K. husfrus Friherrinnan Fru
Magdalena Eleonora Barnekows wägnar.

W. Bennet.

(L. S.)

Såsom wittne

Wilh. Lindenstedt.

N°. 5.

*Grevinde M. Aschebergs Brev af 7de Septbr. 1724, til Forvalter
Lars Larsen, om at Rigsraad Generalgouverneur Grev J. A. Meyer-
felt og Gemalinde, Grevinde Birgitte Barnekow, herefter ere
Gammelkjøgegaards og Gods ses Herskab*)¹.

Som wid det mig och samtel. mine K. Barn emellan nyl.
öfwerståndna arfskiftet Gamle Kiøge Gård och Godz samt alla des
tillhörigheter och Gårdzens Inventarium med innewartande åhrs
ränta och Landgille i penningar, Korn och miöhl, samt Hof-
wery och hwad det lannars wara må, som sedan d. 1. May.
nästl. af Gården och Godzet bordt utgjöras, tillfallit min Högt^{de}
K. Måg hans Excellence H. Riks-Rådet och General Gouver-
neuren Högwälborne Grefwe H. Johan August Meyerfeldt och
des Gemåhl min K. Dotter Grefwinnan Fru Brigitta Barnekov;
Altså åligger det Befallningsmannen Lars Larsson, samt alla dhe
Bönder, Möllare och Gatehus, som på Gårdsens ägor och alt
derunder hörande godz boende äro, at erkänna och respectera
wälbem^{te} hans Excellence och des Fru Grefwinna för deras
rätta Herrskap, bewisandes dem all tillbörlig lydnad och till

¹) Afskrevet efter Originalen, som findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

dem betalandes det däraf gående landgillet med äckor och hofwery som wanligit wara plägar. Wälbem^{te} Hans Excellence träder ock numehra uti all min rätt hos Arrendatoren Nils Sørnsson och uti alla dhe förmåner som uti arrende Contractet med honom af d. 25. Nov. 1720 mig förbehåldne äro, samt till det hwad lag och Kongl. danska Förordningar hans Excellence desutan därwid tillerkiänna hwilket så wäl Arrendatoren som des Cautionist H. Material Förwaltare Nils Juel härmed till efterrättelse länder. Wittskiöfle d. 7. Sept. 1724.

Sl. H^r K. C. Barnekos M. Ascheberg.

(L. S.)

N°. 6.

Svensk Minister ved det danske Hof Anders Skutenhjelm's Brev af 6te Februar 1735 til Grev J. A. Meyerfelt¹⁾.

Hoch wohlgebohrner Herr Graff, Sr Königl. May. und
des Reichs Rath, General und General Gouverneur

Gnädiger Herr.

Ich erkenne mit unterthänigstem respect, dasz Ew. Excell. beliebet, nicht allein meinen jüngst hin gethanen wohlgemeinten neyjahrs Wunsch, so gnädig aufzunehmen, alsz dero mich angeehrtes schreiben von 7. dieses Monaths p. v. mir bedeutet, sondern auch den selben mit nicht weniger gnädigen und geneichten Auszlaszungen, mir wieder zu vergelten, gleich wie dieses mir giebet die erfreuliche anzeige von Ew. Excell. gegen mich hegende hohe Gewogenheit und propension, alsz werde mich deszen ferner verdient zu machen, allezeit höchstens befliszigen und insonderheit mit dem getreuen Wunsch für Ew. Excell. und dero hohen Hauszes beständiges Wohlergehen und prosperitet, nicht ablaszen. Hiebey nehme die Freyheit meiner Frau und meiner unterthänigsten respect an Ihre Gnaden

¹⁾ Afskrevet efter Originalen, som findes i Gammelkjøgegaards Archiv.

die Frau Gräffin, wie auch die junge Gräffin und Graffen, zu vermelden, mit einer gleichmäsigen unterthänigen Dancksagung für deroselben meiner Frau und mir angeEhrtes gnädiges Andencken, worzu wir unsz stetig recommendiren.

Ew. Excell. haben mich auch ferner erfreuet bey der gegebenen gute Hofnung, die selbe alhier bald unterthänigst aufwarten zu können, welches mir eine grosze ehre und gnade seyn wird. Wie ich nun für eine kleine Zeit wieder gelegenheit gehabt, mit dem Hr. Geheime Rath Raabe von Ew. Excell. angelegenheit zu sprechen; alsz hat Er mir communiciret die beykommende copeyliche Erklährung, so Ihr. Maj. der Königin Werwalter zu Wallöe eingesandt, von wegen eines Kaufs von Ew. Excell. Guth.

Ich habe also solches Ew. Excell. hiemit unterthänigst zuschicken wollen, und deszen inhalt in betrackt nehmen zu können; im übrigen hat sich der ermelte geheime Rath aus-
gelaszen, dasz wann Er werde die ehre haben, alsz ich jhm Hoffnung gegeben, Ew. Excell. alhie selber zu sprechen, werden sie sich weiter über der sache können bereden. — Ich habe die ehre mit unterthänigsten respect stetz zu verharren.

E. Excell.

Copenh. d. $\frac{26 \text{ Jan.}}{6 \text{ Febr.}}$ 1735.

Meines gnädigen Herrens
Unterthänigst, gehorsamster
Diener

And. Skutenhielm.

An Sr Excell. H. K. K. Graff Meyerfelt.

N° 7.

*Brev til Grevinde Birgitte Meyerfeldt, født Barnekow, fra For-
valter Christen Brasch, af 18de Oktober 1760.*

Deres Excellence
Höy Welbaarne
Naadigste Frue Grevinde!

De mig udi meget Höy Naadige af 25de Passato tilsendte
2de Beviiser, Deris Excellences for de af Bøndernes Restance
indkomne 843 rd^r 2 $\frac{1}{2}$ 10 β og min Naadige H^r Greves for de

paa førstkommende 11te Decbr Termin betalte 300rd, er rigtig indløben og derfor i dybeste underdanighed takker, sender derimod herved min underdanigste Qvittering for de til den Fattiges Uddeeling forskudt 290rd 3 $\frac{1}{2}$ 6 $\frac{3}{4}$, som mig nu af Deris Excellence er betalt.

Siden den 13de hujus, har vi havt saa stærk en Storm, at ingen kand erindre lige dertil at have hørt, Som har med en Østen Vind voxet saa stærk, at den i 24 Tiimer stod 12 Fod høyere end sædvanlig, og derved foraarsaget en Oversvømmelse over alle næst ved Stranden liggende Marker, i Kiøge har Vandet needbrudt et af Kiøbmændenes Pakhuus, herved Gaarden, som var omflyt med Vand, har det staaet 2 Allen höyt op paa den store Sahls Længde, og needrevet Demningen ud til Aaen, hvorved jeg ikke var i liden frygt, Stormen har revet baade Tage og Træer over Ende, og foraarsaget en ubødelig Skade paa Söefarende, da alleene paa Kiøge Bukt er strandet 6 Skibe, et er løbet ind paa Kiøge Gade, og et er paa Kiøbenhavns Vejen løbet op nogle 100de Skrit fra Söen, samme haarde Veir Continuerer endnu med en Vesten-Vind meget stærke end tilforn, Gud see i Naade til os, og stille dette forfærdelige Veir. — Det hvorover jeg inderlig glæder mig, er at Deris Excellence endnu ikke har tiltraadt Deris Pommerske Reise, den allerhöyeste leedsage Deris Excellence at De maae komme lykkelig over, det ønsker af Hjertet jeg som Livs Tiid med den underdanigste hengivenhed er

Deris Excellence

Höyvelbaarne

Naadigste Frue Grevindes!

underdanigste

Tiener

Gl. Kiøgegaard
d. 18de Octbr 1760.

C. Brasch.

N°. 8 .

Grev J. A. Meyerfeldt tilskjøder Rasmus Carlsen Gammelkjøgegaard, den 11te Juli 1776.

Hvad angaaer den udlovede Kiøbe Summa efter Kiøbe-Contracten, da, siden den udi Contractens 8de Post anmelte

1ste Prioritet udi Godset 30000 R^{dl} icke førend 11te December dette Aar kand udbetales, er samme ei heller af H^r Rasmus Carlsen til mig betalt; Men for at erholde Skiøde, bliver H^r Rasmus Carlsen forbunden til bemeldte 11te December 1776 at indfrie og forskaffe mig min for disse 30000 R^{dl} udstædde Pante Obligation med Paategning om sammes behørig Udslettelse af Ting Protocollerne, da indtil saa skeer, samme 30000 R^{dl}, uden præjudice for mig og Arvinger, hefter paa Gaard og Gods; Og som iøvrigt resten af Kiøbe Summen med Renter af H^r Carlsen til mig imod dette mit Skjøde er betalt, samt alt hvis Kiøbe Contracten ellers indeholder imellem mig og H^r Carlsen behørig er afgjort; Saa bliver foranførte Gaard og Gods, med alt hvis dertil med rette henhører, ved dette mit Skjøde fra mig og mine Arvinger til H^r Rasmus Carlsen og hands Arvinger aldeles bortsolgt, skiødet og afhændet; — Udi øvrigt og ligesom ellers forbemeldte Gaard og Gods sælges og overdrages med selvsamme Ret som jeg det haver eyet, og jeg er forbunden at hjemle samme frie for hver Mands Tiltale i alle Maader. Saa forbinder jeg mig og mine Arvinger, om noget af det solgte formedelst Vanhjemmel, skulle imod Formodning blive Kiøberen paa lovlig Maade fravunden, samme skadesløs i alle Maader at erstatte. Og kan dette mit Skjøde til Tinge læses og protocolleres uden nogen mig dertil given Kald eller Varsel.

Dets til Bekræftelse haver jeg dette mit Skjøde egenhændig underskrevet og forseglet.

Datum Stokholm den 11te Jully 1776.

J. A. Meyerfeldt.

(L. S.)

Folkeæventyr og Folkeviser

samlede i

Eggen om Gammelkjøgegaard.

Endnu bevares mangt et Sagn og Minde fra Oldtid og Middelalder i disse Egne, og mange Fortællinger og Sange, man hører af Almuen, fører Tanken tilbage til længst forsvundne Tider. Naar jeg hører de gamle Almuesfolk i denne Egn fortælle og synge, er det som om de bragte mig en Hilsen fra mine Barndomsdage, da Livet rullede op for mig i skjønne, phantastiske Billeder, og alt hvad jeg oplevede var som underholdende Æventyr. Disse Fortællinger og Sange ere saa indvævede i mine Barndomserindringer, saa naar jeg hører dem igjen, sidder jeg i Tankerne atter paa en Bænk nede i Væverstuen paa Gammelkjøgegaard, hvor jeg i min Barndom saa ofte har siddet og hørt Æventyr og Sange, naar jeg havde listet mig ned til en gammel Væver, som sad og vævede for min Moder i en Stue bag Bryggerset, hvor der hen ad Aften var Samlingssted for en Del af Gaardens Folk, som underholdt hverandre med Sange og Fortællinger.

Under Kæmpevisesang lullede min Barnepige mig i Søvn, og i Væverstuen hørte jeg atter disse deilige Sange, og her fik jeg de første stærke og levende Indtryk af vor skjønne og underholdende Folkedigtning, som kom til at danne en Baggrund i min Barndomshistorie, som aldrig helt udslettedes.

Nogle af de mange Æventyr, Viser, Sagn og Fortællinger, jeg har hørt i disse Egne, vil jeg give en Plads her, og derefter fortælle et og andet om Almuens Overtro og Skikke i min Fødeegn¹⁾.

¹⁾ Da Forfatterinden døde, inden hun fik lagt sidste Haand paa denne Del af sit Arbejde, meddeles her kun, hvad hun har efterladt renskrevet saaledes, som hun havde bestemt det til Trykning.

F o l k e - Æ v e n t y r .

Mette Træhætte.

Der var engang en Mand, som boede ude paa en Mark, og han havde en eneste Datter, som hed Mette, hun gik i Skole hos en Kone, som havde stor Lyst at gifte sig med Mettes Fader, og derfor sendte hun Bud med Mette hjem til Faderen, om han vilde have hende. Første Gang Mette bragte dette Bud, rystede han paa Hovedet og syntes ikke videre godt derom; men anden Gang Mette kom med det samme Bud, slog han til og giftede sig med Konen, som nu tilligemed sig selv bragte to Døttre hjem til ham. Den ene af disse Døttre havde, foruden de to Øine i Ansigtet, endnu et tredie Øie i Nakken. Saasnart Konen var bleven gift, begyndte hun strax at blive ond imod den stakkels Mette, som hun snart ikke undte den Mad hun spiste. Hver Dag maatte Mette gaa ud at spadserere med en af Konens Døttre, og hver Dag hørte hun kuns onde Ord, men fik næsten ingen Mad. Stakkels lille Mette græd og var bedrøvet, og som hun saadan gik og sørgede, kom hun, en Dag hun var sluppen hjemmefra, op paa Kirkegaarden hen til sin Moders Grav; her kastede hun sig ned og klagede sin Nød og bankede tre Gange paa Graven; hendes Moder reiste sig da af Graven og trøstede hende og sagde, at naar hun havde det meget trangt, kunde hun komme til hendes Grav og faa Raad af hende. Naar hun gik omkring med den onde Stifmoders Døttre, havde hun jo Leilighed til at komme paa Kirkegaarden, og saa skulde hun kun sige: «Sov et Øie, sov to Øine, sov hele Kroppen», saa kunde hun kalde sin Moder op af Graven. Medens lille Mette stod ved Graven, fløi to hvide Duer, som sad paa Altaret i Kirken, hen og satte sig paa hendes Skuldre og bragte hende Mad. Der gik nu nogen Tid, og det blev tungere og tungere for lille Mette at bære Stifmoderens Haardhed, saa en Dag, da hun kom ud at spadserere med den lille Pige, som kun havde to Øine, gik hun op paa Kirkegaarden og sagde hvad Moderen havde lært hende: «Sov et Øie, sov to Øine, sov hele Kroppen»,

og da Barnet derefter faldt i Slummer, bankede Mette tre Gange paa Graven og kaldte sin Moder op, og hun trøstede hende, saa hun gik hjem med lettet Hjerte, men de to hvide Duer kom ogsaa denne Gang flyvende fra Altaret og satte sig paa hendes Skuldre og bragte hende Mad. Nu gik der igjen nogen Tid, og det blev tungere og tungere for lille Mette at bære Stifmoderens Haardhed, saa en Dag, da hun kom ud at spadserie med den lille Pige som havde tre Øine, gik hun atter til Kirkegaarden og sagde hvad Moderen havde lært hende: «Sov et Øie, sov to Øine, sov hele Kroppen», og de to Øine i Ansigtet lukkede sig til, men det tredie Øie, som sad i Nakken, blev staaende aabent og med det saae Barnet, at Mette bankede tre Gange paa Graven, og da hun ikke helt sov, hørte hun, at Mette klagede sin Nød og kaldte sin Moder op af Graven, og at hun trøstede hende. Ogsaa de to hvide Duer, som kom flyvende fra Altaret med Mad til Mette og satte sig paa hendes Skuldre, saae Barnet. Da de kom hjem, fortalte den lille treøiede Pige, hvad hun havde seet og hørt. Da blev hendes onde Moder meget vred paa Mette, som nu blev indelukket og ikke mere maatte spadserie med de smaa Piger. Saaledes gik det i nogen Tid, til en Dag Stifmoderen gik bort fra Huset, saa bad Mette sin Fader, om hun maatte gaa ud, og slap da ud af sit Fængsel og søgte strax op paa Kirkegaarden til sin Moders Grav, hvor hun igjen kastede sig ned og bankede tre Gange og klagede sin Nød. Moderen reiste sig da ligesom tidligere af sin Grav og sagde til Mette, at nu kunde hun ikke mere blive hjemme. Hun gav hende en Klædning af Træ og sagde, at naar hun gik ud fra Kirkegaarden vilde hun finde en lille rød Kalv, som hun skulde sætte sig op paa og ride fremad med, saa vilde hun komme igjennem en Skov af Sølv, men dersom hun tog noget Blad i denne Skov, saa kom vilde Dyr og Mennesker efter hende; derefter kom hun til en Skov af Guld, som hun ogsaa skulde igjennem, men hvor hun ogsaa, dersom hun tog noget Blad, vilde blive overfaldet af vilde Dyr og Mennesker; tilsidst vilde hun komme til en Skov af Diamanter, hvor hun ogsaa maatte kæmpe med vilde Dyr og Mennesker, dersom hun prøvede paa at tage noget Blad af Træerne. Naar hun saa lykkelig

var kommen igjennem alle disse Skove, vilde hun faa et stort Guldslet at see, som laa nær ved Veien; her, sagde hendes Moder, skulde hun gaa ind og søge at faa Tjeneste. Før Moderen sank i Graven igjen, gav hun Mette en lille Æske, som hun bad hende bære paa Brystet og banke paa, naar hun trængte til Hjelp. Lille Mette gik ud fra Kirkegaarden, fandt den røde Kalv og satte sig op paa den og red ud i Verden. Nu gik det raskt fremad over Stok og Sten, til de endelig naaede Sølvskoven. Her glimrede alt i Solens Straaler, og lille Mette syntes her var saa deiligt; hun tænkte, hun kunde vel nok tage et lille Blad i denne store Skov, men da hun tog det, blev det til en deilig Sølvklædning, som de vilde Dyr og Mennesker fra alle Sider styrtede ud imod hende for at tage. De sloge og slede i hende, men den lille røde Kalv travede afsted det bedste den formaaede. Saa gik det videre frem, til de kom ind i Guldsken, her glimrede alt endnu deiligere end i Sølvskoven, og lille Mette syntes, hun turde vel nok tage et lille Blad i denne Skov, men da hun tog det, blev det til en deilig Guldklædning, som de vilde Dyr og Mennesker styrtede ud imod hende for at tage. De sloge og slede i hende endnu værre end i Sølvskoven, men den lille røde Kalv travede afsted det bedste den formaaede, saa hun slap ogsaa denne Gang bort uden Skade. Saa gik det videre frem, til de kom ind i Diamantsken, hvor alt glimrede endnu langt deiligere end i Guldsken, og lille Mette syntes, hun havde aldrig tænkt, noget kunde være saa deiligt paa Jorden, og hun vovede sig til at tage et lille Blad i denne store Skov, men da hun tog det, blev det til en deilig Diamantklædning, skjønnere end baade Sølv- og Guldklædningerne; men denne Gang blev Striden med de vilde Dyr og Mennesker endnu værre end nogen af de andre Gange, og endelig slede og sloge de lille Mette saadan, at de fik hende revet ned af den lille røde Kalv, men Mette kom dog op igjen, og Kalven travede afsted med hende det bedste den formaaede, til de kom udenfor Diamantsken, hvor Faren var overstaaet. Noget efter kom de til det store Guldslet, hendes Moder havde talt til hende om, og lille Mette gik fra Kalven op paa Slottet, og begjerede at faa Tjeneste der; den fik hun ogsaa, men blev kun Hønsepige.

Her gik hun nu hver Dag og arbeidede i sin Træklædning, passede Hønsene, gjorde rent hos de andre Folk og var alle Mands Hund. En Søndag Morgen sagde Kokken til hende, at hun skulde bære Vand op til Kongen; det gjorde hun ogsaa, men da hun kom med Vandfadet, tog Kongen det og slog Vandet efter hende, fordi han blev vred over, at det var Mette Træhætte, som de kaldte hende efter hendes Træklædning, der bragte Vandet op til ham. Mette gik bedrøvet ned i Køkkenet, og Kokken sagde til hende, at nu skulde hun lave Mad, medens han gik i Kirke. Mette sagde, ja det skulde hun nok, og da Kokken var gaaet, tog hun sin lille Æske frem fra Brystet og bankede paa den, saa kom der en lille sort Hund ud af den og spurgte hvad hun ønskede. Mette bad om sin Sølvklædning og en Vogn med fire hvide Heste for. Alt dette fik hun ogsaa, og saasnart hun iført sin Sølvklædning gik op i Vognen, sagde hun: «Ingen see for, og ingen see bag, og ingen see, hvor jeg kører hen», og saa kørte hun afsted til Kirken, men ingen kunde see hende, og Hunden lavede Mad i Køkkenet. I Kirken satte Mette sig i den Stol ved Siden af Kongens, og Kongen kunde ikke lade være at see paa den deilige Dame i Sølvklædningen, men da Kirketjenesten var forbi, løb Mette ud til Vognen, her kom Kongens Tjener og skulde spørge hende, hvorfra hun var, hun svarede: fra Vandlandet, sprang ind i Vognen og sagde: «Ingen see for, og ingen see bag, og ingen see, hvor jeg kører hen», og dermed forsvandt hun med Vogn og Heste. Da Kokken kom hjem, var Maden lavet saa godt som ingensinde, og lille Mette fik Ros, og alle Mennesker begyndte at faa Medlidenhed med Mette, fordi hun gik i en Træklædning. Næste Søndag Morgen bad Kokken lille Mette gaa op til Kongen med et Par Støvler. Mette gik da ogsaa derop, men da Kongen saae hende, tog han Støvlerne og kastede dem efter hende, fordi han blev vred over, at det var Mette Træhætte der bragte dem til ham. Mette gik bedrøvet ned i Køkkenet, og Kokken sagde til hende, at nu skulde hun lave Mad, medens han gik i Kirke. Mette sagde, ja det skulde hun nok, og da Kokken var gaaet, tog hun sin lille Æske frem fra Brystet, og bankede paa den, saa kom den lille sorte Hund ud af den og spurgte,

hvad hun ønskede. Mette bad om sin Guldklædning og en Vogn med fire, hvide Heste for. Alt dette fik hun, og saasnart hun, iført sin Guldklædning, gik op i Vognen, sagde hun: «Ingen see for og ingen see bag, og ingen see, hvor jeg kører hen», og saa kørte hun afsted til Kirken, men ingen kunde see hende; og Hunden lavede Mad i Køkkenet. I Kirken satte Mette sig i den Stol ved Siden af Kongens, og Kongen kunde ikke lade være at see paa den deilige Dame i Guldklædningen; men da Kirketjenesten var forbi, løb Mette ud til Vognen, hvor Kongens Tjener stod og spurgte, hvorfra hun var. Hun svarede: fra Støvlelandet, sprang ind i Vognen og sagde: «Ingen see for, og ingen see bag, og ingen see hvor jeg kører hen», og dermed forsvandt hun med Vogn og Heste. Da Kokken kom hjem, var Maden lavet saa godt som ingensinde, og lille Mette fik Ros. Næste Søndag Morgen bad Kokken lille Mette bære et Haandklæde op til Kongen. Mette gik ogsaa derop, men da Kongen saae hende, tog han og kastede Haandklædet efter hende, fordi han blev vred over, at det var Mette Træhætte der bragte det op til ham: Mette gik bedrøvet ned i Køkkenet, og Kokken sagde til hende, at nu skulde hun lave Mad, medens han gik i Kirke. Mette sagde, ja det skulde hun nok, og da Kokken var gaaet, tog hun sin lille Æske frem fra Brystet og bankede paa den, saa kom den lille sorte Hund ud af den, og spurgte, hvad hun ønskede. Mette bad om sin Diamantklædning og en Vogn med fire hvide Heste for. Alt dette fik hun, og saasnart hun, iført sin Diamantklædning, stod op i Vognen, sagde hun: «Ingen see for, og ingen see bag, og ingen see, hvor jeg kører hen», og saa gik det afsted til Kirken, men ingen kunde see hende, og Hunden lavede Mad i Køkkenet. I Kirken satte Mette sig i den Stol ved Siden af Kongens, og Kongen kunde ikke lade være at see paa den deilige Dame i Diamantklædningen, og før Kirketjenesten var forbi, gik Kongen ud til Vognen, hvor han havde ladet smøre Tjære, for at Damen i Diamantklædningen skulde hænge fast, og ikke kunne komme saa hurtigt afsted. Lidt efter kom lille Mette, og Kongen spurgte, hvorfra hun var; fra Haandklædelandet, svarede Mette og hoppede op i Vognen, men den ene Sko blev siddende i Tjæren; saa sagde

hun: «Ingen see for, og ingen see bag, og ingen see, hvor jeg kører hen», og dermed forsvandt hun med Vogn og Heste. Da Kokken kom hjem, var Maden lavet saa god som ingen-sinde, og lille Mette fik Ros.

Den lille Sko, som Kongen havde faaet, sendte han nu omkring i Verden, for at faa at vide, hvem den deilige Dame var, han havde seet i Kirken, men slet ingen kunde passe den, og alle Folkene paa Slottet prøvede den, men heller ingen af dem passede den lille Sko. Der var nu ingen andre paa Slottet end Mette Træhætte, som ikke havde prøvet Skoen, og de andre Folk bad saa Kongen, om ogsaa hun maatte prøve den, og Kongen gav da Lov til, at hun maatte komme op til ham, for at prøve Skoen, og Mette tog Skoen paa sin Fod og kunde passe den, som intet Menneske i den vide Verden havde kunnet passe, og da Kongen saae det, kjendte han igjen i lille Mette Træhætte den deilige Dame, som han havde seet i Kirken i Sølv-, Guld- og Diamantklædning; og han syntes saa godt om hende, at han holdt Bryllup med hende, og de levede alle deres Dage i stor Fryd og Glæde¹⁾.

¹⁾ Den forunderlige Overensstemmelse mellem saa mange forskellige Folkeslags Folkeæventyr, endogsaa ud over Europas Grændser, peger, som det bemærkes i Fortalen til Asbjørnsens og Moes norske Folkeæventyr, «hen til Folkenes Urfællesskab i en længst forleden Tid». Ovenfor anførte Folkeæventyr «Mette Træhætte», er et af dem, som, i forskellige Skikkelser er kjendt meget vidt omkring. I Norge fortælles det noget forskjelligt, under flere Navne, hvoriblandt «Kari Træstak» maaske er det bedst kjendte (Asbjørnsens og Moes norske Folkeæventyr Nr. 19). At der i Eddaerne tales om hele Jernskove og enkelte Lunde eller Træer med Guldblade, ligesom i dette Æventyr, bemærkes samme Sted. — Tydsk er dette Folkeæventyr, hvilket sees af Grims «Kinder und Hausmärchen», Nr. 21, og i denne Samling er flere Opskrifter deraf. Hovedæventyret kaldes her «Aschenputtel». Fransk findes det i «Contes des Fées par Perrault et Mme d'Aulnoy», under det bekjendte Navn «Cendrillon». Serbisk er det ligeledes, og findes i «Volksmärchen der Serben, von Wuk Stephanowitsch Karadschitsch, ins Deutsche übersetzt von dessen Tochter Wilhelmine, 1854», under Navn af Aschenputtel. Efter «Ungarische Märchen und Sagen» aus der Erdélyischen Sammlung übersetzt von G. Stier 1850, kaldes dette Folkeæventyr: «Die drei Königstöchter» er ungarsk og har Hovedtrækket med Skoen, som tabes og senere er Skyld i Opdagelsen. — Ogsaa som schwabisk findes dette Folkeæventyr i «Deutsche Volksmärchen aus Schwaben, aus dem

Rødskjæg Synder.

Et fattigt Ægtepar havde en Søn, som de, da han blev en elleve, tolv Aar gammel, havde meget ondt ved at faa Føden til, derfor talte de sammen om, at de maatte see at faa en Tjeneste til ham, hvor han kunde blive født og klædt. Manden tog ham da ved Haanden og gik ud for at søge en Tjeneste til ham.

Da de kom ind i en stor Skov, mødte de en Mand med en Sæk paa Nakken. «Hvor skal I hen», spurgte han. «Vi skal ud at søge en Tjeneste til min Dreng, som nu er for stor til at være hjemme», svarede Manden. «Jeg søgte just om saadan en Dreng», sagde Manden med Sækken. Men da han tilføiede, «jeg viide rigtignok helst købe ham», vidste Faderen først ikke rigtig, om det var værd, han fik ham; men da han saa gav ham en Skjeppe Sølvpenge for ham, blev han saa glad for de mange Penge, at Manden med Sækken fik Lov at faa Drengen, som han strax tog med sig, og gik bort. Først da de vare borte, huskede Faderen paa, at han for Glæde over Pengene havde glemt at spørge, hvor Manden boede.

Da han kom hjem med Pengene, blev Kvinden glad for de mange Penge, men da hun spurgte, hvor Drengen var kommen i Tjeneste, og hun hørte, Faderen havde glemt at faa det at vide, saa sagde hun: «Nu faar Du ingen Fred her i Huset, før Du skaffer mig at vide, hvor Drengen er, men i Nat maa Du da blive her, saa kan Du imorgen tidlig gaa ud at søge ham op.»

Den næste Morgen maatte Manden da ud efter Drengen; han tog sin Stok og travede afsted den samme Vei, han havde gaaet, da Drengen fulgte med ham. I den store Skov gik han

Munde des Volks gesammelt und herausgegeben von Dr. Ernst Meier», 1852. Her kaldes det Aschengrittel og er ikke saa udførligt som det danske. Efter Anmærkninger til Asbjørnsens og Moes norske Folkeæventyr er dette Æventyr ogsaa engelsk, skotsk, italiensk og walachisk (See Side 422). Under Navn af «den lille røde Ko», optegnet efter Folkets Mund i Jylland, findes dette Folkeæventyr i «Gamle danske Minder» ved Svend Grundtvig, Ny Samling, 1 og 2 Hefte, Side 30.

hele Dagen og Natten med, men han saae hverken Hus eller Gaard, og ingen Mennesker mødte ham. Den næste Dag travede han igjen fremad i den stille Skov og var henad Aften meget træt, da han saae et Lys skinne i Mørket og gik efter det. Han kom da til et Hus, hvorfra Lyset skinnede ud mellem Døren og Væggen, og han saae ind gjennem Aabningen, at der stod en Kvinde ved Ilden og vendte Branden med sin Næse. Dette syntes han saa ilde om, at han ikke vilde gaa derind, og tænkte, han fik blive ude ogsaa denne Nat, men saa kom Konen hen i Døren og raabte til ham, at han skulde komme indenfor, hun vidste godt, hvem han ledte efter. Manden, som nok var bange for at gaa ind, var ogsaa bange for at sige Nei, og saa gik han indenfor og spurgte, hvad det var, hun lavede ved Ilden. «Det er Hundesuppe med Menneskekjød» paa, sagde hun, og bad ham sætte sig ned og spise. Han takkede, han havde haft Mad med i sin Lomme og trængte ikke til noget, men da hun nødte ham, turde han ikke lade være at spise, og tog saa noget af det Tynde, det Tykke lod han ligge. Til Natten fik han en god Seng at ligge i, og om Morgen sagde Kvinden til ham: «Jeg veed nok, det er efter din Dreng, Du leder, men han er i Tjeneste hos min Broder». Manden tænkte ved sig selv: Din Broder er vel af samme Slags som Du selv; men han sagde ikke noget, og Konen gav ham da et Par Tøfler og sagde: «Naar Du tager disse paa, saa gaa de med Dig lige til min Broders Dør. Naar Du har disse Tøfler paa, kan Du tage en halv Mil i hvert Skridt, og de standse ikke før udenfor min Broders Port.» Manden tog saa Tøflerne paa og gik, og da de standsede, var han ved Huset, hvor Konens Broder boede. Der kom en lille Pige og lukkede op, men da hun hørte, hvad Manden vilde, sagde hun, at hans Dreng var skabt om til en Fugl og sad i et Bur. Manden i Huset, sagde hun, hed Rødskjæg Synder, men han var ikke hjemme, men alligevel turde hun dog nok lade ham komme indenfor. Da han kom ind, kjendte Fuglen ham og skreg efter ham, og den lille Pige sagde, at dersom han vilde være tro imod hende og tage hende med sig, saa vilde hun vise ham, hvordan Fuglen kunde skabes til en Dreng igjen, for det havde hun lært ved at være saa længe hos Rødskjæg

Synder. Manden lovede at være tro imod hende og tage hende med sig, og saa tog den lille Pige en Sax og klippede en Silketraad over, som var bundet om Fuglens ene Taa, og strax blev den til en Dreng igjen. Denne Silketraad havde Rødskjæg Synder bundet om Fuglens Taa, fordi han vidste nok, at Drengen havde brugt Tiden godt, medens han havde været hos ham, saa han havde lært at omskabe sig til hvad han vilde, men denne Traad kunde han ikke selv løse. Drengen gjorde sig nu til en Hest og bad sin Fader og den lille Pige sætte sig op paa Ryggen af ham. Før de rede bort, tog den lille Pige en Flaske fyldt med Vand, en Redekam og en Pægl Nødder og førte med sig.

Da de vare komne et Stykke ud ad Veien, sagde hun til Manden: «Vend Dig om og see, om det graaner.» Manden vendte sig om og saa som en Tordensky trække op. «Det er Rødskjæg Synder», sagde Pigen, «kast Flasken med Vandet bagud», og det gjorde han, saa blev Vandet til en stor Sø, som Rødskjæg Synder ikke kunde komme over, før han fik lavet sig en Baad. Imedens red de videre, og da de vare komne et godt Stykke fremad, sagde den lille Pige: «Vend Dig om og see, om det graaner». Manden vendte sig om og saa en mørk Sky trække op. «Det er Rødskjæg Synder», sagde den lille Pige, «kast Redekammen bag ud», og det gjorde han, og den opvoxede til et tæt Tjørnekrat, som Rødskjæg Synder ikke kunde komme igjennem, før han fik lavet sig en Tjørnehandske. Imedens red de videre, og da de vare komne et godt Stykke fremad, sagde den lille Pige igjen: «Vend Dig om og see, om det graaner». Manden vendte sig om og saa en mørk Tordensky trække op. «Det er Rødskjæg Synder», sagde den lille Pige, «kast den Skjeppe Nødder vi har, bag ud», og det gjorde han, saa groede der et tæt Hesselkrat op, som Rødskjæg Synder ikke kunde trænge igjennem saa hurtigt, at han kunde naa dem, da han maatte hugge Træerne om, for at faae Plads. — Saadan naaede de hjem, før Rødskjæg Synder kunde fange dem, og strax de kom til Hjemmet, skabte Hesten sig om til Dreng igjen.

I lange Tider havde Konen maattet vente paa sin Mand og sin Søn, for der var gaaet flere Aar, siden Manden drog

afsted efter Sønnen, og i den Tid var alle Sølvpengene gaaet med for Konen, saa de vare nu lige saa fattige, som før de søgte Tjeneste til deres Søn, og nu havde de til den lille Pige at sørge for.

En Dag sagde saa Drengen til sin Fader: «Jeg kan skabe mig om til en Hest, saa kan Du trække mig til Marked og sælge mig; naar Du saa husker at tage Hovedlavet af mig, før Du drikker Lidkjøb med ham som køber mig, bliver jeg til et Menneske igjen.» Det lovede Faderen, han skulde nok huske, og gik saa med Hesten til Marked. Da det var en smuk Hest, var der mange som bød paa den, men Rødskjæg var der ogsaa, og han bød en Skjeppe Sølvpenge for den, for han kjendte ham strax igjen. Manden tog imod Sølvpengene, bandt Hesten og gik ind at drikke Lidkjøb med Rødskjæg Synder, istedetfor at tage Hovedlavet af den. Da han kom ud, var han lidt forstumlet i Hovedet og glemte Hesten, skjøndt den stod og sukkede, da han gik forbi. Da han kom hjem til Konen og hun hørte, hvordan han havde baaret sig ad, skjændte hun paa ham, men der var nu ikke noget at gjøre derved.

Rødskjæg trak Hesten hen til Smeden og sagde, han skulde gjøre fire Sko til den og lægge dem gloende under Hestens Hove. Til denne Smedie kom Byens Drengene tidt for at see Smeden arbeide og more sig over, at han slog paa Ambolten, saa det gav Knald, som om Smedien skulde sprænges. Men den Dag Rødskjæg var der, var Smeden modfalden, og da Drengene spurgte ham, hvad der var iveien, fortalte han dem, at han skulde gjøre Sko til Hesten og lægge dem gloende under Hovene, og gjøre et Jernris til at banke Hesten med, til Straf fordi den havde narret Manden, som var der med den, og dette syntes han var Synd. Da Drengene hørte dette gik de ud til Hesten, medens Rødskjæg gik ind til Smeden, og de talte da sammen om at slippe Hesten, og den største af Drengene tog Mod til sig og tog Hovedlavet af den, saa fløi den bort, høit op i Luften som en Kongefugl. Da Rødskjæg saae det, skabte han sig til en Falk og fløi efter den lille Kongefugl, og da Falken har saadan et stort Vingefang, kunde Kongefuglen ikke vare sig for den uden ved at sætte sig oven

paa dens Ryg. Her sad den ganske stille, medens Falken vendte og dreiede sig for at kaste den af. Tilsidst skjød Falken gennem Luften som en Pil langt, langt bort, men den lille Kongefugl sad stille paa dens Ryg, til de kom ned for Vinduerne af et stort Slot, hvor indenfor stod en Frøken og morede sig ved at see paa Fuglene og aabnede Vinduët og rakte Haanden ud, saa skabte Kongefuglen sig om til en Guld-ring og faldt ned paa Frøkenens Finger. Der kunde Falken ikke faa den; men saa fandt den paa at skabe sig om til en Jøde og gik saa op paa Slottet og bad Frøkenen om at sælge sig Ringen, men hun vilde ikke sælge den. Saa bad Jøden saa meget om at faa Lov at see paa Ringen, og da han fik den i sin Haand, vilde han putte den i sin Lomme, men strax skabte Ringen sig om til en Orm, som faldt ned paa Gulvet og blev borte. Saa gik Jøden ud og skabte sig om til en Hane, som gik og rodede i Fejeskarnet for at finde Ormen, naar den blev feiet ud. Den kom da ogsaa ud med Feieskarnet, og en Dag da Hanen saae den, skulde den lige til at snappe den, men saa skabte Ormen sig til en Ræv og bed Hovedet af Hanen. Siden skabte Ræven sig til en Dreng igjen, og gik hjem til sine Forældre, hvor han lever den Dag i Dag¹).

¹) Hovedtrækket om Omskabelserne til Dyr og Ting har jeg ofte fundet baade i gamle Viser og Folkeæventyr. For Øjeblikket erindrer jeg, at det findes, under Navn af «Der Teufel und sein Lehrjunge», i «Volksmärchen der Serben». — I Vendsyssel fortælles dette Folkeæventyr om Omskabelserne, og det er trykket i «Gamle danske Minder i Folkemunde» ved Svend Grundtvig, 5 Hefte, under Navn af «Fandens Overmand».

Fortællingen om, at de Flygtende forfulgtes, og at en af dem maatte see sig tilbage og sige hvad han saae, samt kaste noget ud, for at forhindre Forfølgeren, er et almindeligt Træk i Folkeæventyret. Det gjenfindes i «Hans hos Hexen og det graa Føl», Folkeæventyr fra Møen, i «Gamle danske Minder i Folkemunde» ved Svend Grundtvig, Ny Samling, 1 og 2 Hefte, Side 45. Begge Trækkene, om Omskabelsen og om at en af de Flygtende maa smide noget bagud, for at forhindre Forfølgeren i at naa dem, har jeg gjenfundet i et ungarsk Folkeæventyr, ved Navn «Das kleine Zauberpferd», i «Ungarische Märchen und Sagen», von G. Stier. Blandt Asbjørnsens og Moes norske Folkeæventyr findes et lignende som dette danske under Navn af «Bonde Veir-

Troldens Øiensmørelse.

En Aften da en Jordemoder kjørte hen ad Veien, saae hun en stor, tyk Skrubbtudse vralte ved Veikanten, og hun sagde saa i Spøg: «naar Tiden kommer, kan jeg jo hjælpe den Kone, som kryber der».

Efter denne Aften gik der nogen Tid, og saa kom der og holdt udenfor Jordemoderens Hus en lille Trold paa et Æsel; han stod af, gik ind i Stuen og sagde til Jordemoderen: «Vil I nu holde Eders Løfte, I gav min Kone, den Aften I saae den store Skrubbtudse ved Vejen?» Jordemoderen kunde godt huske hvad hun i Spøg havde sagt, og tænkte, da det var Alvor, at de trængte til hendes Hjælp, saa vilde hun ogsaa følge med, og Trolden satte hende saa op paa Æslet foran sig, og i Galop gik det fremad; til de kom til et Hul i Jorden; her tog Trolden hende ned med, og hun kom saa ind i store, sorte Jordhuler, hvor hun i den ene fandt Troldens Kone. Hun hjalp hende og klædte Barnet paa og gjorde det istand, og blev noget hos Troldkone, som var hende meget taknemmelig for hvad hun gjorde for hende. Trolden gav hende da en lille Flaske med noget flydende i og bad hende smøre Barnets Øine dermed. Dette gjorde hun, uagtet hun ikke begreb, hvorfor hun skulde gjøre det; og da hun havde smurt Barnets Øine hermed, fik hun Lyst at smøre sit ene Øie dermed, og strax saae hun med dette Øie, at hun ikke var i en Jordhule, men i et glimrende Slot, fuldt af Lys og Herlighed, med store Sale, prydede med Guld og Diamanter. Troldkone sagde til hende, at hun holdt saa meget af hende, og derfor vilde hun sige hende, at Manden havde isinde ikke at bringe hende hjem, men ride med hende forbi hendes Husdør, naar det var mørkt, og saa bringe hende tilbage med sig igjen;

skjæg». Efter Anmærkninger til disse norske Folkeæventyr findes flere Gjengivelser af dette Æventyr omkring i Norge, og efter samme Kilde findes i den arabiske Fortælling «Beder og Gjauhare» (Tusind og en Nat) Formaninger om ei at sælge Bidslet tilligemed Hesten, som Dronningen er forvandlet til, samt hos Mongolerne en Folkefortælling, som svarer til dette Æventyrs Slutning.

Troldkonen bad hende derfor passe godt paa, naar Æslet begyndte at rokke stærkt, for saa var hun ved sit Hus, og saa maatte hun springe af og smutte ind ad Døren, saa havde Trolden ikke Magt til at skade hende. Da Trolden red afsted med Jordemoderen foran sig paa Æslet om Aftenen, skete det, som Troldkonen havde sagt, Æslet begyndte at rokke stærkt frem og tilbage, og Jordemoderen sprang saa af, og slap ind ad Døren i sit Hus og levede mange Aar derefter, ganske som sædvanligt; da hendte det sig, at hun engang i Høsttiden hjalp sin Nabo at bære Neg sammen, og hun saae da, hvad ingen af de andre kunde see, at den lille Trold slæbte afsted med det ene Neg efter det andet, og det slap da ud af hende, at Trolden stjal Negene, men strax hun havde sagt dette, blev hun blind paa det Øie, hun havde smurt med hvad der var i Troldens Flaske, og ingen troede andet end at hun havde været forstyrret i Hovedet, da hun raabte, at Trolden stjal Negene, men hun var og blev blind paa sit ene Øie, saa længe hun levede¹⁾.

Drengen, som forstod at lyve.

Der boede engang en Trold i et Land, hvor han vidt og bredt lod bekjendtgjøre, at han vilde have en Tjenestedreng, som forstod at lyve rigtig godt. Der var saa i dette Land en Dreng, som havde Lyst at prøve herpaa, og han gav sig da i Tjeneste hos Trolden.

Da han kom til Trolden, tog han ham ud i Haven og viste ham sin deilige, store Grønkaal, og spurgte ham, om han før havde seet saadan Kaal, men Drengen sagde: den er ikke

¹⁾ I Fortalen til Grimms «Kinder und Hausmärchen» (Side XLVIII) omtales, at i de irske Folkeæventyr er det ofte et af de Væsener, som menes at leve i Naturen, der træder til og har afgjørende Indflydelse paa Menneskets Skjæbne. Ofte virke disse Væsner ondt for Mennesket, og i et irsk Folkeæventyr smøres Menneskets venstre Øie med en Salve, som bevirker, at dette Øie seer alt i et hæsligt Lys, hvorimod det høire Øie, som ikke er smurt, seer alt i Skjønheds Glands. I det danske Folkeæventyr om Troldens Øiensmørelse er det modsat, Øiet som er smurt, seer alt i Skjønhed og Glands.

større end min Moders mindste Kaalplante; vi have Kaal saa stor, saa forleden Dag kom en hel Skare Ryttere og søgte Ly i et Regnveir under den ene Kaalplante, og da de rede bort, stak den ene Rytter sit Spyd gennem Kaalplanten, og Saften flød saa stærkt ud, saa hele Rytterskaren druknede. — «Det var som Pokker», sagde Trolden, og tog Drengen med sig ud i sin uhyre store Lade og spurgte ham, om han havde seet saa stor Lade før, men Drengen sagde: «Jeg har aldrig seet mindre Lade; vor Moders derhjemme er saa lang, at da engang en Ko, som ikke var med Kalv, gik ind i den, brugte hun saa lang Tid til at gaa igjennem den, saa hun havde født sin Kalv, før hun kom ud ad den anden Endedør. Og saa høi er den, at da engang Huggeren tabte sin Øxe fra det øverste af Taget ned i Laden, byggede en Fugl Rede paa den, lagde Æg og udrugede sine Unger, før Øxen naaede til Gulvet. Det er en Pokkers Dreng, tænkte Trolden, saadanne Løgne har jeg endnu aldrig hørt, han overgaar mig selv i Løgn, han er Ære værd og skal have en Skjeppe Sølv, for det har han fortjent¹⁾.

Den kloge Dreng.

Der var engang en fattig Dreng, som skulde ud at tjene, og det traf sig da, han kom til at tjene hos en Trolde. Trolden

¹⁾ I Fortalen til Grimms Kinder- und Hausmärchen, Side LXV, LXVI omtales det Træk i Folkeæventyret, at der paastaaes at være fuldbragt uhørte Ting (der prales og lyves); baade i tyske, norske, serbiske, slaviske og irske Folkeæventyr gjenfindes dette Træk. Samme Sted siges, at de Münchhausenske Løgne ere kun en mat og aandløs Gjenklang af Folkeæventyret. Og det antages, at disse Folkedigtninger ere meget gamle. Tillige bemærkes her, at der er et gammelt tysk Folkeæventyr, hvori en Konge gjør det bekjendt, at den skal faa hans Datter til Hustru, som bedst forstaar at lyve. I Asbjørnsens og Moes norske Folkeæventyr findes et lignende Æventyr som dette danske ved Navn «Askeladden som fik Prindsessen til at løgste sig». Her er det en Kongedatter, som forstaar saaledes at lyve, at ingen er hendes Lige heri. Kongen lader saa bekjendtgjøre, at den som overgaar hende, skal faae hende og det halve Rige, og tilsidst finder hun sin Overmand. I Anmærkninger til Asb. og Moes norske Folkeæventyr findes blandt beslægtede Folkedigtninger nævnt et dansk Æventyr om Løgn, ligeledes lignende Folkedigtninger blandt Tydskerne, Finnerne og Venderne.

fæstede ham paa de Vilkaar, at hverken den ene eller den anden af dem maatte blive vred; kunde Drengen holde det og saa blive i sin Tjeneste, til Gøgen kukkede, saa skulde Trolden give ham en Skjeppe Sølvpenge. Den første Morgen Drengen var i sin nye Tjeneste, gik han ind til Trolden og bød god Morgen og spurgte, hvad han skulde bestille. Trolden sagde da, han skulde muge under Kvæget og kaste Snavset paa Møddingen, og gav ham Anvisning paa en Møggreb, han skulde bruge til Arbeidet, som var saa stor og tung, at Drengen ikke kunde rokke den af Stedet. Han gik saa ind til Trolden og sagde, «det kan ikke blive til noget at staa og stikke med den Syl, jeg vil hellere tage hele Stalden og smide den ud paa Møddingen», «nei det maa Du slet ikke», sagde Trolden, «jeg vil ikke have min gode Stald ødelagt, saa kan Du hellere trække Vand op af Brønden og vande Hestene med, jeg skal saa nok selv muge under Kvæget».

Da Drengen saae Spandene, vare de saa store som Brændevinstønder, og han kunde ikke løfte en af dem fra Jorden. Han gik da igjen ind til Trolden og sagde: «Hvad kan det blive til at trække Vand op med de Nøddeskaller, jeg vil hellere tage hele Brønden og bære ind i Stalden, saa kan Hestene faa nok at drikke, men Trolden blev bange og sagde: «Nei, det maa Du ikke, jeg vil ikke have min gode Brønd ødelagt, saa skal jeg nok selv trække Vand op til Hestene, men saa kan Du gaa ud til Stakken og trække lidt Hø ud af den, og give Kvæget. Drengen gik da ud, men havde ikke Kræfter til at trække det mindste Hø ud af Stakken, men han var ikke raadvild og gik atter til Trolden og sagde: «Det kan ikke blive til noget med at trække de Par Straa ud af Stakken, jeg vil hellere bære hele Stakken ind i Stalden, saa kan Kvæget æde deraf hvad det gider have». Men Trolden syntes ikke om dette Raad og sagde: «Nei, saa lad helt være at gjøre noget Arbeide, jeg skal nok selv give Kvæget Hø». Og Drengen fik saa Lov at være fri.

Næste Dag skulde Trolden og hans Kvinde til Bryllupsgilde hos en anden Trolld, og Drengen fik da Besked om, at medens de vare borte, skulde han vadske deres Trolldunge, og

det blev sagt ham, at Barnet skulde være rent baade foruden og forinden. Dernæst sagde Trolden til Drengen, at han skulde lægge Studebroen over Grøften, for nu skulde Studene ud i Marken, og hen ad Aften skulde han saa tænde den store Løgte og hente sit Herskab i Bryllupsgaarden, men Trolden sagde, at han behøvede kun at komme lige indenfor Døren, han skulde ikke gaa op i Stuen, han kunde kun kaste Øinene op til Trolden, saa skulde han og Troldkvinden nok komme og følge hjem med ham.

Saa kjørte Troldfolkene da til Bryllup, og Drengen gik ind og tog Troldungen og skar ham op og vadskede ham, baade forinden og foruden, og hængte ham op til Tørring paa Stakittet.

Derefter gik han ud og trak de 6 Stude ud og slagtede dem og stoppede dem ned i Grøften, det var da, sagde Drengen, en rigtig Studebro. — Øinene tog han saa ud af Hovederne og puttede i Lommen. Hen ad Aften tændte han Ild i Stakken, som stod udenfor Gaarden, og da den blussede godt op, gik han til Bryllupsgaarden og stillede sig lige indenfor Døren i Stuen, men hans Trold saae ham ikke, og han tog da det ene Studeøie op ad Lommen og kastede det lige i Panden paa Trolden, som mærkede, der var noget som ramte ham, og tog sig lidt op til Panden, men endnu saae han ikke Drengen, som atter tog det andet Studeøie og kastede det lige paa Troldens Mund, ligesom han vilde til at sige noget, saa fik han Øie paa Drengen og spurgte, om det var ham som kastede noget hen paa ham, hvortil Drengen svarede, «jo det var rigtignok ham, han havde jo faaet Ordre til at kaste et Par Øine op til ham, og det var hvad han havde gjort». Trolden og Troldkvinden fulgte saa ud med Drengen, og da de spurgte ham, hvor den store Lygte var, han skulde have med, sagde han, jeg har tændt den, men jeg lod den staa ved Hjemmet, den lyser godt nok endda, saa vi kan nok see at kjøre efter den. Trolden saae saa nok, at hans store Stak var tændt i Lue, og han blev meget vred, men turde ikke vise det. Da de kom til Grøften og skulde kjøre over Broen, stod Hestene stille og vilde ikke gjerne gaa over, og Trolden sagde

da til Drengen, «hvad er det for en Bro, Du har lagt over?» men Drengen svarede, «det er en Studebro, som Du befalede mig», og Trolden stod da af Vognen, og følte sig for, men da han fik Haanden ned paa Studene, blev han gruelig vred og maatte bide Vreden i sig. Endelig kom de da hjem, og Troldkvinden spurgte efter Barnet, og Drengen sagde da, at han havde vadsket ham forinden og foruden, som Trolden befalede ham, «og nu», sagde han, «hænger han til Tørre ude paa Stakittet». — Men Troldfolkene stak i at græde, da de mærkede, deres Barn var slaaet ihjel.

Om Natten lagde Drengen sig paa Lur udenfor Døren, for han tænkte nok, de vilde see at blive fri for ham, og han hørte da, at Troldkvinden sagde til sin Mand, «gaa Du op i hans Kammer, naar han er faldet i Søvn, og tag Øxen og knus hans Hoved». Drengen skyndte sig da ud paa Møddingen og tog et gammelt Hestehoved, der laa, bar det, fuldt af Snavs, ind og lagde det i sin Seng, hvor hans Hoved pleiede at ligge; selv krøb han under Sengen.

Lidt efter kom Trolden med Øxen og slog af alle Kræfter Hestehovedet istykker, saa Snavset sprøitede op i hans Ansigt, saa troede han da, Drengen maatte endelig være død, da Hjernen sprøitede ud, og han gik ind til sin Kone og sagde: «Nu er den slemme Dreng da død, og vi kan faa Fred igjen». Men om Morgenens kom Drengen lys levende ind i Stuen og bød god Morgen, og Troldfolkene blev bange og tænkte, vi faar vist aldrig Ende paa den Dreng, men Trolden sagde: «Imorgen skal Du have din Nøddedag, Du maa være fri og kan gaa i Skoven hele Dagen». Drengen gik da ud om Morgenens med en Bøsse, han havde, og vilde skyde Fugle, men Trolden fik sin Kone til at krybe op i Skorstenen og stikke Hovedet op i Luften og kukke som en Gøg, for naar Gøgen kukkede, var Drengens Tjenestetid forbi, og de havde allerede haft mere end nok af ham. Drengen saae godt Konens Hoved over Skorstenen og hørte hende kukke som en Gøg, men han sigtede op paa hende, skjød Hovedet af hende, saa Kroppen faldt ned i Skorstenen til Manden, som nu blev saa bedrøvet, at han kun ønskede, han ogsaa var død, og da Drengen kom

hjem, bad han ham ogsaa skyde sig ihjel, hvilket Drengen ikke lod sig bede om to Gange, men skjød strax Trolden gennem Hovedet og tog saa alle hans Skatte, baade Guld og Gods, og bragte dette hjem til sine fattige Forældre, som derefter levede i Glæde og Velstand¹⁾.

Den dovne Dreng, som kunde ønske.

Der var engang en Kone, som havde en Dreng, men han var saa doven, at han ikke kunde komme ud at tjene, og han gad slet ingenting bestille. Det var dengang Bønderne spiste mest Melgrød, og det kunde Drengen ikke lide, saa sagde hans Moder til ham: «Tag Spanden og gaa ned til Aaen og hent mig lidt Vand, saa skal Du faa noget bedre end Melgrød, naar Du kommer hjem». Det gjorde Drengen, men da han skulde drage Spanden op, var der en Fisk i den; herover blev han glad, for nu kunde han faa Fisk at spise, men Fisken begyndte at bede for sig, for det var i den Tid Fiskene kunde tale, og den sagde: «Dersom Du vil kaste mig ud i Vandet igjen, saa skal Du faa alt hvad Du kan ønske Dig, og Spanden skal gaa hjem af sig selv!» Da Drengen hørte det, blev han glad, for han gad ikke bære Spanden, og kastede Fisken ud i Vandet igjen. Saa gav Spanden sig til at hoppe hjemad, og da Konen vilde gaa ud for at see efter Drengen, som blev saa længe borte, mødte hun Spanden lige udenfor Døren. Saa tænkte hun, det var noget Vorherre vilde sende hende som Bud om, at Drengen var druknet; men da hun løb ned ad Aaen til, kom Drengen syngende derfra og sagde, at nu skulde de ikke spise Melgrød mere, for han havde faaet den Gave af Fisken, at han kunde ønske sig Alting. Han ønskede sig da først en ny Klædning, den kom ogsaa strax,

¹⁾ I Asbjørnsens og Moes norske Folkeæventyr findes et lignende som «den kloge Dreng», under Navn af «Askeladden, som kapaad med Trolden», og fra forskjellige Steder i Norge kjendes en Del Varianter af dette Folkeæventyr, som indeholde de fleste Træk af det danske. Efter Anmærkninger til samme Æventyr-Samling findes lignende Folkeæventyr hos Svenskerne, Tydskerne, Serberne og Perserne.

og saa ønskede han et Bord dækket med Hvedekage, Steg og Vin, og da han havde spist, ønskede han sig en Kareth med 6 Skader for og Kudsk og Lakai. Det kom ogsaa strax, og han satte sig i Karethen og kjørte op til Kongens Slot, der stod Prindsessen i Vinduet og lo over det Kjoretøi, men da den dovne Dreng saae det, sagde han: «nu ler Du, men inden Aaret er omme, skal Du nok ikke le», og saa ønskede han, at hun maatte faa en Søn. Det gik da ogsaa, som han havde ønsket, hun fik en Søn, og Kongen var meget vred og lod alle fornemme Mænd i sit Rige kalde op paa Slottet; de kom ind i en stor Sal, og saa blev Prindsessens Dreng sluppet derind med et Guldæble, og hvem Barnet gav Guldæblet til, skulde ægte Prindsessen og have hele Kongeriget, naar Kongen døde. Barnet gik ogsaa derind og legede med Guldæblet, men vilde ikke gaa hen til nogen af Herrerne. Saa lod Kongen alle Bøndersønner i hele sit Rige kalde op paa Slottet, mellem dem var ogsaa den dovne Dreng, og da Barnet blev sluppet ind i Salen, hvor de vare, gik han med Guldæblet hen til den dovne Dreng. Kongen blev forskrækkelig vred og lod gjøre en Fjælekaske og besmøre med Beg, i den blev den dovne Dreng, Prindsessen og Barnet satte og kastet ud paa Havet. De seilede da omkring derude, men saa ønskede Drengen Melgrød med Tykmælk til, og da han sad og spiste, sagde Prindsessen, at siden han kunde ønske hvad han vilde, saa skulde han heller ønske noget, som hun og Barnet ogsaa kunde spise. Han sagde, at om hun var sulten, kunde hun godt spise Melgrød, men dog ønskede han gode Retter til hende. Da han var kjed af at sidde i Kassen, ønskede han, at der maatte slaaes en Jernbro over Havet og bygges et Slot paa Broen; det skete ogsaa, og saa gik han ud med Prindsessen og Barnet af Kassen og boede i Slottet, hvor der var alt hvad de behøvede.

Da Kongen saae det høie Slot paa Broen, var han meget forundret og kunde ikke vide, hvem der boede, men saa kom der en Tjener og bad Kongen om at besøge Herskabet paa Slottet; Kongen kom da ogsaa med et stort Følge, men han kjendte ikke sin Datter, Drengen eller Barnet, for de vare

meget forandrede. Da de sad tilbords, stod der mange Guld- og Sølvbægere paa Bordet, og der var især et Guldbæger, som var saa smukt, at de Alle syntes saa godt derom. Saa ønskede Drengen Guldbægeret i Kongens Lomme, og da de skulde til at gaa hjem, sagde han, at Guldbægeret var borte, og han spurgte Kongen om, hvad der skulde gøres ved den, som havde taget det; Kongen svarede, at han skulde hænges. Saa bad Drengen, om de først maatte søge efter Bægeret hos Kongen, for at der ingen Fortrydelse skulde komme mellem Gjæsterne. Det tillod Kongen, og Guldbægeret blev fundet i Kongens Lomme. Han skulde altsaa hænges, og Drengen ønskede, at der maatte staa en Galge reist udenfor Slottet; der kom da ogsaa strax til at staa en Galge, og da Kongen gik op ad Stigen, sagde Drengen til ham: «Er Du bange?» «Ja», sagde Kongen, «jeg er rigtignok bange.» Dette sagde Drengen for hvert Trin, Kongen kom op ad Stigen, men tilsidst sagde han: «Tror Du ikke, at din Datter og Drengen ogsaa vare bange, da de bleve satte i Fjælekassen ud paa Havet; jeg vil nu blot kyse Dig, for jeg har ikke isinde at lade Dig hænge.» Saa kom Kongen ned igjen, og den dovne Dreng og Prindsessen fik hele Kongeriget efter hans Død¹⁾.

Troldens Hjerte.

Der var engang to Konger, den ene havde tolv Sønner og den anden tolv Døttre, og de vilde gjerne, at de skulde giftes sammen, men der laa en stor Skov imellem deres Slotte,

¹⁾ I Grimms «Kinder- und Hausmärchen», 6 Udgave, 2 Del Nr. 251 staar et Folkeæventyr, kaldet «die drei Faulen», om en Konges tre dovne Sønner. Paa sit Dødsleie bestemmer Kongen, at den af disse tre Sønner, som er den dovneste, skal være Konge efter ham, og ved Prøven vinder den yngste.

Det samme Folkeæventyr som «den dovne Dreng, som kan ønske», i en lidt anden Skikkelse, fortælles paa Møen og kaldes «den dovne Dreng», det er trykket i «Gamle danske Minder i Folkemunde», Ny Samling, 3—4 Hefte, Side 308.

og i den Skov boede en Trolde, saa de turde neppe tænke paa at reise til hverandre. Men endelig blev de tolv Prindsesser utaalmelige af Længsel efter at komme over til de tolv Prindsesser, og de bad da deres Fader saa meget, om de maatte forsøge at komme gennem Skoven, saa de tilsidst fik Lov at reise, dog beholdt Kongen en af dem hjemme, for, hvis det skulde gaa de andre galt, dog at have en af sine Sønner tilbage. De elleve Prindsesser reiste da og kom til den store Skov, men neppe kom de ind i den, før Trolde styrtede imod dem og omskabte dem alle til Graasten, Kudsk og Tjenere og Heste med.

Ogsaa de tolv Prindsesser bad deres Fader, om de maatte reise over til det Kongerige paa den anden Side af den store Skov, og endelig bad de saa længe, til de fik Lov, kun beholdt Kongen en af dem hjemme, for, hvis det skulde gaa de andre galt, dog at have en af sine Døttre tilbage. De elleve Prindsesser reiste da og kom til den store Skov, men neppe kom de ind i den, før Trolde styrtede imod dem og sagde: «Kan I brygge, kan I bage, kan I min Ryg skrabe?», og da de sagde nei hertil, omskabte Trolde dem strax alle til Graasten, Kudsk og Tjenere og Heste med.

Nu længtes den ene Prindsesse, der var blevet hjemme, saa meget efter sine Søstre, saa hun ikke kunde udholde det hjemme, og saa reiste hun da ogsaa og kom til Skoven, men neppe kom hun ind i den, før Trolde styrtede imod hende og sagde: «Kan Du brygge og kan Du bage og kan Du min Ryg skrabe?» Hertil svarede Prindsessen ja, og saa spurgte Trolde, om hun vilde være hans Hustru, og da hun ogsaa svarede ja hertil, tog han hende med sig ind i sit Hus. Her fandt Prindsessen ingen andre end en lille Pige, som Trolde ogsaa havde røvet. Prindsessen og den lille Pige havde det meget godt, for Trolde var for det meste ude og lod dem være i Ro.

Den lille Pige havde lært saa meget hos Trolde, at hun vidste, Graastene kunde igjen omskabes til Mennesker og Dyr, naar der ikke groede Mos paa dem, derfor gik hun og Prindsessen hver Dag ud og vadskede alle Graastene med

Vin, saa groede der ikke Mos paa dem. Den lille Pige vidste ogsaa, at naar de kunde faa Troldens Hjerte, saa kunde de faa Magt med ham, men hvor Hjertet var, vidste hun ikke, kun vidste hun, at han selv ikke havde det i sit Bryst. Da Trolden saa en Dag kom hjem, sagde Prindsessen, at da hun gjorde saa meget af ham og ogsaa af hans Hjerte, saa vilde hun dog saa gjerne vide, hvor dette var. Og Trolden sagde da: «det ligger under den flade Sten foran Døren til Huset». Da Trolden saa igjen reiste bort, søgte de under den flade Sten, men der var intet Hjerte. Henimod den Tid, de ventede Trolden hjem, strøede de Sand og Blomster paa den flade Sten, for at han skulde se, hvor meget de gjorde ud af hans Hjerte, og da han kom hjem og saa det og spurgte, hvad det skulde betyde, sagde Prindsessen: «Det er fordi jeg holder saa meget af Dig og dit Hjerte, som ligger under den flade Sten, at jeg har pyntet den med Blomster». Trolden lo og sagde, at der var hans Hjerte slet ikke, nei, det laa under Møddingen. Da han saa igjen reiste bort, gik Prindsessen og den lille Pige ud og vendte hele Møddingen rundt, men de fandt intet Hjerte, alligevel pyntede de Møddingen med Sand og Blomster, for at narre Trolden, og da han kom hjem og saa, Møddingen var pyntet, sagde Prindsessen, at dette havde hun gjort, fordi hun holdt saa meget af ham og hans Hjerte, som laa derunder. Da lo Trolden igjen og sagde: «Siden Du holder saa meget af mit Hjerte, saa skal jeg da ogsaa fortælle Dig, hvor det er. I den lille hvide And, som gaar i vor Gaard, er der et Æg, og i dette ligger mit Hjerte». Prindsessen vidste nok, at Trolden altid havde spurgt efter den hvide And, naar han kom hjem, og gjerne villet vide, om den havde det godt; saa da han igjen reiste bort, saa slagtede hun Anden og fandt ganske rigtig et Æg i den, skjøndt den aldrig før havde lagt Æg. Dette tog hun da og gjemte det.

En Dag som hun gik i Skoven med den lille Pige og vadskede Graastenene med Vin, kom der en Prinds ridende, og Prindsessen spurgte ham, hvor han kom fra, og da han svarede, at han kom fra sin Fader og søgte efter sine elleve

Brødre, som han havde mistet, forstod hun, at han var Broder til de elleve Prindser. Han spurgte da Prindsessen, hvorfor hun gik og vadskede Graastenene, og hun sagde ham, det var fordi disse Graasten vare omskabte Mennesker og Dyr, hun vadskede dem, fordi saa groede der ikke Mos paa dem, og gjorde der ikke det, saa kunde de omskabes til hvad de før havde været, «og her», sagde Prindsessen, «ligger baade dine elleve Brødre og mine elleve Søstre omskabte til Sten». Hun fortalte saa, at nu havde hun faaet Magt over Trolden, som havde omskabt deres Søkende, fordi hun havde fundet hans Hjerte, og hun bad saa Prindsen, om han vilde slaa Trolden ihjel, og sagde, «vil Du det, skal Du faae hans Hjerte». Prindsen gik strax ind paa hendes Forslag og fulgte med hende ind i Huset, hvor han fik Ægget med Troldens Hjerte i, og efter Prindsessens Raad lagde han sig ind under Troldens Seng med dette, som Prindsessen sagde, han kun behøvede at klemme paa, for at faa Trolden til at gjøre hvad han ønskede. Det varede nu ikke længe, før Trolden kom hjem, pustende og stønnende, for han begyndte allerede at blive syg, fordi hans Hjerte var taget, og da han kom ind, sagde han: «Her lugter af Christenblod». «Ja», sagde Prindsessen, «der fløi en Fugl forbi Vinduet, og der faldt en Blodsdraabe fra den ned i Karmen, den har saa været af Christenblod». — «Jeg fryser», sagde Trolden, «men jeg kan ingen Varme faa i Sengen, uden Du gaar med i Seng». — «Nei», sagde Prindsessen, «læg Du Dig i Seng, saa skal jeg lave Dig noget Varmt».

Trolden gik da i Seng, og Prindsen klemte paa Ægget, saa Trolden blev saa mat, at han neppe kunde røre sig mere, saa sprang Prindsen frem og sagde: «Jeg har her dit Hjerte, men Du skal faa det igjen, hvis Du vil skabe alle Graastenene om til Mennesker og Dyr, som de vare før». Det vilde Trolden gjerne, og omskabte Stenene til hvad de før havde været; men saa tog Prindsen og huggede Ægget imod en Sten, saa det blev til tusinde Flintesten, og saa sprang Trolden ogsaa i Flint. Men Prindsen tog Prindsessen tilægte, og de elleve Prindser tog de elleve Prindsesser tilægte, og der blev stor

Glæde i Kongernes Gaarde, da deres Prindser og Prindsesser kom hjem igjen¹⁾).

¹⁾ Blandt «Volksmärchen der Serben», gesammelt von Wuk Stephanowitsch Karadschitsch, 1854, oversat paa Tydsk af hans Datter, findes et serbisk Folkeæventyr kaldet «Der Drache und der Kaisersohn», hvori findes det samme Træk som i «Troidens Hjerte», hvor dette er gjemt i et paa forskjellige Maader skjult Sted. Her i det serbiske Folkeæventyr er det Dragens Kraft, som er gjemt i en Spurv, som er i en Due, som atter er i en Hare, som er i et Vildsvin, som kommer ud af en Drage. Ogsaa paa samme Maade, som i «Troidens Hjerte», udfindes, hvor Dragens Kraft er skjult, nemlig ved at en gammel Kvinde smigrer for Dragen ved at kjærtegne det Sted, han to Gange angiver galt som det, hvor Kraften er gjemt, og derved tilsidst tredie Gang faar ham til at sige, hvor hans Kraft virkelig er gjemt, som tilsidst Keisersønnen kommer i Besiddelse af og derved redder sine to Brødre, som Dragen har taget.

I Asbjørnsens og Moes «Norske Folkeæventyr» findes dette Æventyr noget mere udførligt end «Troidens Hjerte», kaldet «Om Risen, som ikke havde noget Hjerte paa sig». Dette norske Folkeæventyr er fra Sillegjord, og et Par noget forskellige Opskrifter deraf findes ogsaa fra andre Egne af Norge. Ifølge Anmærkningerne til nævnte Samling findes dette Folkeæventyr ogsaa i Tydskland, i Italien og i Rusland.

Folkeviser.

Ridder Bolle¹⁾.

1.

Ridder Bolle red sig til Kongens Gaard,
De legede,
Ude stod Gulborg og børstede sit Haar.
De legede om en saa vennerig.

2.

Goddag Gulborg, saa fager og fin,
De legede,
Og vil Du være Allerkjæreste min?
De legede om en saa vennerig.

¹⁾ Denne gamle Vise synges overalt i de nordiske Lande, ogsaa paa Færøerne og Island, samt i England og Skotland (see «Danmarks gamle Folkeviser», udgivne af Svend Grundtvig, Nr 82, «Gamle jydske Folkeviser», samlede ved Evald Tang Kristensen, 4 H., Nr. 84, «Jydske Folkeminder», samlede ved Evald Tang Kristensen, 3 H., Nr. 34, «Gamle danske Minder i Folkemunde», ved Svend Grundtvig, 1 H., Side 21, «Engelske og skotske Folkeviser», fordanskede af Svend Grundtvig, 2 H., Nr. 11.

Dødsnævnelser skal have sin Oprindelse fra Oldtidens Folketro og tyder altsaa paa, at Visen er gammel. I ingen af de danske Opskrifter af denne Vise, jeg har seet, kaldes Helten Ridder Bolle, men Ribolt, Ridebolt, Rigbolt, Rigebold, Ridebrand, Hildebrand etc., saa maaske Benævnelsen Ridder Bolle er en Forvanskning af Navnet Ridebolt.

3. .

Ja vel vil jeg være Allerkjæresten din,
 De legede,
 Om det ikke var for kjær Fæstemand min.
 De legede om en saa vennerig.

4.

Der vaager over mig baade Fader og Moder,
 De legede,
 Der vaager over mig baade Søster og Broder.
 De legede om en saa vennerig.

5.

Lad vaage hvem vaage vil over Dig,
 De legede,
 Saa skal Du dog holde hvad Du har lovet mig.
 De legede om en saa vennerig.

6.

Han svøbte over hende sin Kappe blaa,
 De legede,
 Saa satte han hende paa Gangeren graa.
 De legede om en saa vennerig.

7.

Han satte paa hende sin høie Hat,
 De legede,
 For ingen skulde vide, hvordan det var fat.
 De legede om en saa vennerig.

8.

Og der de kom lidt ud i det Land,
 De legede,
 Der mødte de hendes kjær Fæstemand.
 De legede om en saa vennerig.

9.

God Dag Ridder Bolle, baade fager og fin,
 De legede,
 Hvor har Du faaet den stjaalne Viv?
 De legede om en saa vennerig.

10.

Det er slet ingen stjaalen Viv,
 De legede,
 Det er min Faders liden Smaadreng.
 De legede om en saa vennerig.

11.

Og der de kom ud i Rosenslund,
 De legede,
 Da lysted dem begge at hvile en Stund.
 De legede om en saa vennerig.

12.

Ridder Bolle han satte sig i Græsset ned,
 De legede,
 Gulborg hun satte sig ogsaa derved.
 De legede om en saa vennerig.

13.

Han lagde sit Hoved i Gulborgs Skjød,
 De legede,
 Han sov en Søvn, den var saa sød.
 De legede om en saa vennerig.

14.

Hendes Fæstemand red til Dankongens Gaard,
 De legede,
 Ude stod Dankongen, var svøbt udi Maar.
 De legede om en saa vennerig.

15.

Goddag Dankonge, baade fager og fin,
 De legede,
 Og hvor er Gulborg, allerkjereste min?
 De legede om en saa vennerig.

16.

Gulborg gaar i min Urtegaard,
 De legede,
 Og plukker af de Roser baade brune og blaa.
 De legede om en saa vennerig.

17.

Gulborg gaar ikke i Eders Urtegaard,
 De legede,
 Ridder Bolle red bort med hende igaar.
 De legede om en saa vennerig.

18.

Kongen lod raabe over al sin Gaard,
 De legede,
 Mine stærke Hofmænd, tager Harnisk paa.
 De legede om en saa vennerig.

19.

Tager Harnisk paa, vær ikke falsk,
 De legede,
 Ridder Bolle han er saa haard en Hals.
 De legede om en saa vennerig.

20.

Gulborg sig over Aksel saae,
 De legede,
 Hisset kommer min Fader paa Ganger graa.
 De legede om en saa vennerig.

21.

Gulborg sig over Aksel saae,
 De legede,
 Hisset kommer min Broder ligesaa.
 De legede om en saa vennerig.

22.

Gulborg siger det nu for sandt,
 De legede,
 Hisset kommer min kjær Fæstemand.
 De legede om en saa vennerig.

23.

Gulborg siger, min kjære Ven,
 De legede,
 Hisset kommer femten af Kongens Hofmænd.
 De legede om en saa vennerig.

24.

Lad komme hvem komme vil til mig,
 De legede,
 Og jeg skal gaa udi Striden for Dig.
 De legede om en saa vennerig.

25.

Naar Du ser mig at falde,
 De legede,
 Nævn ikke mit Navn for dem alle.
 De legede om en saa vennerig.

26.

Naar Du ser mig at bløde,
 De legede,
 Nævn ikke mit Navn til Døde.
 De legede om en saa vennerig.

27.

Han hug ned i den første Skar,
 De legede,
 Og hendes kjære Fader det var.
 De legede om en saa vennerig.

28.

Saa hug han ned i den anden Skar,
 De legede,
 Og hendes kjære Broder det var.
 De legede om en saa vennerig.

29.

Saa hug han ned i den tredie Skar,
 De legede,
 Og hendes kjære Fæstemand det var.
 De legede om en saa vennerig.

30.

Ridder Bolle, Ridder Bolle, Du stille Dit Sværd,
 De legede,
 Jeg gider ikke see den lede Ufærd¹⁾.
 De legede om en saa vennerig.

¹⁾ Her mangler det Vers som fortæller, at da Ridder Bolle var nævnet, fik han sit Banesaar.

31.

Hvad enten vil Du følge den blodige Svend,
 De legede,
 Eller Du vil hjem til din Faders Gaard igjen.
 De legede om en saa vennerig.

32.

Ja vel vil jeg følge den blodige Svend,
 De legede,
 Langt heller end jeg vil til min Faders Gaard igjen,
 De legede om en saa vennerig.

33.

Nu ere de jo alle borte og døde,
 De legede,
 Som mig skulle klæde og føde.
 De legede om en saa vennerig.

34.

De red saa langt udi Rosenslund,
 De legede,
 Der hørtes ikke et Ord af deres Mund.
 De legede om en saa vennerig.

35.

Og der de kom til hans Faders Gaard,
 De legede,
 Ude stod hans kjær Moder og børstede sit Haar.
 De legede om en saa vennerig.

36.

Goddag min kjær Moder, baade fager og fin,
 De legede,
 Nu kommer jeg med Allerkjæreste min.
 De legede om en saa vennerig.

37.

Ridder Bolle, Ridder Bolle, kjær Sønnen min,
 De legede,
 Hvorfor rinder Blodet af dine Ben.
 De legede om en saa vennerig.

38.

Min Hest har snublet paa bredden Sten,
 De legede,
 Derfor rinder Blodet af mine Ben.
 De legede om en saa vennerig.

39.

O, min kjære Søster, Du rede mig min Seng,
 De legede,
 Og min kjære Moder, I følge mig til den.
 De legede om en saa vennerig.

40.

O, min kjære Broder, Du hente mig Præst,
 De legede,
 Og min kjære Fader, I stande mig næst.
 De legede om en saa vennerig.

41.

Christ give jeg maatte leve saa længe,
 De legede,
 Til jeg fik uddelt mit Arvegods.
 De legede om en saa vennerig¹⁾.

42.

Min Fader giver jeg min Ganger graa,
 De legede,
 Som han kan ride i Striden paa.
 De legede om en saa vennerig.

43.

Min Broder giver jeg min unge Brud,
 De legede,
 Hun er som hun var før, lige saa god.
 De legede om en saa vennerig.

¹⁾ Her mangler to Vers om hvad han gav sin Moder og Søster. Konen, som sang denne Vise for mig, vidste godt, der var nogle Vers herom, men kunde ikke erindre disse.

44.

Jeg hende kun en Gang kyste,
 De legede,
 Derfor jeg nu mit unge Liv skal miste.
 De legede om en saa vennerig.

45.

Om Morgenens tidlig da det blev Dag,
 De legede,
 Var tre Lig i Gaarden, skal føres til Grav.
 De legede om en saa vennerig.

46.

Ridder Bolle og hans unge Brud,
 De legede,
 Hans kjær Moder, som døde af Sorgen ud.
 De legede om en saa vennerig.

Agnete og Havmanden.

1.

Agnete hun ganger paa Høielandsbro,
 Da kom der en Havmand af Bunden op.
 Aa — aa — ja
 Da kom der en Havmand af Bunden op.

2.

Og hør Du Agnete, hvad jeg vil sige Dig
 Og vil Du nu være Allerkjæreste min.
 Aa — aa — ja
 Og vil Du nu være Allerkjæreste min.

3.

O ja! saamænd det vil jeg vel saa,
 Naar Du vil tage mig ned til Havsens Bund.
 Aa — aa — ja
 Naar Du vil tage mig ned til Havsens Bund.

4.

Han stopped hendes Øren, han stopped hendes Mund,
 Saa førte han hende til Havsens Bund.
 Aa — aa — ja
 Saa førte han hende til Havsens Bund.

5.

Agnete hun sad ved Vuggen og sang,
Da hørte hun de engelske Klokker, som klang.

Aa — aa — ja

Da hørte hun de engelske Klokker, som klang.

6.

Agnete gik ind for Havmanden at staa,
O! maa jeg mig nu til Kirken gaa.

Aa — aa — ja

O! maa jeg mig nu til Kirken gaa.

7.

O ja, saamænd, det maa Du saa,
Naar Du vil komme igjen til Børnene smaa.

Aa — aa — ja

Naar Du vil komme igjen til Børnene smaa.

8.

Han stopped hendes Øren, han stopped hendes Mund,
Saa førte han hende paa den engelske Grund.

Aa — aa — ja

Saa førte han hende paa den engelske Grund.

9.

Agnete hun ind ad Kirkedøren tren,
Og hendes kjær Moder bag efter hende gik.

Aa — aa — ja

Og hendes kjær Moder bag efter hende gik.

10.

O! hør Du nu Agnete, hvad jeg vil sige Dig,
Og hvor har Du været i de otte lange Aar.

Aa — aa — ja

Og hvor har Du været i de otte lange Aar.

11.

Og jeg haver været paa Havsens Bund,
Syv Sønner jeg der med Havmanden fik.

Aa — aa — ja

Syv Sønner jeg der med Havmanden fik.

12.

Og hvad gav han Dig for Æren din,
Da han fæsted Dig til Bruden sin.

Aa — aa — ja

Da han fæsted Dig til Bruden sin.

13.

Og han gav mig det bedste Guldbaand,
Det findes ikke bedre om Dronningens Haand.

Aa — aa — ja

Det findes ikke bedre om Dronningens Haand.

14.

Og hvad gav han Dig mere for Æren din,
Da han fæsted Dig til Bruden sin.

Aa — aa — ja

Da han fæsted Dig til Bruden sin.

15.

Og han gav mig det bedste Guldskrin,
Det sættes ikke bedre for Dronningen ind.

Aa — aa — ja

Det sættes ikke bedre for Dronningen ind.

16.

Og Havmanden ind ad Kirkedøren tren,
Og alle smaa Billeder de vendte sig omkring.

Aa — aa — ja

Og alle smaa Billeder de vendte sig omkring.

17.

O! hør nu Agnete, hvad jeg vil sige Dig,
Alle dine Børn, de længes efter Dig.

Aa — aa — ja

Alle dine Børn de længes efter Dig.

18.

Lad længes, lad længes, hvem længes vil,
Ret aldrig jeg mere kommer dertil.

Aa — aa — ja

Ret aldrig jeg mere kommer dertil.

19.

Tænk noget paa de store, tænk noget paa de smaa,
Tænk noget paa den lille, som end i Vuggen laa.

Aa — aa — ja

Tænk noget paa den lille, som end i Vuggen laa.

20.

Jeg tænker nu hverken paa store eller smaa,
Langt mindre paa den lille, som end i Vuggen laa.

Aa — aa — ja

Langt mindre paa den lille, som end i Vuggen laa.

21.

Og Havmanden ud ad Kirkedøren tren,
Og blev saa til de bare Flintesten.

Aa — aa -- ja

Og blev saa til de bare Flintesten.

Hertug Frydensborg.

1.

Hertug Frydensborg han tager sin Hat udi Haand,
Saa ganger han sig for Jomfru Adelig at staa,
Mig synes, det er tungt her at leve.

2.

Og hør Du Jomfru Adelig, hvad jeg vil sige Dig,
Og vil Du være Allerkjæreste min!
Mig synes, det er tungt her at leve.

3.

Ti stille, ti stille med saadan en Snak,
Min Tjener han hører, hvad Du haver sagt.
Mig synes, det er tungt her at leve.

4.

Lad høre, lad høre, hvem det høre vil,
Vi tale kun om, hvad Kjærlighed hører til.
Mig synes, det er tungt her at leve.

5.

Hendes Tjener ganger for Kongen ind:
Hertug Frydensborg sover hos Eders Datter i Nat.
Mig synes, det er tungt her at leve.

6.

Og sover Hertug Frydensborg hos min Datter i Nat,
Saa vist jeg ham lukker i Fangetaarnet ind.

Mig synes, det er tungt her at leve.

7.

Der sad Hertug Frydensborg i femten lange Aar,
Han længtes saa meget idag som igaar.

Mig synes, det er tungt her at leve.

8.

Jomfru Adelig hun ganger i Rosenslund,
Hun plukker af de Blomster baade hvide og blaa.

Mig synes, det er tungt her at leve.

9.

Der bandt hun en Krands til Hertug Frydensborg udaf,
Og Kongen stod i Vinduet og saae det forvist.

Mig synes, det er tungt her at leve.

10.

Og har Du ikke glemt Hertug Frydensborg endnu,
Saa lukker jeg hannem af Fangetaarnet ud.

Mig synes, det er tungt her at leve.

11.

Saa bandt de Hertug Frydensborg til en Eg,
Saa slagted de hannem som et Stykke Kvæg.

Mig synes, det er tungt her at leve.

12.

Saa tog de hans Hjerte ud af hans Liv,
Og lavede en Ret til Jomfru Adelig udaf.

Mig synes, det er tungt her at leve.

13.

Da Retten var færdig at bæres paa Bord,
Da kom den jo ind for Jomfru Adelig at staa.

Mig synes, det er tungt her at leve.

14.

Herre Jesu, Herre Jesu, hvad er det for en Ret,
Jeg synes, mit Hjerte det bliver saa klemmt.

Mig synes, det er tungt her at leve.

15.

Jomfru Adelig hun taler til Tjeneren sin:
Du skjænke mig to fulde Glas udaf Vin.

Mig synes, det er tungt her at leve.

16.

Den første Drik, hun af Vinen drak,
Hendes Øine de bristed, hendes Hjerte det sprak¹⁾.

Mig synes, det er tungt her at leve.

17.

Hendes Tjener, han ganger for Kongen ind,
Jomfru Adelig hun ligger paa Gulvet og er død.

Mig synes, det er tungt her at leve.

18.

Og ligger Jomfru Adelig paa Gulvet og er død,
Ret aldrig tilfulde forvinder jeg den Nød.

Mig synes, det er tungt her at leve.

19.

Og havde jeg kjendt deres Kjærlighed saa stor,
Jeg vilde dem ei adskilt her paa denne Jord.

Mig synes, det er tungt her at leve.

Trine Valborg²⁾.

1.

Trine Valborg hun døde, blev lagt Lig paa Straa,
De tre smaa Børn efter Kisten monne gaa.

Fru Adelis Søn, skøn Jomfru min.

¹⁾ Et Vers er vistnok her sprunget over, da hun kun drikker een Gang, og dog lod skjænke to Glas.

²⁾ I denne Sang, som jeg har faaet af en ikke meget gammel Kone, mangler flere Vers, men jeg giver den, som jeg har faaet den, og vil her tilføie en anden noget afvigende Opskrift af den samme Vise, som endnu mangler flere Vers end den ovenfor. Denne sidste mangelfulde Vise har jeg faaet efter en meget gammel Kones syngende Fremsigelse. De fleste Vers ere borte, og den begynder først med Kong Salomons andet Bryllup.

2.

Kong Salomon han rider sig op under Ø,
Der fæsted han sig saa deilig en Mø.

Fru Adelis Søn, skjøen Jomfru min.

3.

Og de holdt deres Bryllup i Dagene fem,
De tre smaa Børn fik ikke Mad udi dem.

Fru Adelis Søn, skjøen Jomfru min.

4.

Og de holdt deres Bryllup i Dagene ni,
De tre smaa Børn fik ikke Mad udi di.

Fru Adelis Søn, skjøen Jomfru min.

5.

De tre smaa Børn gik for deres Fader at staa,
O! maa vi nu til vor kjær Moders Grav gaa.

Fru Adelis Søn, skjøen Jomfru min.

1.

De holdt deres Bryllup i Dagene fem,
Og alle de smaa Børn maatte hungre i dem.

Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

2.

De holdt deres Bryllup i Dagene ni,
Og alle de smaa Børn maatte hungre i di.

Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

3.

Og alle de smaa Børn gik til deres Moders Grav,
Det ene græd Vand, det andet græd Blod, det tredie græd sin Moder
af Jord.

Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

4.

Dronning Malfred hun triner af Graven ud,
Hvorfor græder I saa dybt mig af Graven op?

Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

5.

Vi maa vel græde, for Du er død,
Nu lider vi baade Hunger og Nød.

Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

6.

Dronning Malfred hun kaster sit Lagen af sig,
Saa ganger hun sig til Gud Fader i Himmerig.

Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

6.

O! ja saamænd, det kan I nok saa,
 Gaa ud for kjær Moders Grav at staa.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

7.

Det ene Barn græd Taare, det andet græd Blod,
 Det tredie græd deres kjær Moder af Grav.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

8.

Trine Valborg kom ind for Stendøren at staa,
 Hvi lader I mine Børn saa usselig gaa.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

9.

Hvi lader I mine Børn gaa sultne fra Lad,
 Jeg levned efter mig baade Øl og Mad.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

7.

Saa ganger hun sig for Vorherre at staa,
 Saa beder hun sig til kjær Børnene at gaa.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

8.

Ja saamænd, det maa Du vel saa,
 Men slet intet Ondt Du gjøre maa.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

9.

Det ene hun kæmte, det andet hun vasked,
 Det tredie hun vugged alt med sin Fod.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

10.

Og vil Du nu være som Stifmoder god,
 I Himmerig skal jeg berede Dig Bo.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

11.

Men vil Du nu være som Stifmoder ond,
 Da skal jeg Dig hjælpe til Helvedes Grund.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

12.

Her var efter mig baade Øl og Brød,
 Nu lider mine smaa Børn baade Hunger og Nød.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

10.

Hvi lader I mine Børn gaa paa den bare Fød,
 Jeg levned efter mig baade Strømper og Sko.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

11.

Hvi lader I mine Børn ligge paa den bare Straa,
 Jeg levned efter mig det Bolster saa blaa.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

12.

Hvi lader I mine Børn sove i det mørke Hus,
 Jeg levned efter mig de store Voxlys.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

13.

Det ene hun kæmte, det andet hun vasked,
 Det tredie hun vugged alt med sin Fod.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

13.

Her var efter mig baade Strømper og Sko,
 Nu ganger mine smaa Børn paa bare Fod.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

14.

Her var efter mig de Bolstre blaa,
 Nu ligger mine smaa Børn paa bare Straa.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

15.

Her var efter mig de store Voxlys,
 Nu sidder mine smaa Børn i det mørke Hus.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

16.

Saa snart den store Hund tuder, i Gaarden staar,
 Da kan Du vist vente, jeg er i din Gaard.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

17.

Saa snart Du hører, den lille Hund glammer,
 Da kan Du vist vente, jeg er i dit Kammer.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

18.

Nu galer Hanen den røde,
 Nu ganger til Jorden de Døde.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

14.

Og vil Du nu være som Stifmoder god,
 I Himlen der vil jeg berede Dig Bo.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

15.

Men vil Du nu være som Stifmoder slem,
 I Helved der skal jeg berede Dig Hjem.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

16.

Og nu galer Himmerigs Hane saa hvid,
 Nu har jeg paa Jorden ei længere Tid.
 Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

19.

Nu galer Hanen den sorte,
 Nu aabner sig Himmerigs Porte.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

20.

Hvi lader I ikke de Ravneunger gaa,
 Ak nei, deres kjær Moder var her udi Gaard (? udigaar).
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

21.

Kong Salomon satte sig ned paa en Støl,
 I syv Aar talte han aldrig et Ord.
 Dronning Malfred hun hviler i sorten Jord.

I en engelsk Roman «Hannah» af Miss Muloch, 1. Del, S. 68—69 har jeg fundet efterfølgende Vers af en gammel skotsk Ballade, som svarer til ovenanførte gamle danske Sang. Det bemærkes, hvor efterfølgende Vers af den engelske Ballade staa, at de ere om en ond Stifmoder.

1.

The nicht was long and the bairnies grat,
 Their mother she under the mools heard that.

2.

She washed the tane and buskit her fair,
 She kamed and plaited the tither's hair.

3.

I left ye candles and groff wax light,
 My bairnies sleep i'the mirk o'night.

4.

I left mony braw bolsters blae,
 My bairnies ligg i'the bare strae

17.

Og nu galer Hanen den røde
Og nu stiger op alle de Døde.

Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

18.

Og nu galer Hanen den sorte,
Nu aabner sig Himmerigs Porte.

Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

19.

Kong Salomon gik ind for Stendøren at staa,
Hvi lader Du ikke de Ravneunger gaa?

Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

20.

O! nei saamænd det jeg slet ikke tør,
For deres kjær Moder, hun var her i Nat.

Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

21.

Kong Salomon han satte sig ned paa en Stol,
I femten lange Aar han talte ei et Ord.

Fru Adelis Søn, skjøn Jomfru min.

De to Kongebørn.

1.

Der var to ædelige Kongebørn, de loved hverandre deres Tro,
Men der var saa langt imellem dem, de komme ei tilsammen
at bo.

2.

Og hvor skal jeg komme over til Dig, alt over det brusende
Hav,
Der er jo de stærkeste Bølger, som gaa mellem mig og Dig.

3.

Og læg Dig ned paa dit snehvide Bryst, og svøm saa herover
til mig,
Saa tænder jeg op mine Lamper og de skal lysne for Dig.

4.

Og nær ved dem stod den slemme Terne, og hørte alt paa
 deres Ord,
 Saa slukked hun ud de Lamper, saa sank skjøn Ridder til-
 bunds.

5.

Om Morgen tidlig kom der en Smaadrenge, var klædt udi
 Skarlagen rødt.
 Der er saa deilig en Kongesøn, er druknet i Søen i Nat.

6.

Der sad saa mangen skjøn Jomfru og syede alt paa den
 Silkesøm,
 Foruden den som havde ham kjær, hun smed baade Sax og
 Søm.

7.

Mit Hoved det bliver saa værkefuldt, jeg frygter det bliver min
 Død,
 O! maa jeg en liden Stund nyde, og spadsere ned ved den
 Strand?

8.

Ak nei, allerkjæreste Datter, alene saa maa Du ei gaa,
 Jeg vækker op din yngste Broder, han skal ned med Dig
 gaa.

9.

Ak nei, allerkjæreste Moder, han haver saa liden Forstand,
 Han skyder kun efter de Fugle, som flyve der nede ved
 Strand.

10.

Og skyder han alt efter de Fugle, som flyve der nede ved
 Strand,
 Han skyder dem ikke bort alle, der flere nok komme kan.

11.

Mit Hoved det bliver saa værkefuldt, jeg frygter det bliver min
 Død.
 O! maa jeg en liden Stund nyde, og spadsere ned ved den
 Strand?

12.

Ak nei, allerkjæreste Datter, alene saa maa du ei gaa,
Jeg vækker op din yngste Søster, hun skal ned med Dig gaa.

13.

Ak nei, allerkjæreste Moder, hun haver saa liden Forstand,
Hun plukker kun af de Blomster, som voxe der nede ved
Strand.

14.

Plukker hun af de Blomster, som voxe der nede ved Strand,
Hun plukker dem ei op med Rode, der flere voxe kan.

15.

Og alt saa spadsered den Jomfru alene ned ved den Strand,
Og der saae hun en Skipper, kom seilende helt ind til Land.

16.

O! hør Du Skipper, Du gode Mand, fisker Du for Guld saa
rødt.
Saa fisk mig op den Kongesøn, som er druknet i Søen i Nat.

17.

Nu har jeg fisket den ganske Nat, slet intet saa haver jeg
faaet,
Uden saa deilig en Kongesøn, jeg haver her bag i min Baad.

18.

Saa sprang skjøn Jomfru i Baaden ned, hun kysset hannem
saa saare,
Hun tog ham i sine Arme, saa sprang de begge tilbunds.

Maisang.

I gamle Dage red her i Egnen Karlene Sommer ad By
og Pigerne gik Sommerbystads, og i den Sang, Pigerne sang,
mindes jeg, der blev bedt for Kongen, Ridderskabet og tilsidst
for «os Bønder smaa». Af denne Sang har en gammel Kone
sunget efterfølgende Vers for mig, som ere tagne hist og her
i Sangen.

1.

Her komme vi vakre Piger smaa,
 Mai er velkommen;
 Om vi for Eder synge maa,
 Glæde os Gud og saa den søde Sommer.

2.

Ja vel vi maa, ja vel vi tør,
 Mai er velkommen;
 For Fader og Moder har givet os Lov,
 Glæde os Gud og saa den søde Sommer.

3.

Vi brække Mai i Bøgetop,
 Mai er velkommen;
 Vore Karle sidde saa tidligt op,
 Glæde os Gud og saa den søde Sommer.

4.

Vi brække Mai i Asketop,
 Mai er velkommen;
 Vore Piger de sove til Sol staar op,
 Glæde os Gud og saa den søde Sommer.

5.

Saa gik vi os i Kirken ind,
 Mai er velkommen;
 Hvor Præsten prædiker Herrens Ord,
 Glæde os Gud og saa den søde Sommer.

6.

Vi ledte oppe paa Prædikestol,
 Mai er velkommen;
 Hvor Præsten prædiker Herrens Ord,
 Glæde os Gud og saa den søde Sommer.

7.

Vi ledte omme bag Kirkedør,
 Mai er velkommen;
 Hvor Jesus havde skjult sig før,
 Glæde os Gud og saa den søde Sommer.

8.

Marie hun ledte paa Altartræ,
Mai er velkommen;
Hvor alle Syndere bøie Knæ.
Glæde os Gud og saa den søde Sommer¹⁾.

¹⁾ En anden gammel Kone har sunget efterfølgende Vers af en Maisang, som ogsaa blev brugt.

Marie hun ledte paa Prædikestol,
Mai vær velkommen,
Hvor Præsten han bruger at prædike Guds Ord.
Alt saa rund, som Verden er, springe de Rosensblommer.

Marie hun ledte paa Altratræ
Mai vær velkommen,
Hvor alle Syndere bøie Knæ,
Alt saa vid, som Verden er, springe de Rosensblommer.

Navne-Register.

- Aasen** (ved Gammelkjøgegaard), 18
Anm. 2. (Gravsted), 122, 124, 125.
- Aashøje By** (Herfølge Sogn), 19, 24,
60, 61, 87, 104, 115. Bymænd,
61, 109. Indelukke og Dyrehave,
115. Krageskov, 13. Marker
(Skov), 115. Oredrev, 18, 19, 61,
109, 115. Skole, 60.
- Aashøjegaarden** (fordum en Herre-
gaard, siden en større Avlsgaard,
nu en almindelig Bondegård i
Aashøje By), 60, 61, 72, 80, 86,
87 og Anm., 96 og Anm., 104.
- Achen** (Farver i Kjøge), 109.
- Adolf Frederik** (Prins af Gottorp, Konge
af Sverige), 45 Anm.
- v. Ahlefeld, Dorte** (*Ditlef v. Revent-
low til Schmoll), 45 Anm.
- Albertine Frederikke** (Prinsesse af
Baden-Durlach, *Prins Christian
August af Holsten-Gottorp), 45
Anm.
- Alkestrup** (Landsby i Sæder Sogn,
Bjeverskov Herred), 66 Anm. 3.
- Almis Vænge** (ved Gammelkjøgegaard),
17, 105.
- Alt-Ranstadt** (By i Saxen), 35, 36, 37.
- Amisbøl, Jørgen** (Skriver hos Ride-
fogeden paa Gammelkjøgegaard),
24.
- Anders Larsens Vænge** (ved Gammel-
kjøgegaard), 87.
- Anders Villassen** (Skytte paa Gammel-
kjøgegaard), 11.
- Andersén, Fru Margareta** (*Commerce-
raad Olof Hansson Tørne), 36,
51 Anm. 3.
- Angenete** (Agnete) Andersdatter (i
Gammelkjøge), 10, 11, 12.
- «Anjala-Forbundet»,** 92 Anm. 6, 93 og
Anm. 1, 94 og Anm. 6—9, 95 og
Anm. 1—3.
- Anrep, Gabriel** (svensk Genealog), 5
og Anm. 3, 31 Anm. 3, 37 Anm. 1,
41 Anm. 1, 51 Anm. 1, 84 Anm. 1
og 2, 92 Anm. 3.
- Armfelt, Carl Gustav** (Baron, General-
major og Overgeneral for den
finske Hær), 92 og Anm. 6, Gu-
stav (Baron), 92 Anm. 6, 93.
- von Ascheberg, Grevinde Anna Elisa-
beth** (*Oberstlieutenant Arvid

Soop), 53 Anm. 2. Christian Ludvig (Greve og Oberstlieutenant, til Søfdeborg, Ågerup og Tosterup), 7 Anm. 1., 28 Anm. 3, 42 og Anm. 3, 57.

Grevinde Margareta, til Rosendal (*Kjeld Christoffer Barnekov til Gammelkjøgegaard), 4, 6—10, 11—19, 24—27, 29, 30, 55, 133, 134, 136.

Grevinde Margareta Sabina (*1) Christian Bildt til Wrem og 2) Øverste Göran Lilljehøek), 57 og Anm. 1. Rutger (Greve og Feltmarskalk), 4, 28 Anm. 3, 42 Anm. 3, 57. Grevinde Sofia Lovisa (*Greve og General-Amiral Hans Wachtmeister til Johannishus), 28 Anm. 3, 49 Anm. 1.

August den anden (Kurfyrste af Sæxen og Konge af Polen), 32, 33, 34, 40.

Augusta Maria (Prinsesse af Gottorp, *Markgrev Frederik Magnus af Baden-Durlach), 45 Anm.

Aulin, Casten (Doctor og Præst), 9. Avedøre (By, i Glostrup Sogn, Smørum Herred), 27.

Bach, Nikolaj Ulrik (Magister, residerende Kapellan i Kjøge, senere residerende Kapellan i Aalborg, til sidst Sognepræst i Søllerød), 107.

Bang, Peter Georg (Deputeret i Rentekammeret, senere Indenrigsminister), 120.

Barfod, Johan Christoffer Georg (svensk Literat og Memoireforfatter), 8 Anm. 1 og 2, 9 Anm. 1, 55 Anm. 1.

Barnekov (Bernekov), Fru Birgitte eller Brita (til Gammelkjøgegaard, *Grev Johan August Meijerfelt til Søfdeborg), 6, 30, 55, 57, 76—83, 89, 90, 134, 136, 138.

Jomfru Anne Margrete (Forpagt-

erske af Gammelkjøgegaard), 13, 14, 15, 16, 17. Hr. Christian (til Vidskøfle, Lillø og Gammelkjøgegaard, Vicepræsident i Gøta Hofret), 15. Christian (til Birkholm, nu Løvenborg), 15. Christian, 6. Erik Frederik (Kapitajn), 14 og Anm., 16, 17. Hilleborg Kirstine (til Ødemarksgaard), 15 og Anm. 1.

Kjeld Christoffer (svensk Dragonoberst, til Gammelkjøgegaard og Vidskøfle, 1—6, 10, 11, 13, 55. Hans Arvinge, 30, 134.

Fru Magdalena Eleonora (*Generalmajor, Baron Vilhelm Bennet til Rosendal), 4, 6, 56 Anm. 2, 134. Rutger (Oberst, til Søfdeborg), 4, 6, 57, 77 og Anm. 1, 136.

Barnewitz (kongelig Jæger, Skov-Op- synsmand paa Gammelkjøgegaard), 21.

von Bassewitz, Henning Friedrich (Greve, gottorpsk Diplomat), 47 og Anm. Philip Kuno (Landraad, til Prebberede), 47 Anm., 48.

Becker, Knud Ahasverus (Landsdommer, Forvalter paa Vallø, senere Ejer af Bækkeskov), 26, 62 og Anm.

Belling, Johan (Grev v. Meyerfelts Jæger paa Gammelkjøgegaard), 59.

Bender (Stad og Fæstning i Moldau, ved Floden Dniester), 40 og Anm. 1, 41, 42, 43.

Bennet, James (Jakob), 56 Anm. 2. Vilhelm (svensk Baron og Generalmajor, til Rosendal), 56 og Anm. 2, 136.

Bentley, Daniel Gottwald Reimer (Borgemester, Byfoged og By- skriver i Kjøge), 119.

Bentzen (Statholder), se Benzon.

Benzon, Frederik Vilhelm Caspar (Amtmand og Landfoged paa Fernern, Sekretær i det danske

- Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, Genealog), 2 Anm. 1, 14. Jakob (Vicestatholder i Norge, til Renzonsdal), 102 Anm. 7.
- Bergman, Fru Christiane (*Johan Bergh Skutenhjelm), 64 Anm. 2.
- Biering eller Beering, Anne Marie (*Kjøbmand Olaf Nyhuus i Holbæk), 112.
- Bigen (Oberst ved det østre sællandske Regiment) 16 Anm. 2.
- Bille, Fru Kirsten (*Otte Skeel Christensen til Vallø), 10, 11 og Anm. 1, 15 Anm. Hans (til Jungetgaard), 11 Anm. 1. Jomfru Elisabeth (til Gammelkjøgegaard), 11. Fru Sofie (*Anders Rosenkrands til Tirsbæk), 55 Anm.
- Billesborg (Rudholt; Herregaard i Herfølge Sogn), 11 og Anm. 1, 12, 15 Anm. 2, 65, 126.
- Birte Jensdatter (*Forpagter Carl Rasmussen Lange), 102 og Anm. 1.
- Bjeverskov Herred (Præstø Amt), 59 Anm.
- Bjuggren, Fru Elisabeth Sofia (*Generalmajor Frederik Christian von Platen), 94 Anm.
- Blegehuset (ved Gammelkjøgegaard), 60, 71. Blegdammen, 78. Blegvænget, 115.
- Blume, Fru Dordi (*Jakob Gøransson Lilljehøek), 57 Anm. 1.
- von Blumenthal, Dorothea Eleonora (*Daniel v. Plessen til Høikendorff), 15 Anm. 2.
- von Boineburg, Louise (*Baron Niels von Gersdorf), 75 Anm. 1.
- Bollerup (Herregaard i Skaane, i Bollerup Sogn og Ingelstad Herred, ved Ystad), 54 og Anm. 1, 79—80.
- Bonde, Johan; se Bunde.
- Boredorferhof (Gods i Pommern?), 54.
- Borreby (Herregaard i Sælland, Vesterflakkebjærg Herred, Magleby Sogn), 2 Anm. 3, 117 Anm. 2.
- Borreby, Jens (Birkeskriver ved Gammelkjøgegaards Birk), 58 og Anm. Tobias (af Kjøge, Skoleholder i Aashøje), 60.
- Brasch, Abraham (Birkedommer ved Gammelkjøgegaards Birk, tillige Ridefoged og Gaardens Forpagter), 58 Anm., 66 og Anm. 2, 67, 76, 77 og Anm. 2, 78, 85. Anne (*Ritmester Christian Wildenrath Frieboe), 88. Charlotte Elisabeth (*1) Otto Christian og 2) Christian Brasch, Forpagterske paa Gammelkjøgegaard), 78, 79, 82, 86, 88, 97, 98, 99, 103. Christen Ottesen (Ridefoged paa Gammelkjøgegaard og Fæster af Aashøjeegaarden, Forpagter paa Rønnebæksholm), 78, 79, 80, 81 og Anm., 82—83, 84, 86, 88, 96 og Anm., 97, 98, 104, 126, 138—39. Christian (Ridefoged og Forpagter paa Gammelkjøgegaard), 77, 78. Elisabeth (*Frederik Christian Nestius, Præst), 97. Otto Christian (Ridefoged og Forpagter paa Gammelkjøgegaard), 62, 63, 66.
- Bromark (ved Gammelkjøgegaard), 17.
- Broméen, Pehr (svensk Vicepræsident), 51 Anm. 3.
- Brown, David (Gouverneur paa Tranquebar, til Benzonseje), 108.
- Brun (Skovrider paa Vallø), 21.
- Brunsvig (Hertugen af; Carl), 90.
- Bruun (Fuldmægtig paa Gammelkjøgegaard), 109.
- Bunde eller Bonde, Johan (Tingskriver ved Gammelkjøgegaards Birk), 14, 16 Anm. 1.
- Burensköld, Jakob (svensk Baron og Generallieutenant af Rytteriet, Gouverneur i Skaane), 14 Anm.
- Busch, Frederik Pedersen (Student, Skoleholder i Ølby), 60.
- Buss, Frederik (Birkeskriver ved Gammelkjøgegaards Birk), 16 Anm. 1.

von Bussek, Fru Magdalena Eleonora, (*Greve og Feltmarskalk Rutger v. Ascheberg), 4, 28 Anm. 3, 42 Anm. 3.

Bülitz (Gods paa Rygen), 5.

von Bülow, Engelke (Marskalk hos Prins Carl, Amtmand over Tryggevælde Amt), 74 og Anm. 2. Frans Christoffer (Generallieutenant og Frederik den sjettes Generaladjutant), 119.

Bækkeskov (Herregaard i Everdrup Sogn, Baarse Herred), 62 Anm. Godsets Bønder, 62 Anm.

Bøgh, Matthias Frederik Georg (Sognepræst i Præstø, senere til Herfølge og Sæder, Amtsprovst for Præstø Amt), 119.

Calmar (By i Østergötland), 5, 6.

Carl (Prins, Christian den femtes Søn), 75 Anm. 2.

Carl den 10de Gustav (Konge af Sverige), 31.

Carl den 11te (Konge af Sverige), 43 Anm. 1.

Carl den 12te (Konge af Sverige), 27, 32—51, 54 Anm. 2.

Carl (Hertug af Södermanland; som Konge Carl den trettende), 92.

Carl Frederik (Hertug af Holsten-Gottorp), 44 Anm. 3.

Carlsen, Anna Caroline Sofie Louise, 121, 123. Anne Marie Elise (*1) cand. juris Harald Peter Nikolaj Toft til Rønnebæksholm og 2) Biskop Nikolaj Frederik Severin Grundtvig), 114, 119, 124—25 og Anm. 1. Anne Rasmusdatter, 103 Anm., 109. Birte Rasmusdatter (*Laurits Holmblad, Ejer af Guldhusfarverierne), 103 Anm., 109. Carl Rasmussen, 103 Anm., 109 og Anm. 2, 112.

Christen Rasmussen (til

Gammelkjøgegaard), 103 og Anm., 109, 111, 112—119.

Else Margrete, se: Nyhuus. Emmy Elisabeth Henriette Marie Birthe Hilleborg, 121. Franziska Antoinette Hilleborg (Stiftsdame paa Vallø), 114, 127—28. Hans Rasmussen, 103 Anm., 109.

Hans Rasmussen (Hofjægmester, Kammerherre, livsvarigt Medlem af Landstinget, til Gammelkjøgegaard), 65 Anm. 2, 114, 122—125.

Jens Christen Lange, 121, 125. Marie, se: Marie Christensdatter. Jutta Christiane Olavia Bertha (*Peter Rørdam, Præst i Lyngby), 114.

Rasmus (til Gammelkjøgegaard), 61, 98, 99, 100, 101, 102—110, 139.

Carlsteen & Thüring (Handelshus i Stockholm), 77.

Carteret (engelsk Sendemand i Sverige), 52.

von Castenschiold, Joachim Melchior Holten (Generallieutenant af Rytteriet og Commandeur for Landeværnet, til Borreby), 117 og Anm. 3.

Catharina den anden (Kejserinde af Rusland), 93.

Cathrine (*Ridefoged Lars Larsen Qvistgaard), 65, 74.

Cathrine, Poul Svendsens Enke (Værts-husholderske i Kjøge), 69.

Cedercreutz, Friherrinde Beata Charlotta (*Generalmajor Frederik Christian von Platen), 93 Anm.

Cederhjelm, Fru Märta Ulrika (*Oberst Robert Montgomery), 95 Anm. 1.

Christen Jörgensen (Husfæster under Vallø Stift og Gammelkjøgegaard), 107, 108.

Christian den fjerde, 114.

Christian den femte, 28 Anm. 2, 59, 129.

Christian den syvende (hans Ligtog), 118.

Christian Albrecht (Hertug af Holsten-Gottorp), 44 Anm. 3.

Christian August (Prins af Holsten-Gottorp, Administrator), 44 og Anm. 3, 46.

Christian den anden (Pfalzgreve af Birchenfeld), 90 Anm. 2.

Christian Madsen (Magister, Sognepræst i Kjøge), 67.

Christianstad (By og Fæstning i Skaane) 36 Anm.

Claus Pedersen (Fæster i Ølby), 86.

von Clausenheim, Anna Maria (*Henning Friedrich v. Barnewitz), 47 Anm. Bernhard, 47 Anm.

Cronhjelm, Gustav (svensk Greve, kongeligt Raad og Cancellipræsident, til Flosta og Segloraberg), 52 og Anm. 2. Grevinde Hedvig Charlotta (*Generallieutenant Erik Roos til Løfås), 41 Anm. 3. Polycarpus Crumbygel (Baron), 52 Anm. 2.

Cruus, Fru Brita (svensk Friherrinde af Gudhem, *Greve og Kammerpræsident Fabian Wrede), 43 Anm. 1, 52 Anm. 1.

v. Dalin, Olof (svensk Historieskriver og Digter, Kronprins Gustavs (den tredjes) Lærer, Hofkansler), 8.

Danneskjold-Samsø, Christian Carl Sofus (Lensgreve og Overdirektør for Gisselfeld, til Ravnstrup), 119.

Danviken (ved Stockholm), fordum et Helligaands-Hospital, nu Sygehus, Fattigstiftelse og Sindssygehospital), 95 Anm. 2.

De la Gardie, Grevinde Hedvig Catharina (*Grev Frederik Axel Fersen til Ljung), 91 Anm. 2.

Demotika (By i Rumelien i det evro-

pæiske Tyrki, ved Maritzafloden, s. v. for Adrianopel), 42.

«Den lille Prins», se: Maximilian Emanuel.

Dnieper eller Dnepr (Flod i Rusland), 40.

von Dohna, Carl August (Greve og svensk Generalmajor, til Stjærnsund), 90 og Anm. 1.

Dorow (Kirkeby i Pommern, Regeringskredsen Stettin), 54.

Dragør Lund, 29.

Dreier, Hans (af Alkestrup, Birkeskriver ved Gammelkjøgegaards Birk), 58 Anm., 66 Anm. 3.

Dresden, 35.

Dubno (Sted i Polen, i Landskabet Volhynien), 35.

von Düben, Frederika Ulrika (svensk Friherrinde, *Anders Skutenhjelm, Sendemand i Danmark), 64 Anm. 2.

Düring, Otto Frederik (svensk Oberst og Carl den tolfte Ledsager fra Tyrkiet til Stralsund), 42.

Eggby Kirke (i Eggby Sogn, Valle Herred, Skaraborgs Len, ved Skara), 57 Anm. 1.

Egholm (Herregaard i Sæby Sogn, Volborg Herred), 102, 103 Anm., 109.

Ehrenborg, Fru Anna Margareta (*Greve og General Carl Gustav Armfelt), 92 Anm. 6.

Ehrenschild, Anne Marie (til Vibygaard, *Etatsraad Hans Boefke). 19 Anm. 1.

Ehrenstein, Fru Anna Bertha (*Grev Arvid Bernhard Horn), 51 Anm. 3.

Ekeblad, Clas Julius (Greve, Generalmajor og Landshøvding, til Stola), 92 Anm. 1.

Ekenbom, Fru Ingrid Charlotta (*Herredshøvding Carl Piper), 36 Anm. 1.

- Ellinge (Herregaard i Skaane, Sallerup Sogn, Harjagers Herred, Malmøhus Len), 7.
- Enderslev By (og Sogn, i Bjeverskov Herred), 19, 105.
- Enehjelm, Peter Hellenius (svensk Oberstlieutenant), 95 og Anm. 3.
- Engstrup Mose (paa Kagstrup Mark), 71, 106, 109, 115.
- Engsø (Ø og Sogn i Mälaren, i Ytter-Tjurbo Herred, Vesterås Len; dens Kirke) 36 Anm. 1.
- Erik Mortensen (=: Mårtensson, svensk Fange, Bonde i Gammelkjøge), 33.
- Eskildstrup (Herregaard, i Snæslev Sogn, Ringsted Herred), 20.
- Eugen (Prins af Savoien, kejserlig østerrigsk Overgeneral), 33 Anm.
- Fahlström, Fru Anna Charlotta Lovisa (*Grev Carl Gustav Hård), 40 Anm. 1.
- Falsted, Ditlev Theilen (Fæster af Aashøjegaarden), 87 Anm. Keje (Forpagter paa Gammelkjøgegaard), 13.
- Femern (Søslag), 49.
- Fersen, Frederik Axel (svensk Greve, Feltmarskalk og Rigsraad, til Ljung og Løfstad i Østergötland), 91 og Anm. 2, 92 Anm. 5, 94 Anm. 1—4. Hans Reinhold (Greve, Generallieutenant af Rytteriet og Præsident i Svea Hofret), 91 Anm. 2.
- Fersløv (Commissionær, fra Helsingør), 98, 99.
- Fich, Jakob Hansteen (Kjøbmand i Kjøge), 107.
- v. Filsack, Fru Barbara Sibilla Møser (*Baron, Resident og Landshövding Augustin Lejonsköld), 2 Anm. 2. M. (Generallieutenant), 2.
- Finland, 38, 43 Anm. 1, 93—94.
- Fiskeparker (ved Gammelkjøgegaard), 18 Anm. 2.
- Foss, Niels (til Juellund, Præsens i Underamiralitets-Retten, Etatsraad, Bogsamler), 85.
- Fraustadt (By i Posen, ved Schlesiens Grænse), 33.
- Frederik den tredje, 44 Anm. 3, 59.
- Frederik den fjerde, 15 Anm. 2, 19 og Anm. 1, 23, 26, 27, 73, 132.
- Frederik den sjette, 114.
- Frederik den første (Prins af Hessen, Konge af Sverige), 8.
- Frederik Anton Ulrik (Greve af Waldeck), 90 Anm. 2.
- Frederik Magnus (Markgreve af Baden-Durlach), 45 Anm.
- Frederikke Amalie (*Hertug Christian Albrecht af Gottorp), 44 Anm. 3.
- Frederikshald (Kjøbsted i Norge), 50.
- Frederikshof (Slot, tæt ved Stockholm, nu Kaserne for Svea Livgarde), 95.
- Frederikssten (Fæstning i Norge), 50.
- Frich, Otto (Sognepræst til Kropp og Mørup i Skaane), 2 Anm. 1., 3 Anm. 2, 6.
- Frieboe, Christian Wildenrath (Ritmester), 88.
- Fryxell, Anders (svensk Historieskriver, Præst i Sunne i Vermland og Provst, titul. Professor), 32 Anm. 3, 35 Anm. 1, 37 Anm. 2, 39 Anm. o. fl. St.
- Funck, Fru Elisabeth (*1) Grev Carl Gustav Rehnskiöld og 2) Rigsgreve Erasmus von Küssow til Qwitzten), 39 Anm.
- von Føsen, Fyrstinde Anna Louisa (*Fyrst Leopold af Anhalt-Dessau), 49 Anm. 2.
- von Gabel, Christian Carl (Amiral og Stiftamtmand i Ribe, til Giese-gaard og Spanager), 48 og Anm. Christoffer (Rentemester, senere Statholder i København, til Bavelse), 42 Anm. 2. Frederik (til

- Giesegaard og Bavelse), 49 Anm.
 Fru Marselie (*Generallieutenant
 Jørgen Rantzau), 42 Anm. 2.
- Gammelkjøge By (i Kjøge Sogn, Bjeverskov Herred), 10, 12, 14, 15, 16 Anm. 1, 19, 22, 60 og Anm. 2, 104, 115. Bymænd, 109. Indelukke (Skov), 115. Krageskov, 13.
- Gammelkjøgegaard (selve Herregaarden og Godset), 1, 5, 7, 10—27, 29—31, 58—69, 97—101, 102—112, 114 fgg., 130—38. Hovedgaardens Birk, 1, 11 Anm. 3, 58 og Anm., 73. Eng, 115. Skove, 1, 18 og Anm. 1. Tingbøger, 1 Anm. 3, 20 Anm. 1, 22 Anm. 3, 23 Anm. 1 og 6, 27 Anm. 1, 71 Anm. 2 og 3, 73 Anm. 2.
- von Gersdorf, Niels (Baron, Geheimeraad og Stiftamtmand over Sællands Stift), 75 og Anm. 1. Rudolf (Baron og Stiftamtmand over Sællands Stift), 75 Anm. 1.
- Gjerdrup (Herregaard i Egidslevmagle Sogn, Vester-Flakkebjærg Herred), 117 Anm. 4.
- Gladh (Sekretær hos Grev Joh. Aug. Meijerfelt til Gammelkjøgegaard), 62.
- Glasbanke Vænget eller Kjøge Vængehus (under Gammelkjøgegaard), 107.
- von Glaubitz, Eleonora (*Baron Rudolf von Gersdorf), 75 Anm. 1.
- Glewitz (Landsby i Pommern, i Regeringsdistriktet Stettin), 88.
- Glimminge (Herregaard i Skaane, i Vallby Sogn, Jærestad Herred, Christianstad Len), 54.
- Glückstadt (Fæstning i Holsten), 31.
- von Goetzel, Carolina Magdalena Fredrika (*Oberstlieutenant Otto Reinhold Klingspor), 95 Anm. 2. Maria (*Otto Reinhold Klingspor), 95 Anm. 2.
- Gram, Hans (Professor i Græsk, Historiograf, Bibliothekar og Geheimearkivar, Etatsraad), 85 Anm.
- von Greiffenkranz, Anna Margarete (*Nicolaus von Høpken), 53 Anm. 1.
- Grill (Handelshus i Stokholm), 91.
- Gripsholm (Slot og Kongsgaard i Kernbo Sogn, Selebo Herred og Nyköping Len, nær ved Byen Mariefred), 100.
- Grodno (By i Lithauen ved Floden Niemen), 33.
- Grundtvig, Nikolaj Frederik Severin, 114, 122, 123 Anm., 125.
- Gunderup (Hovedgaard, i Herfølge Sogn), 15 Anm. 2.
- Gustav den tredje (Konge af Sverige), 91 og Anm. 3, 92, 93, 94, 95.
- Günther, Daniel Andreas (Generalmajor), 28 Anm. 4.
- Günthersdorff (Kirkeby med Slot, i Saxen), 36 Anm. 2.
- Gyldenløve, Ulrik Christian (Greve til Samsø, Baron, til Marselisborg, Geheimeraad og Generalamiral), 28 og Anm. 2.
- Gyllenstjerna, Grevinde Anna Christina (*Greve og Feltmarskalk Nils Gyllenstjerna af Fogelvik), 51 Anm. 3. Grev Johan (overordenlig Ambassadeur i Danmark, Rigsraad og Generalgouverneur over Skaane), 36 Anm. Grevinde Margareta (af Fogelvik, *Greve og Kancellipræsident Arvid Bernhard Horn til Ekebyholm), 51 Anm. 3, 88 Anm. 2. Fru Sigrid (af Lundholm, *1) Rigsraad Göran Fleming og 2) Grev Jakob Johan Hastfehr), 32 Anm. 1.
- Gylling, Fru Anna Christina (*Oberstlieutenant Peter Hellenius Enehjelm), 95 Anm. 3.
- v. Görtz, Georg Heinrich v. Schlitz (holstensk og svensk Statsmini-

- ster), 45 og Anm. 1, 47, 48, 50.
Philip Friedrich (den frankiske Kredses Hauptmann), 45 Anm. 1.
- Hadjatsch** (Sted i Rusland), 39.
- Hansen, David** (Renteskriver og Sekretær, Grev J. A. Meyerfelts Forretningsfører), 99, 100, 101.
- Harald haarfager** (Konge af Norge), 112 Anm. 2.
- Harbo, Maren Mikkelsdatter** (*Jørgen Björn Thaulow, Præst i Nordby paa Fanø), 112 Anm. 1.
- Hartman, Morten** (Herredsfoged i Ramsø-Tune Herreder), 62.
- Hastfehr, Berndt Johan** (svensk Baron og Brigadér), 94 Anm. 6. **Edvard** (Greve og hollandsk Regimentschef), 32 og Anm. 1. **Jakob Johan** (Baron, Greve og Feltmarskalk), 32 Anm. 1. **Johan** (Baron), 94 Anm. 6.
- Hedemarken** (Landskab i Norge, Agershus Stift), 112 og Anm. 2.
- Heden** (ved Kjøge), 59.
- Heiliger, Maria** (*Peter Lotharius Oxholm, Medlem af Regeringsraadet paa de dansk-vestindiske Øer), 117 Anm. 3.
- Hellenius, Anders**, 95 Anm. 3; se: Enehjelm.
- Helsingborg** (Slag ved), 42.
- Helsingfors** (By i Finland), 92.
- Herfølge** (Landsby og Sogn i Bjeverskov Herred), 16 Anm. 1, 29.
- Kirkegaard** (Kamp), 117.
- Hesse** (Ridefoged paa Gammelkjøgegaard), 66.
- Hestehaven** (ved Gammelkjøgegaard), 115.
- Hjerta, Fru Maria Margareta** (*svensk Oberst Sebastian von Otter), 94 Anm. 8.
- Holk, Hr. Ejler** (Baron til Holkenhavn, Herre til Elkær, Geheime- og Krigsraad), 3 Anm. 1, 131.
- Holmblad, Laurits** (Ejer af Guldhusfarverierne), 109.
- Holofsin** (i Rusland, Slag), 38.
- Horn, Adam** (svensk Greve, Rigsraad, Generallieutenant og Rigsstaldmester, til Ekebyholm), 55—56, 88 og Anm. 2, 92 Anm. **Arvid Bernhard** (Greve, Generallieutenant og Cancellipræsident, til Ekebyholm), 51 og Anm. 3. **Grevinde Brita Margareta** (*Grev Clas Julius Ekeblad til Stola), 92 Anm. 1. **Gustav** (Oberst, til Wuorentaka), 51 Anm. 3. **Friherrinde Henrietta Beata** (*Greve og Cancellipræsident Gustav Cronhjelm), 52 Anm. 3.
- Hovmarker** (ved Gammelkjøgegaard), 17 og Anm. 1.
- Hvid, Charlotte** (*Kjøbmand Erik Matthiessen Javøe i Holbæk), 88 Anm. 1. **Christian** (Fuldmægtig, siden Ridefoged paa Gammelkjøgegaard), 88 Anm. 1, 97.
- Hvitfeld, Iver** (Commandeur), 28 og Anm. 4. **Tønne** (til Tronstad, Oberst og Commandant paa Frederikssten), 28 Anm. 4. **Fru Margrete Sofie** (*Generalmajor Daniel Andreas Günther), 28 Anm. 4.
- Hård, Carl Gustav** (svensk Greve, Rigsraad, og General, til Herrestad), 40 og Anm. 1, 53. **Johan** (af Segerstad), 40 Anm. 1.
- Hästesko, Gustav** (svensk Officér), 93 Anm. 7. **Johan Henrik** (Oberst; halshuggen), 93 og Anm. 7.
- Høcken, Fru Mette** (*Kapitajn Rosenkrands), 16 Anm. 2.
- Højelse** (By og Sogn i Ramsø Herred), 19, 21 Anm. 2, 65 Anm. 1.
- von Høpken, Daniel Niklas** (svensk Baron, til Fogelstad og Fogelbro,

Præsident i Commercekollegiet), 53 og Anm. 1. Nicolaus (til Melau, Statholder i Altenland i Bremen), 53 Anm. 1.

Ingemann, Bernhard Severin, 29.
von Ingenhaeff, Benedikte Gertrud (*Generalmajor Niels Rosenkrands v. Schack til Sneumgaard), 23 Anm. 4.

Ingermanland (en svensk Østersøprovins), 38, 40.

Inn og Knyphausen, Comtesse Henriette (*Grev Jens Christian Juel-Vind-Frijs til Frijsenborg), 120.

Jakob Jensen (Fæster af Aashøjegaarden), 87 Anm.

Jakob Larsen, se: Qvistgaard.

Janckendorf (Gods i Pommern), 88.

Jankin (i Stor-Polen), 35 Anm. 2.

Jareslawice (Slot i Polen), 35.

Javøe, Erik Matthiessen (Kjøbmand i Holbæk), 88 Anm. 1.

Jens Hemmingsen (stavnsbunden Karl og frigiven), 26—27, 133—34.

Jens Ibs Vænge (under Gammelkjøgegaard), 109.

Jersie By (og Sogn i Tune Herred), 19.

Juel, Fru Anne Cathrine (Frederik v. Gabel til Giesegaard), 49 Anm.
Hr. Jens (Præsident i Commercekollegiet, Geheimeraad, Baron til Juellinge, Herre til Vorgaard), 3 Anm. 1, 131. Hr. Niels (Amiral, til Eriksholm og Taasinge), 28.
Ove (Vicekansler, Statholder i Norge, senere Stiftamtmand, til Villestrup, Lundbæk og Kragerup), 49 Anm.

Juel-Vind-Frijs, Comtesse Clara Sofie (*Hofjægermester Hans Rasmussen Carlsen til Gammel-

kjøgegaard), 120, 122 og Anm. 3, 123.

Jens Christian (Greve til Grevskabet Frijsenborg), 120.

Juel, Knud (Avlsforvalter), 58. Niels (Materialforvalter i København, Forpagter paa Gammelkjøgegaard), 26, 31, 58, 135. Ane Marie Juels (hans Hustru, Forpagterske), 58.
Jungetgaard (Herregaard i Jylland, Junget Sogn og Nørre Herred i Salling), 11 Anm. 1.

Jussuf Pascha (tyrkisk General), 40.

Jægersborg (Kongens) Dyrehave, 116.

Jørgensen, Henrik (Lieutenant, Fæster af Aashøjegaarden), 26, 61. Hans onde Gjerninger, 72—73, 87 Anm.

Kaas, Henrik Bjelke (Generalmajor, til Boltinggaard), 23 og Anm. 3.

Kagstrup eller Karlstrup (Sogn og By i Tune Herred), 19, 109, 115. Mølle, 22, 59, 111. Skole, 60. Bønderne, 109, (Overfald, Slagsmaal), 69, 70, 71, (Retssag), 15, 71. Kirke, 108.

•Kalabalik• (Carl den 12tes Kamp i Bender med Tyrkerne), 40 Anm. 1, 41 og Anm. 2 og 3.

Kalisch (By i Polen nær ved Preussens Grænse, paa en Ø i Floden Prosna), 35.

Kammerkollegiet, se: Rentekammeret.

Kamstrup (Landsby i Roskilde Vor Frue Sogn, Sömme Herred), 86, 111.

Karby (Herregaard i Stokholms Len, Täby Sogn og Danderyd Herred, nær ved Vallentuna Søens søndre Bræd), 54.

Kastinus, Jokum Henrik, 26.

Kinnemond, Christina (*James Bennet), 56 Anm. 2.

Kirsten Andersdatter (Tjenestepige paa Aashøjegaarden), 73.

Kjeld (Skytte paa Gammelkjøgegaard), 12 Anm. 3.

Kjøbenhavn, omlejret af Englænderne, 113. Stadens Magistrat, 108.

Kjøge, 28. Byens Kirke (St. Nikolaj), 18, 22, 102 Anm. 2, 105, (aaben Begravelse), 105, 112, 114, 123, 125 Anm. 1 og 2. (Stolestader), 18, 22, 108. Kirketaarn, 29. Byens Borgere, 15, 22 (Strid om Græsningen paa Lyngen), 61, 66. (Fællesskabet i Lyngen ophæves), 97. Byens Magistrat, 62. Broport, 19, 60. Huse ved Vesterport (ulovlig Brændevinsbrænding), 71. Postmester, 22. Landevej, 27. Fire Kagstrup Mænd overfalde Ridefoged paa Gammelkjøgegaard Lars Larsen Qvistgaard i Kjøge, 69—70. Østenstorm og Vandflod, 82, 125. Christian den syvendes Ligtog igjennem Kjøge, 118—19. Spanske Fanger, 113, 119. Paa-tænkt Batteri til Havnens Forsvar, 114. Kamp ved Byens Møller, 117 Anm. 1. Vænge ved Klosterkirken (en stor Grav), 118. Kapellan - Embedets Jorder, 107, 109.

Kjøge Bugt (Skibet «Danebroges» Kamp), 28. (Strandinger), 82, 125.

Kleve, Peder, 85 Anm.

Klevenfeld (Kleve), Terkel (Højesterets-Assessor, Genealog), 14, 85 Anm.

Klingspor, Christian Frederik (svensk Baron), 95 Anm. 2. Otto Reinhold (Baron og Oberstlieutenant), 95 og Anm. 2. Vilhelm Maurits (Baron, General - Intendant ved Hæren i Finland og Generallieutenant, senere Overgeneral ved denne Hær og Feltmarskalk), 93.

Korporalskroen (ved Hovedlandevejen imellem Kjøbenhavn og Kjøge, i Karlstrup Sogn), 60—61 og Anm. 1, 71, 106—107.

Krabbe, Fru Charlotte Amalie (*Grev Christian Ulrik Gyldenløve), 28 Anm. 2. Hr. Otte (til Holme-gaard, Statsminister og Stiftamtmand over Sællands Stift), 11 Anm. 2, 19, 132.

Krabbesholm (Herregaard i Gjershöj Sogn, Volborg Herre), 102.

Krag, Otte (Rigsraad, til Egeskov), 54 Anm. 1. Fru Sofie Amalie (*¹) Christoffer Ulfeld til Avnsbjærg og ²) Grev Otte Rantzau til Rosenvold og Asdal), 54 Anm. 1, 76 Anm. 2.

Krasnokutsch (Sted i Rusland), 39.

Krassow, Ernst Detlof (svensk Baron og Generallieutenant, til Pausewitz), 32 og Anm. 2.

Kreimer, Johan (Tømmermand), 60.

«Kræmmerkompagniet» (Gjæstgiversted i Kjøbenhavn), 89 og Anm. 4.

Krøyer, Morten (Forpagter paa Gammelkjøgegaard), 17, 24—25.

von Küssow, Erasmus (Rigsgreve, til Qwitzen), 39 Anm.

König, Johann Friedrich (Handelshus i Hamborg), 77 Anm. 2.

von Königsmark, Kurt (Konrad) Christoffer (Greve af Vestervik og General), 36 Anm. 3. Maria Aurora (Grevinde), 36 og Anm. 3, 37.

von Kørbitz, Johann Christoph (Oberst ved Rytteriet, senere Generalmajor og Overkrigssekretær, til Hellerup), 23.

Laaland (Vandbrist), 78.

Landmilitsens Officerer (deres Raahed), 73—75.

Lange, Carl Rasmussen (Forpagter af Egholm og Krabbesholm), 102 og Anm. 1. Rasmus Hansen (Forpagter af Lindholm og Vibygaard), 102 Anm. 1. Rasmus Carlsen, se: Carlsen.

- Langebek, Frederik (Præst i Skjoldborg i Thy), 84 Anm. Jakob (Geheimarkivar, Etatsraad), 84 og Anm.
- Langefelde (Gods i Pommern), 54, 88.
- Lars Geridsen (Medhjælper hos Ridefogeden paa Gammelkjøgegaard), 21.
- Lars Larsen, se: Qvistgaard.
- La Tort (russisk General-Feltmarskalk), 33 Anm. 2.
- Ledreborg (Grevskab; Hovedgaarden Ledreborg ligger i Osted Sogn, Volborg Herred), 120.
- Legsberrig, Henrik (kongelig Hofskytte), 66. Jørgen, 66.
- Lejonsköld, Augustin (svensk Friherre til Elfkarleby, Resident ved det franske Hof, Landshøvding i Jönköping Len), 2 og Anm. 2. Mårten Augustinsson (Generaltoldforvalter i Sverige og Finland, Kammerraad og Directeur for Commercekollegiet, Baron), 2 Anm. 2.
- Lejonstedt, Carl Vilhelm (svensk Greve), 94 Anm. 9. Olof Vilhelm (Greve og Oberst), 94 og Anm. 9.
- Lellingegaard (og Kloster, i Lellinge Sogn, Bjeverskov Herred), 62 Anm., 65.
- Leopold (Hertug af Anhalt - Dessau, preussisk Feltmarskalk og Gouverneur), 49 og Anm. 2.
- Lewenhaupt (Lejonhufvud), Adam Ludvig (svensk Greve, Rigsraad og General), 38 og Anm. 1, 39. Grevinde Brita Dorothea (*Grev Adam Ludvig Lewenhaupt), 38 Anm. 1. Gustav Adolf (Greve og Feltmarskalk), 38 Anm. 1. Ludvig Weirich (Greve til Basseborg og General), 38 Anm. 1.
- Lifland (svensk Østersøprovins), 38, 43.
- Lillje, Axel (Greve, til Råfsjø), 52 Anm. 1. Grevinde Christina Beata (*¹) Carl Philip Sack og ²) Greve og Feltmarskalk Erik Sparre), 52 Anm. 1.
- Lilljehøek, Göran (svensk Øverste), 7 Anm. 1, 57 og Anm. 1. Fru Elisabeth Juliana (*Axel Erik Roos til Löfås), 41 Anm. 3, 57 og Anm. 1. Jakob Göransson (til Ølanda), 57 Anm. 1.
- Lindenstedt (som borgerlig: Lindstedt), Vilhelm (til Gärdsnäs i Småland, Amiralitets-Sekretær, senere Amiralitets-Kammerraad), 136.
- Lindets og Enghavens Enge (ved Gammelkjøgegaard), 115.
- Lindholm (Herregaard i Gjevninge Sogn; Volborg Herred), 102 Anm. 1.
- Linnedsmarken (ved Gammelkjøgegaard), 18 Anm. 2.
- Linné, Carl (Professor i Botanik i Uppsala), 54.
- Lithauen (Storhertugdømme, en Del af det polske Rige), 38.
- Ljung (svensk Hoflakaj), 90.
- Louise (Prinsesse af Birchenfeld, *Rigsgreve Frederik Anton Ulrik af Waldeck), 90 Anm. 2.
- Lovise Sofie Frederikke (Prinsesse af Holsten - Glücksborg, Abbedisse for Vallø Stift), 107.
- Lovisa Ulrika (preussisk Prinsesse, *Kong Adolf Frederik af Sverige), 90, 92 Anm. 1.
- Luck (Sted i Polen), 35.
- Ludvig Frans Anton (Prins af Waldeck, kejserlig General), 90 og Anm. 2.
- Lyngbygaard (Herregaard i Egidslevmagle Sogn, Vester-Flakkebjerg Herred), 117 Anm. 4.
- Lunds Domkapittel, 6.
- Lunge, Fru Kirsten (til Rævkærsgaard, *Hans Bille til Jungetgaard), 11 Anm. 1.
- Lyngen eller Sandlyngen (ved Kjøge), 17, 61, 62, 66, 97, 104, 109, 115.

Macklier (o: Makeleer), David (Lands-høvding i Elfsborg Len, til Gåsvadeholm i Halland, Baron med Navnet Maclean), 77 Anm. 1. Fru Mariana Lovisa (*Oberst Rutger Barnekov til Tosterup), 77 Anm. 1.

Malatize (Sted i Rusland), 38.

Mandix, Hans Jakobsen (Commissarius ved Landmaalingen, Fæster af Aashøjegaarden), 87 Anm.

Mannersköld, Fru Christina (*Oberst Otto Wellingk), 44 Anm. 2.

Marderfelt, Arvid Axel (svensk Baron og General), 35 og Anm. 2. Conrad Massberg, 35 Anm. 2.

Maren Larsdatter (Enke efter Husfæster Christen Jörgensen), 108.

Maren Lauritsdatter (*Jens Pedersen Karleby, Præst i Mærn), 21 Anm. 1.

Maren Margrete Lauritsdatter (*Lars Jensen), 21 Anm. 1.

Mariager (Madame, i Kjøge), 81.

Marie Christensdatter (*Rasmus Carlsen til Gammelkjøgegaard), 102, 103, 111—12.

Marie Theresia (tysk Kejserinde og Dronning af Ungarn), 84.

Marieholm (Bolig for Landshøvdingen i Skaraborgs Len), 92 Anm. 1.

Mariestad (By i Vestergötland), 92 Anm. 1.

Marlborough, John Churchill (Hertug, engelsk Overgeneral), 33 Anm.

Marquard, Ursula (*Martin Wolf til Dert), 31.

Marup eller Marop, Niels (Birkedommer ved Gammelkjøgegaards Birk), 16 Anm. 1, 26, 58 og Anm., 62, 66 Anm. 3.

von Massan (Frøken), 45 Anm. 1.

Matthias Christoffersen (Fæster paa Aashøjegaarden), 60 Anm. 1. Hans Enke, 80, 87.

Maximilian Emanuel (Prins af Wür-

temberg, «den lille Prins»), 34 og Anm. 1.

Mazeppa, Iwan Stephanowitsch (Kosak-hetman, af polsk Slægt), 39, 40.

Mazovien (et Woiwodskab i Polen, Warschaus nærmeste Omegn), 38.

Mederow (Hovedgaard i Pommern), 54, 88. (By), 88.

Meijerfelt, Anders (Meyer) (til Festen og Laisholm, svensk Oberstlieutenant), 31. Grevinde Anna Catharina (*Grev Adam Horn til Ekebyholm), 55—56, 88 Anm. 2, 89 Anm. 1, 92 Anm. 1. Axel Frederik (Greve og Major), 96 og Anm. Grevinde Birgitte, se: Barnekov. Carolina, 55.

Carl Frederik (til Gammelkjøgegaard, Greve og dansk Oberstlieutenant), 8—9 og Anm. 1, 56, 57, 76, 79, 83, 85—89.

Johan August den ældre (Greve, kongl. Raad, Feltmarskalk, Generalgouverneur over Pommern, Kansler for Universitetet i Greifswalde, Cancellipræsident; til Gammelkjøgegaard, Søfdeborg og Ugerup), 26, 30, 31—57, 58—69, 75, 134—36, 137.

August Johan den yngre (Greve og Feltmarskalk, én af Rigets Herrer, til Gammelkjøgegaard), 78 Anm., 88—96, 97—101, 139—40.

Johan August (Greve og Dragon-Kapitajn), 96 og Anm. Ulrika Margareta, 55. Valdemar (Baron), 33.

Mentzer, Johan Samuel Felixen (Præst til Lellinge og Lellinge Kloster), 65 Anm. 1.

von Metsch, Sofie Dorothea Henriette Philippine (*Grev Carl Hans Wachtmeister), 49 Anm. 1.

Meyer, Anders, se: Meijerfelt.

Michael Steensen (Birkeskriver ved Gammelkjøgegaards Birk), 16 Anm. 1.

Mjösen (Indsø i Hedemarken i Norge), 112 Anm. 2.

v. Moltke (Oberstinde, i Kjøge), 22.

Montgomery, Johan, 95 Anm. 1. Robert (svensk Oberst), 94—95 og 95 Anm. 1.

von Morian, Fru Beata Helena (*Oberst Johan Henrik Hästesko), 93 Anm. 7.

Morits (Marskalk af Saxen, fransk General), 36 Anm. 3.

Morman, Fru Antoinetta Johanna (*Generalmajor, Baron Carl Gustav Armfelt), 92 Anm. 6.

Mossin, Hans Hansen (Magister, Sognepræst i Kjøge), 67 og Anm. 2.

Moth, Sofie Amalie (Grevinde af Samsø, Christian den femtes Frille), 28 Anm. 2

Natmændene (ved Kjøge og Ringsted, Tyves Hælere), 75.

Nehringen (Kirke i Pommern), 54. (Gods), 54, 58, 95.

Nestius, Frederik Christian (Sognepræst til Hammer og Lundby i Præstø Amt), 97.

Niels Lauritsen eller Laursen (af Herfølge, Birkeskriver ved Gammelkjøgegaards Birk), 16 Anm. 1, 26.

Niels Niels' Vænge (ved Gammelkjøgegaard), 13, 17.

Niels Sörensen (Forpagter paa Gammelkjøgegaard), 24, 25 og Anm. 2, 26, 31, 58, 135.

Nissen, Hans Nikolaj (Raadmand og Raadstueskriver i København), 86.

Nordenadler, Fru Catharina Margareta (*Generalmajor Frederik Christian von Platen), 94 Anm.

Nordensköld, Fru Margareta Helena (*Grev Carl Vilhelm Lejonstedt), 94 Anm. 9.

Nyhuus, Else Margrete (*Christen Rasmussen Carlsen til Gammelkjøgegaard), 109, 112, 114, 119.

Olaf (Kjøbmand i Holbæk), 112 og Anm. 2.

Næsbyholm (Herregaard i Skaane, i Gærdslev Sogn, Vemmenhøj Herred, Malmøhus Len, ved Malmø), 54.

Næstved (Mikkels-Marked), 16.

Ogiloi eller Ogilvy, George Benedict (Baron, russisk og kursaxisk General-Feltmarskalk, til Sauerhan), 33 og Anm. 2.

Ole Børges Vænge (ved Gammelkjøgegaard), 109, 115.

Ole Børgesen (Skomagermester i Kjøge), 104.

O'Neill, Ann (*Generallieutenant Peter Lotharius Oxholm), 117 Anm. 3.

von Otter, Carl, 93 Anm. 8. Sebastian (svensk Oberst), 94 og Anm. 8.

Oxenstjerna, Bengt Gabrielsson (svensk Greve til Korsholm og Vasa, Herre til Rosersberg, Generalgouverneur over Lifland, senere Cancellipræsident og Udenrigsminister), 42 Anm. 1. Grevinde Eva Magdalena (*Greve og Feltmarskalk Magnus Stenbock), 42 Anm. 1. Gustav Gabrielsson (Greve til Korsholm, Rigsraad og Rigstøjmester. Ambassadeur i Rusland), 36 Anm. 1.

Oxholm, Peter Lotharius (Major og Medlem af Regeringsraadet paa de dansk-vestindiske Øer, senere Generalmajor og til sidst Generalgouverneur og Generallieutenant), 117 og Anm. 3.

von der Pahlen, Johan Andreas (svensk Friherre og Generalmajor), 31 og Anm. 4.

- Pauli, Helene Marie (*Geheimarkivar Jakob Langebek), 85 Anm.
- von Pechlin, Carl Frederik (Baron von Löwenbach, svensk Generalmajor), 91 og Anm. 3.
- Hr. Peders Vænge (ved Gammelkjøgegaard), 98, 105, 109, 115.
- Peder Christensen (Fisker paa Gammelkjøgegaard), 59.
- Peder Clausen (Fæster i Ølby), 86.
- Peder Hemmingsen (Skovfoged ved Gammelkjøgegaard, Skovtyv), 22.
- Peter den første (Ruslands Kejser), 39, 40, 41.
- Pincier (eller Pincer) Johann Ludwig (dansk og holstensk Geheimeraad og Domprovst i Lybek, tysk Rigsbaron von Königstein; d. 1730), 45 Anm. 1.
- Piper, Carl (svensk Herredshøvding), 36 Anm. 1. Carl (Greve til Stureforsø, Baron til Krageholm, Øverstemarskalk og Universitets-Kansler), 36 og Anm. 1, 37. N.N. (Greve, til Søfdeborg), 65 Anm. 2.
- Plambøck, Johan Andreas (Forpagter paa Aashøjegaarden), 97, 104.
- von Platen, Frederik Christian (svensk Generalmajor), 93 og Anm. 2.
- von Plessen, Fru Birte (*Frederik Christian v. Raben til Kærstrup), 64 Anm. 3. Christian Ludvig (Geheimeraad, til Fusinge), 81 Anm. 1. Christian Ludvig Scheel (Geheimeraad), 81 Anm. Christian Siegfried (Geheimeraad og Statsminister, til Gunderslevholm), 15 Anm. 2, 16 Anm. Daniel (til Höikendorff), 15 Anm. 2. Mogens Scheel, 81 Anm.
- Plomgren, Fru Anna Christina (*Baron Carl Frederik v. Pechlin), 91 Anm. 3.
- Pommern, 46, 48, 53, 91.
- Porthuset (ved Gammelkjøgegaard), 13.
- Posen (Fæstning i Polen), 33.
- Posse, Arvid (Greve og Rigsraad), 92 Anm. 4. Frederik (Greve, til Gottenvik og Rafnäs, Overgeneral for den finske Hær), 92 og Anm. 4.
- Pultawa (By i Lille-Rusland), 36 Anm. 1, 38 Anm. 1 og 2, 39, 40 Anm. 1.
- Pyttis (Sted i Finland), 93.
- Quedlinburg (Stift i Saxen), 37 Anm.
- Qvistgaard, Jakob Larsen (Ridefoged paa Gammelkjøgegaard), 1, 11, 16, 17, 20, 21, 69—70. Lars Larsen (Ridefoged paa Gammelkjøgegaard), 21, 22, 25, 58, 59, 62—63, 65, 66, 71, 74—75, 136. Morten (Justitsraad, til Gjerdrup og Lyngbygaard), 117 Anm. 4. Peter Christoffer (Kapitajn ved Landeværnet og Commerceraad, til Gjerdrup og Lyngbygaard, 117 og Anm. 4.
- Rabe (von Raben; Oberst ved et Rytterregiment), 27.
- von Raben (Rabe), Frederik Christian (til Kærstrup, Geheimeraad, Overhovmester hos Dronning Sofie Magdalene, Stiftamtmand), 64 og Anm. 3, 65, 136. Fru Sofie Hedevig (*Niels Rosenkrands von Schack), 23 Anm. 4.
- Radomirsky (polsk General), 33.
- Ralswik (Gods paa Rygen), 5.
- Rammel, Ove (til Bækkeskov i Skaane og til Basnæs, Etatsraad), 2—3, 131—32.
- Randbøl Hede (i Jylland, Randbøl Sogn, Tørrild Herred), 35.
- Rantzau, Christian (Greve, til Brahesborg og Rosenvold), 79—80. Frans (til Estvadgaard), 42 Anm. 2. Frederik (til Asdal), 80 Anm. Henriette Amalie (Comtesse, til Bollerup), 76 og Anm. 2, 79, 80. Juditte Birgitte (Comtesse), 79, 80.

- Jörgen (Generallieutenant), 42 og Anm. 2. Otte (Greve, General og Geheimeraad, til Asdal, Rosenvold, Hammelmose og Bolle-
rup), 54 Anm. 1, 76 Anm. 2, 80 Anm.
- Rasmus Nielsen (i Kjøge), 16.
- Rasmus Nielsen (Birkedommer ved Gammelkjøgegaard), 26.
- Rawitz, se: Reviz.
- Rehnskiöld, Carl Gustav (svensk Greve og Feltmarskalk), 38 og Anm. 2.
- Gerdt Antoniison (Kammerpræsident og Regeringsraad i Pom-
mern), 38 Anm. 2.
- Rentekammeret eller Kammerkollegiet, 17, 19, 20, 26.
- Reventlow, Comtesse Anna Sofie, (Fyrstinde af Slesvig, *Frederik den fjerde, Tvegifte), 21 og Anm. 3. Christine Magdalene (*¹) Cai Rantzau til Nienhus og ²) Ge-
heimeraad Georg Heinrich von Gørtz), 45 Anm. 1. Ditlef (til Schmol), 45 Anm. 1.
- Reviz eller Rawitz (By i Polen), 33, 51 Anm. 3.
- Rhuman, Wolfgang (Sognepræst til Højelse), 71.
- Riber Bro, 35.
- Riga (i Lifland), 38.
- Ringsted, 75.
- Rode (Gods i Pommern), 88.
- Roos, Axel Erik (svensk Generallieute-
nant, til Löfås og Dal), 41 og Anm. 3.
- von Rosen, Barbra Helena (*General-
major, Baron Johan Andreas v. der Pahlen), 32 Anm.
- Rosendal (Herregaard i Kropp Sogn, Luggude Herred, Malmøhus Len, ved Helsingborg), 2, 5, 11.
- Rosenkrands, Anders (til Tirsbæk, Landting, Glimminge og Kulla-
Gunnarstorp), 55 Anm. Fru Eli-
sabeth (*Frans Rantzau til Est-
vadgaard), 42 Anm. 2. Erik (til Rosenholm og Vosnæsgaard, Stift-
amtmand), 7 Anm. 2. Holger Mogensen (til Glimminge), 54 Anm. 2. Jörgen, 16 Anm. 2. Fru Mette (*Ove Rammel til Bække-
skov), 7 og Anm. 2. Mette Gund-
esdatter (til Kulla-Gunnarstorp, *Holger Mogensen Rosenkrands til Glimminge), 55 Anm. N. N. (Kapitajn), 16 Anm. 2.
- Roskilde Amt, 106. Amstue, 19 og Anm. 1.
- Roskilde By (Christian den syvendes Ligtog til Domkirken), 118—19.
- Roskilde Kro (i Herstedvester Sogn, Smörum Herred), 106. Lande-
vejen derfra til Kjøge, 106.
- Rosnern, Johan (af Kjøge, Skoleholder i Kagstrup), 60.
- Rosted, Jens (Godsforvalter ved Vallø Grevskab og Stift), 65, 105.
- Royem, Fru Kirstine (*Commandeur Iver Hvitfeld), 28 Anm. 4.
- Rudbeck, Fru Catharina (*Oberst Ro-
bert Montgomery), 95 Anm. 1.
- Rudholt, se: Billesborg.
- Rygen, 32 Anm. 2, 49.
- Rönnebæksholm (Herregaard i Rönne-
bæk Sogn, Hammer Herred), 97, 114.
- Rørdam, Peter (Sognepræst til Mærn, nu til Lyngby), 114.
- Sack, Carl Philip, 52 Anm. 1.
- Salby eller Store Salby (i Højelse Sogn), 19, 105.
- Sander og Schrøder (Bogtrykkere i Kjøbenhavn), 109 Anm. 2.
- Sandlyngen, se: Lyngen.
- v. Schack, Niels Rosenkrands (Gene-
ralmajor, til Sneumgaard), 23 og Anm. 4.
- Schat, Thomas (Hører, siden Birke-
dommer ved Gammelkjøgegaards

Birk samt Tolder, Raadmand og Kjøbmand i Kjøge), 58 Anm.
 Scheel, 81, se: von Plessen.
 Schmidt, Hans Nielsen (personel Kapellan til Ølsemagle, senere Sognepræst til Asfærg og Faarup), 62.
 Schoustrup (Hr.), 64.
 Schrøder (Kapitajn ved Landmilitzen), 73—74.
 von Schulenburg, Matthias Johan (Rigs greve og Feltmarskalk), 32 og Anm. 4.
 Schultz, Frederikke Christiane (*Amiral Christian Carl v. Gabel til Giesegaard), 48 Anm.
 Schurt eller Schurtz, Hans (Birkeskriver ved Gammelkjøgegaards Birk), 26, 58 og Anm.
 Sehested, Fru Helvig (Hedevig) Sofie (*Frederik Thott til Eskildstrup), 21. N. N. (Lieutenant), 74, 75.
 Simon Pedersen (Skriver ved Gammelkjøgegaards Birk), 16 og Anm. 1.
 Sipperup (By i Rønnebæk Sogn, Hammer Herred), 117 Anm. 1.
 Skeel, Fru Berte (Birgitte; til Selsø, Enke efter Generallieutenant Niels Rosenkrands til Stovgaard og Holbækgaard), 27.
 Fru (Grevinde) Birgitte Christensdatter (til Gammelkjøgegaard), 1, 2, 3, 10, 18 Anm. 2, 24, 27, 59, 81, 131.
 Fru Charlotte Amalie (til Fusinge, *Geheimeraad Christian Ludvig von Plessen), 81 Anm.
 Christen Jörgensen (til Gammel-Estrup og Sostrup, Geheimeraad og Stiftamtmand), 3 Anm. 1, 131.
 Christen Ottesen (Etatsraad, til Vallø), 15 og Anm. 2, 16 Anm.
 Christen Albertsen (Rigsraad, til Gammelkjøgegaard og Vallø), 67, 81 og Anm., 107.
 Fru Ide (til Bollerup, *Frederik Ranzau til Asdal), 80 Anm. Fru

Margrete (*Erik Rosenkrands til Rosenholm), 7 Anm. 2. Fru Mette (*Ove Rammel til Bækkeskov), 7 Anm. 2. Mogens Christensen (til Fusinge og Odden, Sendemand i England), 81 Anm. Otte Christensen (Deputeret i Generalkrigs-Commissariatet, til Vallø og Egholm), 15 Anm.
 Skillingskroen (i Ølsemagle Sogn, ved Landevejen til København), 116.
 Skjendsved, Lille, (i Højelse Sogn), 19, 111.
 Skovfogedgaarden (i Gammelkjøge By), 22.
 Skovmarken (ved Gammelkjøgegaard), 18.
 Skutenhjem Anders (svensk Sendemand ved det danske Hof), 64 og Anm. 1, 2 og 4, 65, 137—38. Johan Bergh, 64 Anm. 2.
 Skytte, Else (*Frederik Langebek, Præst i Skjoldborg), 85 Anm.
 Skyttehuset paa Lyngen (ved Gammelkjøgegaard), 12, 19.
 Smidt, se: Schmidt.
 Sneckenfelt, Fru Brita Larsdotter (*Mårten Augustinsson Lejonskjöld, 2 Anm. 2.
 Sofie Hedevig (Prinsesse, Christian den femtes Datter), 75 Anm. 2.
 Sofie Magdalene (Christian den sjettes Dronning), 63—64.
 Sofie Magdalene (Dronning af Sverige), 91—92.
 Solrød (ikke: Søllerød; By og Sogn i Tune Herred), 108.
 Soop, Arvid (svensk Oberstlieutenant), 53 Anm. 3. Fru Sofia Lovisa (*Rigsraad, Grev Klas Sparre til Söfdeborg), 53 Anm. 3. Fru Hedvig Ulrika Christina (*Greve og Generalmajor Carl August v. Dohna til Stjærnsund), 90 Anm. 1.
 Sorterup, Jörgen (Sognepræst til Lyd-

- erslev og Frøslev og Provst i Stevns Herred, Digter), 71—72.
- Sparre, Axel Carlsson (svensk Baron af Kroneberg), 52 Anm. 1. Axel, se: Wrede-Sparre. Erik (Greve, Feltmarskalk og Sendemand), 52 Anm. 1. Gustav Adolf (Baron, til Biby, Amiral), 53 Anm. 2, 57 Anm. 2. Klas (Greve, til Söfdeborg, Rigsraad og Præsident i Amiralitetskollegiet), 53 og Anm. 2. Grevinde Lovisa Augusta, se: Wrede-Sparre.
- Sprengtporten, Jakob Magnus (svensk Baron og Generallieutenant), 91 og Anm. 4.
- Spøkendam (Gaard i Pommern), 88.
- Stake, Friherrinde Karin (*Johan Hård af Segerstad), 40 Anm. 1.
- von Stalbourg, Fru Anna Sibylla (*Oberst Robert Montgomery), 95 Anm. 1.
- Standorph, Hebbra (*Polycarpus Crumbygel, Baron Cronhjelm), 52 Anm. 2.
- Stanislaus (Lesczinsky, Konge af Polen), 33, 34, 37, 51 Anm. 3.
- Starodub (Sted i Rusland), 39.
- Steenhof, Jakob (Contrafeier (Portrætmaler) i Kjøge), 28.
- Steensen, Fru Anne Benedikte (*1) Generalmajor Christian Rantzau Friis og 2) Christian Carl v. Gabel til Giesegaard), 48 Anm.
- Stehr, Mads (Godsforvalter paa Gammelkjøgegaard og Birkeskriver), 107, 109, 111, 116, 118.
- Stenbock, Grevinde Beata (*Baron Axel Carlsson Sparre), 52 Anm. 1. Grevinde Hedvig Christina (*Grev Arvid Posse), 92 Anm. 4. Grevinde Magdalena (*Greve og Cancellipræsident Bengt Oxenstjerna), 42 Anm. 1. Grev Magnus (kongeligt Raad, Feltmarskalk og Generalgouverneur over Skaane), 42 og Anm. 1. Grevinde Maria Elisabeth (*Grev Axel Lillje), 52 Anm. 1. Grevinde Ulrika Magdalena (*Grev Carl Hans Wachtmeister), 49 Anm. 1.
- Stettin (Fæstning i Pommern), 42, 45, 46.
- Stevns Østhuk, 29.
- Stjernsköld, Fru Elisabeth Anna (Friherrinde, *Baron og Amiral Gustav Adolf Sparre til Biby), 53 Anm. 2, 57 Anm. 2.
- Stokholm, 5, 54, 96, 99, 100, 101.
- Stralsund (Fæstning i Pommern), 38 Anm. 2, 41 Anm. 3, 42, 47, 48, 50, 57, 63, 87.
- Strax-Kjøge Vænge (ved Gammelkjøge By); det nordvestlige, 105; det sydøstlige, 105.
- Stresow, Hermann Joachim (Handels-hus i Hamborg), 77 Anm. 2.
- Strege (Stry; Gods paa Rygen), 5.
- Strøby (Landsby og Sogn i Stevns Herred), 72.
- Stuer (Monsieur), 74.
- Suhr, Johan Peter (Handelshus i Kjøbenhavn), 77 og Anm. 2.
- Sultala-Passet (i Finland), 93.
- Sundby (Herregaard i Öija Sogn, Vester-Rekarne Herred og Nykøping Len, ved Eskilstuna), 96.
- Svansbjærg By (i Herfølge Sogn), 19, 111. Bønder (Slagsmaal), 70, 115. Bæk imellem Aashöje og denne By, 72. Indelukke (Skov), 115.
- Sven Pedersen (o: Persson, svensk Fange, Bonde i Ølby), 23.
- Svenstrup (Herregaard; Teglværk), 110 Anm. 2.
- Sæby Kirke (i Volborg Herred), 102 Anm. 2.
- Sællandsfars eller Sællands Landsting, 101, 106.
- Søetatens Kvæsthus (i Kjøbenhavn), 106.
- Söfdeborg (Herregaard i Skaane), 7, 54, 57.

Søllerup Vænge (ved Gammelkjøgegaard), 17. Indelukke, 105.

Søllerød, se: Solrød. .

Sønderkjøge eller Broporte - Huse (i Kjøge Landdistrikt), 1, 15, 60. Husmænd (ulovlig Handel og Haandværk), 59, (Smugling, ulovlig Brændevinsbrænding), 71.

Sørrits Vænge (ved Gammelkjøgegaard), 15. (Have), 17. (Sørres Have eller Vænge), 105.

Teschenhagen (Riddergods paa Rygen, Regeringsdistriktet Stralsund), 5

Tessin, Nicodemus (svensk Greve, Overmarskalk og Universitets-Kansler), 43 og Anm. 2. Nicodemus (Stadsbygmester og Raadmand i Stockholm), 43 Anm. 2.

Tham, Fru Catharina (*Carl v. Otter), 93 Anm. 8.

Thaulow, Jens Björn (cand. theol., Huslærer paa Gammelkjøgegaard), 112 Anm. 1. Jörgen Björn (Præst i Nordby paa Fanø), 112 Anm. 1.

Thott, Knud (til Gavne og Næs, Etats- og Commerceraad), 1, 3 Anm. 2, 13, 131.

Timurtasch (Slot i Tyrkiet), 42.

Tiveden (Landaas i Sverige, imellem Vestergötland og Nerike), 9 og Anm. 3.

Toft, Harald Peter Nikolaj (cand. juris, til Rønnebæksholm), 62 Anm., 114, 119, 125 og Anm. 2.

Torskeskål, Fru Brita (*Gert Antoniison Rehnskiöld), 38 Anm. 2.

Tosterup (Herregaard i Skaane, i Tosterup Sogn, Ingelstad Herred og Christianstad Len, ved Ystad), 42 Anm. 3.

Tostrup (Herregaard i Skaane, i St. Harrie Sogn, Harjagers Herred og Malmøhus Len, ved Lund), 8.

Tournay (Doornik; Fæstning i Provinsen Hennegau i Nederlandene), 33 Anm.

Trelleborg (den sydligste By i Skaane), 50.

Tryggevelde (Herregaard i Karise Sogn, fordum Krongods), 67.

Täby Kirke (i Uppland, i Danderyds Skeppslag og Stokholms Len), 58.

Tønning (i Sønderjylland), 42 Anm. 1.

Tørne, Olof Hansson (svensk Commerceraad, til Nynæs), 36, 51 Anm. 3.

Tørnflycht, Fru Anna Maria (*Grev Johan August Mejerfelt d. æ.), 36, 55. Fru Christina Margareta Augusta (*Grev Axel Wrede-Sparre til Sundby), 96. Fru Inga (*1) Vicepræsident Pehr Broméen og 2) Greve og Cancellipræsident Arvid Bernhard Horn), 51 Anm. 3.

Ugerup (Herregaard i Skaane, i Køping Sogn, Gærds Herred, Christianstad Len, ved Christianstad), 5, 54.

Ulrika Eleonora (svensk Dronning, *Frederik den første), 8, 47, 50, 51, 52, 53.

Usedom (Ø ved Pommern), 91.

Wachtmeister, Carl Hans (svensk Greve, Amiral og Amiralitetsraad), 49 og Anm. 1. Grevinde Eleonora Margareta (*Grev Hans Fersen), 91 Anm. 2. Hans (Baron af Bjørkø, Amiral), 28 og Anm. 3. Hans (Greve og General-Amiral, til Johannishus), 28 Anm. 3, 49 Anm. 1.

Valdemar Sejr (Konge), 35.

Valkendorf, Chr., 5 Anm. 7.

Vallensbæk By og Sogn, 19, 86.

Wallenstedt, Maria (Grevinde, *Greve og Cancellipræsident Gustav Cronhjelm til Flosta), 52 Anm. 1.

Vallø (Hovedgaard og Stift), 15 Anm. 2, 61, 62 Anm., 64, 104, 105, 106, 107, 122, 126. Postkusk, 71 og Anm. 1. Abbedisse (Prinsesse Lovise Sofie Frederikke af Holsten - Glücksborg), 105, 107 Anm. 3.

Warschau, 33.

Vasa, Gustav (Konge af Sverige), 42 Anm. 1.

Vasebæksskoven (ved Gammelkjøgegaard), 115.

Wellesley, Sir Arthur (engelsk Generalmajor og Divisionsgeneral, senere Hertug af Wellington og Feltmarskalk), 116.

Wellingk, Mauritz (svensk Greve, General og Sendemand, til Ekenäs), 44 og Anm. 2, 45, 46, 47. Otto (Oberst, til Jama i Ingermanland), 44 Anm. 2.

Weprik (Sted i Rusland), 39.

Wiborg (By i Finland), 96.

Vibygaard (Herregaard, i Syv Sogn, Ramsø Herred), 19 Anm. 1, 102 Anm. 1.

Vidskøfle (Herregaard i Skaane), 2, 3, 5, 6, 8, 17, 24, 26, 30.

Vidskøfle Kirke, 6, 9.

Wiggebyholm (Herregaard i Täby Sogn, Stokholms Len), 54.

Vilhelm den tredje (Konge af England), 36 Anm.

Willemoës, Joachim Godske (Sognepræst til Herfølge og Sæder), 29.

Vingåker Kirke (Vestra Vingåker Sogn, Oppunda Herred og Nyköping Len ved Örebro), 32 Anm. 1.

Visingsborg (Herregaard paa Visingsøen i Vetteren), 55.

Wismar (Fæstning i Mecklenborg), 45, 50.

Wittenberg, Margrete Marianna (*Greve og Oberstlieutenant Christian Ludvig Ascheberg til Søfdeborg), 42 Anm. 3.

Wolf, Anna Catharina (*Anders Meyer til Laisholm), 31. Martin (svensk Møntmester, til Dert), 31.

Wolfensköld, Henrik Wolf (til Lenøwerd), 31 Anm. 2.

Wollin (Ø ved Pommern), 91.

Worskla (Flod i Rusland, ved Pul-tawa), 39.

Wrangel, Fru Anna Elisabeth (*Baron Gustav Armfelt), 92 Anm. 6. Herman (Feltmarskalk), 36 Anm. 3. Fru Maria Christina (*Grev Kurt Christoffer v. Königsmark), 36 Anm. 3. Friherrinde Ulrika Eleonora (af Lindeberg, *Greve og General Frederik Posse til Gottenvik), 92 Anm. 4.

Wrede, Fabian (svensk Greve, kongeligt Raad og Kammerpræsident), 43, 52 Anm. 1. Grevinde Sofia (*Greve og Feltmarskalk Erik Sparre), 52 Anm. 1.

Wrede-Sparre, Grev Axel (Overstatholder i Stokholm, til Sundby og Östanå), 96.

Grevinde Lovisa Augusta (af Sundby, *General, Grev Johan August Meijerfelt d. y. til Gammelkjøgegaard), 96.

Wulf Abraham & Sohn (Handelshus i Hamborg), 77 Anm. 2.

Wuorentaka (Herregaard i Finland), 51 Anm. 3.

Ytterby (Herregaard i Skuttunge Sogn, Bälings Herred, Uppsala Len), 54.

Årnäs (Herregaard i Forshem Sogn, Kinne Herred og Mariestad Len, ved Skara), 41 Anm. 3.

Æreboe, Rasmus (notarius publicus i Kjøbenhavn), 132 Anm.

Öija Kirke (i Södermanland, i Vester-Rekarne Herred og Nyköping Len), 96.

Ølby (By i Højelse Sogn), 15, 19, 62, 86, 97, 108, 111. Bymænd, 61, 62. Skole, 60. Aas (Skov), 115, 122.

Øllestorp (Herregaard i Skaane, i Gør-rød Sogn, Gærds Herred, Christianstad Len, ved Christianstad), 5.

Ølsemagle By, 19, 62, 97. Bymænd, 61, 62.

Ørebro (By i Sverige, Landskabet Nerrike), 96.

Ørtofte (Herregaard i Skaane, i Ørtofte Sogn, Harjagers Herred, Malmøhus Len, ved Malmø), 5, 9.

1. The first of these is the fact that the Commission has not yet received any information from the Government of the United States regarding the activities of the Committee for the Liberation of the People of the East (CLPE) in the United States. The Commission is therefore unable to provide any information on this subject.

[illegible]

01-670

10-10-68
10-10-68
10-10-68

